

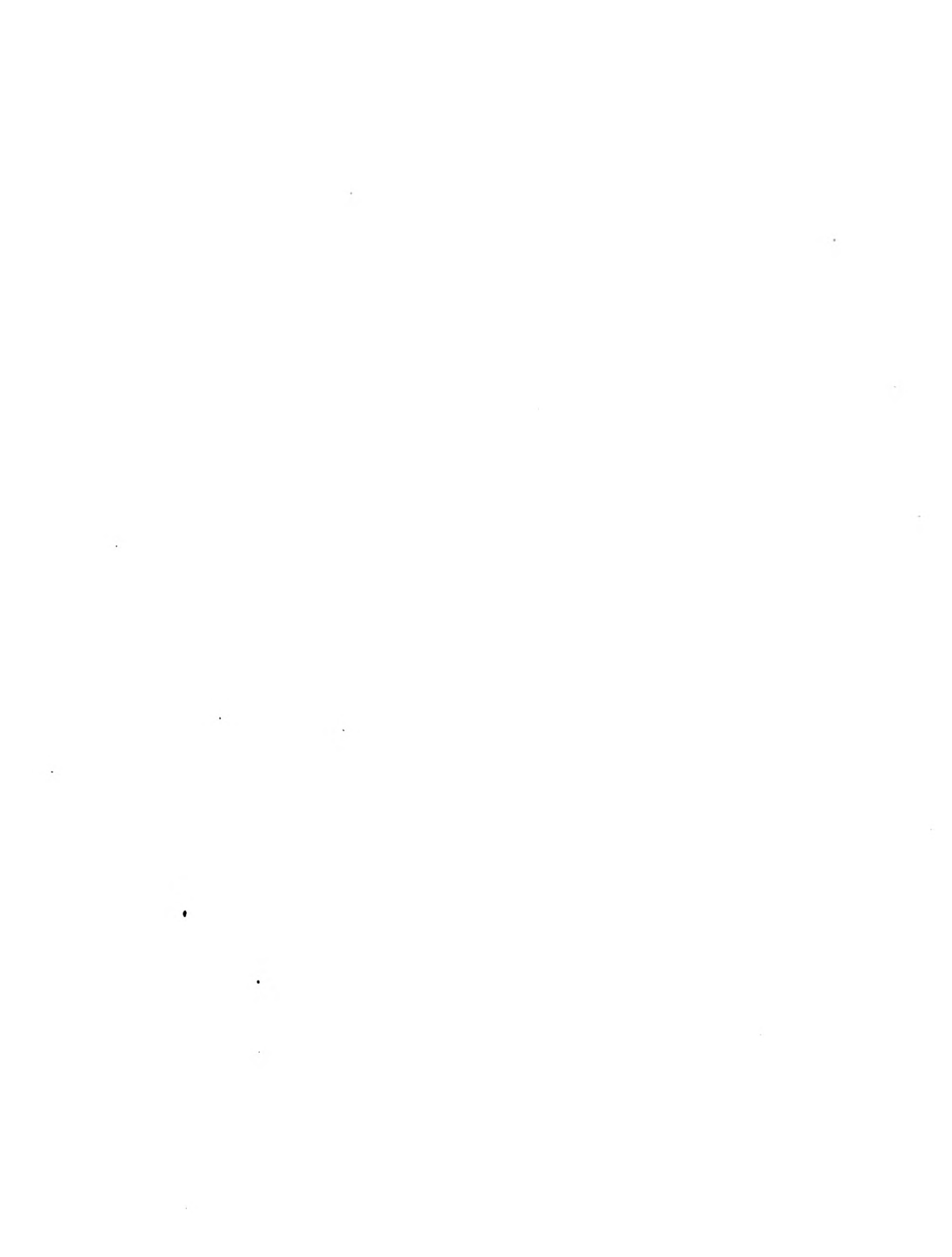
4/4 Tafelberg
- de manorplant A 5

IV 100 d

winst 10,4 % bij 05.10^e 11,5 - 12%

... deel
... u
... van
... u...

Zonder de laatste maanden is nog
... IV 100 d met
...
... —

Sinn-en-Winne-Beelden

EMBLEMATA,
Amores Moreque
spectantia.

EMBLEMES,
Pour servir les Amours
et les Noëces.

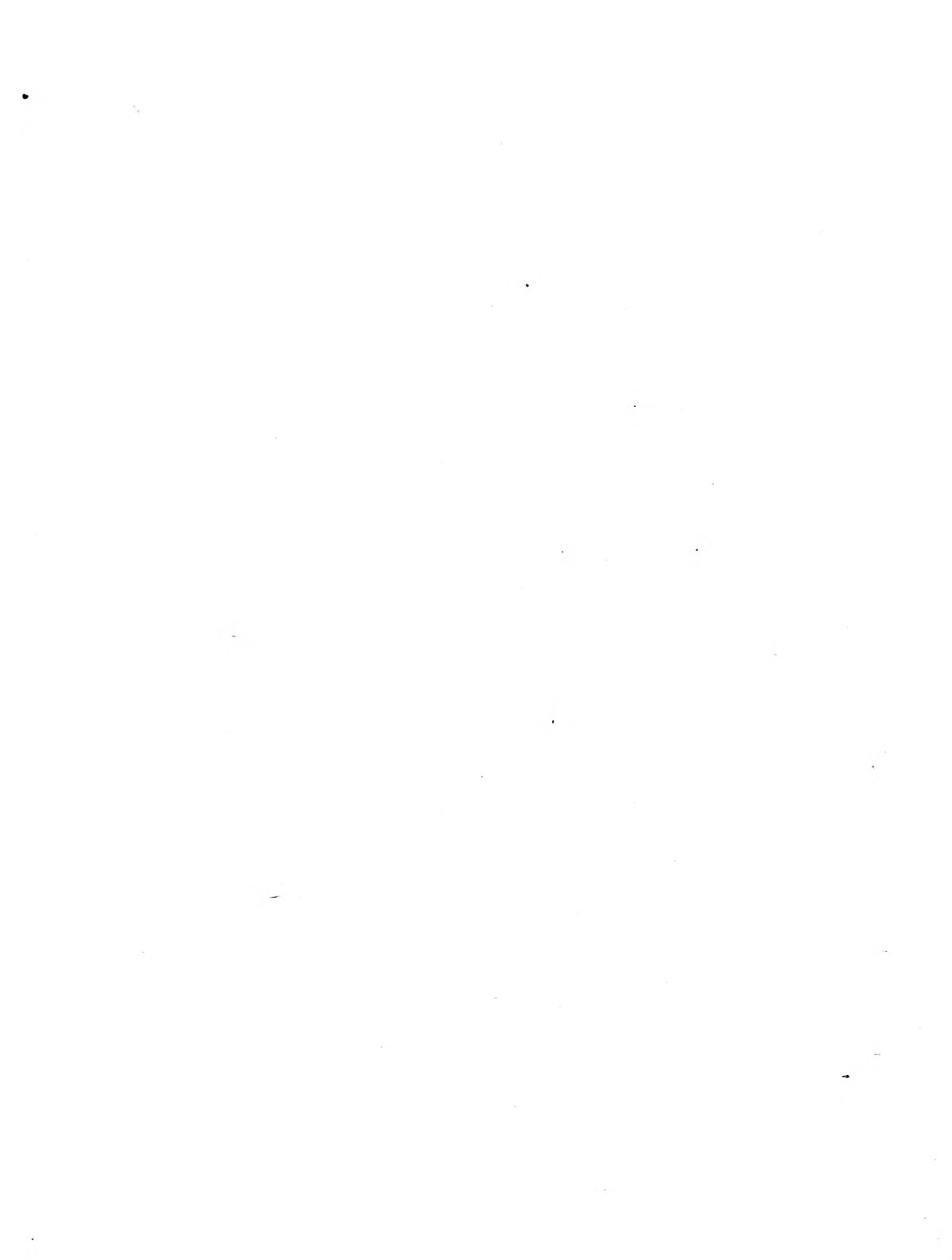
Lujis Jngony Juvénis Lib. I.

Nunc Inventor Auctoris

Meliora latent.

Fons Schuteman Jngony

Fundatur ab his

SILENVS
ALCIBIADIS,
SIVE
PROTEVS,

Vitæ humanæ ideam, Emblemate
trifariàm variato, oculis subijciens.

Deus nobis hæc otia fecit.
god heeft ons dit gelyck leuen gegeven.

M I D D E L B U R G I,

Ex Officina Typographica Iohannis
Hellenij, Anno M. DC. XVIII.
Cum Privilegio.

AD LECTOREM.

De fine huius opusculi,

P R Æ F A T I O.

*S*in Lusu non merè ludicra, et a Puerò, quem exhibemus, non nimis puerilia expectas; at quipiam hìc reperire, quod vix aliquis ibidem quæserit, tibi est animus, mi Lector, siste te paulisper in hoc vestibulo: antequam enim ulterius progrediaris, habeo quod de titulo huius Libelli, deque instituti nostri ratione paucis te premoneam. Interpretem unumquemque adhibendum esse ei quod

dixit, scripsitue, aequè iudicant, qui equi. Græci primo, deinde Latini, Græcos imitati, genus hoc scriptionis Emblemata indigitârunt; cuius ego verbi originem alijs indagandam ut relinquam, nominisque anxiam disquisitionem ut omittam, atque ex re ea describam, pronuntio Emblemata, scitè exhibita, mutas imagines esse, quæ tamen loquantur: levia videri, quæ tamen pondus habeant: ridicula apparere, cum non sint insipida: denique plus aliquid plerùmque in his legi, quam sit scriptum; plus cogitari, quam sit lectum. At mirabitur fortassis nonnemo inò, ut præter decorum, stomachabitur nos lubricè istius atatis, nescio quas, ineptis non tantum solidè morali Sapientiæ, verum etiam sacris Meditationibus coniunxisse,

AD LECTOREM.

resque adeò diversas, & ut primâ fronte videtur, contrarias in unum quasi fasciculum colligasse. Cui obiectiōni ut satisficiam, paucula de consilio hac in re meo, & de scopo opusculi huius venia, bone Lector, tecum differendi mihi sit. Primò quidem primam Emblematum istorum partem è turbido iuventutis nostræ estu emanasse ingenuè fateor: Illa enim cum, agnato isti ætati affectu, ad poëticas Sirenes & illecebras illarum subinde abriperetur, Emblemata aliquot amatoria, id est, ineptias iuveniles, subinde chartis illeverat: quæ, cum alijs eius generis exercitationibus, supervenientes aliæ occupationes tum temporis è manibus ut deponerem, adegerunt. eadē illa cum mihi nuper, veteres quasdam chartas evolventi, in manus incidissent (ac id quidem cum iam singulari Dei opt. max. beneficio a prioris vitæ molestijs paulum respirare cepissem) videbar, ea relegendo, me ipsum qualis fueram, id est, adolescentulum iuvenilibus affectibus sursum, deorsum miserè agitatum satis graphicè ibi depictum videre. Senti nihilominus intercæ igniculos, nescio quos, amœniorum istorum studiorum in me, velut resuscitari, atque ut Poëta, Agnovi veteris vestigia flamme. Quo pristini affectus dulci lenocinio mihi ipsi paulatim ereptus cum formæ, cæpi in animum inducere ut, exercendi hunc ipsum atque instruendi gratiâ, iuvenilia illa & Amatoria Emblemata poëtico lusu pro re natâ variarem, & in robustioris ætatis meditationes magis viriles tam Morales, quam Sacras, transfunderem: Videbar enim isto modo ludendo non vanam humanæ vitæ imaginem me & mihi ipsi, & alijs, exhibiturum esse; si præsertim hominem, triplici libello, triplici modo oculis exponerem; Ut Naturalem, ut Civilem, ut Christianum. Operi itaque accingimur, & iuventutem nostram, mi Lector, id est hominis istius naturalis genuinam effigiem in propagationem sui propendentem (quod naturæ proprium esse quis ignorat?) atque ita coloribus suis depictam, primo Libello damus. Cur enim talem me fuisse diffitear? ille vitia sua fateri metuat, qui etiam nunc in illis versatur: somnium, ait ille, narrare vigilantis est. *Homnis Civilis id est, socialis in mutuo*

AD LECTOREM.

*mutuo hominum consortio viventis, Secundo exhibemus. Hominis Christi-
 ani, id est, verâ fide imbuti, lineas aliquot Tertio demùm Libello ducimus.
 Et hæc quidem retentis utrobique iisdem iconibus; cum ob alia, tum ob
 hoc, ut homini (tametsi corporis externam formam retineat) interiores ani-
 mi facultates mutandas esse, mihi alijsque persuadeam; doceamque quo pacto
 è turbidâ & fluctuanti illâ juventâ, ad sedatum virilis ætatis robur, & inde
 in gravem & exemplo reliquis ætatibus futuram senectutem, laudabili vo-
 lubilitate, nobis sit transeundum, & identidem ad meliora ac altiora sit eni-
 tendum; eòsque dum solida ac genuina gravitas eundem locum in animis
 nostris obtinuerit, quem ibidem inanis levitas, Vanitasque juveniliu ani-
 morum (comparatione prioris & presentis vitæ inter sese institutâ) antea
 obtinuisse conscia mens unicuique dicet; atque ita tandem vitæ unius-
 cuiusque nostrum ratio, non amplius corruptis humanis affectibus, sed divi-
 na voluntati in toto mancipetur. Cum verò Juventutis nostre pars non mi-
 nima eò prolapsa sit, ut vel honestior aliquis & ad gravitatem compositus
 libri titulus eundem legenti ferè soleat è manibus excutere, atque adeò ab Ul-
 teriori lectione, tanquam præjudicio gravatum lectorem, deterrere, (nec enim,
 ut videtur, teneræ plurimorum aures aliud præterquam molliuscule lasci-
 vientium pœtarum versiculos ferre possunt) Ere visum nobis titulum & ex-
 ternam libelli faciem captui istorum dare: eamque ob rem curavimus fron-
 tem ipsam & imagines aliquot effigie pœtici Cupidinis alijsque amatorijs inep-
 tijs obduci, ut ne quis delicatulus, in hac forte incidens, aliud hinc præter-
 quam melimela, merasque Veneris & Adonidis delicias latere suspicetur, at-
 que istâ ratione ad ulteriorem operis lectionem, tanquam ad escam palato suo
 congruentem, nepos quivis invitari possit. Fraudem itaque tibi facio, mi
 Lector, sed, ut spero, omnibus innoxiam: nam & blandis nutricibus alum-
 nos suos tali ferè modo, & cum bono ipsorum, fallere satis solenne est, cum
 nimirum delicijs puerilibus dissimulatos amari medicaminis succos ipsis pro-
 pinant, &), ut ille,*

AD LECTOREM.

• • • • • Prius oras pocula circum
Contingunt dulci mellis flavoque liquore.

Sicut & Chyrurgum novaculam spongiâ tectam mamillæ regię virginis (dum Ulcus lenire &) purgare se simulat) feliciter impegisse memoria proditum est. Quod genus fraudis non licitum modò, sed & amicum esse quis non fateatur? Iterùm dum in hoc essem totus ut adolescentulos amicâ fronte, id est, amœno & juvenilibus oculis blandienti titulo allicerem; Verebar ne graviores severiorisque supercilij viros, tam ridiculo & futili in ipso limine proposito spectaculo, ab opere hoc arcerem, atque ita, contrarium dum vitarem, in contrarium impingerem: operę pretium visum fuit ei malo tacito, & non omnibus equè exposito, remedio occurrere. Librum hunc eam ob rem obscurâ, & non ubique obviâ, inscriptione Silenum Alcibiadis indigitavi: quid autem ea totumque deinceps velit opusculum, duorum Emblematum ad titulum appositione, Lectori non nimis rudi satis indicavi. Quæ hic sigillatim explicare, quid opus? hoc volo, libellum hunc, tametsi eundem de summâ (quod aiunt) cute ridiculum quis, & præter juveniles nugas in se nihil habentem, facile damnet: multò tamen alium esse propius intuenti, quam summo habitu in oculos incurrat; licet enim prior libellus, quem liberior nostra juvenus effudit, amatoria tantum tractet, amatoricè tamen, id est, stolidè & insulsè multa ibi non tractari, sed inspersam ferè ubique moralis doctrinæ saltem æquus Lector animadvertet: præsertim vero si doctorum istos flores, quos ornandi & nos explicandi gratiâ adiecimus, subinde consulere non gravetur. Juvenies alibi iocos, & fateor, sed ut impossibile absque coloribus pingere, ita Juventutis mores describere, aut hominem naturalem dare, sine istis: nec, aliter agendo, ageremus, id quod agimus. Evocabunt isti torpentes animos è marcere, ut speramus, viamque sternent ad meliora, eoque ducent mentem juvenilem, idque sensim, quò per sese timuisset ascendere. Res ipsa loquitur homines, ut plurimum, cum res tractan-

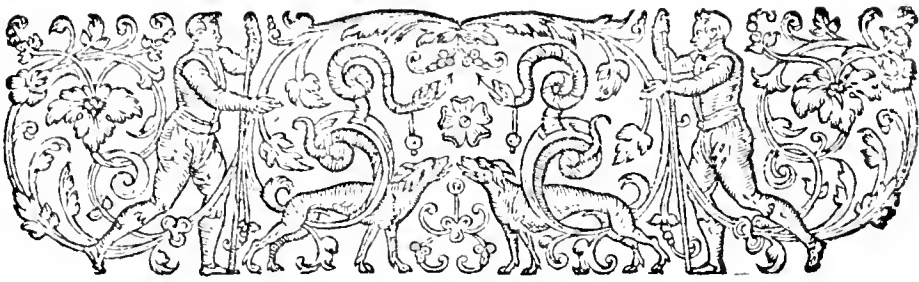
tractantur arduæ, graves, imo & sacræ, jacere animis ac dormire; ad res verò ludicras, pueriles ineptias, tricas, apinas, vigilare, torporem excutere, aures animumque arrigere. Vidit hoc, qui nihil non videt, unigenitus Dei filius, Salvator Christus, non latuit sanctos, non fugit doctos: qui omnes, quoties ad populum dicendum, quoti: s: que auditores ad attentionem excitandi vel revocandi; artem arte tegentes, a rebus leuibus & plebeis ferè suas isagogas mutuare in more habent. Nonne Christum a lusu puerili, a grano Senapis, & similibus ordiri quidem, at gravi demùm & diuino epilogo perorare in historiâ Evangelicâ saepe videmus? Similia Paulum & alios viros sanctos factitasse, ethnicorum nempe pœtarum versiculos sanctissimis divini verbi mysterijs inseruisse, auditorum gratiâ, quis ignorat? Inter doctorem exempla lepidum illud Demosthenis, cui cum Athenis, causam capitalem defendenti, auditores parum attenti obstreperent, paulisper jam nunc, inquit, mihi aures præbete, rem novam & auditui iucundam in medium prolaturus sum. Ad quæ verba cum ilicò altum silentium summaque auditorum attentio exstisset: Juvenis quispiam inquit, asinum conduxerat, rerum quiddam Athenis Megaram deportaturus, in itinere verò cum vehementi ardore solis infestaretur, nec umbraculi copia uspiam esset, tandem bestiam radijs solaribus opponens sub asino, ut æstum effugeret, resedit: ibi agaso obtestari, factum controvertere, bestiam depellere, asinum ut iter, non ut umbram, faceret locatum dicere. Alter ex adverso, ius asino utendi fruendi pro arbitrio toto locationis tempore sese habere: quid multa? de verbis ad verbera, & demùm in litem res deducta est. His dictis, omnibus summâ animorum attentione exitum rei expectantibus, discessum, quantum quidem videbatur, parabat; renitentibus contra Atheniensibus, & ut reliquam fabulæ partem adderet, flagitantibus; ibi ille, itanè, inquit, narratio de asini umbrâ vobis cordi, seria audire operæ pretium non videtur? Jam de sinam, si prius idem aut simile in aurem insurravero ijs qui, ubi oculo alacri & exporrectâ fronte, primam huius opusculi

AD LECTOREM.

partem evoluerint, in ulterioribus, tanquam apes amisso aculeo, torpere incipient. Tu, si me audias, Lector, & te ames, canonem hunc animo inclusum ut geras sit cura, Non esse separandam caudam a capite c. Maiores de Baptist. Vale.

Voor-reden

Voor-reden ende verclaringhe over het oogh-merck des Schrij- vers, in dit werck.

LNdien ghy in jock niet al spel en souckt, Leser, maer ghesint zijt hier wat te vinden, datter niet en schynt te wesen; soo staet wat stille: want eer ghy voortgaet, wouden wy u geerne over het Opschrift van dit Boucken, ende ons wit dat wy daer in voor hebben, een weynich berichts doen. 'tIs billick dat een yder zy tolck ende vertaelder synder woorden. De Griecken als mede de Latynen, de Griecken hier in volghende, hebben dese maniere van schryven EMBLEMATA ghe-naemt: den oorspronck van welck woort ick niet voor en hebbe hier na te spooren. Maer soo my yemant vraeght wat EMBLEMATA in der daet zyn? dien sal ick antwoorden, dattet zyn stomme beelden, ende nochtans sprekende: gheringhe saken, ende niet-te-min van gewichte: belachelycke dinghen, ende nochtans niet sonder wijsheyt: In de welcke men de goede zeden als met vinghers wyfen, ende met handen tasten can, in de welcke (seg ick) men gemeenlyck

altyt meer leeft, alfler staet: ende noch meer denckt, als men fiet: geen onbequaemen middel (naer ons ghevoelen) om alle leerfame verftanden , met een fêkere vermakelyckheyt , in te leyden ende als uyt te locken, tot veelderley goede bedenckingen, yder na fyn gheleghentheyt; hebbende in fick een verholen cracht van behendighe beftaffinge der innerlycker gebreken van yder menfche , dwinghende dickwils (al-hoe-wel fonder fchamperheyt, ende alleenlyck int gemeen daer heenen gefet) by gelegentheyt van de voor-gestelde beelden ende de corte uytlegginge daer by ghevought, den genen, die fick by ghevolghe van dien op fyn zeer voelt gheraect te zyn, al ftill-fwyghende, en in fyn eenicheyt, fchaemt-root te werden; fiende fyn innerlijcke feylen, uytterlijcken voor-gestelt, ende hem felven, of ten deele ofte int' geheel levendich af-ghemaelt. Om welcke redenen wille wy niet ongevoughelijck en hebben geacht , naer te volgen het ghevoelen der gener , die EMBLEMATA , in onfe tale *Sinne-beelden* meynen ghenoeft te moeten werden : ofte, om datmen door het uytterlijcke beelt eenen innerlijcken fin te kennen is gevende, ende dat mitfdien , niet foo feer het beelt , als den fin, uyt het beelt ontftaende, bedenckelijck is; ofte, om dat defê maniere van fchryven, boven andere , fonderlinghe de finnen der menfchen is af-beeldende, ende voor ooghen ftellende; werdende daerom , als by uytinementheyt , *Sinne-beelden* , ofte der Sinnen af-beeldinge genaemt.

Dan yemant fal miffchien fick verwonderen , ja onbetamelijcken oordeelen (ende dat niet fonder redenen) dat wy de malicheden der jonckheyt, ghevought hebben , niet alleenlijck met de Leere der zeden , maer oock felfs met hooger ende ftichtelijcker bedenckingen. En fonderlinge dat wy de fotheden der Ieught
de eer-

de eerste plaetse in dit werck hebben vergunt. Dese teghen-worpinghe sal oorfake geven het wit ende oogh-merck, dat wy ons in dese oeffeninge hebben voor-gestelt, den gunstighen Leser cortelijck te ontdecken. Der-halven willen wy wel rondelijck bekennen dat 't eerste deel van dit Boucken meest is gheweest het uyt-worpsel van onse blinde jonckheyt, de welcke, door de ghe woonelijcke gheneghentheden van die iaren, mitsgaders door eenighe lust tot de dicht-conste ghedreven zynde, hadde nu ende dan soo eenighe minnelijcke Sinne-beelden, dat is, geckelijcke invallen, daer henen ghestelt; welcke ten dien tyde by ons (als in andere saken alf-doen besich zynde) aen d'een zyde geleyt, ende nu wederom, int door-sien van eenige oude papieren, ons in de hant ghevallen wesende, hebben, door over-sien van de selve, als in een spiegel, ontdeckt hoedanich den voorigen stant onser onbesuyfelder Ionckheyt is gheweest, ende, by gheleghentheyte van die bedenckinghe, gemerckt de groote vriendelijckheyt des goeden Gods t'onswaerts, onse harten in dier voughen gheopent hebbende, dat wy de ydelheyt der dommer ieught nu niet alleenlijck als met handen tasten, maer oock metten ghemoede verfoeyen connen.

Dese onvermindert (mits wy nu van de becominge onses voorigen staets, door Gods sonderlinge goedertierentheyte, onlast waren) hebben ten selven tijde in ons gevoelt, ick en weet niet wat, vernieuwinge vande vermaeckelyckheyt die wy wel eertyts tot de dicht-conste in ons hadden gespeurt; waer door wy allenkens verloct, ende als soetelijck verleyt wesende, zyn verweckt geworden, om, naer gelijk-maticheyte onser jegenwoordiger geleghentheyt, de ydele *Minne-beelden* onser Ionckheyt tot *Sinne-beelden* van stichtelijcker bedenckingen, 't onser oefeninge, te ge-

bruycken; om alſoo, door deſe maniere van ſchrijven, als een be-
 worp, ende af-beeldinghe vanden wonderbaren ende verander-
 lycken loop des menſchelycken levens in dit werck te verthoo-
 nen, ende alſo mijn ſelven ende andere aen te wijsen hoemen, uyt
 een domme leucht, tot een geſette Manheyt, ende van daer tot een
 ſtichtelyck Ouderdom, behoort te climmen; om alſo, by middel
 van een prijſelycke veranderinghe, ſijn voorige geneghentheden
 't elcken in beter als te verſetten; mitſgaders (gelyckmen te vooren
 dapper ende vierich is geweest tot de hittige begeerlijkheden en
 hart-tochtē der wulpſcher jonckheyt) de ſcherpheyte ende hevich-
 heyt der ſelver te verkeeren 't elcken tot een beter eynde, niet ru-
 ſtende tot datmē gevoelt, by vergelijkinge van ſijn voorgaender
 maniere van leven, datmen op gelycke hoochte van ſtichtelycke
 geſetheyt is geclommen, gelyckmen te vooren inde ydelheyt der
 ionckheyt is geweest: wettende alſo onſe ſweerden (om ſoo te
 ſpreken) int lant der Philiftinen (1. Samuel. 13. 20.) halende ſterckte
 ſelfs by onſe vyanden, ende op-weckende de cracht der volgende
 deuchden, door vergelijkinge vande hevicheyt onſer voorgaende
 gebreken: en door dien middel eyntelijck, gelyck wy eertijts als
 dienſt-knechten der lichveerdicheyt genegen zyn geweest tot y-
 delheyt, onſe leden te begeven tot dienſt-knechten der ſedicheyt
 tot oprechticheyt, ende alo niet meer *naer menſchelycke begeerlijche-
 den maer naer Gods vville den tijt die noch over is te leven* (1. Pet. 4. 2.)
 Dan alſo de ieucht onſer eenwen wel meeft (God betert) ſo verre
 is vervallen, dat alleen een ſtichtelyck op-ſchrift van eenich boeck
 genoechſaem is om 't ſelve hun uyt de hant te ſlaen, ende als een
 tegenheyt ende af-keer daer van te doen hebben, ſonder dat de ſel-
 ve ſchynt de moeyte te willē nemen om het vorder inhoudē van
 't ſelve 't onderſoecken, als in hun teere oorē niet anders connende

verdragen als ſoo eenich ſoet-galmende geluyt van (ick en weet wat) lief-coofende clinck-dichten : So hebben wy, de meepsheyt van deſe te ghemoete gaende , het op-ſchrift ende ſtant van dit boecxken naer der ſelver gelegentheyt ſo wat gevoecht, ende ten dien eynde op 't eerſte blat van 't ſelve ghedaen ſtellen een af-beeldinge van een naeckt kint, de weerelt dragende , met een pijl en booch inde hant, ende voorts in alles ſo afgericht, dat uyt deſſelfs geſtalteniſſe eertijts de blinde Outheyt, ende ten huydigen daghe de malle ionckheyt het ſelve voor der Minnen-God ſoude begroeten ; daer by voegende de rechte hovelingen tot foodanigen hoff dienende , te weten alderley ſlach van Ionghe-lieden , al by paren daer ontrent ſvermende, als manſchap ende trouwe haren overheer aanbiedende : laetende mede de ſelve ghedaente in eenighe vande eerſte Sinne-beelden haer verthoonen , om alſo den inganck ende ſtant deſes boecx ſoo voor te ſtellen , als off achter den ſelven niet anders als een enkel Prieel der minnen en ware ſchuygende. Even-wel nochtans , om tot ons voornemen te gheraken ſoo haest onſe Leſers d'eerſte plaetſe van dit boecxken zyn voor-by geleden, hebben wy, al 't gene dat te vooren meeſt al niet anders en ſcheen te zyn als ſoo wat ſchielijcke in-vallen van belachelijcke Minne-beelden , by nieuwe beduydinghe (behoudende even-wel , om redenen vooren verhaelt , de ſelve beelden) verandert tot twee-derley Sinne-beelden ; treckende ydere der ſelver in het tweede deel tot een borgerlijcke berichtinge, ende ſtracx daer naer in het derde-deel tot een ſtichtelijcke bedenckinge, om alſo (het eene een aenleydinghe zijnde tot het andere ; aenden deſen, ter wylen hy meynt dat alles is van een ende de ſelve ſtoffe, aenden geen en ter wylen hy begeerich is te ſien hoe dit ofte dat op eenen nieuwen ende beteren ſin wert geduydet)

de ghemoederen van foodanige meepsche lefers , die gheen vaste spijle en connen verdraghcn , met een geoorloft , ia vriendelijck , bedroch eyntelijck wech te leyden , ende te vervoeren daer de selve , ten eersten ingange , noyt en hadden ghemeynt te comen . Niet anders dan ghelijckmen de kinders , tot haer eyghen voordeel , somtyts bedriecht , wanneermen de selve het bitter , doch ghesont , worm-cruyt met suycker , ofte andere soetheyt bedeckt , onghewoelijck ende onghemerct int lyf crycht . Want nadien 't meerendeel van dese teere lefers immers soo aelwaerdich is , als de walghende siecken , de welcke men de gheneef-drancen niet anders als onder 't dexel van yet wes dat sy gheerne eeten ofte drincken en can ingheven : soo diende (naer ons ghevoelen) deser etterbuyl niet dan met een bedeckte vliem (om so te spreken) ghesneden te zyn , op dat de selve niet eer den steeck vande gheneef-meester , als het bedorven bloet daer uyt vloyende , midtsgaders haer eygen vuylicheyt mochten gewaer werden .

Ey lieve , 't gaeter huysens-daeghs soo , de weerelt wil bedroghen zyn : God gave dat de saken altyt soo mochten uyt-vallen dat den genen die bedroghen wert , meer voordeels uyt het bedrogh , als den bedriegher sels , quame te trecken ; ghelyck wy hier verhopcn ende vastelyck (door Gods ghenade) vertrouwen , te sullen gheschieden .

Middeler-tijt soo geven wy dese onse meyninge , ende hoedanich de stoffe van dit overck zy , in het Op-schrift van het eerste deel , ende den aert van elck stuck , in het op-schrift van yder int bysonder , den verstandighen Leser ghenoechsaem te kennen , niet alleenlijck door 't veranderen vande Syde-beelden ende vande ghesaltenisse des gheenes die in yder op-schrift de weerelt draecht , (die in 't eerste deel is de kinderlycken Minne-God , in het tweede de Recht-maticheyt , ende in het derde

Verclaringhe van het Op-schrift, Beelden op het selve, ende Sinebeelden, onder het selve,

derde de Godf-diensticheyt) maer sonderlinghe door de twee Sinne-
 beelden in de onderste houcken van yder Opschrift ghedaen stellen, alles
 op dat vvy met het selve, daer mede vvy de Jeught meynen te trecken
 tot het lesen van dit Bouxken, alle andere van rijper bedenckinge niet
 en souden schijnen voor-by te vullen vvijsen, ende daer van te ver-
 vreemden. Vvy hebben dan tot dieneynde int beginsel van het eerste
 deel doen af-beelden een toe-gebonden Apotekers-pot, den vvelcken, al-hoe-
 vvel van buyten niet anders en schijnt te verthoonen als soo vvat beuse-
 lingen van bloemekens, sottkens, en diergelijcke visevasen, tot vermaeck
 allen van den voor-by-gaenden man (soo't schijnt) daer benen gestelt:
 even-vvel, nochtans geopent in naerder in-gesien vvesende, vvert bevon-
 den van binnen vervult te zijn met goede ende heylsamen geneef-cruyden.
 aen de over-zijde hebben vvy doen af-beelden een vvijsel, ende soo vvat
 pepers, die daer in vvert gestooten, vvelcken peper al-hoe-vvel van buy-
 ten gheheel svvart, mismaeckt, ende vol rimpels vvesende, niet seer
 onghelijck en is onse vvicken, ende mitsdien het slechtste van alle
 graen-vruchten, even-vvel nochtans ghestooten zijnde, vervult de om-
 staenders met een aengename reucke. VWillende met sulcx, als voorsejt
 is, te kennen gheven dat al-hoe-vvel 't jegenwoordich Bouxken ten eer-
 sten aenvanghe soodanich sick laet aensien, als of 't selfde niet anders en
 vware behelsende als enckele drift, ydelen schuym, ende, ick en vweet
 niet vvat, gront-sop door de hitte der derteler juckheyt uyt-ghervasemt,
 dat even-vvel 't selve (d'uytwendighe schorffe vvat af-ghedaen ende alles
 in naerder acht by den bilicken leser ghenomen vvesende) sijnen schijn
 gansch onghelijck, ende met eene van goede bedenckinge niet ghe-
 heel ontbloot, bevonden en sal vworden. VV aer toe oock dient het Latyn-
 sche Op-schrift op 't eerste blat deses Boucx ghestelt, te vveten, S I L E -
 N U S A L C I B I A D I S, gelijk de gene die dese maniere van spre-
 ken verstaen, redene daer van connen gheven. In de twee onderste

* * *

houcken

op't
 boek
 ghebel.

V O O R R E D E N .

houcken van het Op-schrift des tweedeen deels , sal den Lēser vinden eerst eens ambacht-mans VWater-pas ; ende ten tweedeen , een Sonne , ghelyckelijck ende de rijpende wijn-druyven soeticheyt , ende den bedorven wijn (beyde door de sonderlinghe vverckinghe haerder stralen) suericheyt aen-brenghende : Door het water-pas ende des selfs be-
vveginghe , haer voughe naer den gront daer het selve op gestelt is , den ghemeen loop des burgerlijcken levens , onder een goede ende rechtmatighe Over-heyt , sick vvel ende burgerlijck hebbende : met eerlijcke liyden omme-
gaende , eerlijck v vandelende , ende in tegen-deel van beyde recht anders sick aen-stellende : en door de vveederley crachten der stralender Sonnen , de ey-
gē aert der Rechtmaticheyt (beloonende de goede , en straffende de quade) vvil-
lende af-beelden , vvesende de eygen stoffe in dat deel te verhandelen . In 't be-
ginsel van het derde ende laeste deel hebben vvy , tot inleydinge ende openin-
ge van 't selve , doen stellen eerst den Elephant aen de op-gaende sonne met ge-
bogē knien eere bevvijsende , ende in dat groote licht des selfs grooteren Schep-
per , als met verslagentheyt ende ootmoet , aenbiddende , (het vvelck dat beest
uytter aert naer 't seg ghen van gheloof-vveerdighe schrijvers gevvoon is te
doen) hebbende gemeynt daer mede aen te vvijsen de vernederinge die den
mensche , hoe groot hy oock zy , schuldich is aen de uytnemende vvoor-treff-
lijckheyt van de onbegrijpelycke Godheyt . Ten tweedeen hebben vvy ter
selver plaetse aen de over-zijden ghedaen af-malen des Cuypers Vier-yser ,
belettende dat het vier daer in vervatet niet daer benen lancx der aerden
soude ligghen maffen , maer met een clare ende helle vvlamme op-vvaerts
soude stijghen , tot dienste van synen vverck-meester ; daer mede vvoor
hebbende aen te vvijsen onsen Christelijcken plicht in dit leven , ende met
eene te vverthoonen dat de Gods-diensticheyt den eenighen middel zy om
het Goddelijck vier onser zielen uytten leegen stof deser aertscher dingen
ten hemel-vvaerts op te drijven , ten dienste van dien grooten vverck-
meester die dit alder-vvonderlijckste Vat (vvaer van Hemel , Aerde ,
ende

ende Zee als duyghen zijn) soo meesterlijcken t'samen heeft ghevought, ende in een verknocht (hem zy loff van eeuwicheyt tot eeuwicheyt) begripende, in de voorseyde drie onderscheyden stucken een af-beeldinghe (als gheseyt is) van den loop des menschelijcken levens, ende met eene de ghestaltenisse des menschen selfs. Des menschen leven meynen vvy bequamelijck af-ghezeyt te connen vverden in drie deelen; in de Ionckheyt, die vvy toe-voughen het eerste Bouck: In de Manheyt, die vvy aen-vvÿsen in het tvveede Stuck; In den Ouderdom, dien vvy toe-passen het derde Deel. Den mensche selfs aen-mercken vvy dry-sins; Eerstelijck, voor soo veel den selven is een redelijck dier, in sick hebbende een aen-gheboren gheneghentheyt, tot verbreydinghe ende uytsettinghe synes aerts, ghestadelijck hellende tot de gevvenschte vereeninghe mette ghene, sonder de vvелcke de heymenisse der voor-teelinghe niet en vvert uyt-ghevoert: vvелcke gheneghentheyt de Oude onder den Heydenen (ghenvoon zijnde de menschelijcke haristochten te vergoden) Cupido hebben ghcheeten, ende tot een God verheven; vviens beelt vvy (om redenen hier vooren verhaelt) als de vveerelt draghende, hier vooren hebben doen stellen; ende met desen Mensche zijn vvy besich int eerste Stuck; Ten tvveeden, sien vvy den Mensche aen voor soo veel hy een gesellich dier is, ende int burgerlijck leven onderlinge met andere menschen in heusheyte ende vriendelijckheyt omme-gaet, naer t'recht aller volcken. Ende desen Mensche roeren vvy aen int tvveede Bouck. Ten derden, beschouwen vvy den Mensche voor soo veel hy door een sonderlinghe ghenade Gods af-ghesondert van den gemeenen hoop ende loop des vveerelts, in Jesu Christo door de vverckinge des heyligen Geest, by middel des gheloofs voor een kint Gods is aen-ghenomen; van den vvелcken wy spreken int derde Deel. Ende alsoo een yder van ons dese dry-voudighe gheneghentheden in sick bespeurt, soo pooghen vvy dit jegenvvordich Boucxken daer toe te doen strecken dat vvy in den natuerlijcken

mensche matelijck , in den burghertijcken mensche rechtveerdelijck, in den Christelijcken mensche Godsalichlijck metten Apostel mochten leven. Welcke dry veranderende gheneghentheden wy den Leser willende by dit Bouck voorstellen, hebben daerom 't selve mede den naem van PROT E U S ghegeven, den waerom wy ten alle de gene die soo wat in de ghedichten der Oude ghelesen hebben.

Onder-tusschen en can ick niet voor goet aen-nemen , dat sommighe dese oeffeninghe, als nieuwe vonden, ende als gheen exempel hebbende in de heyliche Schrift, poogen te verwerpen: want de sulcke antwoorde ick cortelijck, dat dese maniere van schryven, beyde out, ende schriftmatich is. Wil yemant tot bevestinge van sulcx, in Gods woort, sien een uytnemende ende in alle syn leden gansch volmaect Sinne-beelt, aerdichlyck, naer alle de reghels van de kunste af-ghericht, ende dat niet ergens besydens weeghs in eenighe gheringhe sake daer heen gestelt, maer reghel-recht van God selfs, in der alder-weerdichste stoffe des Nieuwen Testaments, af-ghedaelt, ende als van den hemel neder ghelaten? die slae syn ooghen met aendacht op het linnen laken in sick behelsende alle vier-voetighe wilde, cruypende, dieren, ende ghevoghelte des hemels, Petro by een sonderlinghe openbaringe nyttten hemel verthoont met 't by-voughsel van de stemme SLACHTET ENDE ETET, af-beeldende de groote heymenisse van de roupinge der Heydenen, ende neme met eene de moeyte hier in te ondersoucken de vijf eyghenscappen, die *Paulus Jovius* ende andere in een volmaect sinne-beelt zyn vereyschende, hy sal alle deselve soo volcomelyck daer in ontdekken als in eenich sinne-beelt dat by yemant, vande alder-ervarenste in dese oeffeninge, oyt is voor-gestelt geweest: Eñ ingevalle yemant meer plaetsen inde H. Schrift begeerich is te sien, sinne-beelden behelsen-

helfende oft de finne-beelden seer na by comende, die mercke aen *1. Pet. 2. 22. Icf. 1 3. Jerem. 8. 7.* ende verscheydene andere, al waer van *bonden, seugen, ezels, ossen, oeyevaers, cranen, swaluwen, tortel duiven* en diergelycke onredelijcke dieren leer-stucken werden ontleent en den menschen toe-ghepast, wesende 't selve een rechte eygenschap van Sinne-beelden, gelijk yder een, die maniere van oefeninge eenichsins verstaende, kennelijk is. Ende indien men de sake wat naerder wil insien, wat zijn doch alle de schaduw en des lootschen Gods-dienst anders geweest als enckele finne-beelden, de wyle de selve zyn geweest voor-beelden Christi, ofte des selfs rijcx? de ghesichten der Propheten, sonderlinghe van Ezechiel ende Daniel, het Hooghe-liet Salomonis, de Openbaringhe Iohannis, en watter inden woorde Gods meer is van soodanighe stoffe, heeftet niet in allen deelen veel eyghenschappen den finne-beelden seer na by comende? Eyntlijck, gunstige Leser, bidden wy u niet te willen misduyden, dat wy de selve beelden ende gelijkenisse beyde ende tot menschelijcke in-vallen, en tot Goddelijcke bedenkinghen 't gheheele werck door onverscheydelijcken hebben ghebruyckt, en dat oock somwylen met strijdighe veranderinghen, 't welck misschien yemant mochte oordeelen heet ende cout uyt eenen mont gheblasen te zyn: want boven 't gene wy hier vooren, als in 't voorby gaen, hier toe gheseyt hebben, is aen te mercken, dat wy dese spelende vryheynt int schrijven, niet bestaen en hebben, sonder clare ende uyt-gedruckte voor-schriften derhalven inde heylighe Schrift ons naerghelaten, inde welcke niet selden een ende de selve sake, nu ten goeden, ende dan ten quaden, in ghelijkenisse wert ghe-tooghen, ende dat met niet minder verscheydenheynt, ia strijct, van verdraeyinghe als wy erghens in dit werck hebben ghebruyckt.

Wat isser doch reghel-rechter teghens den anderen ghekant als Christus ende den duyvel? den behoeder, en den verderver? ende nochtans werden beyde de selve, onder de ghelijckenisse van een Leeu, inden vwoorde Gods duydelijck voor-ghestelt, (*Open. 5. 5. 1. Petr. 5. 69*) wat isser vyandelijker teghens den anderen strijdende, als de Sonde en den gheenesdranck teghens de selve namentlijck de leere des *Evangeliums*? ende nochtans worden beyde de selve onder de ghedaente des Suer-deesems ons voor-ghedraghen, (*Matt. 13. 33. 1 Cor. 5. 7.*) Sien wy niet onder de ghelijckenisse eens diefs beyde, ende den ontrouwen, ende verkeerdelijck-in-sluypenden herder, ende den rechtveerdighen rechter Christus selfs, inde schrift af-ghebeelt? (*Open. 16. 14. Matt. 24. 44.*) Sien wy niet onder de ghedaente vande Slanghe inde Bybelische schriften, den duyvel, en des selfs doodelijck vergif, ende met eene den ghenen die de Slanghe den cop vertreden heeft, voorgestelt? (*Genes. 3. 1. Open. 20. 2.*) Yemant segge my nu off-men oock breeder soude connen gaen weyen, ofte metten verstande vryelijcker door gelijckenissen connen uyt-springen, als inde vorenverhaelde, en andere plaetsen, die in de H. Schrift te vinden zijn, is gedaen. Al het welcke nochtans, over-midts de verscheden eyghenschappen alle scephselen in-geboren, niet alleenlijck sonder aen-stoot van yemant, maer selfs met vermakelijckheyte des gheestes, by alle billicke verstanden can ende behoort te werden aen-ghenomen. Middeler-tijt ist te verwonderen, door wat verdorventheyt onses aerts, ofte listicheyt des duyvels, het by comt, dat den mensche altijt veel meer oore ende harte leent, ende open heeft tot, ick en weet niet wat, gecx-maren ende kacker-lacken, als tot eenige stichtlijcke betrachtighe. Men onder-vint, God betert, by daghelijcksche ervarentheyt dat onse ghemoes

ghemoederen int verhandelen vande alderveerdichste saken geheel flap ende slaeperich , ia dom ende onverftandich zyn. Ende, in teghen-deel van dien, op het ghevach van aertsche, geringhe, ende gheensins aensienlijcke dinghen , dapper ende wacker inde weere zyn : dese , ghelijck alle andere onse ghebreckelijckheden , d'Heere , onse Salichmaker Christus , grondelijck wel kennende , 't elcken by naest als hy yet sonderlinx 't onser salicheyt dienende wil voor-stellen, en vangt sijn reden niet aen met eenige hooge ofte hemelsche maniere van spreken; maer gebruyct veel tijts, als tot een in-leydinghe sijner leeringe , eenige gelijcknissen van ghemeene ende slechte dinghen ontleent : ende sijn toe-hoorderen by dien middel tot aendacht verweckt hebbende, climt daer naer van het cleyne mostaert-zaet, tot den grooten Hemel, ende van een belachelijck kinder-spel, niet alleenlyck tot mannelycke , maer Goddelycke beschouwinghe. (*Matt. 11. 16. Luc. 7. 32.*) Nu wel aen dan (om niemant met al te langen voorreden te verveelen) ghy dese ofte die vulpsche iongelinck , die de ydele wasemen uwer ieucht met den stadigen deck-mantel van Liefde weet te becleeden, ende, met al te vermetelycken maniere van spreken, uwe eygen lusten u, en andere tot Goden op-gerecht hebt, soo wanneer ghy int eerste-deel van dit boucxken mischien vinden sult uwe maniere van spreken hier ende daer soo wat in-gevolcht te zyn, Ey lieve, en misduydet onse meyninghe niet, sulcx dient alleenlyc tot weder-inroepinge van uwe verdwaelde sinnen: de wyle wy niet voor en hebben als eensdeels ons selven te oeffenen inde veranderinge, daer wy u hier vooren af seyden, anderf-deels om andere, die 't begeeren mochten onser gedachten wat mede te deylen, mischien off daer door aen yemant, die door d'inbeeldinghe der ioncheyt noch van-lustich zynde , de smake

mochte werden verweckt tot het nutten van beter ende ghesonder spijse, die den selven, te vooren, door verkeerde luiten vervoert zynde, niet en woude ghenaken; 't welck wy verhoppen te sullen geschieden, soo ghy aen den buyte-cant van desen onsen toe-ghesloten Apotekers-pot niet en blijft hangen, maer den selven openende, de geneel-cruyden daer in verborghen uwe bedekte gebreken gaet toe-eygenen. Of wy tot beyde de voorsleyde eynden gheraken sullen en weten wy niet; dit weten wy, dat door Gods ghenade by ghelegentheydt van dese oeffeninge in ons ontstaen is een vast voornemen om met alle mogelijke neersticheyt, dagelijcx soo lanck soo meer, te trachten tot veranderinghe ende vernieuwinghe onses ghemoets ende levens in Iesu Christo, den goeden God die sulcx weet ende werckt, die onse ende eens yders harte ende nieren door-siet ende kent, voordere in ons het goede werck by hem daer in begonnen: den selven goedertieren God ende Vader geven wy ons ende al het onse over, aen-nemende alsoo een stil ende gerust gemoet, ende den selven voor besluyt, van herten biddende te willen geven dat dese onse oeffeninge voort en voort mach uyt-vallen tot syns heyligen naems eere, beteringhe des Schrijvers, ende stichtinge des Lesers. Leest dan wie ghy zyt *aendachtelijck*, verstaet *ghesondelijck*, oordeelt *heuschelijck*, en waert *ovel*.

J. CATS.

Misce stultitiam consilij brevem.

AEN DE
ZEEVSCHE
IONCK-VROUWEN.

H Hy Zeeus, en soet gheslacht; ghy Venus lants-genooten,
 (Want Venus is veel eer oock uytter zee ghesprooten)
 Ghy die, met Venus, hebt het selve Vader-lant;
 Het selve soet ghelaet, het selve sacht verstant;
 Ionck-vrouwen, aerdich volck, die door verborghen crachten,
 Een liefelijcken brant ontsteekt in ons ghedachten;
 Die door u' soet ghelaet, en lodderlijck ghesicht,
 Een drouve ziel gheneest, een treurich hart verlicht,
 Aen u coomt dit Gheschenck, het groote Rond der Eerden,
 Dat Venus Soon beschut, en Venus hout in vveerden,
 Aen u coomt dit gheschenck, een wonderbaren Cloot,
 Die, al wat hy verliest, vveer wint in u'ven schoot;
 Aen u coomt dit gheschenck: in u leyt noch verborghen,
 Een ander Vader-lant, dat eerstmael schier off morgben
 Sal coomen aen den dach, en steken op het hoofft,
 Als ons de bleecke Doot sal hebben vvech gheroofft.
 Dit VVeerelt-dragend' Kint coomt naer u toe-gestreden,
 En heeft u, soo het schijnt, wat sonderlinck te spreken,
 Het coomt u segghen aen, in ronde Zeeusche tael,
 Wat datter omme-gaet in Venus gulden sael.
 Het heeft, niet lanck gheleen, my desen Bouck ont draghen,
 't Is slim, vol van bedroch, vol alderhande laeghen,

Ecc

AENDE ZEEVSCHE IONCK-VROVWEN.

Het steelt, al vvaer het gaet, en lacht dan om ons smart,
 Och! die nu steelt mijn Bouck, ontstal vvel eer mijn hart.
 Ten vvas noch nacht, noch dach, de Son vvas rechs ghedoocken
 In Thetys souden schoot; als by my quam bestooken,
 Jck sach vvel, aenden damp die vvasemd' uyt sijn mont,
 Dat hem dat grillich hoost niet al te vvel en stont.
 VVaer (sprack hy) sydy nu, vvaer sydy nu ghy Zeeuwen?
 Hoe heb-dijt nu soo slecht? hier woormaels vvaerdy leeuwen,
 Doen ghy voor 't Vader-lant op-settet lijff en goet,
 En doen u v' zee vvas root, u wisch vvas wet van bloet.
 Ghy vvaert eens op een tijt vermaert, voor dapper gasten,
 Doen ghy de vlagghen mocht gaen rucken vande masten,
 Doen ghy als vvoond' in zee, en, meer als sy, verstoort,
 Al vvat u teghen-quam ginckt vverpen over boort.
 Doen nevens u Maet-roos en onversaechde Helden,
 Vvas hier noch ander volck, dat deser loff vertelden,
 In deuntjens nieu-ghedicht; die song' men breet en vvijs,
 't Ginck soo vvat rau, 't is vvaer, maer soo ginck doen de tijt.
 Als d'oorlooch vvas in f'vanck, doen vwaren hier Poëten;
 En, nu m'er sit in rust, is al 't ghedicht vergheten.
 De vveerelt is verkeert: daer Mars vervveekt een liet,
 Vermach de soete min, vermach daer Venus niet?
 Hoe? is der gheesten lust uyt Zeelant dan vertoghen?
 Offsal den bloet-hont Mars meer in dit lant vermoghen,
 Als 't soete Venus Kint? al heeft den crijch u lant
 Beschermt, en V R Y ghestelt; 't vvas eerst door my ghemant.
 VVaer Venus stille staet, vvat can daer Mars bedriyven?
 Vvat is der mannen cracht, soo ghy verstoort de vviyven,
 Ons lieve burgery? Bellona valt ter neer,
 Indien dat Venus Soon sick niet en stelt ter vveer.

AEN DE ZEEVSCHE IONCK-VROUVEN.

Siet! Mars leyt nu in slaep, maer soo hy coomt 't ontvvaken,
 Wat salt dan zijn? Wat sal den ermen bloet gaen maken,
 Ontspan' ick oock mijn booch? Voorvaer 't is al maer wint,
 Soo Mars, door mijn beleyt, gheen nieuwe stoff' en wint.
 In oorlooch wvert de jeucht wervvackert door trompetten,
 Een soet ghedicht behoort in tijt van pays te wvetten,
 De schicht van Venus Kint, om 't uyt-gheputte lant,
 Van nieuws, met jonck ghevvvas, rontsom te sien beplant.
 Let op 't na-buerich volck, dat heeft al beter grepen,
 Als vvel wv' Zeeuven doen, siet, Hollant is gheslepen,
 Om groot ghetal van volck te queecken over al,
 En van haer burghery te meerderen 't ghetal.
 De wonden al te mael, wvaer door sy dit uyt-voeren,
 Versvvijs' ick nu ter tijt; van een wvil ick maer roeren,
 Om dat die my voor al, en mijn Vrouw-Moeder raect,
 En ons van dach tot dach meer onder-saten maect.
 Daer is een gheestich volck dat, door een aerdich jocken,
 Door sanck, en soet ghedicht, de Jonckheyt wweet te locken
 Tot aen-ghenaem vergif van onbekende min,
 Dat leyt en maelt int hoeft en wvoelt door hart en sin.
 Daer singt dien grooten HEYNS al wat de soete Griecken,
 Ghedreven door de cracht van mijn ghesvvinde wviacken,
 Oyt brachten aen den dach, en doet mijn aert wverstaen,
 Soo vvel, als oyt de pracht van Roomen heeft ghedaen.
 Siet HOOFT, een hoeft vol gheest! die beelt daer af mijn banden,
 In soeten Herderf-sanck: En vvie en sou niet branden,
 Als BREDER Obrengt voort (ick laet nu staen Moy-ael)
 Een vverck niet boers voorvaer, hoe-vvel in Boersche tael?
 Een dinck spijt my alleen, dat daer der mannen gheesten
 Staen veerdich my ten dienst, en vieren onse feesten,

AENDE ZEEVSCHE IONCK-VROUWEN.

Dat daer een teere Maeght veracht mijn soete Vlamb,
 (O vrvonderbaer verstant ! O eer van Amsterdam !)
 V meyn' ick, Roemers Spruyt , u Anna , bloem der Maeghden,
 Die oyt door gheest en konst aen Phæbi Rey behaeghden ;
 V meyn' ick , vvat ick doe , hoe gunstlich ick u ben,
 Noch can ick , my ten dienst , niet trecken vve pen.
 Ghy maeckt een aerdich veers , doch niet van onse saken ;
 Maer kieft een hoogher stoff , O ! mocht ick eens ghenaken
 V hart met dese toorts , ghy songt een ander liet,
 Nu , onder Pallas schilt , ontvrijckt ghy vvat ick schiet.
 Maer seght , ghy Zeeuwen , seght , vvat is hier oyt gheschreven
 Dat yemant eenich spoor , tot mijnen dienst mocht gheven ?
 Ick vveet nochtans seer vvel dat hier gheen cunst ontbreect,
 Maer 't is verborghen vier , dat als in d' assen steect.
 Ick vveet dat Zeelant is vol gheesten , vol verstanden,
 Maer vvat er yemant schrijft , dat sluyt men als in banden,
 Den nacht bedeckt u vverck , en niemant macht eens sien,
 Maer hiet ick Venus Kint , ten sal niet meer gheschien.
 Ick vveet dat onder u verscheyden dinghen rusten,
 Al over lang' ghemaect ; ké laet de Zeeusche custen,
 Tot onses jeuchs vermaeck , yet brenghen aenden dach,
 Maer vvaerom bid' ick doch , daer ick ghebieden mach ?
 Flux , langt my vvat ghy hebt bequaem tot ons Scholieren.
 Dit seyde hy , en terstont greep alle mijn pampieren,
 En bontse , met de pees van sijnen booch , te hoop ,
 En seyde , nu vaert vvel : en steldet op de loop.
 Vvat vvaesser voor te doen ? eylaes ! ick moest vvel svvichten,
 Ick vreesde voor sijn toorts , ick vreesde voor sijn schichten,

AENDE ZEEVSCHE IONCK-VROUWEN.

Jck vreesde dat het my eens vveer mocht tasten aen,
 Ghelijck dat vinnich dinck vvel eertijts heeft ghedaen.
 Cupido vlooch daer heen, en droech met hem mijn slucken,
 En op den staenden voet ginck hyse laten drucken,
 Ontbont al-daer sijn pack, en leydet al daer heen,
 Gaff drinck-gelt aen de knechts; en strax daer na werd vveen.
 De vrees was nu van my, met Venus kint, vertoogen,
 Doen riep ick: 't is gheen noot, den Lecker is bedrooghen;
 Al heeft hy mijn ghedicht, als met geweld, ontleent,
 Ten sal daer med' niet gaen, als hy vvel heeft ghemeent:
 VWant, midts hy vierich was en gierich in het vatten,
 Soo tast' hy vvat te diep: hy meynde, 't vwaren schatten,
 Alleenlijck op-gheleyt tot voetsel vande min,
 Maer neen, al vviest hy't niet, daer slack vvat anders in.
 Het VVerck dat ghy hier siet, beelt aff des menschen leven,
 Ghy vint int eerste Deel de blinde Feught beschreven,
 Vervoert door sotte lust, vervvert in Venus net;
 Het vveede stuck verthoont den mensch nu vvat gheset,
 En vviest als metter handt de Borgherlijcke plichten,
 En hoemen onder 't volck zyn saecken moet verrichten,
 Roert oock de feylen aen, en vvatter omme gaet,
 Ter vviel eens yders hant is uyt om eyghen baet.
 Het derde Deel begint vvat hoogher op te stijghen,
 En handelt vande vvech om 't Hoochste Goet te krijghen:
 Climt na den hemel toe, en leert, met vast bescheyt,
 Dat vware lust en rust aldaer verborghen leyt.
 Maer niemant achte vreemt, dat vvy te samen bringhen,
 In een ghedicht vervat, soo onghelijcke dinghen;
 Noch dencke dat ons vverck verandert al te seer,
 VWant sekerlijck den mensch verandert noch al meer.

AENDE ZEEVSCHE IONCK-VROUWEN.

*'t Is al veranderingh, den mensch en al syn saken,
 Al vvat hy heden prijst, soud' hy vvel morghen laken;
 En als bet in dit vverck sou gaen naer mijnen vvensch,
 Soo moest des Menschens beelt ghelijck zyn metten Mensch.
 Voorts vvat ghy, hier en daer, leest van den God der minnen,
 Al dat en is hier niet, als ons verdorven sinnen,
 En't vier van dertel lust, daer in de jonckheyt blaect,
 Dat d'Outkeyt tot, 'ken vveet vvat, Goden heeft gemaect.
 Cupido staet, 't is vvaer, op 't eerste blat ghesneden,
 Omringhelt van syn volck, van yder aenghebeden,
 Een die op het begin alleen syn ooghen slaet,
 Meynt dat hier niet en schuyt als Venus-janckers praet.
 Maer neen, Ionck-vrouwen, neen, neemt vry dit Bouck in handen,
 Ten spreeckt, ghevvis, ten spreeckt niet al van Venus banden.
 Daer is oock ander stoff: want soo ghy't vvel door-leeſt,
 Ghy sulter vinden in dat Venus brant gheneest;
 Ghy sulter vinden in den vvegh tot goede zeden,
 Ghy sulter vinden in veel stichtelycke reden:
 Het beelt van Venus Soon besit maer d'eerste sael;
 Ghy dan, off leeſtet niet, off leeſtet al-te-mael.*

DANIELIS

DANIELIS HEYNSII
IN EMBLEMATA
CLARISS. CONSULTISSIMIQUE

VIRI

D. J. CATZII. J. C^{ti}.

EPIGRAMMATION.

Vidit, & ingentem mirata est Itala tellus
Alciatum, tanti mente superba viri :

Seu tonat, & leges facundo edisserit ore,

Seu Themidis dignum numine condit opus.

Hunc quoque ludentem, sed seria, vidit, & illi

De lusu palmam, sed sapiente, dedit.

Alciati curas & seria vicerat antè

CATZIUS : ad lusus nunc & amœna venit.

Hic quoque, sed *triplici* palmam *sermone* meretur,

Vt ter sit victor, qui semel ante fuit.

AD AMPLISS. ORNATISSIMVMQVE

VIRVM

D. JACOBVM CATSIUM J. C.

Hominem triplici Emblemate
graphicè exprimentem.

Amphitryoniades cluet inclytus , unam animam quòd
Exuerit triplici corpore Geryonis :
Te quantò maior , CATSI cate , adorea luſtrat,
Qui triplici corpus unum animas animá ?
Scilicet hoc potior Genij vis enthea nervis,
Hác maëtus Veterum robor a summa præis.
Artubus utque alijs & nervis præconia captant,
Sic graphicis surgant artibus illa tibi.

AD EVNDEM.

Qui ludens , tetricas ut demat pectore curas ;
(Quas consultor ei curia quasque parit)
Erudit , & triplici conformat pectora gnome ;
Que genus omne hominum præmonuisse valet.
Seria quanta dabit , quantâ dabit indole digna,
Si vacuus nervos tenderit ingenij?

L. M. P.

I. Liræus.

G H E D I C H T

Ter eeren

Den hoogh-gheleerden **D. I. CATS**

op sijne Const-rijcke SINNE-BEELDEN.

G Helijck den Medecijn aerd-sinnich doet bereyden
Sijn bitter-heelsaem cruyt, met een verfoeten schijn,
Om, door een vroed bedrogh, den siecken aen te leyden
Tot den bequamen wegh, als die onwillich zijn:
Soo gaet den wijfen **CATS** ons onghetemde jaren
Aen-voeren tot de tucht, door 'tlock-aes van de Min,
En brengt de wijhe deught, die qualijck was te paren
Met de bloet-rijcke jeught, vermomt en sluypend' in;
En leert, met aerdich dicht, hoe met verloop van tyden
De Minn' tot Eeren-sucht, de Eer tot Godf-dienst climt;
En hoe de Defticheyt en Geylheyte t'samen stryden,
Hoe dat den laetsten stant, den eersten over-glimpt.
Ten was gheen dertel vier, 't welck hem heeft aen-ghedreven
Te beelden in 't begin vrou Venus, of haer kint,
Maer door een hoogher Vier gheprickelt, heeft beschreven
Hoe dat de liefde Gods de weereltsch' overwint,
Als hy in dicht, en prent, seer konst-rijck weet te malen
En drucken onsen aert en onse zeden af,
Wel drie-mael dobbel eer moet hy te recht behalen,
Die *Zeelant*, op een dagh, een cleyne Weerelt gaf.

L. Peutemans.

OP DE DRIE BOUCKEN
DER
SINNEDICHTEN
ENDE
B E E L D E N
VANDEN HOOGH-GELEERDEN HEERE
D. JACOB CATS.

Wilt ghy een Venus sien, een Venus die van boven
By d'Oude vvert gheseyt, te zyn ghecomen aff,
Vrania ghenaemt, een die eerst vvetten gaff,
En toomen in de Min, van yder een te loven;
Vilt ghy sien Venus Kint, maer 't beste van de twee
Die Venus heeft ghebaert, dat vacker, eerbaer, Maetje,
Dat met een soet ghelaet en met een aerdich praetje
Wel beylt (dat heeft het noch behouden van der zee)
Maer 't beylt in eerbaerheyt: den and'ren is een lecker
Die niet en vveet dan quaet, en rechte guytery,
Hy tacketeylt te veel, hy jockt en scherst te vry,
Is yemant vvat besmeurt, hy maect hem drie-mael gecker.
Dees' is van ander stoff. Off vvildy gaen vvat voort,
En mercken hoe bequaem de Leer van goede zeden
V hier vvert voor-ghestelt, met beelden en met reden,
NeeMt in de hant dit vverck, ghy vintet al soo 't hoort.
Ter vvyl den arghen Mensch met al sijn cromme sprongen,
Der Volcken ampt en plicht verdonckert en verblauvt,
En 't rechte zeden-snoer aen hondert stucken kauvt,

En heeft van 't Burgher-recht al vry vvat af-ghedronghen ;
 Soo gaet u desen Bouck seer heerlyck stellen veur,
 Hoe vvy met eeren by den and'ren sullen leven,
 Hoe veel men aen de Eer off Baet-sucht moeten gheven ;
 Hoe vvy in vreught ghestelt zijn sullen , en ghetreur.
 Ter vylen 't dolle Volck 't rijck Lucifers vveer bouwen,
 En vvillen vveten meer , als die haer 't vveten gheeft,
 En vvillen sien , dat God voor ons verborghen heeft,
 En nemen in veel meer als 't hart hun can verdouwen.
 Siet hier dit clouck Verstant , dat ruckt met sijn ghedicht
 Ons harten op , en leert al sichtlichijcker saken ;
 En gaet ons in den gheest , met troost en heyl vermaken,
 En doet ons heffen 't hoost na 't alderhooghste Licht.
 Men heeft tot heden toe ghekneutert en ghekeven,
 Off Zeelant oock vvel sou uyt-brenghen een Poët,
 En tot op desen dagh niet veel men noch en vveet,
 Die in de Poësy den gheest om hoogh doen sweben,
 Maer nu is ons ghebreck gebetert met gervin :
 Een iser ons als drie , drie-dobbel is ons eere,
 Ghy vint in sijn Ghedicht , Vreught , Deught , en heylsaem Leere,
 Heyl in de ziel , en Deught int leven , Vreught in Min.

I. HOBIVS.

TOT DEN LESER.

Wilt ghy, op eenen dagh, door-sien u gantsche leven,
Wilt ghy, met een gesicht, des vveerelts loop verstaen,
Wilt ghy, een langhe tijt, int corte sien beschreven,
Wilt ghy, met eenen stap, het Aertrijck omme-gaen,
Wilt ghy, met cleyn beslagh, veel dinghen ondersoucken,
Wilt ghy, der menschen aert, haest kennen int ghemeen :
Wat houfdy les of school, of veelderhande boucken ?
Leest maer dit corte Werck , ghy vintet al by een.

J. F.

ERRATA.

Pag 2. lin. 1. Pro pars sudis igne caret, lege , calet. Græca omnia vitiosa sunt, cum caret Typographus Græcis typis, remitto igitur Lectorem ad ipsos Autores. Pag 20. pro Pryum, lege, Pyrum. Pag. 23. Pro eo quod ibi est, lege , Nisi Cupidum hominem postulat , se in plagas conicere eos postulat, eos confectatur , subdole blanditur, &c. Pag 36. lin. 5. pro terret, lege, torret. Pag 104. lin. 6. pro quem, lege, quam. Pag. 88. lin 6. voor spruyten, leest spruytjen. Pag. 110. lin 22 voor spruyt, leest spuyt. Ibid. lin. pen. voor ziltich-zout, leest bitter-zout. Reliqua per te facile corriges.

Secunda Partis Errata.

Pag. 21. col. 1. lin. 4. Pro Lib. 6. lege, Lib. 5. Ibid. col. 2. lin. 1. pro Magis quam gladijs consternunt, leg. Magis quam gladius, consternant. Pag 32 lin. 1. pro leeu, lege, luy. Pag. 104. lin. derniere, pour, & grand honneur, lisez, en grand honneur.

Litteras Majusculas quæ incuria Correctorum vbique ferè remanserunt & alia leuiuscula Errata æquus Lector facile corriget.

Tref-digne d'Honneurs & Bon-heurs,
Le Tref-docte Signeur

IAQVES CATS, I. C.

Sonnet Encomiastique;

Sur ses E M B L E M E S tripliques.

M On Dieu m'ayant osté mon loisy de jadis
(Quand je rendoiz Angloiz du BARTAS & sa Race)
J'avoiz ja diét Adieu aux Dames de Pernasse;
Pour mieux m'accommoder a Ceux a qui je suis.
Mais, non-obstant ce Vœu, me retenir ne puis
De maintefoiz mirer, & admirer la grace
Des Chantres graue-gayz, dont la voix haute-basse
Tire de Terre au Ciel les bien-nayz beaux Esprits.
Tel, tel es tu, mon Doux-docte-divin de CATS,
Qui, en fin Medicin, sucrant, dorant tes Doses,
Fais avaller aux Tiens saines & saintes Choses,
Dont, sanz cest Art, grand part taster ne voudroit pas,
Pourtant, si bien meslant avec le Doux l'Vtile,
Triple Laurier J'appendis a ton Tri-lingue Stile.

IOSVAH SYLVESTER.

AENDEN

A E N D E N

HOOGH-GHELEERDEN

D. I A C O B C A T S,

Op het boeck van zijn Const-rijcke

Sinne-beelden, (vande welcke zijn gunst

mijn een vereert heeft.)

B En Ick O C A T S! de eerst, die ghy dit Boeck vereert?
Soo sal ick zijn de eerst, die daer uyt wert geleert
Te sien de feylen die ick in mijn groene jaren
Bedreven heb, die zot, doch nimmer geyl en waren,
En stijghen hoogher op, verjaghen wulpsē Min,
En halen in zijn plaets d'eerwaerde Reden in:
Die sal den nevel, door haer glans, wel doen verdwijnen
Van jonghe domme Ieucht. Dan sal ick niet het schijnen
Van vele dinghen, (daer het meer-deel van de Lien
Haer aen vergapen) maer het ware Zijn, eens sien:
Dan sal noch Hoop, noch Vrees, 't gemoet niet meer ontstellen,
Begheert' van Rijkdom, Staet, noch Eer-sucht, my niet quellen.
Ist niet belachens weert, dat d'arme Mensch soo wroet,
En sloht, en slooft, en sweet, om onnut overvloet?
Ist niet beschreijens weert, dat menich wel sou waghē
Goet, bloet, Ia Ziel, om een dienstbare Croon te dragen?
Dits Redens eerste les: en als ick die wel ken;
Soo falsē voors-gaen, en mijn leeren wie ick ben.
Meesterse, doet u best! Maeckt (bidt ick) my afkeerich
Van Ondeucht, en tot Deucht, heel neerstich en begeerich,
Maeckt dat ick met Mijn selfs, en al de Weerelt spot,
En stell' voortaan alleen mijn hart, en hoop op God.

ANNA ROEMERS.

GHE-

GEDICHT
TER EEREN VAN DEN
HOOGH-GHELEERDEN HEER
IACOB CATS. I. C.

Op sijne Const-rijcke Sinne-beelden.

DE Minn' end' haer natuur, haer eyghenschap end' crachten;
Des Borghers schult end' plicht, end' seden-rijck betrachten;
't Vermaken van de Ziel, de vveghen naer om Hoogh:
Stelt ons dit cunst-rijck Boeck, in Dicht end' Prent voor d'oogh.
Dies ghy ó jeugdich Volck, int minnen on-ervaren,
Verraden van u oogh', bedroghen van u jaren,
VVien, door een domme cracht, Natuur ghevoelen doet,
Veranderingh' van sinn', vervvisselingh' van bloet;
End' ghy ghesetter Volck, die met verstant end' reden,
Naer vvijsheyts Even-naer, dijn paden vuilt betreden,
Dien tot behout end' heyl, de Borgherlijcke vvet,
Als recht-snoer van u doen end' laten, is gheset;
Ghy oock ó heyligh Volck, ghenomen uyt veel volcken,
Die steeds, met hert end' sin, gaet dringhen door de vvolcken,
Tot in den Hemel toe, die's vveerelts Doen veracht,
Om dat u ziel, hier naer, een beter Goet verwvacht:
Comt hier, comt alle dry, en brengt yets tot vereeringh',
Van hem, die Dicht end' Prent, een yder stelt tot leeringh',
Coomt hant aen hant, end' eer hem al u leven gheeft,
Die, tot vermaeck end' leer, dit Boeck gheschreven heeft.

Ter eeren van den selven.

Die tot vermaeck end' leer, Dry dinghen heeft beschreven,
De Minn', de Borgher-plicht, end' 't Gheestelijcke Leven;
VVie vvenscht hem niet, met my, Dry dinghen tot sijn loon?
De Min-vrucht, Borgher-eer, end' Gheestelijcke Croon.

IAC. LUYT. I. C.

***** 2

CLINCK.

CLINCK-DICHT
OP DE DRIESINNIGHE
SINNE-BEELDEN

VAN DEN

HOOGH-GHELEERDEN ENDE ACHTBAREN HEERE

D. IACOB CATS.

HOe in des weerelts loop den mensch sick heeft te dragen,
Wijft ons dit aerdich Werck met Dicht en Beelden aen,
En hoemen van't begin ten eynde toe moet gaen,
Om God, en oock den mensch in alles te behaghen.
Eerst, hoe een jonck Gefel met conste sal bejaghen
Sijn Lief, sijn tweede Ziel, sijn vreught, sijns harten-lust,
En, om sijn hevich vier met eer te sien gheblust,
Hoe hy't met heus bescheyt een aerdich Dier sal vraghen.
Maer (wonder boven al!) een en het selve beelt,
Een en de selve stof (merckt, hoe de Geest hier speelt)
Leert ons en Borgher-plicht, en oock Godsalich leven.
Wel aen dan! hier is spijs waer med' can zijn ghevoet
De *Min*, het *Burgher-recht*, en't *Christelijck gemoet*;
Dies wy, ó *Groot verstant*, dry-dobbel lof u gheven.

S. DE SVVAEF.

DEn stock, die leyt aē't vier, en 't seldsaem jock der minnen,
 Te hand'len sonder pijn, hangt maer aen 'twel beginnen:
 Twee-eyndigh is de stock, hier coel en daer ghegloeyt,
 Die 'teene grijpt, is wvel: die 't ander sick verschroeyt.
 Twee-sinnigh is het jock, een en de selve sake
 Is droefheyd, en ghenucht; is soet, en suer van smake;
 En al, naer datmen't neemt, is last of spel dit jock:
 Den desen onder-stut, den dien slaet Venus stock.

Quá non nocet, arripe.

P*Ars sudis igne caret, pars altera nescia flammæ est:*
Hæc impune manu tangitur, illa nocet.
Dextra voluptates Veneris ferit, altera curas:
Hinc juvat, aligeri fax nocet inde Dei.
Elige, quisquis amas, sed, quæ juvat, elige partem:
Ipse Cupido facem, quâ caret igne, tenet.
Tristia Democriti falso delude cachinno,
Lude, iocus Venus est; nil nisi ludus, Amor.

En bien prenant, n'auras tourment.

QVi bien prend le tison le porte sans domage,
 En bien hantant l'amour, ne sentiras sa rage:
 Pour voir des tes desseins heureusement le bout,
 Manie bien ton cas: bien manier est tout.

QVA

PLAVT. CISTELL. *Amor & melle, & felle, est facundissimus.*

EVRIPI. Ερωτες οἵπερ μὲν ἄγαν
 ΜΕΔ. ἐλθόντες σὺν εὐδοσίαν
 οὐδ' ἀρετὴν: παρόδωκαν
 ἀνδρᾶσιν εἰδ' ἄλις ἔλθοι
 κύπρις, σὺν ἄλλᾳ θεῶς
 εὐχαρισῆτα.

*Amores nimij
 Cum accesserint, non bonam famam,
 Neque virtutem attulere
 Hominibus: si temperata accesserit
 Venus, non alia Dea
 Adco gratiosa.*

A 2

Niet

GHy wenstet wel een lief, en seght, ghy wout wel trouwen;
Maer latet voorts daer by, en gaet soo henen douwen,
 Hoe? meyndy, Ian-treet-socht, dat sonder slach off stoot
 V eenich aerlich Dier, sal vallen inden schoot?
 'Tis raes: maer soo ghy wilt vrou Echo hooren quelen,
 En staet niet slecht en liet; maer roept met luyder kelen,
 Soo sal' u doen bescheet. Siet, Floor, een zeeusche maeght
 En comt niet onghenoot, en gheeft niet onghetraeght.

Nil, nisi mota, dabit.

D*Vlcis amica placet, placet vxor, & oscula casta
 Coniugis, & multâ prole beata domus:
 Cura sed vltior tibi nulla, quid? anne moraris
 Dum ruat in gremium sponte puella tuum?
 Nil agis: Intenso demum clamore mouetur,
 Sueta viatoris que modo voce loqui.
 Nil dare, sponte sua, didicit resonabilis Echo,
 Nec dare, sponte sua, bella puella solet.*

Jamais Amie sans fatigue, qui la veut, qu'il la brigue.

TV dis, l'amour me plaist; & ne fais autre chose:
 Robin, en rien failant iamais on cueille rose,
 Ny dame en ville orras, ny Echo dans les bois;
 Sy tu ne fais ovir ta preallable vois.

NIL,

TERENT.

Crediſ hac dormienti tibi conſecturos Deos,
Et illam ſine tuâ operâ in cubiculum iri deductum domum ?

OVID. DE ART. LIB. I.

AH nimia eſt propria juveni fiducia formæ,
Exſpectet ſi quis , dum prior illa roget.

ERAS.

Non provocare , matronæ eſt.

O Soete rasery ! hoe can't de liefd' al voeghen !
 Den Aep scheidt in sijn jong een wonderlijck vernoegen:
 Waer Venus aerdich kint sijn gulde pijlen schiet,
 Daer ist van stonden aen volmaectt al watmen siet.
 Schuylt erghens soo wat goets, men salder hoogh van roemen:
 En ister slecht ghenoegh, men wetet te verbloemen;
 Den stouten, noemtmen vry : die droncken is, verheught.
 'Tvernuft des minnaers past tot elcke feyl een deucht.

Nunquam deformis amica est.

D *Ulcis amor furor est, Stupet ebria simia prolem;*
Nilque suis catulis pulchrius esse putat.
Nescit amans vitium (nimis id licet exstet) amice,
Quasque alius dotes non videt, ipse notat:
Fucus amor vehemens, omnique potentior herbâ est;
Hoc duce, facundę garrula nomen habet.
Quisquis amat, mentes agitante Cupidinis æstro,
Omne bono vitium proximiorę tegit.

Jamais luides Amours, ny belle prison.

QVe tu es doux Amour ! par ta plaisante rage
 Estime son petit le plus beau du bocage
 Le Singe craque-noix : nul vice ne luy chaut,
 Car du manteau d'Amour il couvre le defaut.

AMOR,

ARISTOT. I. ETHIC.

Vnicuique delectabile est , quod amat.

PLVTARCH. IN LIB. DE AVDITIO.

A Mator albos Deorum filios appellat, nigris virilium nomen tribuens. Amor enim, hederæ instar, valet se quâvis arreptâ ansâ applicare.

HORAT. **T** Vrpia decipiunt cæcum vitia , aut etiam ipsa Delectant , veluti Balbinum polypus Agna.

ALs Pan eerst sagh het vier , dat hy doen niet en kende,
 Ey, wat een lieflijck dingh ! (sprack hy) en ras hem wende
 Omhelsende de vlam , als tot sijns vrientschaps pand ;
 Maer, mits hy quam te nae , verschroeyd' hy mond en hand.
 Vriend , als ghy hier of daer een lieflijck Vier siet branden,
 En tastet soo niet aen , met onghewasschen handen :
 Bedaert u wat , en eer ghy timmert kent den grond,
 Want siet ! die haestigh suypt verbrand wel licht sijn mond.

Quod non noris , non ames.

V*ix dederat terris ignem , sua furta , Prometheus ,
 Pan furit , & flammis oscula ferre parat :
 Quantus , ait , nitor hic ! (nondum cognoverat ignem)
 Et ruit , & lasas vix trahit inde manus.
 Stulte puer , blandi qui lumine captus ocelli
 Nil , nisi quanta dabis basia , corde moves,
 Dum , quid ames videas , properatos differ amores :
 Heu ! scelerata Venus , cum celerata venit.*

Qui en haste se marie , a loisir se repent.

CE, que tu ne cognois , aymer iamais t'avance:
 Il a pris mal a Pan d'aymer sans cognoissance.
 Qui ose son bouillon humer hastivement,
 Sans doute, il bruslerá sa bouche bien souvent.

PROVERB. 5. 20. *Quare sedecris, fili mi, ab extraneis.*

HESIOD. Τὴν δὲ μάλιστα γαμῆν ἢ τις σέθεν ἐγγύθι γαίῃ
ἢ ἅντα μάλ' ἀμφὶς ἰοῦν.

*Hanc autem maxime duc in uxorem, quae prope te habitat.
Omnia valdè circumspicines.*

PËTRA. DE REMED. VTRIVS. FORT. LIB. 1.

Multos amantes credulitas sua circumvenit, libenter enim credunt quod optant.

B

T'neent

EEn Minnaer woelt altijt. 'k schreef laetst-mael op een linde,
 Ick sneed' in een pompoen den naem van mijn Beminde;
 Dien zoute-loofsen romp, als droef door mijn verdriet,
 Veel tranen uyt zijn schors daer henen vallen liet.
 Als ick onlangs daer naer, ontrent dees plaets quam dwalen,
 Doen stont mijn teer gheschrift niet in sijn eerste palen,
 Maer wijt en breet ontset. Ach! van een cleyn begin,
 Allenxkens, eermen't meent, door-cruypt ons hart de min.

Sensim amor, sensus occupat.

I*nscribo peponi quoties tua nomina, Phylli,
 Littera, cultelli cuspide facta, latet:
 Ille, licet fatuus, sortem miseratus amantis,
 Plorat, & è tenero cortice gutta fluit;
 Lesa cutis sensim laxo se pandit hiatu,
 Jamque viatori, Phylli, legenda pates.
 Exclamo: crevère notè, crevère calores:
 Hei mihi! quam tacitis passibus intrat Amor.*

Quant il est creu, je le vois, Comment il croist je n'apperçois.

REtournant au Tillet, ou tu estois escrite,
 Ma douce Margotton, la lettre n'est petite
 Comme vn peu cy devant: le passager la voit,
 L'Amour s'augmente hélas! sans qu'on s'en apperçoit.

SENSIM

V.

PLVTARCHVS.

Amor neque nos statim neque vehementer ab initio, quem admodum ira, in-
vadit; neque facile, ingressus, decedit, quamvis alatus: sed sensim ingredi-
tur ac molliter, manetque diu in sensibus.

SENE. **L**abitur sensim furor in medullas,
HIPPOL. **L**igne furtivo populante venas,
Non habet latam data plaga frontem,
Sed vorat tectas penitus medullas.

*Gheen Boom en valt ten eersten slagh.
Gheen stadt en boutm' op eenen dagh.*

SOo haest den hals my was in Venus jock gedrongen, (gen?
Clampt' ic mijn lief aen boort: waer toe veel cromme spron-
My dacht, van stonden aen, sy stont nu als ghereet:
Maer, eer ick schiet van daer, soo creegh ick dit beſcheet:
Den Specht pickt in den boom, men sietse niet beroeren,
Hy, op den staenden voet, gaet even-wel noch loeren,
En siet off't gat is deur. Neen dwaes, bey, niet soo prat:
Men maect in eyken hout, met eene pick gheen gat.

*Siue amator, siue gladiator es,
Repete.*

M*Artia picus avis longis dare vulnera ramis.
Dum parat, & rostro robora dura perit,
Protinus, ut Quercum primo modo contudit iclu,
Querit, an admittat pervia rima diem.
Picus, amatoris nimium properantis, imago est,
Qui primo admissum se putat esse die.
Fallitur; haud primis cadit icla bipennibus arbor;
Robora casta cupis sternere? saepe feri.*

Perseverer fait importer.

CE troncq pouvoir percer le Pic se met en teste,
D'un coup, sans plus frapper, ô qu'il est sotte beste!
Semblable impressio forge en son cœur l'amant,
Mais lâche, pauvre sot, qu'il faut frapper souvent.

R E-

VERS. **N**on amet, aut discat duros tolerare labores,
 VVLGAR. **N**optati compos qui velit esse sui.

POLYB. LIB. 10.

Nulla re utili abstinendum est, propter apparentem difficultatem; sed comparandus habitus, quo cuncta bona mortalibus comprehensibilia redduntur.

DEs Blixems selsaem vier can t'mes off sweert verbreken,
 En laten heel de Scheé, daer t'mes in heeft inghefteken. *
 Dees cracht is Venus Soon met s'blixems vier gemeyn,
 Hy quetst, men siet geé wond'; hy brant, men vint geen bleyn.
 Och ! off ick een Meesters tot sulcken smert mocht vinden,
 Die niet met al en weet van wonden te verbinden,
 Och ! off sy niet met al op mijne smert en bont,
 Als salff van maeghde-was en plaesters van haer mont !

* Laté hæc talia Card. de subtilit. Lib. 2.

Sine vulnere lædor.

S*aucia corda gero, vestigia nulla sagitte;
 Et jecur, illeso corpore, vulnus habet?
 Vulnus habet? fallor, quod enim sine vulnere vulnus?
 Hei mihi! cæcus Amor, vulnere cæca facit.
 Fulmine cum misero mihi, non face, pectus aduras
 Sæpe Puer, nostris hoc, precor, adde malis:
 Da Medicam, medicis quæ nesciat artibus uti,
 Et sua, non herbas, applicet ora mihi.*

Ma Playe est au dedans.

FOudre & flambeau d'Amour, feu de facon estrange,
 Qui, sans toucher le sein, au cœur d'amant se range.
 Mon Cœur, puis que mon cœur tu blesses sans blessure,
 Il faut, par conséquent, qu'il soit guary sans cure.

SINE

TACIT.

Palam compositus pudor, intus summa adipiscendi libido.

VIRGIL. **V**ivit pectore sub dolente vulnus,
 Intactis vorat ossibus medullas;
 Vesano tacitos movet furores,
 Quod Chironia nec manus levaret,
 Nec Phæbus, sobolesque chara Phæbi.

DE naeld' is u pinceel , u verwen zijn de sijden ;
 Het velt dat voor u leyt , can met een bloem-hof strijden.
 Ghy opent , en sluyt toe : ghy heelt , dat ghy door-steeckt :
 Ghy geeft , meer als ghy neemt : ghy maect , meer dā ghy breeft.
 V naelde boort een gat , u draet vervult de steke :
 Lief , handelt soo met my , hout al de selve streke ;
 Ghy weet , ick ben ghequetst door uwen soeten mont ;
 Wel aen , gheneest de smert daer me ghy gaest de wont.

Ex vulnere , pulchrrior.

P*Ungere te dicam , vel pingere ? nescio , Phylli,
 Pungis , & hāc ipsā , stamina pingis acu :
 Fulget , iō , sana cute pulchrrior ipsa cicatrix ,
 Dumque nocet , būsso fert pia cuspis opem .
 Cum tua respiciat tenuem clementia pannum ,
 Menè magis durā conditione premes ?
 Corda mihi ptingis ; nec deprecor , ô mea , punge
 Phylli , genas labris tu modo pinge tuis.*

Ce que blessé , me dressé.

TV fais , au blancq satin , maint trou par , ton aiguille,
 En picquant peins , Margot , que tu es belle fille !
 Tout , que tu as blessé , en est gentil & sain :
 O que me traicte ainsi , Margot , ta belle main !

OVID. DE
REMED.
AMOR.
LIB. I.

Discite sanari, per quam didicistis amare :
Una manus vobis vulnus operique feret.
Vulnus, Achilleo que quondam fecerat hosti,
Vulneris auxilium pelias hasta tulit.

DAN. HEYNS. MON. EL. II.

Elevat una undas pectoris, una domat.

C.

Vervonnen

GHy sult den fellen leeu wegh leyden als ghevanghen,
 Vermeestert maer sijn oog. Soo eens de soete vanghen
 Van eenich aerdich Dier ontstellen u ghesicht,
 Siet! van een dapper man, vervaldy tot een wicht,
 Al treetf' u op den neck, ghy sult haer trots verdraghen;
 Al crijghtse vremde buyen, ghy noemtet soete vlaghen:
 Int corte, ghy die waert een leeu, zijt mack en tam;
 Sy leyt u metter hant, niet anders als een lam.

Captis oculis, capitur bellua.

M*Ox leo captus erit, si lumina capta leoni:
 Si nescis, oculis vincitur omnis amans.
 Sensibus ergo tuis ubi dulcis inhaesit imago,
 Perque oculos intrans corde resedit Amor,
 Mox domitâ cervice jugum, gratosque labores,
 Dulcia mox tergo verbera nempe feres:
 Et licet aut leo sis, aut tigride savior orbâ,
 Accipies leges, quas tibi dicat Amor.*

*Par des yeus les deux fenestres,
 Darts d'Amour deviennt maistres.*

QVand on jecte au lion vn drap dessus la teste,
 La veue luy prenant, on prendra tost la beste;
 Farouche nul sera quant il est pris aux yeux,
 Apprivoisé seras, si tu es Amoureux.

CAPTIS

OVID.
 METAM. 3. **N**on bene conveniunt, nec in unâ sede morantur
 Majestas & amor.

3 ESDRÆ 4. 28.

Vidi Apamen, regis istius mirifici concubinam, regi a dextris sedentem, ipsi-
 que diadema de capite auferentem, sibi que imponentem; regi sinistra manu
 alaphas impingentem, regem aperto ore eam intuentem, & si ipsa regi indignata
 foret, blandiri ei rex non desinebat, donec cum ipsâ in gratiam rediret.

SOo ghy voltrecken wilt u min , met corte swieren,
 Set nimmermeer u sin op half-volwassen dieren :
 Te licht , eylaes ! te licht naer men'ghen crommen spronck,
 Wert yemant daer gheseyt : *Mijn dochter is te jonck.*
 Een rijper dient u best , daer vrijtmen veel gheruster ;
 Bysonder soo u Lief nu krijght een vlugghe suster,
 Groen fruyt is steech en tay , ten wil niet van den tack ;
 Grijpt na de rijpe Peer , die plucktmen met ghemack.

Mite pryum vel sponte fluit.

S*I grave prolixos tibi pectus abhorret amores,
 Candida conjugij si tibi meta placet,
 Hanc ut ames sit cura , Soror cui nubilis instat :
 Nonne vides ? frondes fronde premente ruunt.
 Hec sit amica tibi , cui serior ingruit etas :
 Crede mihi , causam tempus amantis agit.
 Mitia sponte fluunt , pyra cruda tenacius herent :
 Nec sequitur facilem , que viret una , manum.*

Fruict verdelet , aisement ne chet.

AMant , si tu ne veus languir de longue flame,
 Adresse tes amours a quelque meure Dame.
 Ne voit on au vergers que meur fruict suit la main ?
 Et qu'au trop verdelet souvent on tire en vain ?

MITE

HORAT.
LIB. 2.
CAR. OD. 5.

. Tolle cupidinem
Immitis uve:
Iam te sequetur, jam proteruâ
Fronte petet lalage maritum.

VIRG.

. Primis & adhuc crescentibus annis
Non mentem Venus ipsa dedit.

TERTVLLIAN. Accrba res est, immatura uirgo.

ICk vont onlanx mijn Lief int groene sitten slapen,
 Ick sach haer rooden mont, ick bleef er op staen gapen:
 Dies creech ick stelens lust, ô selfsaem dievery!
 Ick stal van haer een kus, sy stal een hart van my.
 Als t' muysken raect aen t'speck, het eet met groot verlangen,
 Het vat, en t'wert ghevat; het vangt, en t'wert gevanghen:
 Wat vreemder streck is dit! wat rancken can mijn Lief!
 Sy fit gherust en slaept, en noch besteelt' een dief.

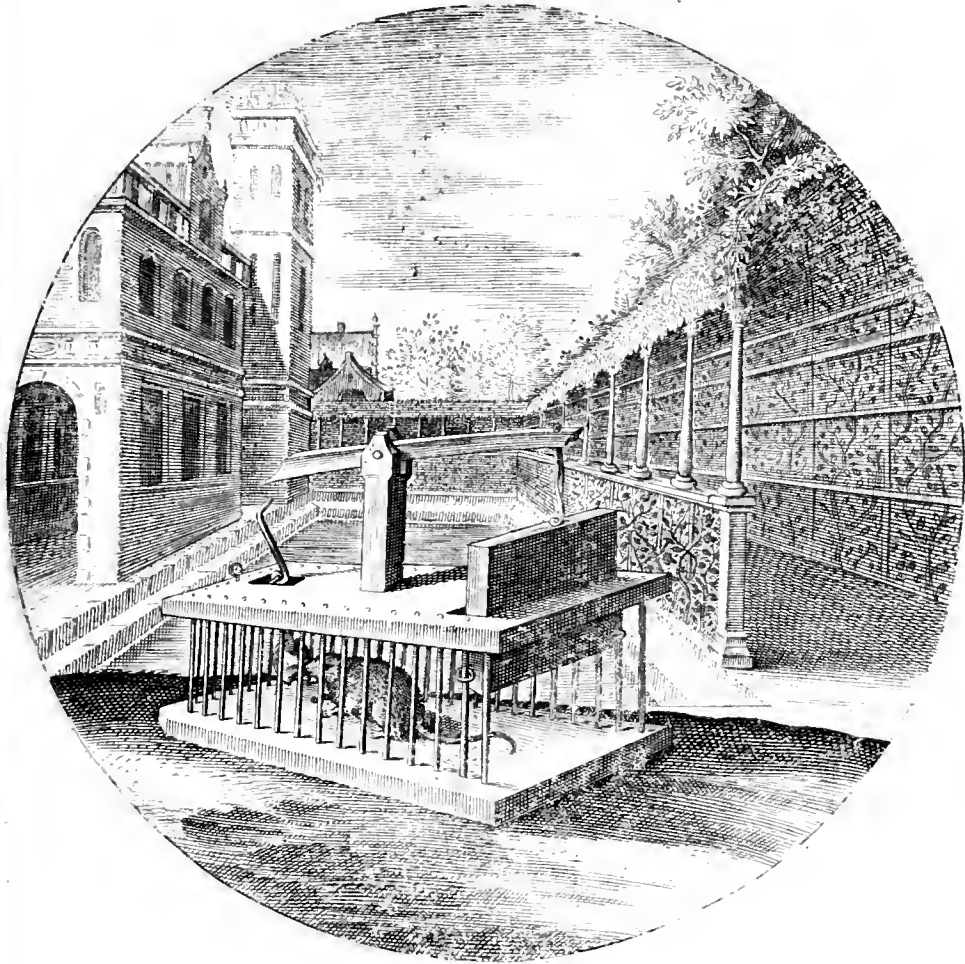
Fit spolians spolium.

Fortè super viridi Phyllis mea fronde sedebat,
 Occulerat placidus lumina victa sopor.
Accedo, labra iungo labris; dumque oscula furtim
Paucula surripio, me rapit illa mihi.
Dum vorat, occulto trahitur sic piscis ab hamo,
Musque perit, gratum dum petit ore cibum.
Improba, furandi quis te neget esse peritam,
Cum vigil, in somno, fur tibi præda cadat?

En prenant, surpris.

Qui chasse au parcq d'Amour a bien dessein de prendre,
 Mais las! va prisonier, sans y penser, se rendre.
 En prenant les appafts se prennent les sourys:
 Voicy la chasse, Amy, ou le veneur est pris.

FIT

OVID. *Carpitque & carpitur unâ.
Suppliciumque sui est.*

PLAUT.
TRIN. **A** *Moris artes eloquar, quemadmodum expediant, nunquam
Amor quemquam nisi Cupidam hominem postulat in plagas
Conficere: cupit, eos confectatur subdole blanditur, ab re
Consulit, blandiloquentulus, Harpago.*

MEn hout dat Venus kint coop-handel gaet aengrijpen,
 Sijn waren zijn taback, dan t'gaet meest om met pijpen,
 Sijn cramery is roock, roock is sijn beste vont,
 Hy blaest roock uyt sijn neus, hy spout roock uyt sijn mont:
 Roock is sijn rijck, vol roock is gans het hof der minnen,
 Met enckel roock en damp vertvijfelt hy ons sinnen:
 Hy schenct ons roock voor dranck, roock hy ons t'eten geeft,
 Heel Venus burghery niet dan van roock en leeft.

Fumos vendit Amor.

A *Erio de rore trahunt alimenta Cicadae,
 Futilis aura tibi dat, Salamandra, cibum.
 Nautica plebs avido Tabaci bibit ore vaporem,
 Nostra, levi fumo, pectora nutrit Amor.
 Mira Puer Veneris Vaso promittit biatu:
 At si perspicias singula, fumus erit:
 Fumus amans, & fumus amor, mens fumus amicæ est,
 Et speciem fumi, quidquid amamus, habet.*

Amant ton heur, n'est que vapeur.

A l'Amoureux esprit la grace de sa dame
 Rapporte la vigueur, faiet revenir son ame;
 Des dames la faveur n'est que fumeé & vent,
 De rien, que des vapeurs, le doncq nourrit l'amant.

CIC. PRO M. COEL.

A Mores & delitia maturè, & celeriter deflorescunt.

DAN.
HEYNS.

O Mnia speramus, promissaque vana fovemus
Molliter : & faciles ad nova vota sumus.
Interea totum paupertas possidet ævum,
Cacaque voluendo somnia, vita perit.

D

Bly,

SOo lang ic was mijns selfs, en mocht rontsom gaen siveven,
 Soo lang heb ick gheleyt een stil en droevich leven :
 Maer sedert dat ick ben gheraectt in liefdes dwanck,
 Ontbont haer eerst mijn tong, en maecte bly ghesanck.
 Nu ben ick bly van gheest; en schoon ick stae ghesloten,
 Ten heeft my noyt verveelt, gheen tijt heeft my verdrotten.
 O soete flaverny ! ó aenghenaem ghewelt !
 Het doet den Minnaer goet, dat ander luyden quelt.

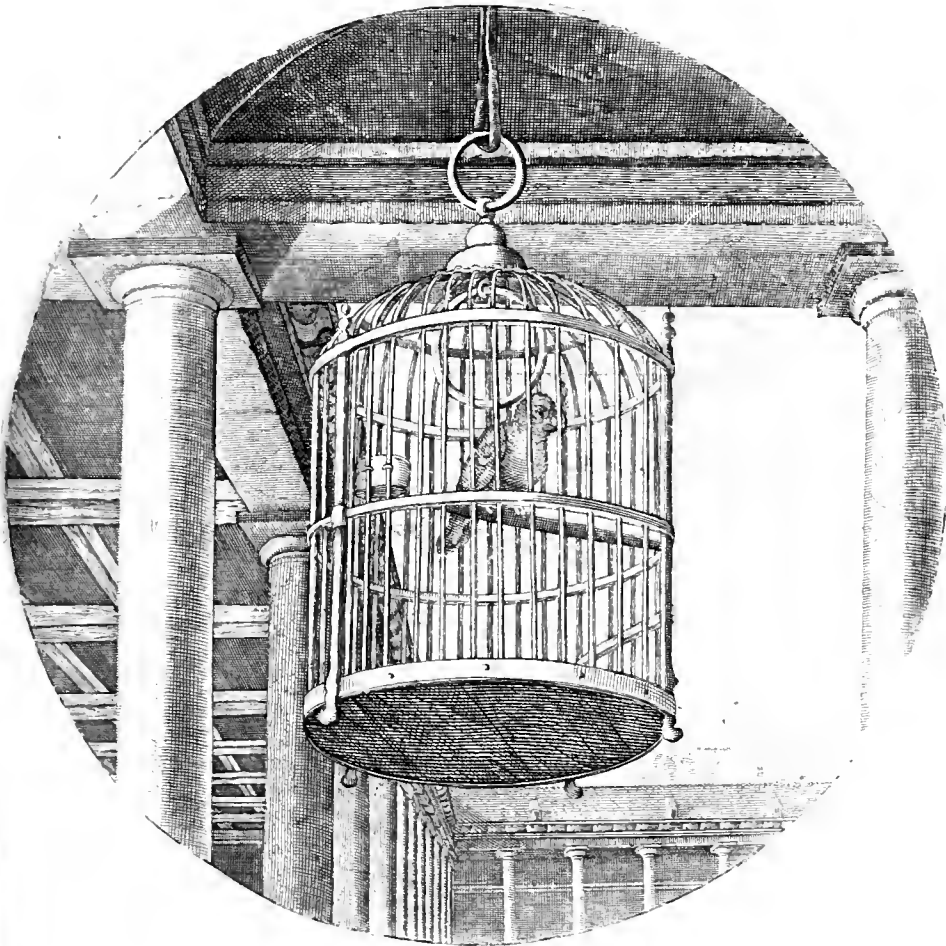
A misa libertate lætior,

O*Mnibus angores, uni mihi gaudia portat
 Carcere secludi servitiumque pati:
 Tunc, cum liber eram, solâ spaciabar in Umbra,
 Moestus, inops, tacitus, nec vigor ullus erat.
 Ex quo diâ Venus me carcere clausit Amoris,
 Ex illo lepidâ garrulitate loquor,
 Nunc cano, nunc Vocum non est simulantior alter:
 Quo mihi libertas? Sors mea ferre jugum.*

Prison gaillard m'a fait.

I'Estois muet au bois, mais prisonnier en cage
 Je rie, & fais des chants; je parle doux langage.
 Chacun, fils de Venus, qui porte au cœur ton dard
 Est morne en liberté, & en prison gaillard.

XIII.

GENES. 29. 20.

Servavit ergo Iacob pro Rachel septem annis, & videbantur illi pauci dies, pro
 amoris magnitudine.

BILL.
 ANTHOL.
 SACR.

Absque jugo posita est ditionis amica voluntas,
 Qui viget affectu, non gemit imperio.

BEgeerdy los te zijn van Venus wreede banden,
 Verlaet u vader-land, besoect de vremde landen,
 Seyt Nafo, Venus tolck, dat meepsē Venus kint
 Magh teghens 't reysen niet: maer, lieve, 'tis al wint;
 Ick heb gherotft, ghereen, ghelooopen, en ghevaren,
 Noch voel ick 't oude pack mijn bangen rug' bewaren,
 Het cleeft my vast aen 't lijf, daer ick me werd' gheplaeght,
 Ach! niemant can ontgaen 't geen dat hy met hem draeght.

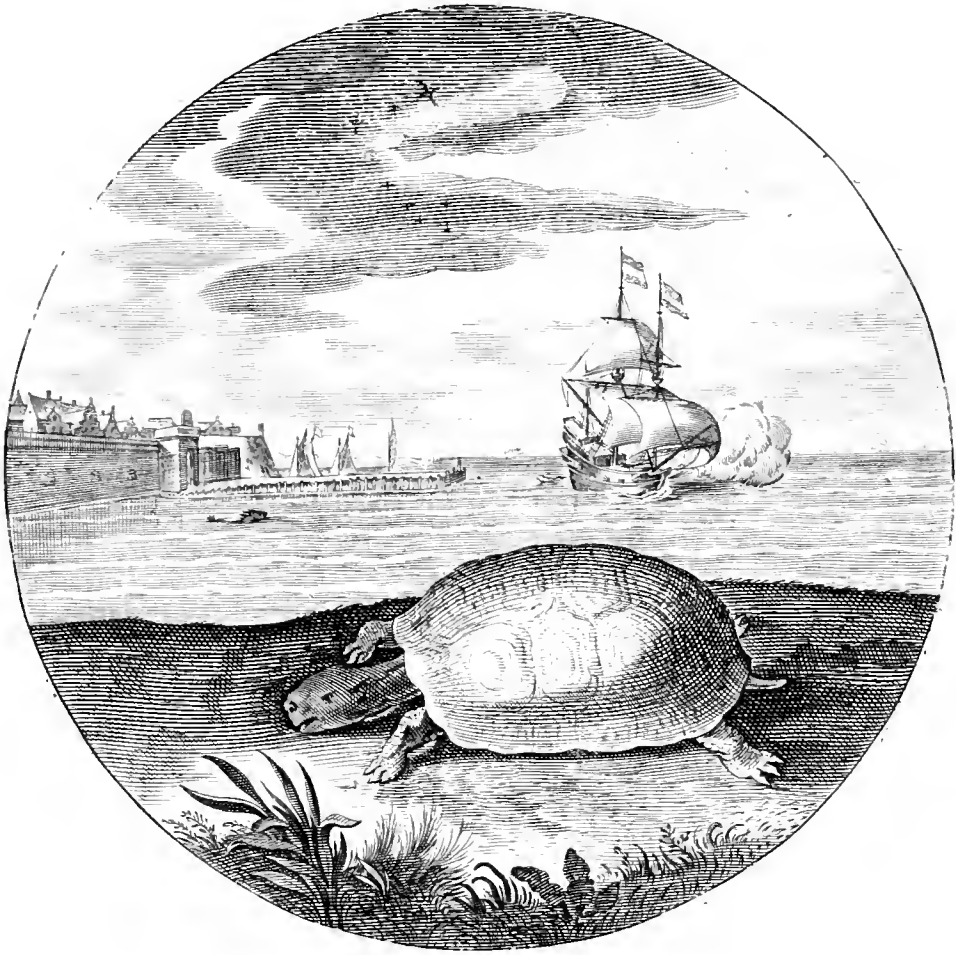
Fugiendo, non effugit.

N*Afo viam docuit longos mollire furores,
 A patriâ, ut valeas, inquit, Amator abi.
 Jussa secutus eram, memini, tua doctor Amoris,
 Hoc quoque sustinui dicere, Phylli vale.
 Jamque feror; juga montis equo, mare puppe pererro:
 Me tamen impositum, me tamen, urget onus.
 Non animum fugiens, cœlum modo mutat, Amator.
 Quò fugis? heu! tecum, dum fugis, ibit Amor.*

Fuir ne sert.

SOit que ie cours aux champs, ou dans la mer me baigne,
 Par tout, ou que ie vais, mon mal las! m'accompagne,
 Que fais-ie pauvre Amant? ie porte mon malheur,
 Le change de pais, gardant le mēme cœur.

FUGIENDO,

PROPERT.
LIB. I. EL. 30.

Quo fugis ab demens ? nulla est fuga , tu licet usque
Ad Tanaim fugias , usque sequetur Amor.
Instat semper Amor , supra caput , instat amanti ;
Et gravis ipse super libera colla sedet.

SEN. **N**ec peregrinatione longâ , nec locorum varietatibus tristitiam mentis
gravitatemque discuties : Animum debes mutare non cælum. Licet
enim vastum traieceris mare , sequentur te , quocumque perveneris , vitia. Quid mi-
raris nihil tibi peregrinationes prodesse cum te circumferas ? motu ipso noces ,
agrûm enim concutis.

Oock brant in zee.

DAn neemt dat oude min met reysen wert verbroken,
 Can ons niet op den wegh een nieuwen brant bestoken ?
 De groote Zee-Lamprey * en hout gheen vaste ree,
 En wert nochtans verbrant int midden van de zee.
 Ghedenckt dat Venus selfs ontstaen is uyt de baren,
 Sien wy 't beschubde vee niet daer soo lieflijck paren ?
 En crielt daer niet te hoop de vrucht van haren brant ?
 O! 't water heeft sijn vier, 't is Venus vader-lant.

* Defen visch wort int Latijn Murena ghenaemt, ende wort gevonden ontrent Sicilien, de welke, te lange boven het water met den rugge swemmende, wert door de hitte der Sonne soo ghedrooght, datse niet weder onder het water en can neder sincken.

Et in æquore flamma est.

D*Um natat, & Siculis Murena † vagatur in undis,
 In medio Phœbi tangitur igne freto.
 Vidi ego, qui fugeret trans equora fulmen Amoris
 Igne vel in medio non caruisse mari.
 Vidi ego, quem flammis Cytherea recentibus ussit,
 A patriâ celeri dum rate vectus abit.
 Ah! furit, & gelidis ardet Delphinus in undis:
 Orta mari Venus est: hic quoque regnat Amor.*

† Murena Piscis in Mari Siculo, secundum Martial. non valet exustam mergere sole cutem.

Et mesme l'eau a son flambeau.

Que sert au pauvre Amant de tracasser le monde
 Puis qu'on se sent brusler au plus profond de l'onde ?
 Murene rien ne faict que par la mer flotter,
 Si est-ce qu'on la voit ce non obstant brusler.

LVCRET.
LIB. I.

Alma Venus, cæli subter labentia signa,
 Quæ mare navigerum, quæ terras fragiferentes
 Concelebras, per te quoniam genus omne animantum
 Concipitur, visitque exortum lumina solis;
 Denique per maria, ac montes fluviosque rapaces,

ALCIAT. DE
AMORE.

LOQVENS.

Omnibus incutiens blandum per pectora amorem, Efficis, &c,
 Scilicet ut terra jura det atque Mari.

ICk was eens vry van 't Vier, dat door my plagh te woelen,
 Ick voeld' ontrent mijn hart een lieffelijck vercoelen:
 Een cleyne vonck alleen wat roockend' over bleef,
 Dies ick, als heel verlost, gheen cleyne vreught bedreef.
 't Gheviel, niet lang daer naer, dat ick dit Vier ghenaeete;
 My dacht, ten was gheen noot, als ick maer niet en raecte:
 Dus nam ick maer 't ghesicht, en noch eer ick vertrack,
 Een vlam uyt hare vlam viel, en my weer ontstack.

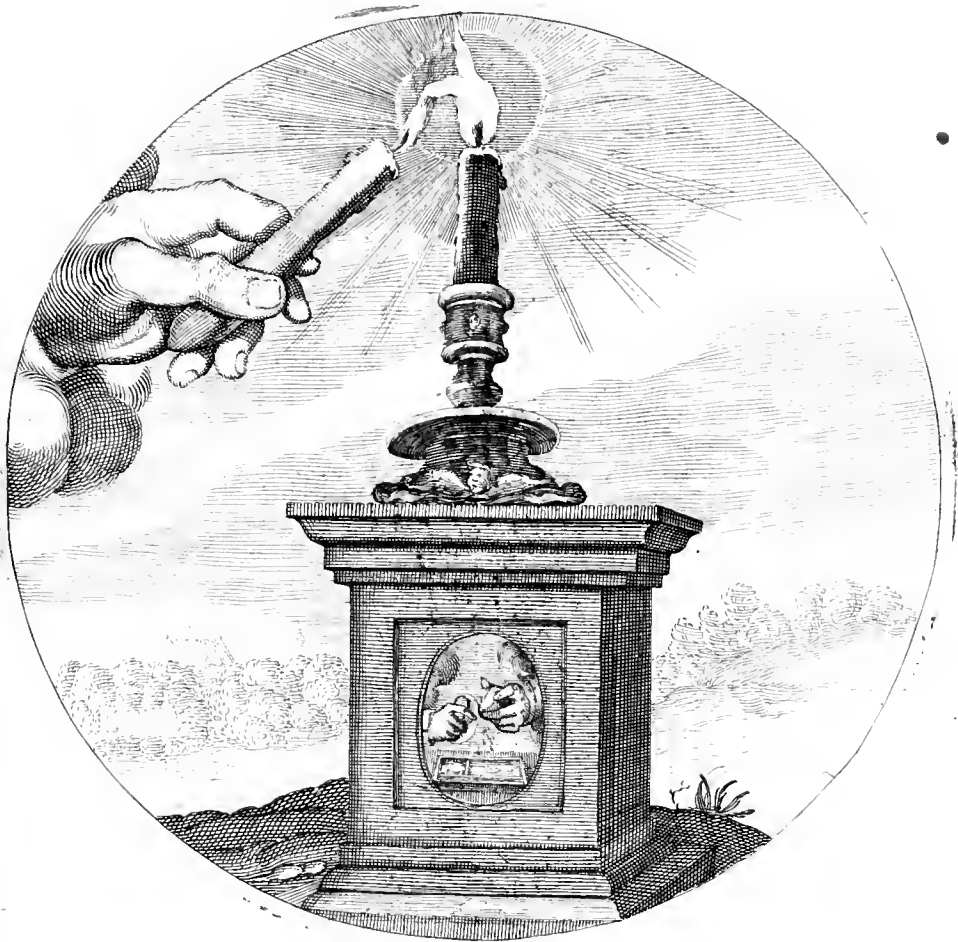
Flamma, fumo proxima.

Q*uisquis es, antiqui remoue monumenta caloris,
 A regno Domine qui modò liber abis.
 Vera nec ora vide, moveat nec imago saliuam;
 Nec digitis gemmas, quas tulit illa, gere.
 Vulnus erit, leviter modò tacta sit, egra cicatrix,
 Ardorem revocat fomitis icta silex:
 Fax extincta recens trahit, ah! trahit eminus ignem,
 Et redit in flammam, quod vapor ante fuit.*

Flambeau qui fume, tost se rallume.

AS tu esteint l'Amour? ne fay tant la bravade,
 Sa flame, a ton flambeau iectant comme vne œillade,
 (En cas que seulement l'approches tant soit peu)
 D'un traict non apperceu te mettra tout en feu.

FLAMMA;

LVCRET. **S**ed fugitare decet simulacra, & pabula amoris
LIB. 6. *Abstergere sibi, atque aliò convertere mentem.*

OVID. **S**ic, nisi vitaris quidquid revocabit amorem,
flamma recandescit quæ modo nulla fuit.

PLVTARCH. **A**mor quamquam discedit aut tempore aut ratione victus, non
*tamen penitus relinquit animam remanetque in ea vestigium
veluti silvæ exusta aut fumantis.*

E

Vast,

HOe nu gheslepen gaft ? wat coomdy by my loeren,
 Om met een slimme streeck mijn eer ten rooft'ontvoeren?
 Ghy lieft my, 'tis wel waer, maer met verkeerde min,
 En soeckt (maer te vergeefs) het eynd' in het begin.
 De Rat en eet gheen speck, al heeftser naer verlanghen,
 Of moet haer, dat ist slot, alvooren laten vanghen :
 Die and're wegghen soeckt, en heeftet niet wel veur :
 Sooghy my mint, en meent, clopt voor de rechte deur.

Hebj' in de sin
 Oprechte min,
 Soo coomt hier in,
 Men sal u hooren :
 Maer steeckj' u pin
 Wt, als een Spin,
 Tot quaet begin,
 Soect ander flooren.

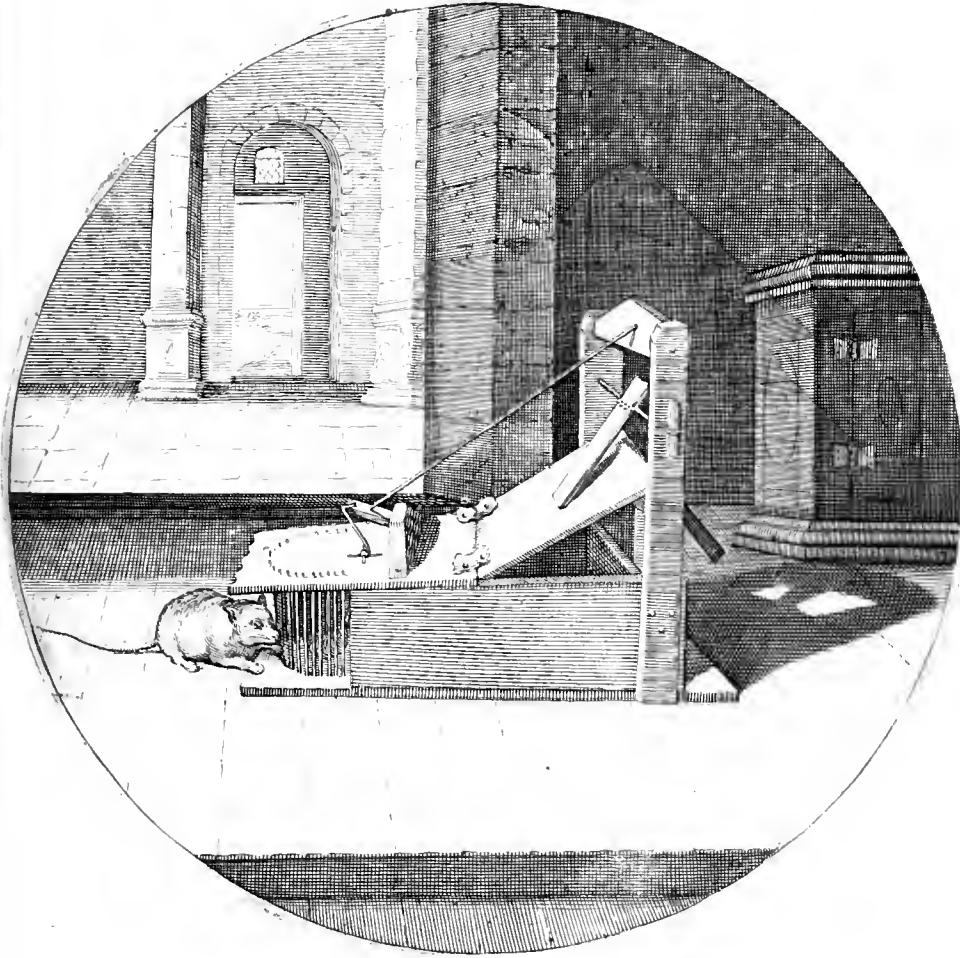
V wulpschen treck
 Sou zijn mijn vleck,
 En maecken Ieck
 Eerbaerheys schuyte:
 Die speelt de geck,
 En krijght sijn beck
 Niet aen mijn speck,
 Dus blijfter buyte.

Vt capias, capiare prius.

ET patet ingressus, nec deficit ardor edendi.
Nec latet, ad prædam quæ via monstrat iter.
Ecquid agam? recto si tramite ducar in escam,
Tristia me duro carcere vincula manent:
Sed mea libertas antro non clauditur uno,
Non ego captivus, sed satur esse velim.
Plura locuturo vox hæc mihi verberat aures:
 Si cepisse juvat, fac capiare prius.

Pris dois estre, devant repaître.

SI tu veus, Compagnon, qu'on ouvre a toy la porte,
 Il te será besoing hurter d'un autre sorte :
 Va t'en au droict costé, nul est d'ailleurs admis :
 Nul mange icy du lard, qui ne veut estre pris.

2 Reg. 13. 10. **D**ixit Ammon ad Thamar ; *veni , cuba mecum , mea soror ; que respon-*
dit ei , noli , frater mi , noli opprimere me , neque enim hoc fas est in Israel :
Noli facere stultitiam hanc ; sed potius loquere ad regem , & non negabit me tibi .

CYPRE. TRACT. DE SPONSAL.

Optimè apud Heliodorum Chariclea Theagenem monet ut a virgine suâ absti-
 neat , quoad ei nupta sit & palàm in nuptijs tradita , his verbis : *φείδω δέ και*
τούτε ὧ γάθε και φύλατε νομίω γαμο τήν σήν παρθένον καθ' ἔργους συγγίνω .

ALs ghy ontrent dit beest siet blommen, bommen, fleuyten,
 Dunct dat ghy siet de vreught vā dees die niet en steuyten,
 In haer oneerbaer min : Sy zijn een corte tijt
 Met rooskens , als bedeckt , door wijn en spel verblijt,
 Maer al dees lieve vreught en baet hem niet met alle ;
 Al ist beginsel soet , 't besluyt is niet dan galle.
 Wel let dan hoe dit spel dien Gilt-Os wil vergaen,
 Sijn lichaem wert ghestooft , sijn ziele ✕ wert ghebraen.

✕ Hier dient aen-ghemerckt dat op een Zeesch een van de beste stucken wert genaemt de ZIELE VAN DEN OS , 't welck-men naer dat den Os geslachtet is, vers braet.

Quod iuvat, exiguum est.

Q*ui pecus hinc lituosque vides, vinumque, Rosasque,
 Te fadę veneris regna videre puta :
 Hei mihi ! quam levis est & quam brevis ista voluptas,
 A tergo lanius tela cruenta gerit,
 Frustra coquus terret. Vos, qui peccastis in igne,
 Mox dabitur rapido membra pianda foco ;
 Membra focus male sana coquat ; perit ignis in igne.
 Corpore non aliter gallica pestis abit.*

Pour un plaisir.

VOy, iouvenceau, ce bœuf couvert bien de courronnes,
 Mais le boucher le suit. Quant au plaisirs t'addonnes
 Helas ! la volupté n'est que pour peu de temps,
 Et si t'en trouveras saisi de longs tourments.

QVOD

PROVERB. 7. 22. **S**equitur eam quasi bos ductus ad victimam, & quasi agnus lascivians, & ignorans quod ad vincula trahatur; donec transfigat sagitta jecur ejus.

LVCRET. 4. Convivia, ludi,
Pocula crebra, unguenta, corone,serta parantur:
Nequicquam; quoniam medio de fonte lepòrum
Surgit amari aliquid, quod in ipsis floribus angat.

Lief, ghy en trect my niet, nochtans werd' ick getogen ;
 Ick treck u, wat ick magh, maer ghy wert niet bewoghen :
 Al treck ick, ghy staet stil ; u stil-staen my beroert,
 Mijn cracht niet u tot my, maer my tot uwaerts voert.
 Siet ! wat een seldsaem dinck ! hoe dat ick u meer trecke,
 En hoe ghy vaster staet ; hoe ick my meer verwecke,
 Om heen tot u te gaen : Ach ! hoe sy stilder sit,
 En coelder haer ghelaet , hoe 't hart my meer verhit.

Dum trahimus, trahimur.

H*Æc Domina est, medio qua surgit equore, Rupes
 Quemque vides, parua navita puppis, ego :
 Dum traho te, mea Vita, trabor, tu tracta quiescis,
 Non trahis, ipse sequor : te traho, Phylli, manes.
 Nil agis, ast ego totus agor : nihil ipsa moveris,
 Tota sed interea tu mihi corda moves.
 Me miserum ! ad Dominam veniens tractusque trahensque
 Hoc magis, heu ! cupio quo magis illa negat.*

Ton non mouvoir, mouvoir me fait.

IE tasche t'esmouvoir, mais voycy, que j'admire,
 Tu ne te bouges pas, il est tiré qui tire.
 Le Rocq de ton esprit, Madame, ta rigueur
 Sans s'esmouvoir en rien me fait branler le cœur.

OVID. AMOR. **S** Inunquam Danaen habuisset abenea turris
 ELEG. 19. **N**on esset Danaë de Iove facta parens.

DAN. **S** AEpe ego cum possem facilem exorare puellam,
 HEYNS. **D**ifficilis mentem cepit habere meam.

Tu quoque vel differ, vel ne concede, quod opto:
 Si mea jam nolis esse, petentis eris.

WAer dat dé Maeghdom leyt ginc Els haer voester vragē,
 De min dacht, seg ick't niet, sy mocht daer van gewagen
 Aen Ritfaert, dat's eē boef, die sout haer doē belcheyt,
 Dies sprack sy, neemt dees doos, hier in de Maeghdom leyt,
 (Int doosken sat een vinck.) De min was nau vertoghen,
 De doos was op-ghedaen, de voghel was ontvloghen.
 Ach Maeghdoms, meeps gewas! dat ons soo licht ontglijt,
 Met soecken jaeght-ment wegh, met vinden wert-ment quijt.

Inveniēdo , amittitur.

V*irgineum Caieta decus dum laudat Alumne,
 Virginitas ubi sit , Lijdia nosse cupit,
 Dum , mage suspectum ne consulat illa , veretur;
 Exiguam nutrix pyxide claudit avem :
 Hoc cape , Virginitas latet hinc ; ait , arca repentē,
 Ut stetit in thalamo sola puella , patet.
 Vix bene tegmen hiat , volat irrevocabilis ales,
 Hei mihi Virginitas , dum reperitur , abit.*

Trouver , est perdre.

LOrs quant l'oiseau caché te donna ta nourice,
 De curiosité vouloit oster le vice
 Hors ton esprit : Margot iamaïscavoir convient
 A fille tout cela , qu'a fille n'appartient.

AMBROS
DE VIRG.

Claude vas tuum ne unguentum effluat, claudere virginitatem
verecundiâ loquendi, & abstinentiâ.

HIERON.
AD SAL-
VIAN.

Tenera res in fœminis pudicitia est; & , quasi flos, pulcherri-
mus citò ad levem marcescit auram, levi que flatu corrumpitur,
maximè ubi & ætas consentit ad vitium.

Annæn. Robert. Lib. 2. Rej. Iud. Cap. 15.

Sæpe explorando, An, & ubi virginitas sit, virginitas amissa est.

F

Tis

'Tis quaet , voor die't mis-vaet :

'Tis goet , voor die't wel doet.

DEn Pieter-man is spijs , voor een die kent sijn streken,
 En soo behendich grijpt dat hy niet wert ghesteken,
 Dit dinck dient wel ghevat : de handeling ist al,
 Want door een quade greep wert yemant dul of mal :
 Ghy sult dien visch hierom den eenen hooren prijsen,
 Ghy sult van dit ghedrocht een ander hooren grijsen :
 Van een , en 't selve dinck lacht d'een , en d'ander schreyt ;
 De liefd' is Pieter-man : daer med' ist al gheseyt.

Lædit ineptos.

E*xtrahitur nostro mirabilis equore piscis,*
(Effuge piscator ni tibi docta manus :)
Quem si forte rudi quis tangere sustinet ausis
Ille venenata cuspide læsus , abit :
Qui cautè tenet hunc doctaque eviscerat arte,
Mox impune coquo tradere monstra potest ;
Hic quod edat , quod lædat habet contrarius alter,
Quid multis opus est ? hoc in amore valet.

L'addroict n'a mal.

CIl qui la vive prend , & ou qu'il faut, la touche ;
 Appreste , quant il veut , viande pour sa bouche ;
 La mal addroicte main produira l'enrager,
 Dy , n'est ce pas l'amour dont tu me veus parler ?

LÆDIT

OVID. I.
AMAND.

Aрте cito remoque rates veloque reguntur,
Arte leves currus, arte regendus amor.

VEGET. LIB.
3. IN PRÆF.

Qui secundos optat eventus dimicet arte non casu.

APVL. EX
AFRAN.

Astabit sapiens, cupient cateri.

GHy sit, als eerste Raet, in Venus gulden sale,
 En wert aldaer begroet met d'aldersoetste tale,
 Die minnaer heeft gheleert : Men knielt daer voor u stoel,
 Men biet u lijf en ziel ; maer ghy blijft even coel.
 Nu isset immers waer (wel eer hiel ick't voor droomen)
 Dat door de zoute zee wel vloeyen soete stroomen,
 Die even-wel in als hun houden onvermengt.
 Lief , ghy cont gaen door 't vier en blijven onverfengt.

Tangor , non frangor ab vndis:

P*Hylli Dionæis circundaris vndique turmis,
 Et Venus in Venas non venit vlla tuas :
 Mille proci calidis implent tibi questibus aures,
 Tu tamen in medijs ignibus , igne cares.
 Sic manet & Fluvio , licet æquora vasta pererret,
 Qui fuit ante color , qui fuit ante sapor.
 Vis fluvij miranda , meæ vis mira Puellæ,
 In circumfuso tutus vterque mari est.*

Parler de bouche , au cœur ne touche.

LE fleuve , que tu vois , en haute mer se pousse ;
 Et , non obstant celá , son eau demeure douce.
 Pourquoi t'estonnes tu ? ma Dame peut autant,
 Marchant par-my le feu , est froide non obstant.

TANGOR,

Hæc tamen sunt de raro contingentibus ut bene Hieron. Lib. 3. Epist. 5.

Q*uis fornacem regis Babiloniæ sine adustione ingressus est? inquit, cujus adolescentis AEGIPTICA domina pallium non tenuit? inter illecebras voluptatum etiam ferreas mentes libido domat. Difficile inter epulas servatur pudicitia.*

Et Bernard. in quod Serm.

P*ericlatur castitas in delitijs, humilitas in divitijs, pietas in negotijs, veritas in multiloquio, charitas in hoc mundo.*

MOy Brechtje speelt de beest, en Ioor laet met hem gecken:
 'k En can, seyt hy, mijn sin van 't soete dier niet trecken,
 Ick sieder in een geest vol aerdicheyts ghetast,
 Dies ben ick aen mijn Lief met stale ketens vast.
 Wel Bluten, als ghy zijt, en hebdy noyt ghevonden
 Een Nar, die maer en en was aen enckel stroo ghebonden,
 En even-wel bleef staen, als met de boey aen 't been?
 Ghy zijt, al weetjet niet, van dese gecken een.

Fac sapias & liber eris.

V*Sque rogas, negat & sique tibi crudelis Amica:
 Ecquid ad huc duro mens in amore gemit?*
*Me remorantur, ais, formose vincla puella,
 Vincla vel herculeâ non solienda manu:
 Vincla genę mihi, vincla comę, mihi vincla papillę:
 Hei mihi? quot vinclis corda ligatur Amans.
 Stulte Puer, Stulti vel stramine crura tenentur,
 Et, moriar, vinclum tu nisi tale geras.*

Qui veut, il peut.

NE vistes vous iamais vn fol lié de paille
 N'avoir l'entendement ny force qu'il s'en aille?
 Je vais le vous monster, voila ce sot languir
 En malheureux amour, & ne s'en peut partir.

OVID. 3. *S*ed tamen haret Amor crescitque dolore repulsæ
 METAM. *S*Et tenuant vigiles corpus miserabile curæ
 Adducitque cutem macies.

OVID. *D*Y faciant possis Domina transire relietæ
 Limina, proposito sufficiantque pedes,
 Et poteris, modo velle tene.

DAN. *S*ilicet angusto nimium concludimur orbe:
 HEYNS. *S*udicio peccat qui sapienter amat.

DE Meeu vlieght greetich heen, om spijs voor haer te rapen;
 Dies vint sy aen de strand den Oester ligghen gapen,
 Sy pickt na 't lieflijck aes , en meynt te eten sár,
 Mits sluyt haer d'Oester-schelp : Siet daer de Meeu ghevat.
 Dit beelt sal zijn een les voor al dees wulpsche gasten,
 Die plat af zijn gheneyght , al-waer wat gaept te tasten :
 Wel menich open schelp , misschien , naer hun verlangt,
 Maer 't wert al meest een jaght daer 't net den vangher vangt.

Qui captat , capitur.

Læda vagis juvenes vocat in certamen ocellis,
 Vidit , & insidiis , Nerua paremus , ait.
 Dat faciles aditus , dat basia , fert que vicissim,
 Qualia vel passer , vel dare concha solet :
 Omnia cum fervent , dextram petit illa , fidemque,
 Igne furens juvenis , quod petis , inquit , habe.
 Ostrea non aliter rostro penetravit acuto ,
 Et que captabat , capta remansit , avis.

Chasse penible , ou le veneur est pris.

VOyant ces dous appasts ie me faisois accroire,
 D'aller , non au combat , mais bien a la victoire :
 Mais en prenant , hélas ! sans , y penser , ie suis,
 Par mon butin , que ie pensois avoir , surpris.

Plaut. *Da mihi hoc , hoc Mel meum , si me amas , sodes.*

Trin. *Ibi ille Cucullus ; Ocelle mi , fiat , & istud : & si
Amplius vis dari , dabitur ; ibi illa pendentem ferit.
Fit ipse , dum illis comis est , inops amator.*

Terent. **I**D vero est quod mihi puto palmarium ,

Eunuch. *Me repperisse , quo modo adolescentulus
Meretricum ingenia & mores posset noscere
Maturè , & cum cognòrit , perpetuò oderit : Nosse omnia hæc , &c.*

GHy slijpt ons, Roofemont, en maect ons liefdes pijlen,
 De wet-steen is u gheeft, u oogkens zijn de vijlen;
 V hart en gaeter niet, daer ghy het onse drijft;
 V gheeft en neemt niet aen, dat ghy in d'onse schrijft:
 V lieffelijck ghelaet dient ons tot wreede banden,
 Ghy zijt soo cout, als ijs, nochtans doet ghy ons branden.
 Wat wonders can mijn Lief! Sy maect my staegh, sy gheeft,
 En datse niet en is, en datse niet en heeft.

Dat, nec habet.

C*Os obtusa manet, gladijs tamen addit acumen,*
Quodque dedit ferro, non dedit ipsa sibi.
Cotis agunt partes in pectora nostra Puella,
Quasque dedere alijs, non habuere faces.
Phylli, dionco mihi cum jecur igne peruras,
Corda geris schyticâ frigidiora nive:
Me glacies torret, mihi frigora causa caloris,
Ab! calor hic tandem desinat, unde venit.

Le rebouché esguise.

IVriste tu ne scais que c'est de noz affaires,
 Voicy les lois d'Amour a voz lois tout contraires:
 Tu dis, que, nul ne peut donner ce qu'il n'a pas,
 La pierre, que tu vois, & Phyllis font celâ.

DAT,

Ovid. 1. Me-
tam. de Amo-
re loquens.

D Equè sagittiferâ prompsit duo tela phætrâ,
Diversorum operum; fugat hoc, facit illud amorem;
Quod facit, auratum est, & cuspide fulget acutâ:
Quod fugat, obtusum est, & habet sub arundine plumbum,
Hoc Deus in nymphâ Peneide fixit, at illo
Læsit Apollineas traiccta per ossa medullas:
Protinus alter amat, fugit altera nomen Amantis.
Aucla fugâ forma est.

Wilt ghy de hooghste straf van Venus vier-schaer weten?
 Sy wert, in minnaers tael, een *blauwve schein*, geheten.
 Y! dit's den bitebau, en spooock daer't al voor vliet;
 Maer keertet mom-tuygh om, ten is soo leelijck niet.
 't Gunt dat ghy claeghlijck noemt 't ghewenschte goet te derven,
 Is (soo ghy't wel bedenckt) ghemack en vryheyt erven,
 Kè vrient, bedaert u wat: gheen quaet is sonder goet.
 Die u de hoop ontseyt, de vrees oock van u doet.

Inverte, & avertes.

L *Arva quod est pueris, id amantibus esse repulsam
 Tam Puer arcitenens, quam Cytherea jubent:
 Frons in utraq̃ue quidem metuenda, sed inspicere tergum,
 Aut levis hinc cortex, aut cava pinus erit.
 Quid gemis optata te spe cecidisse puellę?
 Pristina libertas hinc tibi salva redit.
 Spes sublata metum quoque sustulit: Arrige mentem,
 Fronte quod horrendum est, ludicra terga gerit.*

Qui le voit d'arriere, Ne fait que rire.

LE masque te fait pœur: mais, mon Amy, de grace,
 Regarde, aussy le dos, non seulement la face;
 Tu, qui plains grievement, ton malheureux amour
 Y trouveras soulas, si prens vn autre tour.

INVERTE,

Plutarch. in Moralib.

UT pueris cum terrentur personis , damus eas in manus , & versatas ostendimus inanes , ut discant non timere ; ita conveniet adhibita ratione res specie terrificas excutere , ut , cum viderimus non esse quod apparet , contemnamus .

Sen. de Tranq. **S**ciamus omnia aequè levia esse , extrinsecus diversas facies habentia , introrsus pariter vana .

WIL yemant den ajuyn zijn schellen af gaen trecken,
 Hem sal een droevich nat de wangen haest bedecken:
 Dus soo ghy dit ghevas wilt hand'len sonder leet,
 Soo speelter sachtjens med', en latet dinck ghecleet.
 Men mach sick met sijn Lief in heusheyt wel vermaken,
 Maer comter niet ontrent als met eerbiedich raecken.
 't Gaet noch al , soot eens plach : Acteon naect verdriet,
 Soo haest hy , sonder cleet , Diane voor hem siet.

Nuda movet lachrimas, vestitam impunè videbis.

S*æpe licet tractata manu , non lædit ocellos,
 Dum latus inclusum cortice capa gerit,
 Hanc tenui spoliare togâ si forte iuvabit,
 Protinus vda tibi lumina , nuda dabit.
 Huc animos advertite, puer, mibi cepa puella est;
 Quisquis amare voles , fac reverenter ames.
 Ne teneram spectare iuvet, sine veste , Dianam;
 Hec dea , nuda magis , quam pharetrata, ferit.*

Qui me despoille , pleurant se mouille.

MAnie tes amours en chaste reverence,
 Si tu ne veus languir de longue repentence.
 Tu pourras , sans douleur , tenir en main l'oignon,
 Mais , pleureras , si veus oster son cotillon.

HEROD. LIB. I. *Mulier exutâ tunicâ verecundiam pariter exuit.*

Annan, Robert. *Rer. Iud. Lib. 4. Cap. 10.*

N*uditâs in viro indecens, in muliere probrosa: unde Herodotus apud Lydos ac plerasque gentes, etiam barbaras, viris indecorum fuisse tradit se nudos ostendere, nam (ut ait Cicero) hoc solum animal natum est, pudoris & verecundiæ particeps.*

ADDE,

Flagitij principium esse, nudare inter cives corpora.

G 4

Naer

HOe heers is Venus kint ! het doet ons arme slaven
 Iuyst soo me Iuffrou wil , gheduerich gaen en draven,
 Wy weenen , als sy schreyt , al zijn wy schoon gherust :
 Wy lachen , als sy iockt , oock alst ons niet en lust.
 Int cort' , hoe cleyenen wint haer uyt den mont comt wwayen,
 Wy flux , met lijf en ziel , al naer sy blaest , ons drayen :
 Haer winck is ons een wet , in blyschap end' in rou.
 Wie sweeft en beeft niet door den adem van een vrou ?

Dominae quò me vocat aura.

AD domine nutum levis exagitur amator,
 Quoque puella solet vergere , vergit amans :
 Non volucris summâ que vertitur cœna turre
 Promptius aërias itque reditque vias.
 Rideat illa , movet tristi miser ore cachinnos ;
 Ploret , amans letas proluit imbre genas.
 Nos miseros ! agimur vacuo ludibria cœlo,
 Abripit aura vagos , aura redire iubet.

Ou que spire , me tire.

LAs malheureus Amant ! comme vne gyrouette
 Tuournes ça est la , voluble & sans arreste :
 Bien que te soit escheu vn bien facheux humeur,
 Encor faut il former a l'advenant ton cœur.

DOMINÆ

3 Esdr. 4. 22. & 31. Oportet vos scire mulieres in vos imperia exercere.

Cicer. **Q**uam miserè seruit ! Cui mulier imperat, cui leges imponit, præscribit, jubet, vetat quod videtur : qui nihil imperanti negare potest, nil recusare : poscit, dandum est ; eicit, abeundum ; vocat, veniendum ; minatur, extimescendum.

Ovid. Imponit leges vultibus illa tuis.

H

Hy jaeght

GHeen voordeel cond' ick oyt op Roosmont gewinnen,
 Tot dat een loomen bloet haer eens bestont te minnen :
 Al wast haer teghen 't hart , men wout haer raden aen ;
 Maer sy vloot uytte weegh, als Iorden quam ter baen.
 Doen wast den rechten tijt , om op mijn stuck te letten,
 'tWilt dat een ander jough , quam sick ontrent my setten.
 En vrees niet, of een Cluts schoon naer u lief verlangt,
 Een plompaert is een fret ; hy jaeght, een ander vangt.

Fugat , non capit.

D*Um cavallustra subit viverra , cuniculus , hostem
 Ut fugiat , celeri deserit antra pede :
 Morderi metuens laqueis se tradit habendum.
 Sæpe, labor socio quod negat , arte feres.
 Anxia virgo fugit , cum rusticus instat amator ;
 Et fruitur prædâ , cui magis apta manus.
 Viciisti , sis capta licet , lepidissima rerum,
 Nam fuit in votis , ne capiare , capi.*

Tel bat les buissons , Qui ne prend les oisillons.

MArgôt fuit Coridon, qui tafche de la prendre,
 Mais elle , par despit , a Thirsis se va rendre :
 La proye fuit de l'vn, a l'autre prend la retz.
 Voyla ! vn sot amant ne sert que de furet.

FVGAT!

Hęc Galatea
apud Ovid.
13. Metam.

A Cis erat Fauno nymphaque Simethide cretus,
 Magna quidem patriſque ſui matriſque voluptas,
 Noſtra tamen maior.
 Hunc ego , me Cyclops nullo cum ſine petebat ;
 Nec , ſi quaſeris odium Cyclopiſ , amorue
 Acidis in nobis fuerit præſtantius , edam :
 Par in utrumque fuit.

HOe vreemt speelt Venus kint ontrent de ziel der mensché,
 Ons sinnen gaen eé streeck, meest anders als wy wensché,
 Siet! Els loopt naede puyt , en herbergf' in haer hant,
 En wijst een, die haer bidt, aelvveerdelijck van kant.
 Segt , puytjen, segt, waerom en magh ick niet verwerven
 Het geen u doet de doot, en my bevrijt van sterven ?
 Waerom ghevert ons niet dat elck van ons behaeght,
 Aen u de vuyle poel, aen my de schoone maeght ?

Tibi mors, mihi vita.

L*Udis in humanis , lascive Cupido , medullis ;
 Arbitrium proprij nullus amoris habet.*
Nos quod amat , fugimus : quod nos fugit , istud amamus :
Dura proco , ranam sponte puella fovet.
Triste gelu Domina mihi mors , tibi , rana , calores :
Mors tua , vita mihi ; mors mea , vita tibi.
Te juvat ora lacu , me Virginis ore rigari ;
Ergo tibi cedant stagna , puella mihi.

A l'un support a l'autre la mort.

CE que n'est que douleur au corps de la grenouille,
 Gentile Margotton , me doucement chatouille :
 Prends moy pour ton mignon : c'est caresser en vain
 Celuy qui ne voudroit caresses de ta main.

TIBI

Aufon.

Hanc volo, quæ non vult, illam, quæ vult, ego nolo:
 Hanc amo, qui me odit: contra hanc, quæ me amat, odi.

Ovid. Amo.
Eleg. 19.

Quod licet ingratum est, quod non licet acrius vrit:
 Quod sequitur fugio, quod fugit, ipse sequor.

Ent, van mijn fin en min, hoe lang heb ick gefwommen!
Om entlijk tot een ent van mijn verdriet te commen.

Nu fie ick dat ick wensch, en bender by terftont,
Mijn adem blaester aen, fy speelt my voor de mont.
Ey! noch een ftreeck l'is mijn: ick reyk', ick blaf', ick hijghe,
Ick happ', ick grijp', ick vatt', ey! 't fchijnt dat ick se crijghe:
En fiet! noch glipe wegh, dies 't hart, eylaes! my berft.
Doen ick was alder-naest, doen was ick alder-verft.

Inter manum & mentum.

Post varios tandem, qui me pressere, labores,
Obtigit hec oculis præda videnda meis:

Hanc sequor ingenti conamine, jamque propinquo,
Jam crepitant fauces, jam mihi guttur hiat.

Sed, dum capturiens vestigia proxima stringo,

Ab! reliquum video nil mihi, præter aquas.

Somniat, heu! vigilans, & se quoque ludit amator,

Bulla, vapor, nihil est, se quod habere putat.

*En Amour, en Court, & a la chasse,
Chacun ne prend ce qu'il pourchasse.*

Maint lot s'en va criant, ma belle se va rendre,
Mais tout est au rebours, lors quand il la veut prendre.
Le chien tout plein d'espoir croit qu'il a pris l'oiseau,
Mais, au partir de là, ne prend rien que de l'eau.

INTER

Lucret. *Potiundi tempore in ipso,*
 Lib. 4. *Fluctuat incertis erroribus ardor amantum.*

Ovid. *Fallitur augurio spes bona sepe suo.*

Schoon kint, mint; 'tis nu tijt. dit spel sal u niet voughen,
 Als sorghe sal u ziel, u lijf den rimpel ploughen.

'tVers roofken is ghewilt; maer wertet eens verlept,
 Gheen bieken * sitter op: ten wert niet meer gherept.

Het bloeyen van u jeught, het gloeyen van u kaken,
 Het vloeyen van u spraeck, sal snoeyen en mil-maken
 Den tijt, die't al verbijt. Nu dan, schoon Bloem, ontluycckt,
 V beste goet verslijt, al wertet niet ghebruyckt.

* Tis den aert van de Bien op gheen dorre Roosen of bloemen haer te setten. Plinius.

Turpe senilis amor.

F*Rondibus irriguis, violisque recentibus heret,
 Perque novos flores leta vagatur apis ‡:*

Si qua rosa est, quæ lasa comas collumquè remisit,

Preterit hanc, dulces nec petit inde favos.

Nullus amans canis dat florea sarta capillis,

Dat vetula fronti basia nullus amans.

Parcite formose nimium diu parcere forme,

Turpe puella senex, in sene turpis amor.

‡ Apes a marcidis floribus abstinere solent: mortuis, ait Plinius, floribus ne quidem corporibus insidunt.

Vieille fleur gist sans honneur.

IAmis voit-on l'Amour, jamais voit-on l'abeille
 Aller cueillir son miel sur rose trop vieille:

Aupres la fresche fleur la mouche faict son tour.

A l'aage verdelet convient le doux Amour.

TVRPE

Sen. in Proverb. *Amare juveni fructus, crimen seni.*

Eurip.
Danae. **E**T nunc juvenes adhortor omnes
 Ne in senectute nuptias celebrent,
 Sed in juventute potius liberos procreent,
 Nihil enim voluptatis habet
 Et res est amoribus contraria senex.

J

Sick

VRijt met een lustich hart. wat crencktmē lijf off sinnen
 Door al te grootē brant? 't Pertrijs * wert vet van minnē;
 † Een voghelken dat sick onthout ontrent den Nyl,
 Eet sat , en niet te min bedient den Crocodyl.
 Wel wat een sot bestaen ! dat door een heet verlanghen
 Sick yemant voor de deur van zijn vriendin gaet hanghen ?
 Stroyt ghy daer bloemkens veur : en, foeckj' uv's liefs gerijf,
 Behout een cloeck verstant , en blijft ghesont van lijf.

* La Perdrix s'engraissit a courir la femelle. Plurarch.

† Van dit Voghelken Trochilos gheuaemt siet Plin. lib. 8. cap. 25.

Sibi nequam, cui bonus.

S*Stultè aliquis nimio languet miserabilis igne,
 Stultè aliquis tigno flebile pendet onus.
 Sit tibi cura tui, dum te concedis amicę;
 Quid lacus, aut laqueus, quid tibi mucro subit?
 Se quoque curat * avis, tibi dum, Crocodile, ministrat;
 Et perdix, veneris munere, pinguis abit.
 Et curare cutem potes, & servire puellę:
 Quod nimis, ut passim, sic in amore nocet.*

* De Trochilo five avium rege Crocodilo dentes scalpente & se saginante consule Plin.
 lib. 8. cap. 25.

Sois serviteur, sans creveccœur.

VEus estre sage amant ? va t'en de telle sorte
 Que rien, que tout plaisir ton ame n'en rapporte :
 Va suy le Roitelet , lequel est si habil,
 Qu'il se repaist, alors qu'il sert au Crocodil.

SIBI

Lucret. Lib. 4. **N**ec veneris fructu caret is, qui vitat amorem ;
 Sed potius qua sunt, sine pena, commoda sumit .
 Nam certè, puta est sanis magis inde voluptas, Quam miseris.

Ovid. Lib. 1. de Remed. Amor. ad Cupidinem. Et puer es, nec te, quidquam nisi ludere oportet,
 Lude, decent annos mollia regna tuos.

Cur aliquis rigido fodiât sua pectora ferro ?
 Invidiam cædis pacis amator habes.

DEn eghel wert een cloot , om muysen te betrapen,
 Maeckt van sijn muyl een hol , en blijft soo liggen gapen:
 Wel aen dan springht en speelt , maer blijft in d'open lucht,
 Want cruypt de muys in 't hol , dan ist te laet ghesucht.
 Pleecht eerbaer min, ghy jeucht, (wech lijnckers, wech sluyp-sielē
 Nacht-uylen, licht ghespuys, en volcxken cort van hielen)
 Weest vroyljck , datment siet : speelt heus en open spel,
 Geen houckx of winckels soeckt: van daer comt ons 'tgequel.

Ludite , sed castè.

M*Uribus insidias glomeratus echinus in orbem
 Dum struit , effingit , quâ locat ora, specum:
 Vicinas mures saliant impunè per herbas,
 Ficta sed excurrat si quis ad antra , perit.
 Nostra Venus purasque manus , & pectus honestum
 Exigit , & tenebras ac vada ceca fugit.
 Plectitur obscœnis qui furta tegenda latebris
 Cogitat , & cujus gaudia crimen habent.*

Rire sans mal-engin.

NVI mal ont les sourys , & sentent nulle peine
 Jouvants au descouvert , & sautants par la pleine:
 Mais les voilà perdus , en devenants fripons,
 Aux ieus il faut garder d'honesteté les gonds.

LVDITE,

Plaut. Trin. *Amor latebricolarum hominum corruptor.*

Cic. pro
Mar. Cælio. **D**etur aliquid ætati, sit adolescentia liberior, non omnia volupta-
tibus denegentur. Dummodò illa in hoc genere præscriptio mo-
deratioque teneatur, parcat juvenus pudicitia sue, ne spoliet alienam, ne pro-
brum castis, labem integris, infamiam bonis inferat.

WAnneer den fmit met nat fijn yfer gaet besproeyen,
 En leffchende den brant , verdrijft het vierich gloeyen ;
 Het fnerft , en roockt , en kift , 't is vreemt wat het
 bedrijft,

•Het fchijnt, of dat het fucht , of dattet hem bekijft.
 Den minnaer claeght van brant , nochtans wil hy niet wesen
 Ghetoghen uyt het vier , maer vreeft te zijn ghenefen:
 Al waert dat yemant cond hem nemen af de min,
 Hy, blijd' in fijn verdriet, en heeft des gheen en fin.

Odit amor medicum.

F*Errea massa rubens , furuis educta caminis
 Quam faber in tepidam forcipe mergit aquam,
 Sibilat , & totas implet stridoribus ades ;
 Hoc indignari , vel genuiffe voces.
 Omnis amans rapidis uri sibi pectora flammis
 Et gemit , & Domine saepe recantat idem:
 Hunc aliquis sanare velit , subit ira : quid hoc est ?
 Infelix medicam respuit eger opem.*

Qui guerit l'Amant luy fait tourment.

LE fer du mareschal , quand on le veut esteindre
 En le plongeant en l'eau s'en va gronder & plaindre.
 Offrir a l'amoureux sânté , est tout en vain ;
 Car il se plaist au mal , & ne veut estre sain.

ODIT

Plutarch. *Qui dentibus laborant protinus medicum adeunt, malum exponunt, qui febre tenentur eundem accersunt, at phrenetrici (inter quos & amantes jure quis recenseat:) medicum nec accersunt, nec admittunt.*

Ovid. *Hei mihi quod nullis amor est medicabilis herbis!*

DE spinne-cop en sal de slanghe niet ghenaecken,
 Als sy die besich siet off neerstich vint int waken:
 Maer soo de slang' haer eens, door ledicheyt, gheeft bloot
 De spinne valter op, de slanghe comt in noot.
 Die schouwen wil de min, off van haer sijn ghenesen,
 Dient, sonder yet te doen, tot gheener tijt te wesen:
 Dat cleyn vergiftich dier, dat dertel Venus wicht,
 Noemt ledicheyt te zijn een wet-steen sijner schicht.

Affluit incautis.

D*Vm prædas agit anguis, & ardua saxa pererrat,
 Ambulat innocuas, tutus ab hoste, vias:
 Hunc improviso perstringit aranea telo,
 Cum iacet, in molli gramine, fusus humi.
 Lascivas abigunt tractata negotia flammæ,
 Quis videt intentos rebus amore trahi?
 Cum vacat, & molli colit otia pectus in umbrâ,
 Tumpatet, occulto tum subit igne Venus.*

Un cœur oisif, d'Amour captif.

L'Araigne ne peut oncq attrapper la couleuvre,
 Lors, quant elle est au bois empesché de quelque œuvre,
 Le coup mortel, hélas! luy vient en reposant,
 Rien, que le cœur oisif, le fol amour surprend.

Chrysoft. *Definitio amoris hęc est, anima vacantis passio.*

Laert. **D** *Iogenes dixit amorem otiosorum esse negotium, quod hic affectus potissimum occupet otio deditos: ita fit ut dum otio vacant, in rem negotiosissimam incidant.*

Ovid. **Q** *Varitur Aegistus quā re sit factus adulter, In promptu causa est, desidiosus erat.*

Ick sprack lef met mijn lief , ter wijl fy fat en naeyde,
 Ick steld' haer voor mijn smert, hoort doch, hoe fy my paeyde,
 Let eens , op 't geen ick doe , (sprack fy) merckt hoe't al gaet,
 Eerst maect de naeld' een gat, dat stopt daer na den draet.
 Die, mits hem treft de wond', stracx sijn gheweer laet vallen,
 En roupt om bus en salf, dient niet aen Venus wullen.
 De min heeft wat ghemeens met Mars, al is hy stuer.
 Niet soets en heeft yet soets, dan na voorgaende suer.

Post tristia dulcor.

A *Sfideo tenere nuper dum iunctus Amice,*
Dumque super nostro vulnere multa queror,
Risit & , ô duri nimium tener hospes Amoris,
Ni patiatur amans , non potietur , ait.
Hoc doctum te reddat opus (sua lintea monstrat)
Ecce ! subit filo cuspis acuta prior.
Qui gemit , & primo sub vulnere projicit arma,
(rede mihi , Veneri miles ineptus erit.

Après tourment , contentement.

VN iour ie me plaignois estant aupres ma belle
 De mon penible amour , ie la nommois cruelle :
 Tay toy (ce me dict-on) le linge ne se ioinct,
 Si preallablement on ne le blessé & poinct.

Ovid. **E**T tamen est artis tristissima janua nostrae,
Et labor est unus tempora prima pati.

Mich. Montagn. des Essais Lib. 3. Cap. 5.

Qui n'a la jouissance qu'en la ouissance, qui ne gaigne que du haut poinct, qui n'ayme la chasse qu'en la prise, il ne luy appartient se mesler a l'escole d'Amour, le plaisir n'est plaisir sans amertume.

Veerste wensch was 't sien, de tweede was 't ghenaken,
 De derd' het spreken aen, de vierde was het raken:
 Doen 't geven van een kus, wat noch ? ten naesten keer
 Een kus van haer 't ontfaen: en noch wout ghy wel meer.
 Een minnaer by sijn lief, een jagher in de velden,
 Een coopman by sijn waer, in krijgh de dapper helden,
 Gaen altijt voort en voort, niet een op winst en slaept.
 Al krijght den hont een stuck, hy stracx na 't ander gaept.

Res immoderata, cupido est.

Prima quidem fuerat dominam tibi cura videndi,
 Altera, mox lateri iungere posse latus:
Istud & illud habes, sed & hoc, tibi lenis amica
Blanditias molles, aptaque verba dedit.
Oscula nunc poscis, det & oscula: nonne petetur
Mox illibata virginitatis honos?
Et vorat, & properans ruit in nova frustra molossus,
Quodque petat cupidus semper amator habet.

Le chien, le Ieu, l'Amour, le feu,
Ne se contentent oncq de peu.

Q'on donne au chien du pain, qu'on donne du fourmage,
 Il gloute, sans mascher, & veut ia d'avantage.
 Quel grand' faveur que faiet la dame a son amant,
 Rien ne luy oncq sùffit, il va tousiours avant.

Sen. 19.
Epist. **Q**ualem dicimus seriem causarum esse ex quibus neētur fatum; Talem
dicimus cupiditatem, altera ex fine alterius neētur.

Claud. **A**t sibi cuncta pctens nunquam saturanda Cupido,
Quae, velut immanes reserat dum bellua rictus,
Expleri pasciue nequit: nunc flagrat amore,
Nunc gaudet, nunc mesta dolet, rursusque resurgens
Exoritur, casaque redit pollentius hydræ.

TIs Venus warre-net, de web die ghy fiet hanghen,
 Daer menich dier in valt, maer niemant blijft ghevangen,
 Als eenich cleyn ghespuys, dat moet noch cracht en heeft,
 De sulcke zijnt alleen die Venus raech beweest.
 Een rustich hart can licht al dit ghespin verbreken,
 Die hoogh is van ghemoet en blijft soo leegh niet steken.
 Laet u in Venus net niet binden als een mug,
 Off breeckter deur met cracht, of keert met cunst te rug.

Non intrandum , aut penetrandum.

H*Oc, quod rete videt , teneri sit carcer Amoris,
 Que sedet in medio , sit Cytherea tibi:
 Aspicias , ut culices , insectaque vilia , musce
 Jactentur patulis præda retenta plagis:
 Posteritas crabo acris equi per stamina transit,
 Et laquei Vespæ concutiente ruunt.
 Rumpit & abrumpit castes cordatus Amoris;
 Degeneres Veneris molle retardat opus.*

Ou passè ou l' Amour chassè.

Rien que le sot amant , sans force , sans courage,
 Demeure garotté en ce debil cordage,
 Que Venus a filé : le brave esprit y vaut,
 Ou iamais y entrer, ou penetrer y faut.

NON

Ovid. de
Art. 1.

Hoc unum moneo, si quid modò creditur arti,
Aut nunquam tentes, aut perfice.

Mich. Montagn. des Essais. Lib. 3. Cap. 5.

Le vice est de n'en pas sortir, non pas d'y entrer.

GHy broet een hinnen ey, en krijght daer van een kiecken,
 En segt, ô seldsaem dinck! dat doot was, roert sijn wiecké,
 Dunckt u dit wonder zijn? lief, doet my sulcke gunst,
 Ghy sult van stonden aen vernemen meerder cunst.
 'tGedenckt my, doen ghy laest maer een-mael op my lachte,
 Wat gheeft daer jough en slough mijn aders, mijn ghedachte.
 Ick ben, fiet daer! een block, een bloet die niet en can,
 Maer went u gunst tot my, fiet daer! ick werd' een man.

Amica, amanti anima.

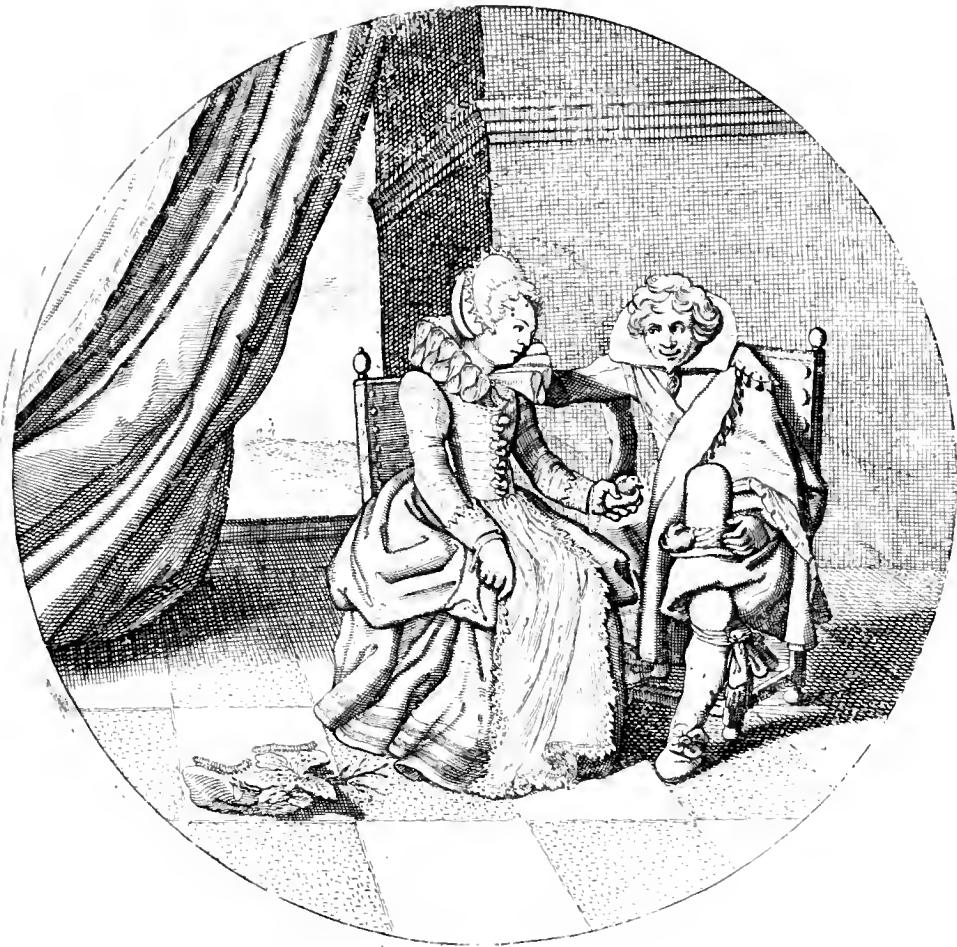
O*Va foveas gremio, tener hinc tibi prodit alumnus,
 Quid! teneros, inquis, id potuisse sinu?
 Idne stupes, mea lux? res hęc tibi, mira videtur
 Phylli? Videbis idem, me quoque conde sinu.
 Mens sine mente iacet, gremio latus abde, resurget:
 Si foveas, moveor: ni foveas, morior;
 Ut foveas foveasque precor: pulloque mibique
 Vita fovendo venit, vita favendo manet.*

Rationes physicas vide apud Card. lib. 2. de subtil. vbi & Liviam Augustam ova suo calore fovisse & pullos exclusisse memorat.

Ta faveur, ma vigueur.

NE pense pas ce traict tant merueilleux, m'amyé,
 Que ta faveur a mis vn rude amas en vie;
 Et que tu vois produit, d'vn œuf, vn beau poulet,
 Car me traictant ainsi, tu verras mesme effect.

AMICA

Philip. Beroal.

Quod in navigio gubernator, quod in civitate magistratus, quod in mundo sol, hoc inter mortales amor est; navigium sine gubernatore labascit, civitas sine magistratu periclitatur, mundus sine sole tenebrosus efficitur; & mortalium vita sine amore vitalis non est. Tolle ex hominibus amorem, solem è mundo sustulisse videberis.

E En minnaer ginc ter kerck om God (soo 't scheë) te danckē,
 Om dat hy was verlost van Venus loofē rancken,
 Daer coomt hem int ghemoet een lodderlijcke meyt,
 Ach! d'oorfaeck van sijn vier, (siet wat een innicheyt
 Een Venus-Iancker heeft) mits sijn maer op hem lachte,
 Sijn yver, sijn ghebedt, 't ginck al uyt sijn ghedachte.
 Den aep vergeet de maet en sijn gheschick ghebaer,
 Als hy, sijn ouden wenich, de noten wert ghewaer.

. **Furentem**
Quid delubra iuvant?

I *Ane, Deo grates actum cum nuper abires,*
Laxa forent paphio quod tua colla iugo,
Forte Tryphæna tibi medio venit obuia templo,
Dumque venit, dulci risus ab ore fluit.
Da veniam pietas, Domine succumbimus, inquis,
Relligionis amor, victus Amore, iacet.
Non aliter gestu saltare parata decoro,
Fertur in obiectas simia stulta nuces.

Voilà de mes devotions.

R Obijn guary d'amour a Dieu va rendre grace,
 La veue de son feu ce bon dessein efface,
 Le singe va quiter le bal, pour peu de nois.
 L'Amour montant au cœur devotion n'a poix.

FVREN.

Sen. *Amor per Cælum volat*
 Hippol. *Regnumque tantum minimus in superos habet.*

Ovid. de Rem. lib. 2. **F**orte aderam juveni, dominam læticia tenebat,
 Horrebant sævis omnia verba minis;
 Iamque vadaturus læticia prodeat, inquit,
 Prodierat; visâ conjuge multus erat:
 Et manus, & manibus duplices cecidère tabellæ
 Fertur in amplexus, atque ita, vincis, ait.

ICk was met Roosmont onlangs gaen wand'len buyten,
 Men hadd' tot ons vermaeck aldaer ghebracht twee luyten.
 Ick stelde dees op die, en leyd' een stroo op d'een,
 So haest den thoon geleck het stroo dat spranck daer heen. *
 Siet, Roosmont, aldus roert ghy my sonder raecken,
 En treckt my sonder hant : eer ghy my cont ghenaecken
 Soo werd' ick u ghevaer. Die Venus eens krijght vast,
 Merckt, dat hy niet en siet : voelt, dat hy niet tast.

* Waer door dese beweginghe veroorsaect wert leest by Cardanum int 8. boeck de subtilit.

Quid non sentit amor!

D*Um jacet in mutá positum testudine stramen
 Saltat , ut equalem dat lyra pulsa sonum ‡ ;
 Chorda manu non tacta tremit , non mota movetur :
 Quid mirum? quod amat , sentit adesse sibi.
 Te video , mea Lux , nec te mea lumina cernunt :
 Audio te , loquitur cum tua lingua nihil :
 Sentio te , nec me tua dextera contigit : i nunc
 Et cordi , quod amat , numen inesse nega.*

‡ Huius rei rationem acutè declarat Cardan. lib.8. de subtil.

Ceux qui s'entre ayment , s'entre entendent.

Remarque en ton esprit l'estrange sympathie
 Des chordes de ces luths , & puis va t'en, m'Amie,
 Pour contempler par lá des deux amants le cœur
 Symbolifants tousiours en vn esgalumeur.

QVID

Plat. lib. 6. de Leg. *Vetus verbum est, Similitudinem amoris auctorem esse.*

Cypr. Tract. de Iponf. cap. 7. **E**xperientiâ notum est arcanam quandam & occultam inter homines esse naturarum affinitatem aut odium, vel naturæ quædam occultâ vi, vel astrorum influentiâ, vel, &c. Vnde fit ut aliquis ab altero toto pectore abhorreat, in alterum vero propensus sit, nec rogatus causam dicere posset cur hunc amet, illum oderit, juxta illud Catulli, *Non amo te Volusi, nec possum dicere quare, hoc tantum possum dicere, non amo te.*

WY lesen van een beeck, daer d'Oude veel van schrijven,
 Die t'vlammē van een toorts gewoon was af te drijvē,
 En so dan yemant weer de toorts int wāter stack,
 Al brandende terstont hy die tot hemwaerts track.
 Dit zijn, ô Roosmont, dit zijn u eyghen streken,
 Ghÿ dempt en temt mijn vier, wanneer ick ben ontfteken,
 En weckt mijn brant weer op, als ick u schijn te cout:
 'Tis doen, en weer ontdoen, dat minnaers besich hout.

Amor, tela Penelopes,

F*Lumine cum Dodona tuo fax viva rigatur,
 Stridet, & a gelido victa liquore, perit:
 Fer, puer, huc sine luce facem, mirabitur hospes
 E medio flammās prosilijsse lacu.
 Mira cano, sed Amica modo me tractat eodem;
 Hanc ego vim graij fontis habere putem:
 Illa movens calidoque gelu, gelidoque calorem,
 Me cupiente fugit, me fugiente cupit.*

Alterner fait aymer.

Quant ie suis eschauffé, tu refroidis mon ame,
 Quant ie suis refroidi, renaistre fais ma flame,
 Donnant vn contre-poix a l'vn & l'autre humeur:
 D'une immortelle mort ainsi, hélas! ie meurs.

AMOR

Dan. Heynf.
Lib. 4. Eleg. 11.

B Astia poscebam paucissima, Rossa negavit,
Nil petij, vultus iunxit Amica suos.
Scilicet hæc voto gens est contraria nostro,
Sit pacata magis, protenus ibit amor.

Terent. Eun. *Vbi velis nolunt, vbi nolis, volunt vitro.*

KE laet, ô oude Stam, u taxken met my paren;
 Het sal (stelt u gherust) by my veel beter varen
 Als aen u dorren tronck. Siet! 't helt doch na mijn schoot,
 En 't heeft van nu voortaeen noch pap, noch sap, van nood'.
 Ey lieve scheyter aff, wat schroomjet noch te waghén?
 Al schijnt u spruyten teer, het sal haest vruchten draghen.
 'Tgaet wel: mijn lief en ick zijn nu in als ghemeen,
 Om weer te werden twee, zijn wy gheworden een.

Iam plenis nubilis annis.

H*unc precor, ô longo, venerabilis Arbor ab aeo,
 Corpore da ramum tollere posse tuo:
 Cernis; ut inclinans caput in mea vota feratur,
 Utquè meo iaceat sarcina grata sinu.
 Me duce, mox poterit teneros producere factus,
 Me duce, nil succis indiget illa tuis.
 Vicimus, ô mea Lux, fuimus duo, iam sumus unum;
 Quodque unum nunc est, mox duo rursus erit.*

Mariez moy bien tost, mariez.

Veil Troncq ô laisse a moy ta ieune branche suiure,
 Elle aymera plustost dorefnauant a vivre
 Seioincte de ton corps; n'en aye plus de soing,
 Il luy faut vn mary, d'vn pere n'a besoing.

IAM

Horat. 1. **F**elices ter, & amplius,
 Car. 13. Quos irrupta tenet copula; nec malis
 Divulsa querimonijs
 Supremâ citius soluit Amor die.

MEn mach wel rechte min den crocodil toe-passen ;
 Dit dier is altijd groot, en nimmermeer vol-wassen,
 'tNeemt toe van dagh tot dagh, en wert noch meerder stuck,
 Self als de bleecke doot sit scherlings op sijn ruck.
 Ick dacht, al lang gheleen, hoe can ick stercker minnen ?
 De liefde steld' haer voet noch dieper in mijn sinnen,
 En noch al stortst' in my staegh meer en meer haer soch :
 Ick ben op 't hoogst altijd, en altijd clim ick noch.

Van het gestadich wassen des Crocodils ende des selfs groote. Siet Plin. lib. 8. cap. 25.

Nescit habere modum.

C*Rescit in immensum phariis crocodilus in arvis,
 Inque dies Nili maior ab amne redit :
 Augendi metas non huic dedit egra senectus,
 Morsque vel ipsa parat vulnera, crescit adhuc.
 Tu genuina mei, crocodile, furoris imago,
 Augetur nostro pectore semper amor.
 Frigida mors calidos olim mirabitur ignes,
 Cum gelidâ tanget fervida corda manu.*

Crocodilum crescere quamdiu vivat, & exrescere ad longitudinem duodeviginti cubitorum, & alia vide apud Plin. lib. 8. cap. 25.

Bien que grand, toujours croissant.

LE crocodil si long temps que sa vie dure,
 Sent de l'accroissement toujours en sa stature,
 Il n'est touche au vif des traits du vray amour
 A qui l'affection ne croist de jour en jour.

NESCIT

Ovid. 10. *Nec modus aut requies, nisi mors, reperitur amoris.*
 Metam.

Sen. O&A. *Amor perennis conjugis castæ manet.*
 Act. 1.

Auson. **V***Xor vivamus, quod viximus, & teneamus*
Nomina que primo sumpsimus in thalamo;
Neve sit vlla dies ut commutemur in ævo,
Quia tibi sim juvenis, tuque puella mihi: &c.

<p>EEn sneech meysken ginck eens trouwen, Met een ouven loomen knecht, Die't vry al vvat hadd' te slecht: Ick en cond' my niet onthouwen Van te vraghen hoe het quam Datse defen grimmaer nam: Men vint schrijvers die daer meenen (Dit voor antvvoort ick ontfinck Van dit fijn gheslepen dinck:)</p>	<p>Datmen van eens ezels beenen, Als hy maer in d'aerd' en racct, Wel de beste fleuyten maect. Oock hebick (dunct my) gheselen Van een dier ('thiet schorpioen) 'tWelck alst leeft niet goets can doen, Maer doot zijnde can't ghenefen. Ick terstont verliet de meyt, Sy hadd' my ghenough gheseyt.</p>
---	--

Ex morte levamen.

Nuper, ubi pelago muris Elysinga resistit,
Decrepito fuerat nupta puella seni:
Cur vetulo sociaris hero, lepidissima? dixi,
Hec, ut erat prompta garrulitate loquax,
Hoc mihi responsum dedit: ossibus, inquit, aselli
Cum iacet exanguis corpore pressus humo,
Tibia iucundo componitur optima cantu.
Desierat; nec me querere plura iuvat.

Joye & support, apres la mort.

VNiour ie demandois a vne allegre dame,
Pourquoy qu'un gros vieillard tenoit son corps & ame,
Ne scays tu, me dit-on, que quant vn asne est mort
De ses os decharnez fort bonne fluste sort?

Cypræ. de
Jur. Connu-
bior. cap. 9.

Nuptias impares (ita nuncupant jurista matrimonium senis decre-
piti & florida virginis L. si maior C. de Legit. Hæred.) præter alia
multa incommoda inducere votum captandæ mortis, tragicus exitus
non rarò docuit, hinc nuptiæ Sophoclis & Alcippes hujusmodi dicterys exagitata
leguntur:

Noctua ut in tumultis, super utque cadavera Bubo,
Talis apud Sophoclem nostra puella sedet.

D En Aep , dat coddich dier , is yders eens vermaecken,
 De Schilt-pad niemants vreucht als doot daer henen leyt:
 Hierom ist dat de sim de pad niet wil ghenaken,
 'Tis teghenheyt van aert , dat dees twee dieren scheyt.
 Lief, die soo gheestich zijt, en laet u doch niet paren
 Met Floor dien tammen gast, die't volck u gheven wilt:
 Mach ick u lief niet zijn , soo wilt u noch wat sparen
 Voor een , die van u gheeft, min als ick doe,verschilt.

Dissidet , quod impar est.

C *Um tardâ nequeat testudine simia iungi,*
Simia jucundâ mobilitate potens ;
Simia delitię siluarum , hominumque voluptas,
Cernit tot invisum reptile , tota tremit.
Tu peponem , mea Vita, tui faciasne potentem
Nulla cui toto pectore mica salis ?
Corpora , quis furor est , conjungere mortua vivis ?
Annè tyrannorum vis scelerata redit ?

Le sombre et tard , Ne duit au gaillard.

L A singe dans les bois , incessamment gaillarde,
 Ne se joindra jamais a la tortue tarde.
 Pai tout ou la nature a desnié son lien,
 Fay tout ce que pourras , aussi n'y feras rien.

EXtat apud SAX. GRAMMAT. LIB. I. Insignis FLVILDÆ Danorum regis filie de impari matrimonio querela, quam merito hic adscribo. O miseram me! cujus nobilitatem dispar nexus obtenebrat! O infelicem cujus stemmati rustica juzatur humilitas! O infaustam matris sobolem cujus munditiem immunditia ruralis attrectat, dignitatem indignitas vulgaris inclinat, ingenuitatem conditio maritalis extenuat, &c. QVAM quidem querelam exitus tragicus subsequutus est prout latius idem auct̃or prosequitur.

ALscheyt ons nu en dan , zee , borgen , bossen , dalen ,
 Die scheyding' even-wel en deylt ons niet van een ;
 V hart woont , Lief , by my , mijn geest coomt by u dwalen ,
 De liefd' en den magneet is dese cracht ghemeen :
 Want of den zeyl-steen schoon van 't yser wert verscheyden ,
 En of een tusschen-schot verdeylt dit lieve paer ,
 Noch laet den steen niet af 't beminde stael te leyden :
 Waer Roosemonde reylt , daer reylt mijn hert met haer .

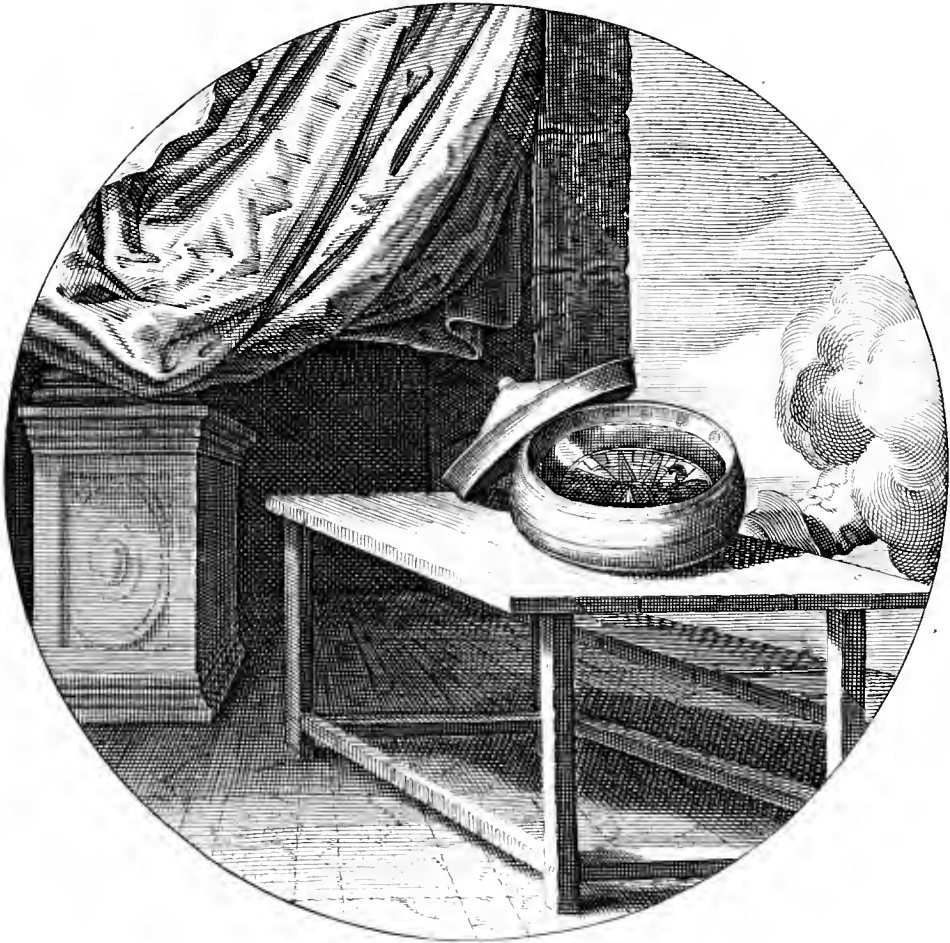
Animos nil dirimit.

T*Actus ut & magnetē chalybis (licet assis utrumque
 Separet) ad lapidis vertitur ora sui.
 Ut semel affricuit mihi blanda Venena Cupido,
 Totus ab occulto glutine, Phylli, trahor :
 Non mare, non montes, non interualla locorum,
 Corpore sejungunt pectora nostra tuo:
 Semper amans peregrè est. Mea corda per omnia tecum
 Tequè abeunte, abeunt : tequè manente, manent.*

Amye , ame a l'Amant.

Quant de l'aymant l'acier a pris la vive force,
 Il est tousiours tiré par ceste douce amorçe.
 Depuis que c'est frotté mon cœur a ton amour,
 Par tout que vais, Margot, me guides alentour.

ANIMOS

Lucret.
Lib. 4.

Nam si absit, quod ames, praesto simulacra tamen sunt
Illius, & nomen dulce obversatur ad aures.

Virg. 4. Æneid. de Didone & Ænea loquens.

. Illum absens absentem auditque videtque.

Eraf. Apoph. Lib. 5.

Cato Amantis animum dicebat in alieno corpore vivere, id quod hodie quoque
celebratur: Animam illic potiore esse ubi amat, quam ubi animat.

N

Nict

GHy segt, mijn lief is schoon, maer 'tis te veel ghepresen;
S'is lanck, en blanck (ick kent) maer 't feylt haer aen den
gheest.

Floor, schoonheyt is vry meer als het uytwendich wesen,
't Wel leven dienter by, en daer op sie ick meest.

V lief, na mijn verstant, is als de Piramiden,
Int ooge wel soo wat, doch al maer enckel schijn.

Int kiesen van een lief set ick dit al besijden,
Die maer is schoon van huyl, en sal mijn lief niet zijn.

In ostio formosa, in recessu nihil.

I*nsulsa est, quia tota patet, Rodopeia molcs;
Atriaque interior nulla recessus habet.*

Hanc ego formose nego nomina vera mereri,

Purpureis tantum si qua sit apta genis;

Plura peto: deposco salem genijque lepores,

Hac mihi præcipuè dote puella placet.

Unica quicquid habet frons perspicit hora, recentes

Ingeniosa dabit semper amica jocos.

Belle cage, sans oiseau.

LE corps de laquelin n'est qu'une Piramide,
A l'œil galant assez, mais de sçavoir tout vuide:
Statue bien que d'or, jamais mon cœur ne prit,
Rien ie n'estime beau, ou n'est vn bel esprit.

Lucret.

Nam deivinitus interdum, Venerisque sagittis,
Deteriore fit ut formâ muliercula ametur;
Nam facit ipsa suis interdum femina factis,
Morigerisque modis, & mundo corpore culta,
Ut facile insuescat vir secum ducere vitam.

Dan.
Heynf.

Plus aliquid formâ est, plus est oculisque genisque;
Plus aliquid toto corpore, quidquid amo.

N. 2

't Besvvaert

Als 't huys neyght totten val, dan ruymen al de muysen,
 Als 's menschen lichaem sterft, verloopen vloon en luyfen;
 De spincop, als 't ghebou staet om daer heen te slaen,
 Packt ras haer netten op, en kiest de ruyme baen.
 Een lichaem vol verdriets, vol armoed', en ellende,
 En wert niet aengheranft van Venus dertel bende,
 Daer't vet is brant haer toorts : door vveelde, gelt, en goet,
 Wert Venus lust verweect, en liefdes vier ghevoet.

Cedit Amor miseris.

N*On petit exanimi de carne pediculus escam,
 Morsibus haud vexat corpus inane pulex.
 Et fugiunt mures, & aranea contrahit orbem,
 Si qua ruinoso culmine tecta labant.
 Flebilibus lasciva castis Cytherea recedit,
 Effugit è mæsto lubrica flamma thoro.
 Stulte Cupido iaces, ubi cor dolor anxius urit:
 Ni valeant homines, stulte Cupido jaces.*

Ou n'est ließe, Amour n'y presse.

L'Aragne va fuiant de maison ruineuse,
 Les pous de l'homme mort. Lors quant l'ame est piteuse,
 Venus n'a nul pouvoir : au corps desfaict & las
 Le feu & ieu d'Amour ne s'y adressent pas.

NEMO

Ovid. *Non habet unde suum paupertas pascat Amorem.*

Sen.
O&. **V**is magna mentis, blandus atque animi calor
 Amor est, juventâ gignitur, luxu, otio,
 Nutritur inter lata fortuna bona,
 Quem si fovere atque alere desistas, cadit;
 Brevique vires perdit extinctus suas.

Ick lagh als doot int graf, ick was als sonder leven,
 Eer my u Soon en Son, ô Venus, hadd' ghenaeckt:
 Sijn vleughels gaf u Soon, u Son gaf my het leven;
 Dies ben ick van een romp, een levent dier ghemaect.
 Ick, die maer was een slouf, ben gheestich op-ghestrecken,
 Ick, die int duyfter lagh, vliegh staegh ontrent het licht,
 Ick, die croop, als een worm, hoe ben ick op-ghesteken?
 Siet! wat al wonders doet een lodderlijck ghesicht.

Amor elegantiae, pater.

T*Runcus iners aruca jacet, vivumque cadaver:
 Ut tamen hanc Phœbi calfacit igne jubar,
 Apparet niveę mox papilionis imago,
 Et cœli, volucris jam nova, carpit iter.
 Barbarus excolitur, facies nitet altera rerum,
 Ut gelidum flammis cor tepescit Amor.
 Ergo dioneę pectus rude trade magistrę,
 Et fieri si vis ingeniosus, ama.*

Cœur sans flame, Corps sans Ame.

I'Estois vn troncq n'ayant ny mouvement, ny vie,
 Me voila! tout gaillard, par les yeus de m'Amie.
 Petit fils de Venus, ton feu m'a faiçt joly,
 Jamais au vray amant le cœur est endormy.

AMOR

Phœdrus apud Platon.

Nec ullus ad eò ignarus est quem amor non inflammet ad virtutem, divinumque reddat; ut par viro fortissimo evadat; nam quod Homerus vim furoremque a Deo quibusdam heroibus inspiratum, ait, hoc amor amantibus efficit.

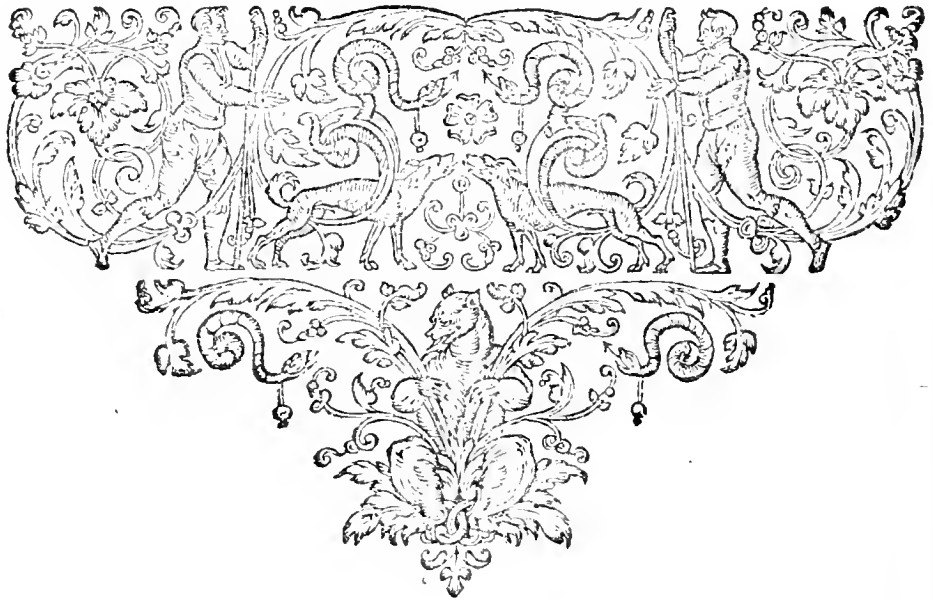
Philip. Bercal.

Venustè Plautinus senex Amorem Deum mundiciantem appellat; eumque mundis

nitidis coloribus ait antecellere : Da mihi hominem incultum, ab amore cultissimus efficietur ; da rusticum, ab amore fiet ingeniosus : demique segnitias omnis, somnus lethargicus, marcor, squalor, incuria, ex amoris contubernio eliminatur.

Memini me legere lepidam descriptionem amantis Dominae suae propinquantis, quem ex Gallico quodam Auctore hic adscribere visum.

CEluy, dit il, qui voit de loing venir celle qu'il ayme, il redresse le collet de sa chemise, agence le bonnet sur la teste, retrouche ses moustaches, redresse son manteau sur les espauls, se leve sur la pointe de ses pieds, montre un visage joyeux, & semble qu'il se renouvelle de tout, pour se rendre agreable aux yeus de sa Dame.

Liefde vveerelt-dragher.

Dient tot uyt-legginghe van het beelt des opschrifts staende hier vooren op het eerste blat.

Die de vveerelt vvil behou-
vven,

En vermeerren, als in spijt
Vande doot en van den tijt,

Dat hy steden op doe bouwven:

Die vvil sichten groote steen,
Huysen maken gaet voor heen.

Die de huysen vvel van passe
Houden vvil in goeden stant,
't Huysgesin dient daer geplant:

Die vvil, dat vermeer' en vvasse
Al en yder huysghesin,
Stell' int verck de vrucht-
baer min.

Dat die minnen, die noyt minden,
Die gemint heeft, minne noch:
Smaect al vā dit groeysaē soch,
Minne sal te samen binden,
Met een en de selve bant,
't Aertrijck en ons vaderlant.

Die de vveerelt vvil af-
werpen,

En, in eenen corten stont,
Neder-vellen totten gront,

Roeye steden uyt en dorpen:

Die vvil dempen groote steen,
Moest de huysen eerst vertreen.

Die de huysen vvil bederven,
Of van selfs haest doē vergaen,
Moeste 't huysghesin verlaen:

Die gheheel vvil uyt doen sterven
Al en yder huysghesin,
Nemē vvech de vruchtbaer
min.

Dat die minnen, die noyt minden,
Die ghemint heeft, minne noch:
Smaect al vā dit groeysaē soch,
Soo en sal ons niet verflinden
Noch de lanckheyt vanden tijt,
Noch de doot die 't al verbijt.

Cupido vvech-gheloopen, ende verloren.

Meeft uyt Moschi Griekfsche ghedichten.

DE Soon van Venus, 't slim ghedrocht,
Was laetst-mael op de loop gherocht;
Hy was ghegaen, men wist niet waer,
Sijn Moeder was in groot ghevaer:
Maer offe drouve was, off gram,

Den Lecker niet weerom en quam.

Dies dede sy den cleynen Guyt,

Door 't heele landt dus roepen uyt.

Indiender yemant is, goe lien,

Die Venus soon hier heeft ghefen,

Den vinder sal strax zijn gheloont,

Soo haest als hy hem heeft ghetoont,

Een cus sal hy ontfaen terstont

Van Venus lieffelijcken mont:

Maer die hem siet, en met een vat,

Dies loon sal meerder zijn dan dat.

Doch, op dat ghy hem kennen sout,

Dit is zijn wesen, dat onthout.

Hy is een cleyn, maer welich, dier;

Sijn verwe treckt, soo wat opt vier,

Sijn ooghen glimmen, als een keers,

Daer mede lonckt hy over d'weers:

Van buyten bly, binn' ist verdriet,

Hy spreekt wel schoon, maer meentet niet.

Is sacht van huyl, van harten fel,
 Al lacht hy soet, 't wert catte-spel.
 Sijn gheest is vol bedrochs gheplant,
 Van lieghen heeft hy goet verstant,
 Hy jockt wel soet'lijck, soo het schijnt,
 Maer al op't lest met druck verdwijnt.
 Al coomt hy tot u naect en bloot,
 Hy draecht vergift in sijnen schoot,
 Al schijnt sijn schicht te zyn vergult,
 Sy snyt als stael: sijn haer dat crult,
 En elck die dit ghespuys aenveert,
 Die krijght oock crullen in zyn steert.
 Het draegt twee vleugels als een swaen,
 En nimmermeer cant stille staen,
 Het flickert hier, en dan weer daer,
 En coppelt menich drollich paer.
 Een coker vol van pijlen hangt
 Op synen rug', daer uyt hy langt
 Veel schichten van verscheyden cracht,
 Daer mede maeckt hy sich gheacht:
 Een yder schier hy steeckt of schiet,
 Ia spaert sijn eyghen moeder niet,
 En maecktet dickwils wel soo bont,
 Dat hy syn eyghen hart door-wont.

Vint ghy dan erghens sulcken slach,
 So brengt hem haestich voor den dach:
 Wil hy niet gaen, soo slater op,
 Al iset cleyn, 't is hart van cop,
 En schoon het schreyt, sulcx niet en acht,
 Voor al fiet toe wanneer hy lacht,

En als hy u een kuffen biet,
 Dan wacht u meest, en van hem vliet,
 Sijn mont daer hy me kuffen sou,
 Is vol vergifts, en vol berou.
 Soo hy u noemt syn neef, of nicht,
 En feyt, ick schenck u dese schicht,
 Ick sie toch wel, ghy zyt myn vrient,
 Ghy hebt dit, en noch meer, verdient:
 Van hem yet wes te nemen schroomt,
 't Is al bedrogh dat van hem coomt,
 Syn gaven zyn, geen vrientschaps pant,
 Maer om te branden hart en hant.

HARDERS-

HARDERS-LIET.

PHyllis , met haer met-ghesellen,
 Was ghecomen hier int lant,
 Daerse niet veel schorr' en vant :
 Sy quam van de Vlaemsche stellen,
 Daermen daeghlijcx damt en dijckt,
 Daermen roupt , Schaep-herders wijckt :

Daermen water maect tot landen,
 Daer den plough weer haelt sijn haer
 Dat hy hadd' ghelaten daer :
 Daermen d'aerd' met menschen handen,
 (Ist *Neptunus* leet of spijt)
 Van des zee's ghevelt bevrijt.

Phyllis hadd' haer vee ghedreven
 Tusschen *Army* en der *Veer*,
 Daer sloegh sy haer eerst-mael neer,
 Thyrsis , hare ziel en leven,
 Was by *Domburgh* neer ghestelt
 In dat dorre zandich velt.

Phyllis vrough op in den morghen,
 Als de son noch niet te straf
 Eerst den dauw' ginck licken af,
 Quamen voor haer oude sörghen ;

Sy viel in een diep ghepeys,
En dacht op haer Zeeufche reys.

Niet dat *Zeelant* haer misshaeghde,
Zeelant dacht haer vol ghenucht,
Wt wat anders quam haer lucht:
't Meeste was, dat sy beclaeghde,
Dat sy *Thirsim* niet en sagh,
Die by haer te veyden plagh.

Sy dreef op het gors haer schapen,
Van *Armuyden* niet seer wijt,
Datmen hiet ten *Halven-crijt*.
Daer began haer druck 't ontslapen,
Dies sy wat ter zijden af
Haer tot claghen dus begaf.

Siltich Schor ten *Halven-crijte*,
Tot u doe ick dit beclagh;
Zouter wort ghy dagh aen dagh:
Ick en can't de zee niet wijtē,
Want 'ten is niet van de vloet,
't Coomt van mijn bedruckt ghemoet.

G'lijck de melck, int eerst van meye,
Wt een vollen elder spruyt,
Of den dauw' driupt van het cruyt,
Soo myn tranen, als ick schreye
Om u, *Thyrfi* fraeye knecht,
Rollen heen tot op de weght.

Dies wert ziltich-zout het schorre,
Want de zilte van de zee

Is noch wel ghevilt van 't vee,
 Maer of ick schoon dryv' of porre,
 Dat besproeyt is van myn traen,
 Daer en lickt gheen schaepken aen.

Hoe gheluckich waert ghy rammen,
 Doen als Thyrsis by ons was,
 En by my lagh in het gras?
 Als hy springen ded' de lammen,
 Door het spelen op een riet,
 Door het singen van een liet.

Met ghesangh ginck hy verhalen
 Al de vrysters van het wout,
 Al haer vryen, al haer kout:
 Maer altijt (ten mocht niet falen)
 Phyllis was des liets besluyt,
 't Quam altijt op Phyllis uyt.

Als wy in dit eylant quamen,
 Doen was ons dit gors te cleen;
 Och! doe moestet zyn ghescheen:
 Dies wy elck ons cudde namen,
 Thyrsis was gheheel t'onvre,
 Thyrsis wist niet wat hy dee.

Doenter nu ginck op een scheyden,
 Wat een druck viel over my!
 Thyrsis trock my wat ter zy,
 Daer stont hy en ick en schreyden,
 Thyrsis niet een woort en sprack,
 't Scheen dat Thyrsi 't harte brack.

Maer , och-arm , ten langhen lesten
 Gaf hy my syn coude hant,
 Dit's (seyd' hy) myn liefdes pant;
 Phylli neemt het doch ten besten,
 Dat ick niet meer spreken can,
 't Schynt dat ick nu ben geen man.

Mits heeft my een rinck ghegeven,
 Met gheschrey en suchten swaer,
 Net ghevlochten van peertf-haer,
 Daer stont *Thyrffis* op gheschreven,
 En daer was een hart gemaect,
 Met een pijl , wel diep , geraect.

Maer my docht den geest t'ontfincken,
 Als hy seyde , nu vaert wel,
 Phylli, peyst om mijn ghequel :
 Ick sal weder om u dincken.
 Aen mijn hant een pers hy gaf,
 Daer en moght geen kusjen af.

Thyrff, ghy zijt nu vertrocken
 Wel een maent dry ofte vier,
 En ghy coomt niet eens tot hier,
 Zijn u schapen , zijn u bocken,
 Zijn u koeyen al u vreught,
 Datjet niet eens af en meught ?

't Is gheen bleeten van u schapen,
 't Is gheen loeyen van u koen,
 't Zijn al and're diet my doen
 And're zynt die u begapen :

’Is die dertel Amaril
Daer je me zyt op den dril.

Dencktj’ hoe ick dit coom te weten ?

Lieve, peyft dat een die mint
Dic, en noch al meer, versint:

Al ben ick wat verr’ gheseten,
Domburghs leste peerde-mart
Wees my aen mijn bitter smart.

Wesend’ inde mart ghecomen

Dwalend’, ick en weet niet waer,
Vraechd’ ick, naer dy, hier en daer;

Niemant, ’t schein, had’ dy vernomen:
Midts soo sach ick *Snel* u hondt,
Daer hy voor een deure stondt.

Snel quam my ghelopen teghen,

Snel die quispelde zijn steert,
Snel die spranck steeds vander eert:

Maer, als ick omkeeck ter deggen,
Doen walt dat ick Thyrsim sach,
Daer hy in een venster lach.

Hy was daer vry niet alleene;

Vlogghe mey sjens, twee off dry,
Sweefden hem ontrent sijn sy:

Onder and’re wasser eene,
Op-gheset (hoe-wel niet moy)
Soo wat na den steetschen toy.

Dat moet Amaryllis wesen,

Dacht ick , en het was oock waer ;
 Want Pol Faes , die soete vaer,
 Hadse my wel eer ghepresen,
 Datse was soo hups en knap
 In het setten van haer cap.

Thyrsis hadd' soo veel te quicken
 Met syn Lief , het was een schant,
 Dan kust' hy haer cleet , haer hant,
 Wonder wasser te beschicken,
 Elcken kus dee my soo wee,
 Als den haghel 't jonghe vee.

Hy was soo verblint int mallen,
 Dat hy my niet eens en sagh ;
 Mits quam Faes uyt syn ghelagh,
 Coomt laet ons hier med' in vallen,
 Seyde Faes , en track my in,
 Doch het was wel na myn sin.

Men ginck daer een dans int ronde,
 Onder eenen roofen crans,
 Thyrsis was niet aen den dans,
 Maer hy stont vast mont aen monde
 Met die dertel Amaril,
 Die't (soo 't schein) wel was haer wil.

Pan, met al u Bosch-gefallen !
 Als ick sagh dit sot ghelaet ,
 'k Wist myn leven gheenen raet,
 'k Wist niet hoe myn aensicht stellen,
 't Scheen, ick ginck als in myn doot,

'k Wiert nu bleick , dan weder root.

Als nu 't volck fick ginck verstroyen,
 Doen wast eerst dat hy my sagh,
 Phylli , seyde hy , goeden dagh,
 En began te flicke-floyen,
 Maer syn groete quam soo blau,
 Dat syn antwoord was een grau.

Thyrsis acht' het niet een mijte,
 Sagh oock naer my niet meer om :
 Maer creegh daer een fleuyt en bom,
 En hief op , als my te spijte,
 Een nieu deuntje van de min,
 Dat hem doen lagh in de sin.

Amaryllis was verstorven,
 Soo het schein, in synen mont,
 Syn ghesicht staegh op haer stont:
 Och ! nu ben ick doch bedorven,
 Dacht ick, nu ben icker of,
 Mits soo droop ick naer den hof.

Hoe cont ghy dit in u vinden
 Dat ghy Phyllis dus vergeet,
 Dat ghy Phyllis dus vertreet,
 Thyrsi ? lichter dan de vinden,
 Lichter dan een dorre blat,
 Dat de wint van onder vat.

Is dan nu al u begeeren
 Tot dit jonghe geyle dier ?

Tot dit nieu ontsteken vier ?
 Hebb' ick dy niet hooren swceeren,
 Doenje noch in Vlaend'ren waert,
 By Pans crommen geyten baert,

Datje noyt en sout verkiesen
 Een soo af-gherichten meyt,
 Die ontrent de steden weyt,

Datje liever sout verliefen
 Heel de kudd' op een ghetye,
 Danje sulcken slaggh sout vrye ?

Denckt doch nu eens op de reden,
 Waerom datje sulcx doen swoert,
 't Was om dat het volck soo loert

Op dees meysjens die by steden,
 Niet beslotten vander zee,
 Weyden het ghewolde vee.

Ist niet *Domburgh*, daer het meeste
 Volck, van al dees dertel steen,
 Heel de somer coomt ghereen ?

't Is daer kermis, 't is daer feeſte,
 Soo langh' als het waghén-rat,
 Niet te diep en snijnt int nat.

Aen dees duynen, in dees weyen,
 Is u Amaryl ghebroet,

En van joncx aen op-ghevoet ;
 Daerom canſe soo wel vleyen,
 Dit, en meer, heeft sy gheleert,
 Van het volck dat daer verkeert.

Sy is vol van steetsche treken :

Op een steets driit haren ganck,

Op een steets draeyt haren sanck,

Op een steets, siet ! canse spreken,

Op een steets sy pronckt , en swijght,

Op een steets sy lonckt , en nijght.

Maer wat school-gelt moetmen tellen,

Meynje, voor dees moye leer ?

Nu wat kufjens , dan wat meer,

Al na 't lust die fraey ghesellen.

Die met steetsche jonghmans praet,

Steeds yet van syn veeren laet.

Ick ben op 't schorr' op-ghetoghen,

Daer sat ick alleen en keeck,

Op een flou, of op een kreeck :

Noyt en wasser maeght bedroghen,

Op een buyte-gors, of stel,

Daer noyt quam een steets-ghesel.

Daer de boomgaerts lustich bloeyen

Derwaerts de speel-waghen rien,

Derwaerts loopen al de lien ;

Daer de linden veylich groeyen,

Daer dat soete mulle lant

Rontsom staet vol els gheplant.

't Is te *Domburgh* in de duynen,

Daermen wentelt in het zant ;

Daer soo menich dertel quant,

Achter hagen, achter thuynen,

Doet, dat ick niet segghen derff,
Dickwils op eens anders kerff.

Amaryllis, soo ick hoore,
Heeft al dickwils me ghereen
Met de Iuffers van de Iteen:
Sy seyt, ick en ben gheen floore,
Ick en ben voor Claes noch Pier,
Ick en was noyt 't mellick-dier.

Sy heeft schotels, coppen, teylen,
Van dat vremde blauwe goet,
Daerf' haer soete room in doet:
Dat zijn teyckens, dat zijn peylen,
Datf' al ander kennis hout,
Als met herders van het wout.

Dunckt u dit te zijn clær schapen?
Mach dit al bestaen met eer?
Ick en loovet nimmermeer:
Vrysters die na giften gapen,
Meysjens die na gaven staen,
Spelen op een gladde baen.

Thyrfi wy zijn beyde Zeeuwen,
(Al was Vlaend'ren ons vertreck
't Was noch onder t'Zeeusche reck)
Laet diē slimmen hoop al schreuwen,
Wy zijn rondt, en daer toe goet,
Dats van oudts een Zeeus gemoet.

Laet ons in die rontheyt blyven,

Rontheyt

Rontheyt dient wel totte min,
 Beter als dien slimmen fin,
 Laet ons 't saem' ons schaepkens dryven,
 In u Ionckheyt waerje mijn,
 Waerom soujet nu niet zijn?

F I N I S.

Inleydinghe totte leere der Seden.

A E N

Alle Rook-eters, Taback-blafers
 lief-hebbers der ydelheyt.

WAt suychdy 't lijf vol roockx? en vult u maech met
 dampen?

Wat eetj' aen lucht en wint, en ydelheyt vol rampen?

Aen spijs die niet en voet? aen cost die tranen cost?

En die, van daer sy quam, haest weder wert gheloft.

Wegh walem sonder lijf, wegh hopen, vreesen, wanen,

Wegh vreught, vol onghenucht, daer hoeft, en quijl, en tranen,

En suyselingh van breyn het spel ten lesten ent.

Kè! vrient tot vaster spijs u hart voortaan ghevent.

De-

Desinit in lachrimas.

Quid fumos , malsane , voras fluidumque vaporem?
 Quid placet , è misero qui redit ore , cibus?
 Hoc quod amas , dolor est ; aut empta dolore voluptas,
 Testis erit , lachrimis quæ tibi mala fluit :
 Testis erit tremuli vertigo molesta cerebri,
 Quæque agitat calidum tussis anhelæ iecur.
 Ergo mali fugiens deliramenta vaporis,
 Pasce magis solido corpus inane cibo.

*Au louvenceau mange-fumée,
 C'est à dire,
 Amateur de Vanitez.*

Que fais tu , malheureux , ton corps , ton cœur est vuide,
 Que manges tu brouillarts ? viande plus solide
 Te duira bien mieux ; mets vanitez dehors,
 Et prens , ce que te peut nourrir & cœur , & corps.

*'t Beelt hier op passende , is den Taback-blafer.
 Siet hier wooren het wvaelsde Sinne-beelt.*

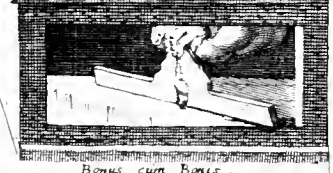
F I N I S.

Sinne-Deeldich,
certijts Minne-bedde mi gebruyckt
tot
Seere der Seden .
EMBLEMATA,
ante quidem amatoria, nunc vero
in
Moralis Doctrinae
hujus magis peritium
translata.
EMBLEMES,
traduits des ceux d'Amour,
ou
Reiglement des Mœurs

Uigur

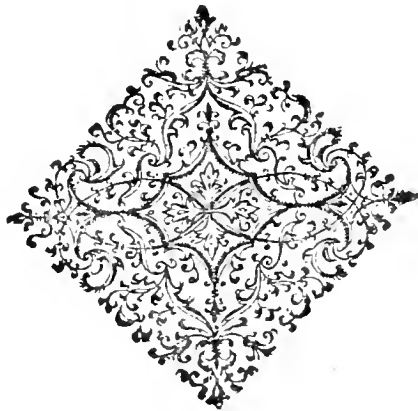
Bonus cum Bonus

Seneca
Doctus eadem velle tenet, quae voluiti velle.

AD LECTOREM.

CVM statim post editionem hujus opusculi, Benevole Lector, bibliopolæ apud me conquererentur expensas librorum, ob icones in triplici opere ter repetitas, plus æquo augeri, sumptuque superfluo emptorem gravari: adeoque imagines toties visas vix gratas, imo tediolas videri: ideòque operis formam paulisper mutandam, ad sublevandum emptorem, contenderent; Alij vero, alijs rationum momentis, contrarium censèrent. Ego, vt utriusque satis fieret, nec minus de aliorum judicio constaret, exemplaria aliquot, quibus imagines impressæ nondum forent, paulatim immutare, ac in aliam faciem redigere operæ pretium putavi. Eamque ob rem, in secundâ & tertiâ operis parte, eo ipso loco, qui iconibus vacabat, brevia Monita, tum meis tum aliorum verbis & sententijs, pro re natâ, substitui; contentus Typos Emblematicum in primâ parte semel lectori exhibuisse; eas tamen si aliquis, ad meliorem Emblematis captum, in lectione secundæ ac tertiæ partis fortasse desideret, ad primam partem recurrere, ibique sub eodem numero Emblematis iconem consulere ne gravetur; vel si cui id molestum videbitur, poterit prioris editionis Exemplaria triplici imagine illustrata pretio aliquanto maiori, si commodum videbitur, sibi comparare. Vale, mi Lector, & laborem tui sublevandi gratiâ susceptum, boni consule.

SILENI
ALCIBIADIS,
SIVE
PROTEOS,
PARS SECVNDA.

MIDDELBURGI,

Ex Officina Iohannis Hellenij.
M. DC. XVIII.
Cum Privilegio.

SOo , als een brant-hout doet , heeft al ons doen twee enden ,
 Grijpt hier , ten schaet u niet , grijpt daer , het sal u schenden.
 Die sijn vermeynt misval wel vat , en recht door-siet,
 Vint vreught en herten-lust , oock midden int verdriet;
 Een grijpsens , die de cop staegh heeft vol muysenesten ,
 Vint dan oock claghens stof , alst gaet ten alderbesten:
 Die't al swaer overveeght is noyt bevrijt van rou ,
 't Is best datm' alle dinck slaet in de beste vou.

Omnia in meliorem partem.

H*inc rubet igne sudes , nullis crepat inde favillis ;*
Hinc poterit tangi , sauciat inde manum.
Res humana bifrons : tu , quà juvat , arripe quidquid
Te super athereâ de regione fluit.
Damna suum lucrum , sua gaudia luctus habebit ,
Excipis incumbens , si sapienter , onus.
Morosum nec leta juvant , & , rideat orbis ,
Quod gemat ille tamen , quodque queratur , habet.

Tout au meilleur bout.

COMME vn brullant tison , ainsi la vie humaine ,
 Bien prise & mise avant , est manié sans peine.
 De joye , & de bonheur , n'aura iamais defect ,
 Qui bon & mœur advijs oppose a tout assaut.

OMNIA

I.

Appositè ad rem, de quâ hîc agimus, dixisse mihi visus est Epictetus, vnamquamque rem habere ansam suam, eâque apprahendendam esse ei, qui feliciter hac uti velit; scire enim quorsû quæque res spectet, & quis ejus sit usus, non minima pars est civilis Prudentia. Apis ex Thymo, herbâ amarissimâ, suavissimum mel extrahit; Hirudo contrâ ex sano corpore vitiosum sanguinem. Sapiunt, meâ quidem sententiâ, non qui ex letis tristia, sed qui ex tristibus leta norunt elicere. Echini semper spinis involuti sunt, quid mirum? cum eas ex sese gignant. Magna pars hominum misera est, non aliâ de causâ, quàm quia querulus ipsis est animus. Melius Cæsar, qui in terram prolapsus, etiam casum suum benignè interpretatus est, Teneo, inquit, te Terra mater; quodque morosior aliquis mali præsigij loco habuisset, ille in victoria bonum omen, non minus lepide quam animosè, convertit. Et Zeno omnibus rebus naufragio amissis, Iubet me Fortuna, inquit, expeditiùs philosophari.

Alle dinghen, seyt Epictetus, hebben hare handt-have, en diese wel handelen wil, dientse daer by te grypen. 't Recht ghebruyck der dinghen wel te verstaen, is eene vande nutte wetenschappen des Burgherlijcken levens. De Bye treckt soetè honich uyt bitteren Thym, de Yle ofte Bloedt-suyger bedorven bloedt uyt een gefont lichaem. Wyse luyden suyghen soet uyt bitter, dwase bitter uyt soet: den eenen is goets moets, selfs midden in swaericheden, den anderen claccht en knaecht hem selven, ooc dan alst hem wel gaet, souckende altijt een knoop in de biese, ende (soomen seyt) een mancken inde mane. Een Eghel draecht het lyf vol stekels, ilt wonder? hy brengtse selfs voort. Veel werdender ghequelt, alleenlijck daerom, om datse een quellijcken gheest hebben. 'Tis moyelijck met yemant om te gaen, die alle swaricheden incroopt en ter herten neemt, alle vermækelijcke dinghen daer en tegen ongevoelijcken laet voorby gaen. Wech Egels, wech Ezels. Hoe veel beter dede Cæsar, als hy ter aerden neder-gelort zijnde, selfs sijnen val sich ten goeden na-duyde, Ick houde u vast, ó Aerde onser aller moeder, seyde hy, treckende tot een voor-teycken van toecomende overwinninge, dat een swaerhoest ontwyffelijck als een voor-bode van ongheluck soude hebben ghenomen? Ende Zeno door Schip-breucke alle sijn goetd verloren hebbende, my wert nu, seyde hy, ghelegentheyte gegeven om sonder beslommeringe en becommeringe naer wysheydt te trachten. Merct hoe een pack wel gevat, ende gewillchlijck gedragen lichter wert.

Ovid.

Leve fit, quod bene fertur onus.

Senec. de Tranq.

Asfuescendum est conditioni sua, & quidquid habet circa se commodi, apprehendendum: invenies in quovis vita genere oblectamenta, & remissiones, & voluptates. Nihil tam acerbum est in

quo non æquus animus solatiû inveniat.

Lips. Cent. 1. ad Belg. Epist. 5.

Vt torrem semustum è foco qui tollit, non eâ parte arripit & tractat, quâ incanduit, sed quâ ignem nondum accepit: sic nos decet non acerba hæc & vrentia casuum tangere, sed magis benigna in ijs aut lata.

DE tegen-spraeck des wouts, die door de lucht coomt swevê,
 Is niet ghewoon van selfs een woort van haer te gheven;
 Maer coomter, dees of gheen, die dit ghedrocht wat vraeght,
 Stracx maectet een gheral, daer bergh en dal af waeght.
 Soo wie tot spreken verght of clappers, of clappeyen,
 Die opent haer den mont, en leertse breet gaen weyen:
 Quay tonghen gaen alleen, daer haer ghesnar is lief:
 't Aenhooren broet gheclap, 't aenhouden voet den dief.

Vbi percunctator, ibi & garrulus.

M*uta sub obscuris habitaret vallibus Echo,
 Ni foret alterius garrulitate loquax:
 Illa silet, quoties presso silet ore viator;
 Discit & à populo prætereunte loqui.
 Ora loquax premeret, nisi percunctator adesset;
 Hoc duce tentat opus livida lingua suum.
 Probra creat qui multa rogat, qui commodat aurem:
 Turpia, si nescis, furtiva receptor alit.*

Du demandant le mesdisant.

ON n'oit jamais au bois d'Echo la resonance,
 Si nul ne luy parler premierement commence.
 Quant nul chez nous ne faiët en demandant le sôt,
 La bouche du jaseur ne parle pas vn mot.

Dicendi modus non penes loquentem sed penes audientem est, inquit Sto- baeus. Rem tetigit; Detraclio enim ut percunctando excitatur, sic auscultando nutritur; nec unquam, loquax illa Dea è latibulis suis prodit, nisi evocata: ut verò aliquis interrogando auresque fa- ciles praebendo linguacibus istis garrien- di ansam dedit, protinus in varios mole- ste garrulitatis modulos latè d. ffundun- tur, adèdè ut, si vsquam, certè in istis locum habeat illud Poëta, Excitat auditor stu- dium. Si contra Prudentior animos orvè aliquis sive seriâ increpatione, sive vultu ad gravitatem composito sese fabula in- serat, statim sermonem abruptum ejus- que autorem pisce mutiorem conspicias; nō secus ac si hostilis facies occurrat & omniaturbet. Maledicis ergo si fr. animum inijcere vis, animi aversionem vultu ex- prime, & rem perfeceris: nunquam au- tem calumniatores decrunt, dum, cui persuadeatur, existit ait Ioseph.

Het veel oft luttel spreken van y- mandt, hanght meer aende toe- hoorder als aende spreker sèlfs; want spreek-luft en werdt nergens door meer gaende gemaect, als met veel te vragē, en vlytich toe te luyfteren. Selden comter een Clappeye ter ba- ne, soo sy by niemant ghevracht en wert: maer soo haest als dit lang-ghe- tongde ghedierte door vraghen tot spreken een open crijcht, straex, als uytgelaten zijnde, verspreyt het sich wijt en breet daer henē gelijc een o- verloopēde reviere door het vlacke velt. Comter daer en tegen ymant tē na-ganck, die met een streng gesichte dese mondt-speelster onder d'oogen siende een snau toebyt, sy sal terstont swygen als een pissebedde, ende stom staen, als een visch. Iffer dan ymandt die een breedt-weyende tonghe wil inbinden? dat hy de teghenheydt, die hy van haer flabberen inwendich heeft, uytwendelicken metten geba- re uyt-drucke, en t'falder mede ghe- daen wesen.

Chrysof.

Malitia non docetur sermonibus, sed excitatur.

Senec. Hippol.

Alium silere cum voles, prius file.

VAn apen coomt een aep, den uyl broet niet dan ulen;
 Wat brengt een ezel voort, als onbelompen guyen?
 Gheen aenghenaem ghevas coomt van een wilden tronck,
 Maer, naer het oude singht, soo pijpt meest al het jonck.
 Vrient, soo ghy weten wilt, wat u wel mocht ervaren
 Van 't meyl ken dat ghy mint; vraecht wat haer ouders waren.
 Siet! dit's des werelts loop (al staetet somtijts mis)
 Het dochtertjen sal zijn, soo nu haer moertjen is.

Qualis mater, talis filia.

EX asinis asinus, bubo bubone creatur;
 Et similes catulos simia mater habet:
 Non leporem catulus generat, non falco columbam:
 Arboris indomitę fructus acerbus erit.
 Nosse cupis qualis tibi Virgo futura sit uxor?
 Matris ad ingenium respice, certus eris.
 Dissimilem licet arte sui se monstret amanti,
 In vitium tandem nata parentis abit.

Tel grain, tel pain.

De mere piteuse, fille teigneuse.

LA mere, & ses defauts, quant ie te fais paroistre,
 La fille, & ses humeurs de la tu peus cognoistre:
 Il n'est pas vray tousiours, mais ordinairement
 Les meurs & les humeurs du pere suit l'enfant.

QUALIS

NON corpus, non formam, non mor-
bos tantum, sed & vitia pleraque,
veluti hereditaria, a parentibus nos
haurire, & rerum naturalium scripto-
res, & usus docet.

Redit ad autores genus,

Stirpemque invifam degener sanguis refert,

Inquit Tragicus: & contra, par est
meliores esse eos, qui ex melioribus, ait
Philosophus. Cum verò nullius adeò in-
terfit in indolè alterius inquirere, atque
illius qui individuum vita societatem
cogitare capit, non vana cura est quibus
moribus parentes ejus sint, cui animum
adiecit, indagare. Formam tantum aut
lineamenta corporis, nescio qua, aliquis
ut scopum hic respiciat nuge. Ista pri-
vate voluptati tantum serviunt. At
matrimonium non nobis solū, sed agna-
tis, sed posteritati, sed reipublica contra-
hendendum est. Si ergo non degenerem mun-
di incolam, nec inficiandum saculo no-
men, ut ille ait, aliquando vixisse te po-
steritati testatum velis, nequaquam af-
finitatem contrahas neque intra domum
recipias, ut Eurip. ait, mala mulieris
villum; sed audi Poëtas uno ore sibi ac-
clamantes

MEn erst van sijn Ouders niet al-
leenlijk goet en bloedt, maer
menichmael oock der selver uyter-
lijke sieckten ende innerlijke ghe-
brekē. Want gelijk den Poëet seyt,

De tacken aerden nae de stam,

Van't quade noyt yet goets en quam.

Middeler-tijt en isser geē mensche so
veel gelegen aen yemants aert en im-
borst recht te kennen, als de gene die
van sinne sijn sieck tē houwelyc te be-
gevē, de welke voor al wel hebbē te
lettē op de ouders vande gene die sy-
lieden meynen by der hant te nemē.
Een proper neufjen, een cleen mon-
detjen, en gau oogje, een besneden
tronijē, en diergelycke vise-vasē sieck
als eē wit in desen voor te stellen is
enkele dwaef heyt, na diē alle sodani-
ge dingen u eyghen selfs en niemant
anders zijn rakende, daer nochtans
eē rechtchapē houwelyc niet alleen-
lick en behoort te sien op den genen
die dat aēgaet, maer sonderlinge me-
de op het geslachte, op de nacomelin-
gē, op het gemeene beste, de welke
(alst wel soude gaē) yder haer beschey-
den deel daer in behoore te hebben.

Virg. Sic canibus catulos similes, sic matribus hædos.

Iuven. Sat. 4. **S**I damnosa senem iuvat alea, ludit & heres
Bullatus, paruoque eadem movet arma fritillo, &c.
Sic natura jubet.

Ex Eurip. **N**E unquam affinitatem contrahas, neque intra domum accipias;
mala mulieris pullum: imitantur enim mulierum opprobria. Hoc
ergo considerate mihi, o proci, bonā filiam ex matre ut ducatis.

PAn sagh een vlam op-gaen, doen 't vier eerst was geschapen
 Hy dacht, wat fraeyer dinck! en sonder lang te gapen
 Liep haestich totten brant, en greep 't vier in den arm;
 Maer als hy't hadd' ghevat, doen waft, ay my! och-arm!
 Coomt u wat nieuws te voor, al schijnt schoone dinghen,
 Soo ghy die niet en kent, soo wilt u hant bedwinghen
 Van die te grijpen aen: te grijpen metter hant
 't Gunt datmen niet en kent, heeft menich man verbrant.

Ab ignotis abstinendum.

D*um ludit tremulis nova flamma per aëra gyris,
 Et nunquam viso plebs rudis igne stupet;
 Pan furit, & flamme miser inflammatus amore
 Oscula festinans, non iteranda, dedit.
 Pulchra licet tibi res videatur, & utilis, hospes,
 Cura sit ignaras abstinuisse manus.
 Discat inexpertis sapiens diffidere rebus,
 Insidijs novitas semper amica fuit.*

Fol ne croit, tant qu'il recoit.

PAn en voyant vn jour, la flame lors nouvelle,
 Escribe tout rauy, o chose plus que belle!
 Et va baiser le feu, mais bien tost s'en repent.
 Tout, ce que ne cognois, ne touche brusquement.

IIII.

A Nimalcula quaedam, & in his apes, Araneæ, formica, concha, denique saxa & lucernæ, tempestatem quidem præsentiant, signisque non obscuris eandem indicant; humani verò ingenij tanta est tenuitas, ut non modo futura non prospicere, verum ea quæ ante pedes sunt videre vix possit. Cui malo obviam euntes prudentiores mortalium ad omnia, quæ inopina nobis obveniunt, non nisi pedetentim ac lento gradu accedendum esse sedulo monent, cum nova omnia insignem vim nocendi habeant, si illotis (quod dicitur) manibus attingantur. Vti que cum bruta insolitum quiddam ac præter ipsorum morem adgrediuntur, Mergi videlicet stagna aut maria fugiunt, formica ova proferunt, lumbrici è terrâ fugiunt, futuræ tempestatis iudiciû est. Sic ubi homines novum aliquid ac præter solitum moliantur, plerumque aliquid monstri alere comperies, tibi si laqueos istos animus est vitandi, attentus suspensusque ambula & si Senecam audis, nihil, nisi quod in oculos incurrit, manifestumque erit, crede. Prudentis enim est, ait Tacitus, tanta ac præsentia, quam nova ac periculosa malle.

V Eelderley gedierten, selfs vande geringste, als byen, micrē, spinnen, mossels en diergelijke, werden het toecomēde onweder niet alleenlijk ghewaer, maer wijsen oock het selve met eenige voor-teykens aen. Het menschelic vernuft daerentegē is so schrael, dat het meerendeel niet alleenlijk geen toecomende dingē en weet t'ondecken, maer selfs gheen saken die voor oogē sijn recht t'onderfcheyden. Om waer in te voorfiē, is geraden geenderhande nieu-voorvallende sakē aē te slaē, anders als met loodevoeten en geoeffende sinnen, dewijle men sick aen nieuwigheden niet dan al te lichtelick en vergrijpt: alsoo onder de selve veel-tijds een boefjen plach te schuylen. Wanneer het gedierte buyten ghewoonte yet aenrecht, dē duyekelaer namentlijk uyt het water loopt, de mieren haer eyers hier en daer ilepē, de pierē uyt der aerden vluchten, so volchter gemeenlic quaet-weder. Oordeelt medeso van het doen der menschen, en dienvolgende, na den raet van Seneca, cruypt in geen gat, offieter deur.

Corn. Gallus.

Eventus varios res nova semper habet.

Horat. Lib. 1. Epist. 16.

C Autus enim metuit foveam lupus, accipiterque
Suspectos laqueos, & opertum milvius hamum.

DE teyckens vers ghesneen , 'tzy dan in jonghe linden,
 Off ander teere schors , en zijn eerst nau te vinden ;
 Allencxkens , eerment meent , set haer de letter uyt :
 De schors wast gulsich heen , en 't schrift wast mettet cruyt.
 Als 'tkint siet , hier en daer , eens anders quade streken,
 't Ontfanckt (al weectment niet) 't beginsel van ghebreken,
 Het quade zeer eet in , en neemt allencxkens toe.
 Wiens kintsheyt nam een kalf , diens manheyte steelt een koe.

Paulatim rima dehiscit.

Quod peponem riguo mihi crescere cernis in horto,
 Non est quod velit hunc nostra culina cibum:
 Hic ego , dum tener est , rorantia carmina sculpo ;
 Et mihi cum viridi cortice crescit opus.
 Sit licet insulsus pepo nos docet : imbibat infans
 Semina nequitiae , pessima messis erit.
 Ille , virum facinus patrare virile videbit,
 In puero vitium , qui puerile tulit.

• Cœur d'enfant , carte blanche.

VEus tu vn grand escrit dans quelque tendre escorce ?
 Ne taille brusquement. Il n'est besoing de force,
 Le temps l'agrandira. le vice au cœur d'enfant
 Avec le corps devient , sans y penser , tresgrand.

PAVLATIM

V.

Consuetudinem ex educatione contractam, quia pœnè cum ipsâ naturâ exordium capiat, tenellumque pueri animum informet, in alteram naturam evadere, sæpe compertum est. Docuit id acuta Chreia Lycurgi, Canis, inquam, venaticus culinae lautitijs innutritus, nec non catulus domesticus venationi assuetus, quorum neuter id quod a naturâ, uterque quod ab educatione hauserat, populo spectante & mirante, sequutus & affecutus est. disciplina sanè mores facit, & id sapit unusquisque, quod didicit, (ait Seneca) Age igitur quisquis es qui juventuti operam debes, forma hanc argillam, dum vda est, ac manum sequitur,

Nec dictu foedum visuque hæc limina tangat

Intra quæ puer est.

Tametsi enim sit tenera adedò atatis alumnus tuus, ut nec doli capax, nec intelligens earum, quæ geruntur, nequitiarum non nemini videatur, tu tamè non pueri contèpseris aures, non oculos. Nam simulatque eundem in virum usus & atas transcribent, haud dubio dehiscet rimula teneris animis incise. Plerumque enim in puero sola mali recordatio, glissante corruptelâ, in juvene vitium, in viro fit scelus.

Plaut. in Trin.

Mores mali, quasi herba irrigua, succrescunt uberrimè.

Alle aenwentselen vande kindtsheydt inde op-voedinghe aengenomen cracht te hebben van een tweede natuere is by ervarenthcyt menichmael ondervonden: Sulcx leert ons, onder andere, de aerdtige verthooinge aen die van Lacedemonien ghedaen by Lycurgus haeren Wet-ghever, den welcken een Hafe-winde tot de keucken, ende een huyf-hondt ter jacht ghe-went hebbende, dede yder vande selve volghen niet het gene sy uyt der aert, maer het ghene sy vande gewoonte ontfangen hadden, den huyf-hondt namentlijk naer het Wilt, de winde nae den moef-por loopende.

Naë het bestieren,

Zijn de manieren

seyt Seneca. Wel aen dan wie ghy zijn moocht, die u werck maect vande Ionckheyt te onderwijfen, buycht dese cley ter wylen sy noch weeck is: en siet wel toe datter niet oneerlijcx om hooren of om sien, hun, die u bevolen zijn, voor en coome, maer ghelijck den Poët seyt:

Weest voor al in reden cuys,

Alffer kinders zijn in huys;

Want niet vuyls dient voorgewent,

Al waer jongers zijn ontrent.

Cleyne pottjens (seytmen) hebben ooren. En al itt schoon dat de kinders, midts hare jonckheyt, niet met allen en verstaen watter omme gaet, of de selve al wat oneerlicx sien, evenwel nochtans is alfulcken slechten gesichte den sodanigē ten hoogsten schadelijck, ende sal buyten twijfel t'sijnder tijdt niet dan te veel uyt-weyken, want geheugenisse van quaet in een kindt, wort in jonghelinghen een ghebreck, in mannen een schelm-stuck.

Juvenal. Satyr. 14:

Maxima debetur puero reverentia,
si quid
Turpe paras, nec tu pueri contempseris annos.

LAet duncken steect in ons, maer meest wel als wy minnen,
 Men roupt 't is al ghedaen, en 't staet noch op 't beginnen.
 Den specht en heeft den boom nau met sijn beek geraeckt,
 En meynt, daer is een gat dvers door den boom gemaect.
 Wy bouwen in de lucht, wy steunen op ons droomen,
 Wy roupen vis int net, schier eer wy sien de stroomen:
 Wy stoffen op ons doen, maer 't is al ydel pracht.
 Hoe dickwils ketelt hem den dwafen dat hy laght?

Amans sibi somnia fingit.

P*Jcus, ut exiguo vix robora contigit ictu,
 Jam mihi, jam, clamat, peruia quercus hiat;
 Rima, diem video, patet, ô patet, inquit, at eheu!
 Vix patet exiguo vulnere prima cutis.
 Stultus amans, simul-ac solito minus aspera virgo est,
 Clamat, jô, victas jam dedit illa manus.
 Intempestivum stolido canit ore triumphum,
 Et sibi vana movet, somnia quisquis amat.*

Il n'a fait, qui commence.

LE picq voulant percer le tronq, de vive force,
 A peine de son becq ayant percé l'escorce,
 Va regarder a tous moments si l'arbre est creux:
 Il se chatouille trop quiconque est amoureux.

AMANS

I*n* sita est quibusdam tam ridicula
Philantia prurigo, ut licet vel pe-
pone insulsores sint, omnia nihilomi-
nus splendida ac magnifica de sese
polliceri audeant,

Quid dignum tanto dabit hic pro-
 missor hiatu?

Sanè cum vasa vacua magis tinniant,
ac aristæ inanes altiùs emineant,

Parturient montes nascetur ridicu-
 lus mus.

Placet Menedemi dictum aureum,
qui Athenas studiorum causâ pro-
perantes primò sapientes esse, tunc
Philosophos, inde rhetoras, demique
rudes & omnium ignaros fieri, non
minus lepidè, quam verè dixit. Va-
leat totum genus hoc Ardelionum.
Solida, ac non in ventum docta mens
(ut ille ait) quo diutius discit, in re
plura, in opinione pauciora novit.

Magna de seipso credere, exigua
scientiæ certum est iudicium.

DAer is in somnighe menschen
 soodanighen ketelende jettecksel
 van eygen liefde, datse, schoõ sy zou-
 teloofer zijn als pompoenē, evenwel
 nochtans veel groote dinghen van
 hunden beloven. Maer wat can
 doch so danigen hoogen snurcker by
 brengē na de mate van sijn wijt gapē?
 Voorwaer na de mael het van outs so
 gheweest is, dat een wan-vat meest
 bomt, en 't ydele coren-hayr hoogft
 uyt-steect, so en is van het wijdt-be-
 roemde swanger gaen der bergen, ge-
 lijc Horatius seyt, niet anders te ver-
 wachtē, als de geboorte van een gec-
 kelijcke muys. De Studenten eerst-
 mael 't Athenen commende, seyt
 Menedemus, zyn dappere gasten, so
 sy meynē, maer strax niet anders als
 liefhebbers der wijfheyt, en daer na
 leerlingē der reden const, en tē leste,
 gans plomp, ende van alles onweten-
 de. 't Gaet noch huyden ten dage soo
 met yder van ons, hoe-men langher
 leert, hoe-men in der daet wel meer,
 maer naer eygē oordeel, min weten-
 schap heeft. Veel van sich te dencken,
 coomt van weynich te weten.

Varro.

O*Mnes videmur nobis saper de festi-*
vi, belli, cum simus coprea.

Ovid. de Art. 3.

P*Rona venit cupidis in sua vota*
fides.

WY sien een gult geveft, oock een fluwveele fcheede;
 Maer is de lemmer goet? dat fvoert ghy wel met eede,
 En 'tgaet nochtans niet vaft. denct op des blixems aert,
 Die laet de fchee wel heel, en breekt in fticx het fwaert.
 Ghy fiet der Princen fleep, haer pracht, en haer trauwanten,
 En meynt, dat het gheluck hem dient van alle canten;
 Maer daer 't'hoof blinckt, en klinckt; daer dwinckt en
 wringt den gheeft,
 Vrient, dat van buyten dreycht, is innerlijck bevreeft.

Nescitur, vbi me calceus vrget.

F*ulgeat ut lctis vagina coloribus extrà,*
Intus, iò! ruptus fulgure mucro latet:
Grande satellitium miraris, & arma tyranni,
Et rutilum, fuluo quod micat ære, caput:
Exteriora vides, quid stas? & ad intima transi;
Terreat ut facies, mens malefana tremit.
Calceus, egregium quem iudicat esse viator,
Afficit occulto sepe dolore pedem.

Tout n'est or que reluit, ny farine ce que blanchit.

CEluy que nous voyons, en l'action publique,
 Si reveré de tous, si grand, si magnifique,
 Que iuge-on heureux? souvent est le consteau
 Bel a le voir, mais tout gasté dans le foureau.

Plerisque nostrum solenne est conditionem alterius quam maxime extollere, propriam contra deprimere. ejus rationem hanc puto, quod in his talibus ab externâ rerum facie iudicia mutantes, interna vix respiciamus, cumque leta plerumq; & quae magis placent maxime conspicua sint, duriora verò tacite ferè conditioni uniuscuiusque inhereant, aliena nobis, nostra plus alijs placent, optat ephypia bos, piger optat arare caballus. *Opes ac maiestatem Dionysij cum Damocle laudibus extollimus, gladium è lacunari equinâ setâ in caput Tyranni demissum non antè videmus, quam ipsi eo loci simus, maximo imperio, ut ait Sallust. maximam curam inesse nescientes. At sanè speciosissimum auleum nonne sepe ad sordidiorem parietis partem obtegendam adhibetur? Nonne Colossi foris insignes deum sepe aliquem representant, intrinsecus pleni luto ac sordibus? ita sanè. Et plerumque ubi honor, ibi & horror; Et, ut Seneca, qui a multis timetur, multos timet.*

VEle onder ons, hebben een ghewoonte, eens anders gheleghentheydt ten hooghsten te verheffen, haer eyghen niet te achten: de reden waer van, dunckt my hier in te beslaen, dat wy ons oordeel in duldanighe saken ghewoon zijn te gronden op de dingen die ons int ooghe loopen, op inwendige ende verborgnen saken onder tusschen ofte niet lettende, ofte de selve niet wetende: ende nademael het ghene dat vermakelijck is in yemants gheleghentheydt, meest altijd blijckelijck is, ende dat de beswaerlijckheydt van de selve daerenteghen veel-tijds van binnen schuylt ende bedeckt is: Soo ghebeurtet dat de gheleghentheydt van andere luyden aen ons, de onte aen andere luyden, beter schijnt:

*Den os wil voor een rijt-peirt strecken,
Den hengst wenst om den plough te trecken.*

Wy prijsen al, met Damocles, den glans ende voortreffelijckheydt van Dionysius, om datse ons int ooghe loopt: het sweert daerentegens, dat met een peerts-hayr over 't hooft van den Tyrann hangt, en sien wy niet eer voor wy selfs in sijn plaecte zijn. Ey lieve! hoe dickwils is een schoone tapijtserye ghespannen voor een vuyl slock muys. De nieuwe schoenen dwinghen meest. De ghegoten beelden der af-goden, hoe wel sy van buyten vergult zijn, werden van binnen vol slockx ende vuylicheyts bevonden. Die van vele gevreeft wert, seyt Seneca, vreefter vele. Noyt Heer off eer, sonder seer:

Boëtius.

Qvos vides sedere celfo
Solij culmine reges,
Detrahat si quis superbis
Vani tegmina cultus,
Iam videbit arctas
Dominos ferre catenas.

Tacit. 6. Annan.

Si tyrannorum mentes recludantur,
Sposint aspici laniatus, & ictus:
Quando, ut corpora verberibus, ita
sevitia, libidine, malis consultis, animus dilaceretur.

C

Rijkende

GHy neemt ghepleckt satijn (wy sien u loofse kueren)
 En, daer de vlekken zijn, bedeckt ghy't met bordueren;
 Siet dus bedrieghtmen 't oogh : men siet niet een ghebreck,
 En even-wel, daer 'tgout meest blinckt, daer schuyt de vleck.
 Veel worter schoon gheacht, diet niet en zijn; men vinter
 Die blofen als een krieck, oock midden inde winter:
 Maer wie daer even schoon tot alle stonden blinckt,
 Is leelijck; meesten-deel die steeds wel rijckt die stinckt.

Non bene olet, qui bene semper olet.

Q*uem situs infecit Phyllis tegit arte colorem,
 Quod micat aurato stamine, menda fuit.
 Quid picti fictique iuvant mendacia vultus?
 Hanc natura fugit, que petit artis opem.
 Crimen habet formosa nimis: que spirat odores,
 Crede mihi, vitium quod tegit, ore gerit.
 Non natiuus honos, sed picta videtur imago,
 Semper ubi roseo vernat honore cutis.*

Desous la couverture, se trouvera l'ordure.

LEs fautes du satin cacher par artifice
 As bien appris Margot : ou l'or est, gist le vice.
 Tout que te semble beau plus qu'ordinairement,
 De n'estre beau par tout tu trouveras souvent.

NON

Insolita omnia meritò suspecta esse, prudentiores monent. Nunquam, nisi gravi de causâ, in sordido splendorem, in prodigo parsimoniam, in hoste amicitiam aliquis expertus est; nunquam gratuita in superbo comitas, in avaro liberalitas fuit. Nota est pistoris dulciarij frequens fallacia, cui ambustam placentæ partem densiori saccharo tegere, nota acupictricis puellulæ fallax solertia, cui pannum, parte quâ decolor aut maculosus, auro obducere moris est. Nunquam bonâ fide (ait Seneca) vitia mansuescunt; submittunt feritatem, magis quam exuunt, & quum minus expectaveris, exasperantur; torvitas mitigata citò in naturam suam recidit. Acute, ut omnia, Tacitus, certissimum sævæ cogitationis indicium est, inquit, in irato homine, iræ occultatio. Tu, cui hæc eveniunt, cave canem; & hostem veterem difficulter amicum, amicum veterem non facile hostem fieri certò tibi persuade.

T'Is een streeck van voorsichticheyt alle onghewoone dinghen voor verdacht te houdē. niemant en heeft oyt, sonder merckelijcke oorsaken, besetheyt in een slouff, sparieheyt in een op-snapper, vriendelicheyt in sijn vyandt ghesien: noyt en werter heufheyt by den trofsen, mildicheyt by den gierighen te vergeefs gepleecht. Daer de taerte meest verbrant is, stroyt den pastey-backer het meeste suycker: daer het Satijn meest geplect is, vougt den borduer-wercker het meeste gout. De ghebreken der menschen en werden noyt ter goeder trouwē getemt, seyt Seneca, sy houdē veel eer harē aert en wreecheyt in, als die afleggē, en als men der minst op verhoet is, so breken sy weder uyt, en wandelen den ouden karre-pat. Wanneer een gram mensche, seyt Tacitus, sijn gramschap incropt, let dan vry op u stuck, want 't is een gewis teyken van een wreet voorne-men.

Juvenal.

Sed quæ mutatis inducitur, atque fouetur
Tot medicaminibus, coctaque siliginis offas
Accipit, & madidæ; facies dicitur, an vlcus?

Tertul. de cultu Fœmin.

Quamvis a nostris disciplinis aliena sunt, faciem fictam gestare, quibus simplicitas omnis indicitur: effigiem mentiri quibus linguâ non licet! appere

quod datum non sit, quibus alienis abstinendum! speciem exercere, quibus studium pudicitie est; edite mulieres Christianæ, quomodo præcepta Dei custodiatis, lineamenta non custodientes.

SOo ghy den fellen leeu en sijne cracht wilt dwinghen,
 'Tis dienstich, voor het eerst, sijn ooghen te bespringhen:
 Want soo ghy maer een cleet hem werpen cont om 't hooft,
 Ghy sult den leeu van cracht en wreetheyt sijn berooft.
 Wanneer men slaet int velt, men siet de helden pooghen
 Om eerst ghewelt te doen aen hun vyanden ooghen:
 Want die in sulck gheval het oog verwinnen can,
 Door eenich oorloochs-treck , verwint wel licht den man.

Primi vincuntur oculi.

V*incere si seuum cupis, & vincire leonem,
 Fac oculos vincas, & leo victus erit.
 Dum vocat in pugnam validas tuba rauca cohortes,
 Ferreaque horrendo fulminat ere seges,
 Dux oculos visu, dux murmure territat aures
 Hostibus, & pavidos excitat arte metus.
 In pugnis oculi primum vincuntur, & aures:
 Lumina qui potuit vincere, victor abit.*

Oeil gaigné , corps perdu.

L'œil au lion perdu, pert aussi tost sa vie:
 Le chef d'armée ainsi fait pœur a sa partie,
 Par monstres non cognus, ou quelque aspect hideux.
 Il gaignera le cœur, qui a gaigné les yeux.

IX.

Movent ac turbant homines non res, sed, quas de rebus habent, opiniones: prima istae notiones mirum est quantum valeant; nec animos semel praesudicio occupatos facile quis in integrum restituat. Novum imperium inchoantibus vtilem esse clementiae famam; in visumque principem seu bene seu male facta premere, prudenter notat Tacitus. Valet hoc sane etiam in rebus privatis. Recens conjugatos dissidia, ut scopulos, vitare jubet Plutarchus, ne videlicet simultas praematura animos, antequam coaluerint, dissolvat. Qui amoris scita tradidere, amanti, primis praesertim alloquijs, ut Domina oculis ac auribus blandiatur, vehementer incumbendum putant. Scit id, ac in usum deduxit Venus, apud Virg. quid enim Dea nescit Amoris? ideoque Aeneam suum primo aspectu Didoni os humerosque Deo similem videndum exhibuit. Eodem stratagemate Juditha primo vigilis, mox Imperatorem ipsum Assyriorum Holofernem circumvenit. Et vidit, et perijt, usque adeo

DE menschen werden voor het meerendeel geleyt, niet soo seer door de dingen selfs, als door de inbeeldinge die sy vāde selve int hoofd krijghen. T'is te verwonderen waden eerste inval by yder een van ons al vermach, want soo haest wy eens zijn ingenomen, en connen wy nauwelijcx, om yet anders te gevoelen, gebracht werden. Voor een Prince, seydt Tacitus, die eerst aen t'rijk comt, ist oorboir voor een genadich en goedertierē vorst, by den gemeenen roup, gehoudē te werden. Voor een man die nieuwelijcx een jonghe vrouwe getrouwt heeft, seydt Plutarchus, ist gheraden alderley scherphēy te sehouwen, om de inbeeldinge van haer teer gemoet t'hemwaert te trecken. Die vande liefde handelē, sehrijvē het eerste gesichte en ontmoetinge sonderlinge cracht toe om harten te stelen. Met desen treck heeft Venus de ooghen van Dido, inde eerste verthooninge van haren Aeneas, Judith het ghesichte van Holofernes t'haerder eerste ghesichte vervoert en ingenomē. Letter op diet aēgaet.

Tacit. de Morib. Germ.

Primi, in omnibus praelijs, oculi vincuntur.

Lipf. Doct. Civil. lib. 6. cap. 16.

Clamor repentinus aliquis, aut imago, aut aspectus fugā saepe exerci-

tum implevit: & haec talia magis, quam gladijs, consternunt hostem, videbisque militem vanis & inanibus magis, quam justis formidinis causis moveri.

SOo yemant van een boom wil groene vruchten plucken,
 Die moetsē met ghewelt als vande tacken rucken,
 Soo tay is ionck ghewas. Maer siet! de rijpe peer
 Sijcht van een cleyne wint, nau aengheroert, ter neer.
 Dus gaetet in zijn werck, wanneer wy menschen sterven,
 Een longhelinck die stelt sich teghens het bederven,
 Voert oorlooch mette coorts, en worstelt mette doot:
 Maer laes! den ouden mensch valt vande minste stoot.

Maturum vel sponte cadit.

P*oma, sub autumnum curvos onerantia ramos,
 In calathos, digito vix bene tacta, fluunt:
 At movet, & totam quatit aspera villica matrem,
 Dum pyra prepropera vellit acerba manu.
 Vix luctantem animam, post vulnera multa, resolvit
 Cum petit imberbes mors inopina genas.
 At tremulo vix Parca seni fatalia tangit
 Stamina, & ille suum labitur in tumultum.*

La meure pomme, un vieil homme.

VEus tu voir la façon du trepasser des hommes?
 Mets tes yeux au jardin ou que lon cueille pommes,
 Le fruiēt se tient au bois quant il est verdelet,
 D'un petit chocq du vent la meure pomme chet.

IL m'est advis que bien a propos se peut icy appliquer un bon mot francoys, dont faiët mention le Sieur du Vair au traicté des Responſes d'Epictete (pour l'amour duquel je parleray francoys pour ceſte fois) Vn homme, vne pomme, diët il, y adjoſtant ce verſet,

Noz corps, comme les fruicts aux arbres atachez,

Ou meurs tombent en terre, ou verds ſont arrachez.

In modo itaque moriendi homo homo non abſimilis eſt. Et me ſemble que la diëtte comparaiſon eſt propre & vive pour exprimer la façon de mourir, & d'un robuſte jeuneſſeau, qui eſt encore en la fleur de ſon aage, & d'un bõ vieil homme, qui já va penchant vers la terre.

Omnia que ſecundum naturam ſunt (ait Philoſophus) ſunt habēda in bonis: Mais tout ce que nous adviët au revers du cours de la nature, eſt ordinairemēt faſcheux. Ciceron ſemble ceſte meſme façon de parler avoir emprunté d'Epictete, de laquelle il s'eſt ſervi au livre de la Vieilleſſe, mais en termes plus aigus & eſteve. entendez doncq parler ce grand Orateur en ſa propre langue.

T'Gaet metten menſch, als met de peer,

De dees is rijp, en ſijgt ter neer;
De geen, noch groen, dient niet gepluckt,
Wert lijkwel vanden boom geruickt.

Dit is een ſpreuke Epicteti, door de welke hy ons aerdichlick af-beelt het onderſcheyt tuſſchen het ſterven van een jonghelinck, noch groen en tay ſijnde van jeucht, en tuſſchē een oudt man, alreede na der eerden hellende, en metten hoofde wiſfende werwaerts hy haeft henen moet.

Welcke maniere van ſpreken Cicero van Epicteto ſchijnt ontleent te hebben. De Jongelinghen, ſeyt hy, ſterven, gelijk als het vier door cracht van water wert uyt-gebluſt; de Oude gelijk een vier dat van ſelfs verteert zijnde, begraeft ſiek onder d'aſſchen, en vergaet: Off wel ghelijck boom-vruchtē de welke groē zijnde werden vanden boom gheruickt, rijp zijnde druypen van ſelfs daer henen. Alſoo, ſeydt hy, ſterven de jonge door ghewelt, de oude als van rijpheydt.

Cic. lib. de Senect.

ADoleſcentes mihi mori ſic videntur ut aqua multitudine flamma viſ opprimitur. Senex autem, ſicut, ſua ſponte nullā vi adhibitā conſumptus ig-

nis extinguitur: & quaſi poma ex arboribus, cruda ſi ſint, vi velluntur, ſi matura & cocta, decidunt. Sicut vitam adoleſcentibus viſ aufert, ſic ſenibus maturitas.

WEl eer, och-arm ! wel eer ginck ick al waert my luste,
 Ick rees, ick daeld', ic clam, int woelen was mijn ruste;
 Mijn 'thuys was over al : want hollen had' ick veel,
 Ick pluckte rijp, en groen, ick mochte graen en meel.
 Ten laetsten, als ick hier dit lieflijk aes sach hanghen,
 Quam icker lecken aen, en strax was ick ghevanghen;
 Hier sitt' ick nu en kijck, en spou van spijt mijn gal:
 De muys die langhe loopt, raeckt eyntlijk inde val.

Nimia libertas fit seruitus.

L*iber eram, memini, per amœnia viteta ferebar;*
Nec mihi grata quies, nec satis una domus:
Polline distento præ polline grana placebant,
Sæpe merum pepulit, sæpius unda sitim.
Huc tandem nidore novo me pellicit esca,
Quam, miser! ut cepi lingere, captus eram:
Libertas nocuit. fit stulta licentia carcer,
Omnia dum lustrat musculus antra, perit.

A la fin, se prend le fin.

MA bouche auparavant n'estoit que trop friande,
 Voulant, par chasque fois, eschanger de viande;
 Me voila pris en fin : i'ay maintenant ma part ?
 Maint pert sa liberté, hélas ! pour peu de lard.

Pecudes, quæ vel è stabulo vel vinculis emittuntur, maiori cum impetu evagantur, quam quæ nunquam alligatæ, aut incluse fuerunt. Id adolescentibus sæpe usu venisse compertum est; ij enim, ut ferulam timere desierunt, a labore proclives ad libidinem, in omnem ferè lasciviam erumpunt;

Imberbis juvenis, tandem custode remoto,
Gaudet equis, canibusque, & aprici gramine campi,

Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
Viliù tard⁹ provisor, prodigus eris, (penix.
Sublimis, cupidusque, & amata relinquere

Tales, ut tandem lascivire desinant, in vincula nuptiarù conjiciendos, & pedicis nuptialibus alligandos ablegent ij, quibus ista cura incumbit, rebus ad hoc ita prudenter dispositis, ut casu magis, aut ipsorum factò, quam parentum consilio, eo delati videantur. Idque eo modo aliquando factitatum memini, non optimo semper successu. Quanto melius erit si ij, qui dimissi a pedagogis suo relinquuntur arbitrio, non objiciant imperiù, sed mutant principè, & loco Pedagogi (ut prudenter Plutarch.) rationi in posterù pareant? Utinam id agat juvenus nostra, animoque infigat aureum illud Senecæ,
Minimum debet libere, cui nimium licet.

Teren. Adelp.

Vxorem duxi, libertatem perdididi.

Plutarch. de Educat. Lib. in fin.

Danda est opera ut, qui voluptatibus nimis dediti sunt, & repre-

Het vee, dat lange gefloten of gebonden heeft gestaen, plach, vry wat onbesuyfelder henen te loopen als andere, t'welck de vryheyt ghe woon is. T'gaet veeltijds soo mette jonge-luyden, de welcke soo saen sy haer hant de placke ontogen hebbē, ghemeenlijck terstont in alle wulpheyt uytbersten.

*Een jonck ghesel los vanden dwang,
Rijt, jaecht, en vlieght, en gaet sijn gang;
Licht om verleyden, stuer, en quaet
Op elck die hem ten besten raet.*

*In nutte dingen gansch onvroet,
Op-snapper van sijns Vaders goet.
Gansch moedich, vol van sotte waen,
Vol lusten, die terstont vergaen.*

Desulcke tijdelijck ten houwelijck te besteden, en (soomen seydt) een block aen t'been te doen, is den raet van sommige, maer sulcx en geluct niet altijt ten besten. T'ware daerom te wenschen dat de Ionckheydt, nu zijnde uytten dwanck der Scholen, de redē voor hare school-vrou woude aennemē, want, gelijc Seneca feyt,

*Die meest mach doen sijn eygen sin,
Die dient hem meest te binden in.*

hensionibus minus obtemperantes, matrimonio devinciantur, quod tutissimum juventutis vinculum est.

DEn salamander fuyght spijs' uyt de lucht en winden,
 Den crekel weet fijn aes , int nat des daus , te vinden ;
 Damp van taback maet-roos en vreught, en voetsel gheeft,
 Den hovelinck, voor al, niet dan van roock en leeft :
 Roock is der Princen gunst , als roock coomt op-gherefen,
 En wasemt door de lucht, het schijnt wat vreemts te wesen:
 Maer alsment wel door-tast , dan ist niet dat het schijnt,
 Roock, en der Princen gunst, rijst haest, en haest verdwijnt.

Aula vapor levis est, fumi venduntur in aulá.

S*Tellio semper hians ventis nutritur, & aurá;*
Colligit è liquido rore cicada cibum:
Ore trahit fumum tabaci, quem naribus efflat,
Nauta, procellosum dum mare lintre secat.
Aula vapore suis alimenta clientibus affert,
O miseros! procerum futilis umbra, favor.
Aula vale, mihi caula placet, nemorumque recessus;
Cultor ego hic sanctę rusticitatis ero.

Mieux mestier, qu'Espresnier.

LE matelot est gay , quand du tabacq peut prendre ;
 Et le fumeux broillard attire jusqu'au cœur :
 De l'air se resiouit , & paist la salamandre,
 Pour tous le courtisan ne vit que de vapeur.

AVLA

Fumus , quem excitant ij qui Hyoscy-
 amo Peruviano (Tabacum vocant)
 vtuntur , gyris tortuosis in aërem emis-
 sus , spectanti vt magnum ac delectabile
 aliquid primò quidem in oculos incurrit,
 mox tamen propius astanti fœdum odo-
 rē incutit, lacrimas excutit. Hoc auli-
 cæ vitæ artibus non ineptè fortasse ali-
 quis per similitudinem applicet ; in quâ
 multa specie amica & magnifica , re non
 futilia modo , sed noxia interueniunt.
 Sæpe ibi aliquis palam laudatus (quo in-
 cautior decipiatur) secretis criminati-
 onibus infamis , licet omnia caveat , ta-
 men per ornamenta ferietur, inquit Tacit-
 us , artium aulicarum minime ignarus,
 enixè leporem à vulpeculâ coram leone
 laudatum, referunt fabulæ, sed à teneris
 ac lautis ipsius carnibus , quæ præconia
 trepido animali mox in pernitie cessere.
 talis

Fraus sublimi
 Regnat in aulâ.

Benè ergo

DEn damp, die de meester-Taback-blafers
 met dooi-den-anderen-spelende swieren
 in de lucht weten uyt te wafemen, schijnt
 aen de om-standers voor 't eerste vry yet son-
 derlings ende vermakelijx te wesen, maer corts
 daer na drijft de selve en stanck in de neus , en
 tranen uyt de oogen. Dit soude misschien niet
 qualijcken passen op foodanighe hoofliche stre-
 ken , die nu en dan inden schijn wel soo wat
 aensienlijck , ende oock vriendelick haer laten
 aensien, maer eyntelijck in der daet niet alleen-
 lijck ydel ende beuselachtich, maer oock gants
 schadelijck werden bevonden. In de hoven
 (seyter een geflepé hoveling) wertmen dicwils
 (om te beter op den thuyt gheleyt te werden)
 int openbaer ten hooghten ghepresen , ende
 middeler tijdt op het vinnichste int heymelijck
 bedraghen , ende vermaectt : in voughen dat-
 men, hoe nauwe men oock op sijn stuck letten
 mach , eyntelijck even-wel , selfs met schijn
 van vereeringhe , deerlijck werde mishandelt.
 Den vos placht den haes int by-wesen van de
 leeuw wel som-wijlen seer te prijsen, maer dien
 loff wiert daer op alleenlijck ghenomen , dat
 den haes cort ende smakelijck van vlees was.
 Hoe den armen haes foodanich prijsen beco-
 men can , is by yder een lichtelijck te dencken.

Dat zijn streken , dat zijn rancken,
 Die in Princen hoven wancken.

Seneca Thyes:

STet quicumque volet,
 Aula culmine lubrico,
 Me dulcis saturet quies,
 Obscuro positus loco
 Leni perfruar otio,
 Nullis nota quiritibus

Ætas par tacitum fluat.

Lipf. lib. 3. Civil. Doct. ex Tacit. 3. Annal.

Ancipitem omnem potentiam in
 aulâ esse , multi ibi speciem ma-
 gis in amicitia principis , quam vim
 retinent.

D 2

Dvvanck

DE papegay en fou van menschen tael niet weten,
 Noch, uyt eens princen hant, de lekker beetjens eten,
 Oock niet het vorst'lijck hof en hoogh-verwelfde sael
 Verheughen door haer fanck, doen clincken door haer tael,
 Indien sy waer altijt int woeste wout ghebleven,
 En hadd' aldaer gheleyt, een vry, maer beestich, leven.
 Die met een hoogh ghemoet fouckt eer, en tracht na staet,
 Begeve sick in dwanck, en vulpsche vryheyt laet.

Magistra virtutis, disciplina.

S*i foret in silvis per devia rura vagatus,
 Nec caveâ viridis clausa fuisset avis;
 Non, regum conviva dapes, non ore falernum
 Gustet, & aurato non recubet thalamo:
 Nec lepidos daret ore sonos, nec amabile murmur,
 Nec domino posset dicere, Cefar ave.
 Frena det ingenio, juvenilibus imperet annis
 Optati ingreditur quisquis honoris iter.*

Pæur, grand inventeur.

S*i'eusse mon plaisir suiuy au verd bocage,
 Ma langue n'eut jamais parlé humain langage,
 Me voila bien appris par supporter tourment;
 Sans estre assoubiecty nul ne devient scavant.*

XIII.

Nullus equus rectè seffori paret, nisi arte domitus; nullum ingenium non ferox, nisi probâ educatione, & præceptis cicuretur. Qui assidue in rebus prosperis ac latis versati sunt, eos vix sapere prudentiores censent; quos vero fors aduersa aliquoties exercuit, magis ad prudentiam ac cautionē compositi putantur. Nec immeritò; ut enim aspectus à circumfuso aëre lumen accipit, sic animus ab imminentibus calamitatibus. Cum Romanis, inquit Hannibal, bonis malisque meis bellare didici. Mihi, clamat Mithridates, Fortuna, multis rebus ereptis, usum dedit bene suadendi. Ad omnia necessitas naturam instruit, illa simias decorè saltare, elephantes doctè digladiari, picas ac psittacos distinctè loqui docet. Quid multa? res dura bestias ad actiones humanas, homines ad diuinas erigit.

Geen peert en voucht hem wel onder den man, ten sy al vooren door const afgericht. Alle verstandē hebben als een wildicheyt, indiensē door geode onderwijfinge niet getemt en werden. Veel cloucke meynen datter niemandt recht clouck en can zijn, diet altijd wel gact. Met schade en schande wertmen wijs, seyt ons spreeck-woort: tegēspoet maect gheoeffende sinnen, want gelijk de ooghe haer licht schept uyt de omfwevende lucht, soo treckt den geest des menschen de dapperheydt uyt voorvallende swaricheden. De noot is een cunst-vinder, door hulpe vande selve leeren de bavianen danffen, de elephanten schermen, de exters clappen, om cort te maken, dwanck en goede besticeringe verheft beesten tot menschelicke werkingen, menschen tot Goddelijcke oeffeningen.

Door vallen en weer op te staen,
Leert menich man te Roomen gaen.

Hort. in
Art.
Poët.

Qui studet optatam cursu contingere metam
Multa tulit fecitque puer sudauit, & alfit,
Abstinnit Venere & Baccho. Qui pythia cantat
Tibicen didicit prius extimuitque magistrum.

Bernhar. Epist. 113.

Oquàm compositum reddit omnem corporis statum, nec non & mentis habitum
disciplina. Cervicem submittit, ponit supercilia, componit vultum, ligat
oculos, cachinnos cohibet, moderatur linguam, frenat gulam, sedat iram, for-
mat incessum.

D 3

Als

Die in zijn boesem heeft, al wat hy heeft, begrepen,
 Geē storm bestormt zijn hart, geē zee maect hem benepen:
 Al reyft hy buytens slants, met onweer en ghedruys,
 Hy draeyt niet eens sijn oog na sijn verlaten huys:
 Hoe wel den nacht-dieff poocht sijn huys-muer te doorgraven,
 En of den moorder schoon int bosch hem na coomt draven,
 Hy blijft, hoet hem oock gaet, goets moets en onbevreesft:
 Geen dief berooft den mensch wiens schat leyt in den geest.

Omnia mea mecum.

O*Mnia qui secum portat sua, non vada salso
 Horreat in fluctu, non freta vasta tremat:
 Non tristi miser ore domos, molesque relictas
 Respiciat, parvâ dum rate vectus abit:
 Ingruat ense latro, grassentur ad ostia fures,
 Aut canit, aut placido membra sopore levat.
 O segura quies! ô paupertatis amica
 Commoda! felices qui tua dona colunt.*

Seurement va, qui rien n'a.

TOut ce que m'appertient tousiours chez moy ie porte,
 O joye, & ô bonheur de non vulgaire sorte!
 Ce que le monde fuit, c'est ma foelicité?
 O quel plaisir comprend yn' docte pauvreté.

OMNIA

XIIII.

Miles non timet, inquit Lampridius, nisi vestitus, calceatus, armatus, & habens aliquid in Zonulâ; contra Cantabit vacuus coram latrone viator.

Sollicitum redunt hominem divitias, non aliâ de causâ, quam quod eripi, & ab eo auferri possunt. Separabile utique fluxumq; ac mobile est, quidquid externum est. Opes alijs donari, honores in alios transferri, nobilitas ad heredes transmitti potest; Virtutè verò ac doctrinam affixam adeo & infixam homini scimus, ut ab eo nullo modo avelli aut separari possit. Statuamus ergo, cum sapientibus, omne id quod aut datum nobis, aut in nos translatum, aut ad nos transmissum est, proprium nobis ac verum bonum non esse. Dicamusque cum Cicer. contentum rebus suis esse, certissimas esse divitias. Etenim si isti callidiores estimatores prata ac areas quasdam magni estimant, quod ei generi possessionum minimè quasi noceri possit: Quanti est estimanda virtus, quæ nec eripi, nec surripi potest, neque naufragio, neq; incendio amittitur, nec tempestatu, nec temporis permutatione mutatur? quâ pradii qui sunt, soli sunt divites; soli enim possident res & fructuosas, & sempiternas.

Laert.

Monebat Anthisthenes ea paranda bona quæ cum naufragio enantent.

Sen. de Tranq.

Aut ego fallor, aut regnum est inter avaros, circumscriptores, la-

DEnlanf knecht en vreeft niet dan als hy wel ghedoft is, seyt Lampridius; en integhendeel van dien, ghelijck den Poëetseyt,

*Die cruys noch munt heeft in syn tas,
Past op de stroopers niet een bras:
Want hy, wiens teir-gelt is een Niet,
Betaelt den roover met een liet.*

Den rijckdom maeckt den mensch bevreest, uyt gheen andere redenen, dan overmits de selve hem can afgenomen werden. Al wat van ons afghesondert en verscheyden is, wert haest en licht verganckelic. adel wert de nacomelingen na-gelaten. Rijckdom can andere ghegeven werden: eere verwandelt op ander by opghedracht. Maer deucht en wetenschap zijn aenden mensche soo vast gehecht, datse van hem in gheenderley manieren en zijn af-te-sonderen. Laet ons dan met de verstandige, befluyten, dat alles wat ons off ghegeven, off op-gedragen, ofte wel na gelaten can werden, ons eyghen ende ware goet niet en sy: laet ons trachten soodanigen goet nate jagen, dat uyt brant en schip-breucke met ons can ontvluchten.

irones, plagiaros, unum esse cui noceri, cui eripi nihil possit. Habiliora sunt corpora pusilla quæ in arma sua contrahi possunt, quam quæ superfunduntur, & undique magnitudo sua vulneribus objecit.

WArts dit, weet-gierich hart? u eertijts lieve boecken
 Staen nu, verrot, vermot, bestoven inde hoecken,
 V leer-sucht heeft ghedaen, ghy drinckt niet meer
 den stroom

Van Castalis de beeck, maer legt als in een droom:
 Ick sie nu watter schort, Murena ginck door-gronden
 De diepten vande zee; nu leyt hy als ghebonden
 Ghetroffen vande son. Die liefdes strael verbrant
 Wijst boecken, les, en school, zijn ouden lust, van cant.

Colit otia faucius igni.

M*Agne natator ubi es? tu regna per inuia ponti,
 Perque sinus vitrei marmoris ire soles:
 Nosse labor fuerat Delphinas, & horrida Cete,
 Quidquid & in vasto gurgite Doris alit:
 Nunc sine mente iaces, nunc pectora sole perustus
 Non potes a radijs solis abire domum.
 Si quis amore calet, consueta negotia cessant;
 Cedit acidalię Castalis unda faci.*

d'Amour captif, devient oisif.

MOy, qui soulois souvent passer la mer a nage,
 Ne fais rien maintenant, qu' a mon soleil homage.
 L'amour est vn tyran; il veut le cœur entier,
 Par là tout amoureux, oublie son mestier.

COLIT

XV.

Sapientes etiam de Amore loquuntur, scribunt, judicant. Neque spes, neque cura (ait Xenophon) reperiri alia jucundior facile potest, quam amoris occupatio, nec invenire supplicium gravius in proclivi est, quam, si rerum expediendarum cura quis ab amoribus suis arceatur. Ita me Deus amet! eos qui astro hoc perciti sunt Loton gustasse dixeris, ita amoribus suis, tanquam scopulis Sirenum affixi, Spartam, quam naesti, prorsus deserunt. Protinus ut in gremio Dalidæ quiescit Samson, feriantur Philistiæ: ut Judithæ blanditur Holophernes, non oppugnatur Betulia. Dum Thamaræ insidiatur Ammon, in lectulo est. Tarquinius, ut Lucretiâ potiatur, castris excedit, Antonius ut Cleopatram salulet; tribunal deserit. Graphicè omnia in Didone expressit Virgilius,

Qualis coniecta cerva sagitta,
Quam procul incautâ nemora inter cressia fixit
Pastor agens telis, liquitque volatile ferrum
Nescius; illa fuga silvas saltusque pererrat
Diçtaos, hæret lateri lathalis arundo.

Quid plura? cui amore calet pectus, frigent cætera.

Daer en is (seydt Xenophon) niet cortwyliger, als liefdes soete besicheydt; niet quelliker, als door eenighē voorvallende saken inde vermakelijckheydt zijnder liefde belet te werden. D'ervarentheyt leertet, soo haest yemant van dese wespe gesteken is, dat hy dadelijck alle saken achter rugghe stelt, sêlfs daer hy te voren seer toe gheneghen was.

Dido, mette min bevaen,
Denckt niet als om spelen gaen;
Wandelt daerom hier en daer,
End' en neemt voortæen niet waer
Al de nieu-begonnen wercken,
Daerf' haer stad mee wil verstercken.

Soo haest Samson het hoofd nederleyt inde schoot van sijn Dalida, soo ist layey by de Philistinen. Ter wylen Holophernes Judith lieve-cooft, wert Betulia niet bestormt. Gheduerende dat Ammon op Thamar loert, leydt hy in sijn bedde. Tarquinius verlaet den leger om Lucretia: Antonius den rechter-stoel om Cleopatra. Waer toe veel woorden? die in liefde verhit, vercout in alle andere saken.

Virgil. **V**Ritur infelix Dido totâque vagatur
Urbe furens, &c.

Idem.

Non cepta assurgunt turres, non arma juventus
Exercet, portusque aut propugnacula bello
Tuta parant: pendent opera interrupta, minæque
Murorum ingentes aquataque mænia cælo.

E

Eens

HOe licht ontsteect een licht dat lichter lay' eens brande!
 Die eens was licht van aert, hoe licht raect die in schande!
 Een doove cool ontfonckt, soo haest sy 't vier maer rijckt,
 Den tintel wert tot vier, door't geen nau vier ghelijckt.
 Die eenich sijn ghebreck eerst onlangs is ontweken,
 Hoe haest vervalt dien mensch weer tot sijn oude streken!
 De sonde dient vermijjt; en al wat daer op treckt,
 Of, van een cleyne vonck, wert weer een vlam verweckt.

De facili natura recurrit.

A*usa vapore levi tremulis alludere flammis
 Fax extincta, novo protinus igne calet :*
Pierijs fomes sua lumina reddit alumnis,
Vix bene scintillam cum dedit ic̄ta silex.
In veterem flecti quàm cerea corda figuram!
Crimen in antiquum pectora sponte fluunt:
Dum veteris scintilla mali modo parva super sit,
Semper ad ingenium mens malefana redit.

En vertu nouice, rechet bien tost en vice.

SI tu viens de chasser le vice de ton ame,
 O ne t'approche pas a ta vieille flame;
 Car, bien que t'estre esteint te semble ce flambeau,
 En l'appochant du feu, il brusle de nouveau.

Legem olim ab Atheniensibus latam fuisse in nautas, qui Athenis Salaminiam transmitterent, memoria proditum est. Eâ cautum erat, ut ei, qui semel infeliciter navigasset, tanquam naufragio infami, navigatio in posterum interdiceretur. Et quidem ejus Plebesciti ratio inter alias, hæc dari, solet: Homines quam facillimè in eundem impingere lapidem, ac in antiquum redire: cum plerumque, ex regulâ iuris, qui semel malus, semper præsumatur malus in eodem genere delicti. Id ob unicum lapsum Atheniensibus si ita visum decernere; quid de ijs tandem statuendum erit, qui crebrâ vitiorum repetitione consuetudinem peccandi contraxisse, & peccata in naturam transtulisse videri possunt: tales (tametsi aliquandò per intervalla melioris frugis spem de sese præbere videantur) non levi de causâ in bonorû numerum transcribendos censent oculatiores. Remanet plerumque concussio aliqua, etiam post febrem. Mare post tempestatem etiâ dum agitatur, qui diu in vinculis fuerunt, etiâ soluti claudicant. Vitij diu assucti, etiam cum ea deserunt, quedam retinent vestigia, ac in eadem facile recidunt.

Daer zijn voormaels in Grieken-land sekerre keuren geweest, over de Veer-schepen tusschen Athenen en Salamijne, mede bienghende dat alle schippers, die eenmael bevonden wierden hun schip omghefeylt te hebben, dadelijck souden vervallen zijn uyt het Schippers gilde, ende de vryheden van dien. Inghevalle de Atheniensers een eenighe misgrepe soo hooghe hebben op-ghenomen, wat sullen wy ghevoelen vande ghene, die door menichfuldighe feylen, als een ghewoonte van quaet doen hebben aenghenomen? Voorwaer schoon de sulcke by horten somwylen eenighe teykenen van beterschap schijnen te thoonen, soo en machmen op de selve evenwel niet staen. De Zee oock dan als den storm al ophoudt, blijft evenwel swalpende, en dijnende. Men ghevoelt noch al wat huyveringe naer de cortse. Die langhe in banden gheseten hebben, hincken veel-tijts oock los ghelaten zijnde. Menschen die eenighe slimme ghebreken eens hebben aenghehanghen, schoon sy haer oude rancken verlaten, selden isset datse niet eenige overblyfiels daer van en behouden, waer door sy lichtelick tot haer voorighe parten comen te vervallen.

Een beest met cunste tam gemaect,
En dient niet al te veel geraeckt;
Want schoon het nu al duyct, en swijgt,
Wanneer 't sijn oude parten crygt
Soo isset weer al even sel,
En quetst sijn eyghen meester wel.
Die goet van quaet wort metter vaert,
Vervalt licht tot sijn ouden aert.

Juvenal. Satyr. 13.

• • • • Ad mores natura recurret
Damnatos, fixa & mutari nescia.

Paul. in L. si vnus vers. Pactus ff. de Pact.
Res de facili redit ad suam naturam.

H Et aes lacht u wel toe, 't speck eten vvaer u leven,
 Maer ghy wilt in de val u selven niet begeven,
 Ghy hout u buyten schoots, en geeft u nergens bloot :
 Maer sonder groot gevaer en weter niemant groot.
 Gheen coren sonder hayr, gheen note sonder schellen,
 Soo yemant pluckt een roos, de prickels gaen hem quellen.
 Al die wat sonderlings, wat groots wel geerne wou,
 Wat staet hy slecht en fiet? de hant moest uyt de mou.

Aude aliquid.

E *Sca quidem placeat, sed te metus arcet ab escâ,
 Nempe latent blandis vincla propinqua cibis :
 Quid te vincla fugant? quid carceris impedit horror?
 Quem labor absterrent, præmia nulla manent.
 Grana latent paleis, dura nuce nucleus hæret ;
 Et rosa tangenti pungit acuta manum.
 Qui facinus forti memorabile pectore versat,
 Audeat, ille nihil, qui nihil audet, habet.*

Jamais paresse, ne fit proïesse.

L E rat voyant le lard, souhaite de le prendre,
 Mais toutefois pourtant captif ne s'y veut rendre.
 Nul homme vient au bout de son contentement,
 Qui n'a premier souffert du mal & du tourment.

XVII.

Est quoddam genus hominum adèd timida inertisque desidia, ut, etiam si rerum bonarum spem affulgentem satis conspicuè videant, nihilominus tamen, nescio quid mali praesagientes, ad omnia suspiciosi ac timidi manum operi admoveere nunquam ausint. Proprium ceritè ignaviae est, periculorum praetextu segnetotium velare: vidit id, & lepidè expressit hebraeus Sapiens; Prov. 22. 13. Leo in triuvis grassatur, inquit otiosus, vercor ne me devoret. O fungos! manus cū Mineruā movēda est: dij facientem adiunant. Semper aliquid Fortunae permittendum est, ait ille, quoties ad praeclaras actiones accingimur: frustra putamus nihil agenti in sinum devolaturā victoriam, aut Fortunam esse. Non votis, neque supplicij muliebribus auxilia Deorum parantur; vigilando, agendo prosperè omnia cedent; Dij omnia laboribus vendere, monct proverbium. Difficultas aut eventus anceps te terret?

Audentes Fortunae juvat, timidofque repellit,
ait ille: & ut omnis aer aquila penetrabilis est, sic difficultas forti.

MEN vint menschen, van soo weynich bedrijs, en leuyen aert, dat de selve (hoc wel merckelijck voordeel voor handen siēde, evenwel achteit gehoude werdende door, ken weet niet wat, gevaer dat sy haer in-beelden) de hand aen den plouch niet en derven slaen. 't Is van ouden her-comen altijs gheveest een rechte eyghenschap van alle flap gezoutene, haer vatlicheyte met een deck-mantel van ghevaer te becleeden, gelijk al in sijnen tijdt ghesien, ende aerdichlijck uyt-ghedruckt heeft de Wijse-man in sijn spreucken, Prov. 22. 13. De leuwe spreect, Daer is een leuwe buyten, ick mochte verworcht worden op der straten. Wech met dese soet-voerighe sachteboters. Niemand en can yet bysonders uyt-rechten, sonder in eenighen deele sich het ghevaer t'onder-werpen. Yder helpe sich selven, soo helpt hem God. 't Is niet te dencken dat yemant, sonder yet daer voor te doen, Segen ende gheluck in den schoot sullen comen neder storten. Niet met bloot wenschen, off vrouwelijck ghekern, maer met dapper in de weirte zijn, vercrijght-men de Goddelijcke hulpe, in het uyt-voeren van treffelijcke saken. 't Is van outs een seg-woort by de Grieken, dat by God alle dingh om arbeydt te coopen is. Hem die het goede souckt, weder-vaert wat goets, seyt Salomon, Prov. 11. 2. Wat maect u verstaecht de moeyelijckheyde ende onsekere uytcomste van u voornemen?

Die clouck van moed' is, volcht geluck;
Een swaer-hoofst blijft altijs in druck,
Segt den ouden Poet: Daer en is geen lichte die den Arent niet en door-dringt, geen swaricheyt daer den dapperen niet door en coomt.

Claudian. in Nup. Honor.

Non quisquam fruitur veris honoribus,
Hybleos latebris nec spoliat favos,
Si fronti caveat, si timeat rubos:
Armat spina rosas, mella tegunt apes.

Plaut.

Qui è nuce nucleum esse vult, nucem frangat oportet.

DEn Os gaet achter ſtraet , verciert met rooſe cranſſen,
 De fleuyt en trommel gaet, de kinders om hem danſſen;
 Hy ſchuym-beckt inde wijn , en pruyſt van enckel vet,
 Maer denckt niet om de byl , die op hem is gewet:
 Eylaeys! den ſlagher volcht den gilt-os op ſijn hielen,
 Die ſal dat moedich beeft wel haeft doen neder-knielen.
 Let, vrienden, op u ſtuck, en houttet voor verdacht,
 Als eenich groot gheluck u troutelt en belacht.

Fortuna vitrea eſt, cum ſplendet frangitur.

S*ordidus aut ſæno nuper vel ſtramine taurus*
Cincta triumphali cornua fronde gerit,
Et lavat effuſum palearia crassa falernum
Et ſtrepit argutis tibia feſta ſonis :
Jt pecus , & latis mugitibus æthera complet,
Nec ſtringi cultros in ſua colla videt.
Sit ſuſpecta tibi nimio ſors læta favore,
Illa fovet multos, ut magis inde premat.

En proſperité, n'y a ſeurté.

LEbeuf, couvert des fleurs , ſe brave par la rue
 Au ſon du tabourin ; mais le galant , qui tue,
 Va tout ioignant a luy . quand grand bonheur te rit,
 Cela te ſoit ſuſpect , car le malheur te ſuit.

Summè bona valetudo (secundum Hippocratē) summè periculosa est. Plerumque magnis gaudijs dolores adherescunt. Magis periculosa navigatio est, cum, vento secundo, modo in hanc, modo in illam partem lascivit anceps velum, quam cum adverso turbine sinus obliquat gubernator. Solet Fortuna, inquit Cæsar, quos pluribus beneficijs ornavit, ad duriores casus reservare. Effusiores risum lacrimæ plerumque claudunt. Omnis enim felicitas dubia est, nec beatissimorum facillè ullus dixerit quamdiu talis futurus sit: Nam quod regnum est (inquit Seneca) cui non parata sit ruina, & proculcatio, & dominus, & carnifex? nec magnis illa intervallis divisa; momentum interest inter solium, & aliena genua. Quis enim ignorat magnas arbores diu crescere, unà horâ extirpari. Quisquis es fortunam reverenter habe; non enim melius res secundæ perdurant, quam si animus continens eas gubernet: potentia utique mediocriter usurpata omnia bona conservat, ait Dio.

Gansch ende al wel-varende te zijn, is forgelijck, ende dient voor verdacht gehouden te werden, seydt Hippocrates. Een schip is in meerder gevaer, om door een stercké voor-wint omgeslaghen te werden int gijben: als door een tegen-wint int laveren. Wt muytende toe-vallen van gheluck hellen veeltijds tot sware veranderinghen, seydt Cæsar. Het onmatich ende uyt-schetterende lachen werdt veeltijts met tranen besloten. Alle voorspoet is wanckelbaer: in voughen dat selfs de aldergeluckichste niet en weten hoe lange hun welstandt dueren sal. Wat heerschappijge isser, seydt Seneca, de welke niet den val, de vertredinge, den heerscher, iae den beul op de hiel en gact? En dickwils isser niet veel spelens tuschen d'een en d'ander. Op een Conincklijke stoel verheven te zijn, ende selfs een voet-val te doen aen andere, is somwylen nau een ure tijds verscheyden. Wie en siet niet dat hooghe boomen langhe wassen, en dickwils op een ooghen blick uyt-geroyt werden? Het is dan best t'elcken als ons het Gheluck toelacht, op ons hoede te zyn: op dat wy met het bedriechlijck lock-aes, ghelijck een domme visch, niec wech-gheruckt en werden.

Voor al u saken wel besint,
Wanneer u schip zeylt voor de wint:
Want die int gijben eens misdooct,
Verliest wel licht'lijck lijff en goet.

Sen. 28. Epist.

AD omne fortuitum bonum suspiciosi & pavidi stare debemus, & fera, & piscis spe aliquâ oblectante decipitur: munera ista fortunæ reputa-

mus? Insidia sunt.

Pet. Armil. Lib. 8.

Effusam sepe letitiam tristes & adversa res excipiunt.

Ovid. 4.
Pont. 3.

TV quoque fac timeas, & que tibi leta videntur,
Dum loqueris, fieri tristitia posse puta.

DEn rotz-steen, die ghy fiet, is 't richtsnoer van ons leven,
Den noot-dwanck van ons doen, van God ons voorgheschreven:

Matroos, die met ghewelt, en nae sijn eyghen wensch,
Den rotz-steen trecken wil, dat is den dommen mensch.
Gods schickinghe staet vast, gheen mensch can die beweeghen,
Wat spertelt ghy, ô dwaes, wat worstelt ghy hier teghen?
Wort wijser, al die u hier in wel eer vergreep,
Die gaen wil, wert gheleyt: die niet en wil, ghesleept.

Adtrahens, abstrahor.

S*It fatalis apex, scopulus quem conspicias, hospes,
Esto tibi parva navita puppis, homo:
Aspicias, ut vastam convellat homuncio caudem,
Inque levem satagat ducere saxa ratem;
Illa suo stant fixa loco, nec tracta sequuntur,
Qui trahit, interea se videt ipse trahi.
Fata reluctantes rapiunt, ducuntque sequentes;
Cedere qui non vult sponte, coactus abit.*

*A malheur & encombrer,
Patience est le vray bouclier.*

Pourquoy ta foible main tirer ce rocq s'avance,
Qui toy & tout le tien, sans se mouvoir, esclance?
Or, ton fatal destin apprens, homme, en ce rocq,
Lequel, tirer si veus, toy mesme auras le chocq.

XIX.

L Apriere laquelle Epictete nous com-
mande toujours avoir a la bouche
(de laquelle fait mention le Sieur du
Vair au Manuel d'Epict.) me semble
plus haute que d'un Philosophe,

Mon Dieu conduise moy, par la
voye ordonnée,

Je suivray volontiers, de pœur que
vn fort lien (homme de bien

Ne m'entraîne meschant, ou en
Je pourrois arriver, suivant la De-
stinée.

*Quid luctemur homuli? calcitriones &
refractarii equi hoc consequuntur, ut
verbera etiam aliquot excipiant, nec ex-
cutiant tamen jugum, ait ille: hominum
enim in rebus gerendis sententias non
minus fatum, quam calculos fluviorum
limus obruit (Pausan. in Menip) nec enim
consilio prudenti, nec remedio sagaci di-
vina providentia fatalis dispositio sub-
verti potest, clamat vel ipse Apulejus.
Optimum igitur est pati (inculcat Seneca)
quod emendare non possis, & Deum
(quo auctore omnia eveniunt) sine mur-
mure comitari. Malus ille miles qui im-
peratorem suum gemens sequitur, nihil
autem ita plagas coercet, ut patientia.*

H Et ghebedt dat Epictetus ons beveelt al-
tijdt inden mond te hebben, verhaelt hy
de Heer President du Vair, dunckt my
vry al wat hooger te gaen als de leere vande
Heydenische wijs-gietighe:

Leydt my door dijn bestemde baen

Mijn God, soo sal ick willich gaen

Daer ick, ghelijck een eerlijck man,

Naer u beschicking comen can:

Off anders werd' ick, als een wicht,

Ghesleept nae mijn bescheyden plicht.

Wat wortelen wy dwerghen hier teghen? een
aerfelende ende achter-uyt-slaende peert doet
met sijn reecheydt gheen ander voordeel, als
dattet zyn lijf vol slagen crijcht, en moet niet
te min het gareel draghen, en den plouch voor-
trecken. Den raedt ende besluyt der mentchen
wert vande beschickinghe Godes immers soo
lichreljck beloopende ende gheheeljck bedeckt,
als de keyen aen den oever ligghende, door het
opgeworpen slijck ofte zant vande overloope-
pende reviere, seydt Pausan. Godes eeuwige
voorsienicheyt en can noch door wysen raedt,
noch clouck verstant van smenschen vernuft
eenichsins verhindert werden, seydt selfs den
goddeloofen Apulejus. 't Is dan best gedulde-
lick te vertragen 't giene men noch beletten,
noch versetten can: 't Is best God, door wils
macht alles beleyt wert, sonder tegen-kronen
ofte morren in te volghen. Ten is geen recht-
schapen lancknecht, die met onwillicheyt en al
suchtende sijn Veit-oversten na volgt. Daer en
is niet dat plagen en slagen meer versacht,
als lijdsaemheyt.

Sen.
Oed. **F** Atis agimur, cedit fatis:
Non sollicita possunt curae
Mutare rati foedera fusi,
Quidquid patimur mortale genus
Quidquid facimus, venit ex alto.

Seneca.

Necessitatis non aliud effugium est,
quam velle, quod ipsa cogit.

MEn heeft ghemeynt, soo lang dit doosken bleef gesloten,
 Dat fraeyheyt, sonder ent, hier binnen lagh ghegoten,
 Soo schoon walt int gesicht; maer, als het open ginck,
 Doen was den heelen schat niet anders als een vinck.
 Pier schein een dapper man, eer dat hy hadd' ghesproken,
 Sijn zouteloos gheral heeft al sijn lof verbroken.
 Die niet te wijs en is, en niet wil schijnen geck,
 Die spreke niet te veel, soo heelt hy sijn ghebreck.

Silendo stolidus sapienti par est.

H*Ac, dum clausa fuit, sub pyxide mira latere*
Regalesque tegi quisque putavit opes;
Mox, ut aperta fuit, spectacula ludicra vulgo
Præbet, & è capsâ parua volavit avis.
Dum silvit tua lingua, virum te, Basse, putavi,
Testatur puerum te sine mente sonus.
Qui loquitur, populo se præbuit ille videndum,
Vel fatuus, presso dum filet ore, sapit.

Sans langage, le fol est sage.

TOut semble bel & bon, quant ceste boite est close,
 Mais quant vn malotru ouverte la propose,
 Le ieu est tout gasté, le monde voit que c'est;
 Pour sage on tient le fol, si long temps qu'il se taist.

SILENDO

Multis praclarum videtur bene loqui, prudentioribus appositè tacere. Quoties enim, extra notam simulationis, aut ignorantiae, tacere fas est, silentium, non loquacitatem, hominem cordatum iudicare cordati iudicant: nec quanta quis, sed qualia loquatur; nec verborum molem, sed pondus attendendum esse. Ut moneta illa optima est, quae pretij plurimum habet in parua mole, sic sermo qui sensus, ait prudens vir, & confidenter addit; Quid visurus sim nescio, sed verbosos valde & una sapietes nondum vidi. Cor fatui (inquit Salom.) eructat stultitiam. Aut nihil igitur, aut accuratè loquendum; ne lingua, quae in humido ac lubrico est, (ut Antiqui dicebant) alibi titubet, aut vacillet; nec enim turpe adeò pede, quam mente labi, ait Stobaeus. Concludo, & cum Maximo silentium optimum atque tutissimum rerum administrandarum vinculum esse definio.

Veel achtent een groote saecke wel te connen spreken: wyse layden houden meer van wel te connen swijghen, jae oordeelen dat soo menichmael ymandt swygen mach, buyten verdachttheydt van onwetentheydt ofte gheveynstheydt, dat het swyghen, en niet het spreken een waer-teycken is van een rechtfinnich verstant. Niet hoe vele, maer hoedanighe reden dat yemandt voorbrenght, niet de menichte, maer het ghewichte der woorden, is bedenckelijck: Ende ghelijck dat voor het beste ghelt wert ghehouden, t'welck in weynich stoffe, groote weerde vervat: so moeten oock de redenen, die weynich woorden, en veel fins in hebben, hoocht gheacht werden. Ick en weet niet, seyter een geleert man, wat ick noch sien sal, maer tot noch toe en hebbe ick noyt veel sprekkenden mensche wijs ghevonden. T'schijnt stout gheseydt te zijn, doch Salomon selfs is al mede van dat ghevoelen: waer veel woorden zyn, seydt hy, daer hoortmen den sorten. Ghelijck het metael door zyn clanc, soo wort den mensche door sijn reden onderscheyden, seydt Quintilianus. Het is daerom oorboir ofte gheene, ofte wel-voughende redenen voort te brenghen, op dat de tonghe, die in r'natte en gladde haer woon-plaetse heeft, (ghelijck de Oude seyden) niet erghens in en glibbete, want ten werdt niet soo quaer ghehouden metten voeten, als mette tonghe, te struykelen.

Martialis.

Cum te non nossem, dominum regemque vocavi:
Cum bene te novi, iam mihi Priscus eris.

Erasm. in Apot. Est aliqua sapientiae pars, silentio stultitiam tegere.

Alciat. ex
Græco.

Quum tacet, haud quidquam differt sapientibus amens,
Stultitiae est index linguaque voxque suae.

Ergo premat labium, digitoque silentia signet,
Et sese pharium vertat in Harpocratem.

DEn desen vangt een visch, en schenter aen sijn handen ;
 Den genen lachter om, en wetter op sijn tanden :
 Dit sietmen alle daegh. Den pieterman heeft dat,
 Hy is, of goet, of quaet, al nae hy wert ghevat.
 Wel leven is een kunst, en dat niet van de minste,
 Dat quaet beleyt verbrot, brengt goeden raet tot winste :
 Een dinck heeft dien verrijckt, en genen uyt-gheput ;
 Dat elck is even nae, is elck niet even nut.

Non omnibus, omnia.

P*ascitur ille cibo, depascitur iste veneno ;
 Inque pari causa quod gemat, alter habet.
 Res eadem quare juvet hunc, cur troqueat illum
 Queritis ; in causa est leva, vel apta manus :
 Apta manus festos & tristia vertit in usus,
 Ipsa vel evertit gaudia leva manus.
 Artis opus vita est, non omnibus omnia quadrant :
 Quod nocet huic, illi commoda sepe tulit.*

*Deux mendians a vn huis,
 L'un a le blancq, & l'autre le bis.*

DEux touchent vn poisson, dont l'un est mis en rage,
 Et l'autre estant joly, s'en rit de bon courage.
 Tout n'est pas propre a tous ; dont l'un faict son profit
 Vn autre pert ses biens, & creve de despit.

NON

XXI.

Nec satis clavus nec satis est fr. enū, nisi adsit qui arte moderetur, nō satis cythara, nisi qui scit ē moduletur. omnia non pariter rerum sunt omnibus apta. Egregiē, ut cetera, Arist. tantum, inquit ad unumquemq; felicitatis pervenit, quantū cuique virtutis ac prudentiē. priscis mortalibus ser. & damno fr. ere, ut pote identidem ab eis lesi; posteriores etiā in suum commodū vertere cōperunt, carnibus vesci, pellibus vestiri, felle mederi. Nam quemadmodum unius & ejusdem herba apis florem sequitur, capra fruticē, sus radicē, bos foliū, aves semē, ita quisq; pro ingenij modo vtilia aut futilia ex re quapiam colligit. Aqua maris inutilis est potui, sed alit pisces, ac servit navigantibus. Ars videntis rerum usum distinguit, & sapiēs, ut ait comicus, fingit fortunā sibi. longē aliter Penelopei Flisses, aliter Eurimachus spectabat, aliter solē Pythagoras, aliter Anaxagoras; ille ut Deum, hic ut lapidem prospectabat, virtutē denique ipsam non eodē modo Socrates atque Epicurus, Socrates quidē tanquā beatitudinis, Epicurus tanquā voluptatis amator sequebatur. Quid tandē? Peregrinemur ut apes, non ut aranea, &, quod in quaq; re commodi est, id excerpamus.

Theodoret.

Neque ensis cadium causa est, sed nis qui ense malē usus est, neque divitiā & paupertas, aliaque vitā prof-

Noch het roer aen het schip, noch den toom aen het peert baten yet, sooder niemant en is diese wel bestiere. Luyt ende Cyther zyn vergehefs, sonder goede meester dier op spele. Alle dinghen staen alle man niet even wel ter handt, maer yder een treckt soo veel voordeels uyt eenich dinck, als hy wijsheydt heeft. De wilde dieren zyn in oude tijden byde onervaren menschen schadelijck geacht geweest, midts sy-lieden telcken daer van ghequetst wierden :-De naecomlinghen daerenteghen hebben uyt de selve groot voordeel weten te trecken, als der selver vleysch tot spysē ghebruyckende, de vellen tot cleedinghe, de galle tot ghesontmakinghe : Want ghelijck aen een ende het selve cruyt de Biē na de bloem tracht, de geyte na de spruyte, het vercken nae de wortels, den os naer het blat, den vogel na het zaet : alsoo plach een yegelijck, nae den inval van zyn vernuft, uyt een en de selve sake den eenen nutte dinghen, den anderen niet dan beuselinghen te trecken. Een purperen cleedt sal den mensche verheugen ende tot vrechtda verwecken, ende den stier doen woeden. Het Zee-water en deucht niet tot dranck, is evenwel bequaem totte vischerie, en de schipvaert. De conste des gebruyckers onderscheyt de dinghen, ende een vernuftich mensche can sijn eygen geluck smeden. De deucht selfs en wert niet op eene wyse by Socrates en by Epicurus betracht, want den eenen volgt dese om der ghe-lucksalicheyt, den anderē om der wellust wille, Voor befluyt, laet ons handelen en wandelen als byen ende niet als spinnen, op dat wy uyt alle dinghen het beste verkiefen.

peritates & adversitates reprehendi & accusari merentur, sed qui unoquoque eorum prater leges utuntur.

DE Outheyt maectt ghewach van wonderbaer rivieren,
 Die met een soeten stroom door't zoute diep gaen swierē,
 Maer, of de zee al schoon speelt met het soete nat,
 Het een en deelt nochtans niet van des anders schat.
 Dus *houtmen* huydensdaechs (men macht wel houwen noemen
 Want yder *hout* zijn goet) wie can van liefde roemen
 Daer yemant, eermen trout, bespreeckt zijn goet alleen?
 Fy! van bysonder goet daer't lichaem is ghemeen.

Corpora communia, sed non pecunia.

P*Er latices, Neptune, tuos diffunditur amnis,
 Cui remanet totus, qui fuit ante, color:
 Mixta nec unda mari, mare nec miscetur in undis
 Fluminis, & proprius piscis utrique manet.
 Heus ubi sancta fides? ubi dulcia fœdera lecti?
 Utraque sepositas arca reservat opes:
 Corpora sunt nobis communia, lege iugali,
 Cum mihi te dederis, cur tua, Phylli, negas?*

Chacun son cas apart.

LE fleuve, que tu vois, bien par la mer se roule,
 Mais son eau, ny poisson, hors de son sein ne coule.
 Lors, quant les mariez ont mis leur biens apart,
 Ou est, dy foible Amour, ou est ton feu & dart?

Quid hoc rei est! Fluvium per medium maris labi, in sinum, & velut in amplexus cani istius Patris rucra, & suam nihilominus undam, colorem, pisces, sibi servare! Monstrum hoc aliquis in mari, aliud nos in terrâ miremur. Patrum nostrorum ævo, cum adhuc existerent veteris vestigia recti, una ferè erat & simplex matrimonij ineundi ratio, ut simul cum ipsis nuptijs omnium bonorum societas inter conjuges contracta videretur. Nunc vero mutata tempora, mutati adèd vna hominum mores, ut conjugij Sacrum in commercium abiisse, & res mancipi facta videatur; quotque hodie matrimonia, totidem sordida ferè pactiones, de bonis in communionem non conferendis, interveniant. Quid dicam? Stultè parentes filiam in matrimonium collocant ei, cui dotem diffidant. Stultè mulier marito ejusmodi se dat, cui sua negat. Ut humida miscentur omnibus partibus, sic inter conjuges nihil separatum, nihil singulare; non corpus, non bona, nec cogitationes quidem, velim.

DE onderfouckers der nature hebben voor een groote vreemdicheydt aenghemerekt sekere reviere midden door dee Zee vlietende, sonder nochtans haer visch en water mette Zee gemeen te maken. T'is (mijns oordeels) immers so selsaem datmen hedenf daechs, int maken van houwelijcken, ghemeynschap van lichamen volcomelijck ende sonder tegenspreken toelaet, ghemeynschap van goederen, daer en tegen gansch verwerpt. Ist niet groote dwaesheydt een teere maghet, u eygen vleesch en bloet, inden schoot van desen of genen onbesuyden jongelincq flechtelijck heen te leggen, om nae sijn welgevallen met de selve om te moghen springhen, een handt vol gelts daer en tegen, of soo wat eerde cluyten in dier vougen vast te maken, dat hy daer niet aen en can? ist niet dulleicheydt sijn dochter te betrouwen aen yemant, diemen het houwelijckx goet niet betrouwen en derf? Sekerlijck de weerdicheyt des houwelijckschen staets werde, door dese vreemdicheden, veel te cort ghedaen: want voorwaer, alster wel soude gaen, soo behooren de ghchoude niet alleenlijck in lichamen, maer oock in goederen, iae in ghemoederen en ghedachten gemeen, en iu alle haer deelen immers so seer vermengt te wesen ghelijck wijn en water als het onder den anderen gegoten is.

*Waer twee gheworden zijn tot een,
Maect daer gemoet en goet gemeen.*

Horat. Sat. I. Lib. I.

Miraris cum tu argento post omnia ponas
Si tibi non præsto, quem non meraaris amorem.

Plutarch. in Præcept. Matrim. ex vers. Amiot.

Platone scrit que la cité est bien heu-
reuse ou on n'entend pas ces mots,

cela est mien, cela n'est pas mien,
mais ces paroles là doivent bien encore
plus estre bannies hors du mariage.

WAt rechtmen daeg'lijckx aen in landen, dorpen, steden,
 Dat niet met al en sluyt ! en soo ghy vraecht de reden
 Men seyt, 't is so 't gebruyck; en daer med' gaetet heen:
 Maer wat een slecht bescheet, welck een waenbacken reen
 Moet dan een eerlijck man, niet anders als de honden,
 Iuyft pissen, al waer pis eens anders wert ghevonden ?
 O dwaesheyt ! die sich voecht naer ander luy ghebreck,
 Laet, aen een enckel stroo, sich binden, als een geck.

O Demens ! ita servus homo est ?

M*ulta quidem totam patrantur inepta per urbem,
 Cumque petis causam, mos iubet ista, ferunt.
 Anne igitur stolidi nos stringat opinio vulgi ?
 Regula num vitae factio plebis erit ?
 Stamine sic fragili, vel stramine morio vincetus
 Vab ! sibi compedibus crura sonare putat.
 Serviles vilesque sumus : pro vincimur, imò
 Vincimur miseri, causaque nulla subest.*

Ce que me lie, c'est ma follie.

Force actes, que faisons, sont pleines de bestise,
 Demandez en raison, on vous les autorise
 Pas la costume, hélas ! vn fantastique lien,
 Le fol se tient lié, & que le tient, n'est rien.

Sensus morbi, & origo ejus detecta in-
 stium sanitatis est. Magna vitio-
 rum scaturigo est, consuetudinis, ple-
 rumque non boue, impressa nobis aucto-
 ritas. Vivimus plerique ad exempla, &
 non quid rectum, sed quid visitatum sit,
 inquirimus. Quis nostrum lautitiarum
 aut superflui sumptus si culpetur, non
 statim recurret ad antiquam illam, &
 non probam excusationem, Non ego sum-
 ptuosus sum, sed mores, ut hodie sunt,
 tantas impensas exigunt? Ne nos lepidi
 sumus! Sumptuositatem excusando, de-
 mentiam culpamus. Nihil peccati anti-
 quitas, nihil errantium multitudo nos
 moveat. Mala consuetudo, vetustas er-
 roris est, dixit Theologus. non exem-
 plis, sed legibus judicandum pronuntiant
 Iurisperiti. non consuetudine, sed
 ratione vivendum clamant Ethici. Con-
 cludo antecedentium gregem sequi, pe-
 cendum esse, non hominum. Nec enim
 bene currere potest, cui cura est alienis
 vestigijs pedem insigere.

Sen. Epist. 51.

Non ego ambitiosus sum, sed nemo
 aliter Romae potest vivere. Non ego
 sumptuosus, sed urbs ipsa magnas im-
 pensas exigit. Non est meum vitium quod
 iracundus sum, quod nondum constitui
 certum genus vitae, adolescentia haec
 facit. Quid nos decipimus?

EEn ingeheelde groot-achtinghe
 vande gewoontē des volcx, is als
 een spring-ader van alderley misgre-
 pen. Vele van ons leven alleen maer
 na exemplen van andere, niet onder-
 souckende wat recht, maer wat ghe-
 bruyckelijck is. Wie doch berispt
 sijnde over onmaticheydt van spijse
 in maeltijden, en gaet niet terstont
 sijn toevlucht nemen tot de oude,
 doch ondeugende, uyt-vlucht, T'is
 so de maniere? it niet wat frays? met
 onste willen verontschuldigen van
 costelickheyt, beschuldigen wy ons
 inder daet van dwaefheyt. Niemand
 bedriegē sich selvē: noch de outheyt
 vande misbruyckē, noch de menich-
 te van die hun misgrijpē, can immer-
 meer dat slim is, recht makē. Quade
 ghewoonten zijn oude dwalinghen.
 Men moet na wettē, niet naer exem-
 plen wijfē. Men behoort na reden,
 niet na gewoontē te leven. Slechte-
 lick sijn neus volgen, en, de gene die
 voorgaē, na te loopen, is beestē, geē
 menschen werck. Niemandt gaeter
 wel die sijn voetē geduerichlick wil
 vougen na eens anders voetsappen

Idem Epist. 58. in Fin.

Inter causas malorum nostrorum est,
 quod vivimus ad exempla nec ratione
 componimur, sed consuetudine abduci-
 mur. Quod pauci faciunt, nolumus imi-
 tari: quum plures facere caeperunt, quasi
 honestius sit quia frequentius sequimur,
 & recti apud nos locum tenet error, &c.

G

Konst

DE meeu is wel ('tis waer) in d'oester-schelp ghenepen,
 De vanck is goet, ick kent, de voghel is ghegrepen;
 Maer noch ist niet ghenough: de meeu stelt haer ter weer,
 Sy spertelt, slaet, en tiert; sy springt noch op en neer:
 Den oester wert ghelleurt; dies wert de vanck hem teghen,
 Sijn goet is hem een pack, hy staeter med' verleggen.
 Schoon yemant, by gheluck, vol rijckdoms wert ghest,
 Ghebreeckt hem goet beleyt, soo ist hem maer een last.

Fortunam citius reperias, quam retineas.

T*egminibus patulis jacet ingens littore concha,
 Dum petit hanc, rostrum pressa tenetur avis;
 Capta quidem premitur volucris, sed capta repugnat,
 Et salit, & pennis ostrea dura quatit:
 Concha, diu luctata, nequit retinere volucrum,
 Dumque fugit, clamat, præda molesta vale.
 Parta per incertos numerosa pecunia casus,
 Aut perit, aut onus est, ars nisi servet opes.*

<i>Un fol ou beste</i>		<i>Mais bon mesnage</i>
<i>Faiçt bien conqueste,</i>		<i>C'est faiçt du sage.</i>

Bien que l'oiseau, soit pris, ce non obstant le huistre
 N'en a que du travail, & n'en a nul honneur:
 Bien, par cas fortuit, acquis par vn belistre,
 Ne faiçt jamais du bien a son lourd acquireur.

Ingentia & ramosa cornua cervis magis oneri, quam adiumento esse, cum ijs uti nesciant, facile perspicimus. Parum est, opibus affluere si desit ars utendi. J. Francesi, inquit Guicciardin. sono piu prompti a acquistare, che prudenti a conservare. Id omnibus in univrsum hominibus ferè accidit. Multi sunt quibus aut regna, aut opes, summo labore adquisita, postea defectu providi regiminis e manibus elabuntur. Magnæ opes non tam multa capiendo, quam haud multa perdendo queruntur, ait Dio. Excellentibus ingenijs, inquit Liv. citius defuerit ars quâ civem regant, quam quâ hostem superent. Ratione acutè tangit Zonaras, tueri quæsitâ, inquit, difficilius est quam acquirere, quoniâ in acquirèdo ignavia possidentis saepe plus confert, quam propria virtus. Tueri autem, quæsitâ sine propria virtute, nemo potest. Bene igitur ille, qui malle se dixit virum pecuniâ, quam pecuniam viro indigentem filie in maritum dare.

DE hooch-ghetackte hoornen zijn voor de Harten veel eer beswaerlijck, als behulpsaem, uyt oorfsake dat de selve geen handelinge en hebben om die wel te connen ghebruycken. Ten heeft niet veel om t'lijf treffelijck gegoet te zijn, indien men geen bequaemheyt en heeft om sijn middelen wel te besteden en te bestieren. Den Fransman, seyt Guicciardin, is veel handigher en gauwer om yet te winnen, als voorsichtich om t'ghewonnen te bewaren. T'gaet bynaest so met alle menschè, hooghe en leege. Men vinter die met een sekerre happicheyden eenen treffelijcke heerlijkheden, den anderen schoone goederen, by den anderen geraept hebben, aen de welcke nochtans, by ghebreck van goet beleyt, alles naderhandt door de vingheren is ghedropen. Wtmuytende verstanden, seyt Livius, sal veel eer de wetenschap onbreken om hare buigerie wel te bestieren, als om haer vyanden haestelijck t'overwinnen. De reden e hier van wert aerdelijck verclaert by Zonaras, te beschermen, seyt hy, het ghene dat ghewonnen is, valt beswaerlijcker als het winnen selfs, overmits dickwils, tot het vercrijgen van eenich ding, meer helpt de laste onachtsaemheyt vanden genen die het sijne slechtelijck hem laet ontfutselen, als u eyghen clouckheydt: maer t'ghene dat eens gewonnen is, en can sonder eyghen goet beleyt niet bewaert, off recht gebruyckt werden. Hy dede dan wijselijck die sijn dochter liever te besteden hadde aen een man die goet onbrack, als aen goet dat een man van doene hadde.

Ovid.

Non minor est virtus, quam querere, parta tueri:
Casus inest illis, hic erit artis opus.

Sen. lib. i. Epist. 2.

Immodica divitiæ sunt veluti ingentia
& enormia gubernacula, facilius mer-

gunt, quam regunt: cum habeant irri-
tam copiam, & noxiam nimietatem.

AL is de wet-steen plomp, en onbequaem tot snijden,
Soo wil hy even-wel aen 't mes gheen plompheyt lyden.
'T ghebreck, daer yemant selfs sich mede voelt besmet,
Is veel-tijts d'eerste stoff, daer hy sijn tant op wet.
Hoe wel weet menich mensch een yder 't sijn te gheven,
Die midd'ler-tijt niet eens let op sijn eyghen leven?
Maer, vrient, wat batet u, te maken yders staet,
Soo door u slecht beleyt, u huys verlooren gaet.

Peccans peccata corrigit.

C*Os acuit tritas, obtusior ipsa, secures,
Et redit a scabro splendidus axe chalybs.
Si quis in alterius sua crimina pectore sensit
Hei mihi! quam sevas exerit ille manus?
Dum vitij agitur, conuitia spargit in omnes
Zoylus, & crimen quod petit, intus habet.
Claude domi tua vota, foris quid cernis acutum?
Crede mihi, sibimet qui sapit, ille sapit.*

*Mets ta main en ton sein,
Et ne mesdiras a ton prochain.*

LA pierre que tu vois, agu le fer veut rendre,
Et iamais a trancher ne peut soy mesme apprendre.
Qui chastier pretend ès autres leur defaut,
Ses fautes redresser premierement luy faut.

PECCANS

XXV.

DE Augusto traditur, cum esset luxuria serviens, fuisse tamen ejusdem vitij severissimū ultorem; idque ferè vniuersis hominib' mali moris est, ut acres sint in vlciscendis vitijs quibus ipsi vehementer indulgent. cauti que est fatalis ingeniorum scabies (ut ille ait) vt omnes reprehendere ac disputare malint, quam vivere. Nemo docendi, nemo discendi studio vnquam in calumnie hunc malignū campum descendit. Sed quemadmodum cum estate, vt Plinius ait, vehementius tonuerit, quam fulserit, ventos denūtiat; ita, vbi quis vehementer in aliorum vitia inlclamat, ipse, vite non sit probe, indicium est animi magis ambitionis vento tumescentis, quam solidè pij. *Apagè mihi cum nasutis istis. Placet illud Poëtæ.*
 Non sic inflectere sensus
 Humanos edicta valent, quam vita loquentis.

Quanto amabilius erit si in omni vitia cum Plauto dicamus?

Eya Lydel leniter qui se viuunt, sapiūt magis. (illorum facit,

Minus mirandum est, ætas si quid
 Quam si non facit: feci ego isthæc in adolescentiâ.

MEn schrijft van Augusto, hoe-wel hy sijn geyle lusten vry wat veel was toegevendē, dat hy even-wel die vuylichkeiten in andere, met alle strengicheyt, plach te straffen. Tis by naest een ghemeen gebreck in alle menschen, dat schier yder een alderley feylen in sick selven vleyt, ende lieve-cooft, in andere daer en teghens heftelijcken bestraft. Tis als een aengheborn schurite van onse verstandē, dat een yder liever heeft scherpelijck een ander te berispen, als selfs wel te leven. Men sal even wel bevinden dat menschen, die haer werck maken van ander luyden ghebreken soo plichtelinghe ten thoone te stellen, ende als te schavotteren, sulcx noyt en besiaen, noch om andere te onderwijfen, noch om selfs onderwisen te werden: Maer ghelijck als stercken donder met weynich blicxem voor een teyken van windrich weder wert ghehouden, soo is oock het uytstetterende geluyt van een schampere tonghe (soo daer gheen slichtelijck leven by en sy) meer een teycken van een winderighe eergiericheyt, als van eenighe oprechte vromicheyt. Wech dan met sulcke scherp-gheneusde cackelackers.

*Geen woort soo seer de feylen broeckt,
 Als doet, het leven van die spreekt:
 Dus, die een ander stichten wil,
 Dient hem soo lang te houden stil,
 Tot dat sijn leven metter daet,
 In 't goed' een ander vooren gaet.*

Aurel. Vict. Histor. August.

Homines in vlciscendis vitijs, quibus ipsi vehementer indulgent, acres sunt.

Plaut.

Qui alterum incusat probri, se in-
 tueri oportet.

Horat. Serm.
 lib. 1. Sat. 3.

Cum tua pervideas oculis malè lippus inunctis,
 Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum,
 Quam aut aquila aut serpens epidaurius.

GHy fiet het momme-tuych de cleyne guyts verjaghen,
 Om dat sy 't selfd' alleen maer van d'een sijd' en saghen,
 Maer al die dit ghespooock van d'ander sijd' oock sien,
 Die lachen met de gheen die soo becommert vlien.
 Soo haest den mensch yet vreemts bejegt in zijn saken,
 De broeck staet hem soo ront dat hy nau weet wat maecken,
 Het quaetste valt hem in; maer die op als wel let,
 Vint dickwils maer een schim, daer door hy was ontset.

Pessimus interpres rerum, metus.

H*Orrendo pavidas hinc territat ore puellas,
 Inde cavo risum cortice larva movet.
 Deterior vero rerum succurrit imago,
 Et falsâ miseros anxietate premit:
 Auget homo proprios animo plerumquè dolores,
 Inque suam mens est ingeniosa necem.
 Eia age terribilem rebus, miser, abripe larvam,
 Ludicrus error erit, quod modo terror erat.*

De vaine crainte, injuste plainte.

LE masque, regardé au front du faux visage,
 Aux jdiots enfans abbat tout le courage,
 Mais qui voit l'autre bout, y trouve moins que rien,
 Nous n'aurons point du mal, si nous le prenons bien.

PESSIMVS

Timiditas est corruptio iudicij, ajunt Philosophi. Meticulosos utique non res, sed de rebus rumores, etiam incerti, & rose (quod dicitur) umbra quandoque terret. saepe opinione amplius laboramus, quam re, ait Seneca, & quemadmodum aves inanis funde sonus territare solet, ita nos non ad actum excitamur tantum, sed ad strepitum. Infirmi animi est, antequam malis opprimatur, queri; Propriumque est miserorum facile id credere quod minus volunt: utque corpora per nebulam, sic per metum res videtur majores, adeo ut multi, rem quam metuunt, ipsi met anticipent:

. . . Multos in summa pericula misit Venturi timor ipse mali.

Reperti sunt qui dum in navì periclitarentur, non expectatâ navis submersione, in mare sese precipites dederunt. Miserum est mori ne moriamur. optimè Sen., quid dementius quam angere futuris, nec tormento se reservare, sed accersere sibi miseras?

Seneca:

Adhibe rationem difficultatibus, possunt & dura molliri, & angusta laxari, & gravia scite ferentes minus premere.

Vreesachticheyt bederft het oordeel, want soo haest als yemant den schrick int lijf crijcht, een blase met boonen (somen seyt) ia de schaduwe van een roose, soude hem den brouck ront setten. D'inbeeldinghe (seyt Seneca) ontset ons gemeenlijcken meer, als de fake selfs: en gelijk het gesnor van eē ledigen slinger het ghevoghelte vervaert maect, en doet opvliegen; so verschrieken wy ons niet alleenlick vande slach, maer ooc vant gedreun. En gelijk de gedaenten der lichamen grooter thoonen in mistich weder, so doen oock alle dingen door de vreesē: in vougē datter veel door vreesē vā in gevaer te comen, dadelijck in het uytterste gevaer sijn vervallē. Men heeft menschē gevonden, die, t'schepe in noot wesende, hun selven uyt vreesē van verdrencken, buyten boort hebben geworpen, verdrenkende also, om niet te verdrenckē, en stervende om niet te stervē. Wat isser geckelicker, seyt Sen. als met toecomende swaerheden sich selven te quellen? &c.

Plutarch. in Mor.

Terror absentium rerum ipsâ navitate falso augetur, consuetudo autem & ratio efficit, ut ea, etiam quae horrenda sunt naturâ, terrendi non amittant.

*Soo haest men dit gheuw as ontcleet,
Als vast eerst lief het wort dan leet.*

E En waterlansche Trijn sat laest ajuyn en schelde,
En claechde, dat de lucht haer ooghen seer ontstelde,
En rechts te voor (sey sy) heb icker me ghespeelt,
En doen ter tijt en heeft dit dinck my niet verveelt.
Dus gaetet, lieve moer (ginck Fijntje daer op segghen)
Met dese, die soo haest haer spillen 't samen legghen,
'Tis goet soo lang' men vryt, maer 't rocxken is nau uyt,
Een reuck daer 't oog aff loopt verneemtmen van de bruyt.

Dos est vxoria lites.

V *Estibus indutum nil cape nocebit ocellis,
Tegmina tollenti fletibus ora fluunt.
Cape quod est nobis, teneris hoc vxor ephaebis;
Cum verbis agitur, tum bene constat amor:
Intret Hymen thalamos, sit zona soluta puellæ;
Ibit demissis vir novus auriculis.
Mira vides, vxor quem nunc iubet esse maritum,
Vah! puer est, sed vir, cum puer esset, erat.*

Après la feste, on grate la teste.

L 'Oignon lors faict pleurer, quant on le deshabille,
Lors quant vn iouvenceau espouse belle fille
Pour assouvir le feu de ses brutaux amours,
Pour quelques bonnes nuiets a force mauvais iours.

SIMVL

Eos, qui ex incitato juveniliū affectuum impetu faelices matrimoniorū successus augurantur, toto plerumque caelo errare, dicere non abhorreo. Leves enim istos ac fluctuantes juvenum ardores, & stabile hoc ac venerandum matrimonij Sacrum mutuas sibi operas tradere, vix unquam comperi. Longè quippe alius lascivi istius amoris, alius sanè sedati conjugij scopus est; magisque contraria illa inter sese, quā cognata aut cōjuncta non abs re quis dixerit. Prudentes utique vsuque edocti, & inter eos Vives, inconsultū putant eam matrimonio sibi copulare, cui quis in amoribus nimis sese submisit, quamq; Dominā, Heram, Lumen, votorumque suorum finem, non minus, impicè quam stultiè appellare, alijsque amatorijs ac hyperbolicis ineptijs extollere solitus est. Iudicāt enim viri prudentes nimit̄ istam demissionē efficere ut mariti dignitatē, contracto tandem matrimonio, malè providus adolescens sustinere non possit; Quid tandem? sit factus iste amator, ridiculus maritus, ut lepide noster Heynſius.

SY vergrypen hen grootelijcx, die daer meynen dattet nootelijck een goet houwelijck moet zyn, alser twee gelievekens, die met hittige genegentheyt malcanderen aenhangen, te samen comen. Men heeft selden ghesien dat schielijcke invallen vande calver-liefde den gesetten standt ende bandt des houwelijckx eenich behulp hebben aenghebracht, maer menichmael het tegendeel. Een ander oog merck heeft den echten en hechten staet, een andere de swevende en bevende minne. Veel erylaren mannen ont-raden een Ionckman in houwelick te versamelen mette gene aende welcke hy sick door quistighe beleeftheydt van vryagie al te seer heeft verpandt. Want hoe ist mogelijk (segghen sy) dat yemandt de selve, die hy recht te vooren heeft verheven tot sijn Meestresse Princesse jae Goddinne (en wat een vleyende tonghe, vervoert door dwase minne-stuypen, meer weet by te brengen) dat (seggen sy) hy de selve teistont daer nae, als hooft en voocht, sal connen ofte derven heeten en ghebieden? en off schoon hy sulcx al derfde bestaen, soo en is niet te vermoeden dat sy, die in soo vollen besit is van over al het hoochste woort te voeren, sulcx sal willen lijden off ghedooghen, in vougen dat, de dese haer oude vryheyt, den genen sijn nieu-vercreghen recht pooghende voor te staen, uyt sulcx niet anders en staet te verwachten, als van een al te beleefden Vryer, een al te geckelijcken Man.

Sen. Oſt.

Iuvenilis ardor impetu primo furit,
Languescit idem facile, nec durat diu
InVenere turpi; ceu levis flamma vapor.

Ovid. lib. 2. de Remed. Amor.

Turpe vir & mulier, juncti modo,
Protinus hostes.

Arist. lib. 2. Rhet.

Iuvenes ex corporeis voluptatibus, venereis potissimū dediti, earumque impotentes sunt, & inconstantes; resq; quas concupiverunt, fastidiunt: Valde concupiscunt, sed protinus conquiescunt; quia acutas habent voluptates, non longas, ut agrotantium fames, & sitis.

H

Wcrwaerts

E En wispeltuerich hart, 't welck draeyt naer yder blasen,
 Dat machmen (ick bekent) wel stellen by de dwafen;
 Maer die, steech als een muyl, gaet horten teghen God,
 Verschilt van d'eerste feyl, soo veel als dul, van sot.
 Maeckt van den noot een deucht, ten helpt geen teghenstreven:
 Waer ons den hemel drijft, daer moetmen henen sweven,
 Ghevouchelijck te zijn, naer Godes hant ons leyt,
 Al ist verandering', het is ghestadicheyt.

Quo nos numen agit.

P *Erpetuò varians mens est inimica quieti,
 Sint procul in gyrum quos levis aura rapit.
 At nunquam varians mens est inimica salutì,
 Ab valeant, quibus est pectore nata silex.
 Mutandum est cum fata jubent, quid stulte laceßis
 Astra? giganteus quò tibi fastus abit?
 Quo te cunque polus vocat, hác, mortalis, eundum est,
 Vertere consilium, nec levis esse, potes.*

*Changer propos est du vray sage
 En temps & lieu le droit vsage.*

A tous les accidens le sage cœur se trouffe,
 Allons, amys, allons, ou que le ciel nous pouffe:
 L'opiniastre cœur n'est que facheux tourment,
 On peut changer d'advys & demeurer constant.

Danda est opera, ex consilio Seneca, nequid inviti faciamus: nec enim qui iussus aliquid facit, miser est, sed qui invitus. Animum itaque sic componamus, ut, quidquid res exigit id velimus. Nil grave, quod sponte ferimus. Nil durū, quod sponte facimus. Ut igitur acerbitates multas ac molestias evitemus, consilia ad eventus ac tempora flectenda sunt. Oportet enim tanquam in talorum jactu, ad id quod ceciderit, res suas accommodare, inquit Plato, & quocumque modo ratio id optimum esse dixerit. Tempori enim cedere, ait Cicer. id est necessitati parere, semper sapientis habitum est. Utinam enim ac maximum telum necessitas, nec aliud ejus effugium est, quam velle quod ipsa cogit. Equum est, mi homo, ut tibi placeat, quidquid Deo placuerit. Concludamus, & dicamus cum Poëtâ,

Periand. per Aufon.

Faxis ut libeat, quod est necessè.

Siet wel toe dat ghy geen dinghen bedwongen en doet, seyt Seneca, want niet den genen die yemant gehoorfaem is, maer wel den genen die tegens sijn danck yet doct, is ongheluckich. T'is gheraden, als de saken haer nae ons niet schicken en willen, dat wy ons schicken na de sakē. Ons en can niet moyelijck vallen, soo wy t'geerne doen. Ghewillighen arbeyt was noyt pijn: gewilligē last woech noyt swaer. Al ons voornemē dient geboogen te werden, na de voorvallende gelegenthey: En gelijkmen int verkeerbert (seyt Plato) na den loop vande steenen, de schyvē moet uytsettē, en sijn spel aenleggen; also moet onsen handel en doen nae den loop onses levens beleyt, en t'elckē over nieuwe voorvallē, nieuwe raet slagen genomen werden. Sick na dē tijt te vougen, dat is, de noot plaetse te geven, is wijfē luydē werek: want Noot en is niet t'ontwijcken, dan met te willen datse ons ghebiet. 'tJs billick, ò mensche, dattet dy behage, dat Gode behaeght heeft.

Terent. Hec.

Istud est sapere, qui ubicunque opus sit, animum possis flectere.

Virgil.

Nate Deâ quo fata trahunt retrahuntque sequamur.

Plut. in Lacon.

Leotychilas a quodam, quasi minus constantis esset notatus, mutor, inquit, sed pro temporum ratione, non ut vos. Prudentis enim est, pro re natâ mutare consilia: sine causâ autem subinde alium fieri inconstantiae vitium est.

H 2

Souckers

ALS 't fret 't verborghen wilt gehaelt heeft uytter eerden,
 Een die'r niet toe en doet, gaet het conijn aenveerden.
 Den Alchymist ('t is waer) heeft ons veel goets ontdeckt,
 Maer wie van hen wort rijck, van 't voordeel dat hy treckt?
 Hy blaest, en raest alijt, doch sijn bestoven keuken,
 Al roocktse dach en nacht, gheeft niet dan vijse reuken:
 Den man verstoect sijn brouck, het wijf verblaest haer keurs,
 Een ander heeft het nut, en hy de leghe beurs.

Artis tristissima janua.

D*Um cogit viverra feras exire latebris,
 Mox aliquis prædam, qui nihil egit, habet.
 Ingenio penetras inæ per viscera terre,
 Dum malè quærendo, Chymice, perdis opes;
 Multa quidem nobis non contemnenda dedisti,
 At, miser, hoc nunquam, quod tibi quæris, habes:
 Igne licet caleat, caret, ah! nidore culina;
 Pyxida tu vacuam, cætera vulgus habet.*

D'invention neuve, point de gain a qui la treuve.

QVe sert croupir par tous entrailles de la terre,
 Et faire tous les iours aux mineraux la guerre?
 Ou rien ne trouveras, ou n'auras point de gain;
 Vn autre a le profit, & tu la vuide main.

ARTIVM

XXIX.

Stevov non vobis fertis aratra bo-
ves,

Et reliqui ejusdem sententiae versiculi in vulgus Chymicorum non ineptè dici poterunt, si ea, quae ex officinà istius artis indices prodeunt, consideremus. Ea verò sitne Chysopœia, id est, ad aurum faciendū efficax, Item anne exemplis probari possit verè aliquandò hac arte aurum factū esse, nec ne, non est nostri instituti hìc inquirere. hœc si quis velit cōsulat Auctorem Mag. Disq. lib. 1. cap. 5. Illud tantum hìc dicam, Chymicos quidē multa egregia, humanoque generi planè vitia incidēter, & veluti aliud agentes, in usum mortalium protulisse, plurimos tamen eorū, non modò nihil ex arte istā compendij fecisse, sed omnibus exhaustos prope cladibus, omniū e genos facultates suas in sumo, situ, ac pulvere, miserè asumpsisse, idque ipsi Alchymia autores & fautores, Geber, Lullus, & alij satis indicant, cum suos monēt ne animis destituantur, quoties oleum & operam perdidisse sese non rarò animadvertunt, sed ex integro Philosophari incipiant, (ita isti studium Chymium satis superbè tanquā per excellētia, nuncupant.) Quid dicam? frustra sapit, qui sibi non sapit.

Indienmen recht wil insien watter daghelijck
uyt de smisse der Alcumisten voorcomt, men
sal aen de selve dese veerfkens van Viugilius
wel moghen toe-passen,

*Dat het Schaepjen wolle gheeft,
Dat de By' om honich sweeft,
Dat den os uyt-ploughen gaet,
Comt dees beesfjens niet te baet.*

Ick en wil hier niet treden inde be-
merckinge of dese cōste warachtich
gout can voortbrengen, dan niet: an-
dere hebbē daer van wijt en breet ge-
schreven. Dit wil ick hier alleenlijk
aenwijfen, dat wel waer is, dat de Al-
cumisten wel veel nutte dingen, als
in't voor-by-gaen, hebben ondeckt:
maer de nutticheydt daer van comt
de vinders der selver minst te passe,
alsō meest al wat by henlieden ghe-
vonden is de vinders soo diere heeft
gecoft, dat vele van henliedē in stof,
roock, en stanck haer middelen ver-
blasen hebbende, eyntelic totte uyt-
terste armoede zijn comen te ver-
vallen, ende door het onnoodighe
te soeckē, het noodige quyt gewor-
dē sijnde hebbē also vrouwe en kin-
deren naect en bloot of op den dijc,
of voor het gasthuys henen gestelt.

^r Mart. Delrio. Disquis. Mag. lib. 1. cap. 5.

Artem Chymicam, quā medicina
adminiculatur, sanè laudo, & ve-
neror, ut physiologiae fætum præstantis-
simum: inventricem auri potabilis: spi-
ritus enim subtilissimos ex metallis, plan-
tis, gemmisq; educens, quo subtiliora hoc
puriora; & quo puriora, hoc efficaciora re-

*media præbet, &c. Interea tamen hæc ars
non convenit nisi opulentissimis; multi e-
nim hac arte depauperantur, & in cau-
sâ sunt ut uxores & liberi cogantur in-
digno questu se sustentare, idque vel ipsi
chymici scriptores testantur: nam Geber
nō ergo, inquit, hæc scientia egētī & pau-
peri convenit, sed potius est illis inimica.*

WEl maecht ! u warme hant maect dat dees puyt dus
 cranck is,
 En 'tis de rechte ſtreec, die huysdenſ-daechs in ſvanck is,
 Ghy biet aen d'arme vorſch u vrientſchap, ſoo het ſchijnt,
 Maer laes ! ghy touftſe ſoo , datſ' in u hant verdwijnt.
 Geen vier brant ſonder roock, gheen huys valt ſonder craken,
 Den hont baſt eer hy bijt : merckt hoet de menſchen maken,
 Hun lach is dreyghement : door heuſheyt ſtortmen bloet,
 Int groeten, ſchuylt een vloeck ; wie can zijn op ſijn hoed' ?

Inimicus amicum cum ſimulat, inimiciſſimus eſt.

V*N*a fovent que necatque manus, num virginis hoc eſt?
Perſida ſit, fidei que modo pignus erat?
Prævia ſunt flamme, ſunt prævia ſigna ruine,
Ante nec offendit, quam latret, ore canis:
At perimit, dum mulcet homo, ridendo minatur;
Blanda ſalutantis dextera, virus habet.
Quis vigil, aut ſapiens humana pericula vitet,
Cum nullam hinc faciunt prævia ſigna fidem?

Le pire tour, ſoubz pretext d'amour.

CRuelle doucement tu couves la grenoüille,
 Mais ceſte traifſtre main d'un meurtre, las ! te ſouïlle.
 O l'homme malruſé ! en tout qu'il faiçt il ment,
 Menace quand il rit, & tue en careſſant.

XXX.

Fraus illa longè acerrima & maximè nocua, quæ bonæ fidei aut amicitia specise sese insinuat: Multos ea perdidit, olim & nunc, exemplorumque plena omnia. Illud insigne, apud Guicciardinum, Petri Medici, inquam, simulatione & astu Alexandri sexti misère circūscripti, de quo hoc tantum dicam, cum eodem auctore, & ipsius verbis; era nato commune proverbio, nella corte di Roma, ch' il Papa non faceva mai quello che diceva, & il Valentino non diceva mai che faceva. Periculosum, mehercule! genus hominum, natum exitio generis humani. Audacter Machiavellus, in seculi dedecus, si vede per experientia (inquit) ne nostri tempi, principi haver fatto grand cose, chi della fede hanno tenuto poco conto, & chi hanno saputo con astutia aggirare i cervelli degli homini, & a quello, chi ha saputo meglio vfare la volpe, è meglio successo. Falleris Machiavelle. Platonē audiamus qui Fidem fundamentum societatis humana, perfidiam verò ejusdem pestem esse dixit; & Ciceronem, majores eum qui sociū sefellisset, inquit ille, in virorum bonorum numero, habendum non putarunt.

Plin. lib. 31. cap. 2.

Periculosiores sunt fontes, qui lym-
pidis aquis blandientes, oculis tamen
pernitium afferunt: minus formidandi
qui ipsâ specie restantur aquas esse fu-
giendas: ita difficiliter vitantur mala
quæ boni prætextu fallunt.

T'Js t' alderschadelickste bedroch dat onder het dexel van vrient-
schap weet in te sluypen. T' vergif is
aen niemandt beter in te gheven, als
aen die ghene die het selve voor een
geneef-dranc aennemen. Van open-
bare vyanden is te wachtē, maer wat
raet tegens dese, die met een gedaen-
te van vrientſchap vermoemt, ons
aencomen? t' was licht voor Alexan-
der de seste, Paus wefende, en vrient-
ſchap veynſende, Pieter de Medicis
te bedrieghen, sonderlinghe de wyle
van hem geschreven wert, dat hy noyt
en dede, t' gene dat hy seyde, en van den
Valentiner, dat hy noyt en seyde, t' ge-
ne hy dede. Dit is een sorchelijcken
hoop, gheboren tot verderf van
t' menschelijck ghellachte: en even-
wel derf Machiavel wel segghen, dat
de Princen van sijnen tijdt, die door
veynsen aen andere het hoofd heb-
ben weten te verbinden, best geva-
ren zijn. T' is raes Machiavel. hoe
veel beter spreeckt Plato! Trouwe
(seyt hy) is t' gront-stuck vant bor-
gherlijck leven: maer het bedroch
loont eyntelick sijn meester.

Diog. Laert

Nulla sunt occultiores insidiae, quam
hae quæ latent in simulatione officij,
aut in aliquo necessitudinis nomine.
Nam eum qui palam est adversarius,
facile cavendo vitare potes. Troianus
equus idè sefellit, quia formam Miner-
væ mentitus est.

H 4

Y dele

HEt wilt-braet dat ick jaech, vervolg' ick met verlanghen,
 En dencke staech, daer med', daer med' heb ickt gevangen.
 Daer med', daer med' ist mijn : ick sie't als voor my staen;
 Ick hygh', ick happ', ick hoop', ick hebbet, 'tis ghedaen.
 Dit dunckt my telcken weer, maer, alst coomt op het grijpen.
 Dan ist een hant vol wints, dan zijnt al leure-pijpen :
 'K fiet nu, 'k heb te vergheefs, mijn tijt, mijn goet, verquist,
 Ick meynd', ick haddet Al, maer fiet ! 'tis *al-ghemist*.

Spes chymica, vigilantis somnium.

D*um volucrem sequitur, dum spe iam devorat escam,*
Dum canis in prædam feruidus ore ruit,
Gutturum latrantis, nil tale timentia, fallit,
Seque paludoso gurgite mergit anas :
Ergo miser, prædam studio qui captat inani,
Ora refert solis plena moloſsus aquis.
Sit canis hic, fictâ sub imagine, chymicus, hospes,
Spes cui semper adest, res cui semper abest.

Il y à difference, entre espoir & avoir.

LE chien qui semble avoir pris le canard a nage,
 Le voit aller au fond, plein de despit & rage;
 Pendant que l'Alchymiste espere tout avoir,
 Helas ! rien ne retient qu'un fol & vain espoir.

Spei alumnus si quisquam, certe Chymicus, sive Alchymista, nuncupandus est. Nam, si cui unquam verba dedit lubrica illa Dea, id huic hominum generi contingere, usus docet. Spem enim magis ipsam, ut Livij verbis utar, quã speciem intuentur. Nam quamvis plurimi eo rerũ sese pervenisse constanter, aliquando asserebant, ut jam jam emerisurum factum illum aureum, Lapidem, inquam, Philosophicum pleno ore inclaimarent; nihilominus, potiundi tempore in ipso, tanquam corvi hiantes delusi, viderunt, non sine aliorum risu, ac suo lætũ, collapsam in cineres facem: Idque licet illis iterum atque iterum contingat, ab incepto nihilominus non dimoventur, sed indies novã spe inescati, identidem eandem ferram reciprocare non desinunt. quid mirum? cum propositi istam tenacitatem in principijs artis ponat Geber, proposito laborum premio, ex Augurelli testimonio, ut vel minimã lapidis parte, . . . Argentum modò vivum si foret æquor, Omne vel immensum verri mare posset aurum. Dicamus cum Polibio, non esse sapientis præfidere constanter in ijs, quæ aliter evenire n. a. t. i. sunt.

Cicero 3. de Orat.

O fallacem hominum spem, fragilemque fortunam! & inanes nostras contentiones! quæ in medio spacio sæpe franguntur & corruunt; & ante in ipso portu obruuntur, quam portum contingere potuerunt.

Indiender erghens een Voester-kindt van Hope te vinden is, sekerlijck den Alcumitt moet voor sulcx ghehouden werden: want aen niemant en heeft oyt dese glibber-gladde Goddiene soo seer den honich om den mond ghetreken, als aen dese foorte van menschen, de welke, schoon sy-lieden hun ten diepten menichmael in-beelden tot het hoochste van haren wensch gecomen te zijn, en allen oogheblick dien wonderbaren Steen, in sijn gehele volcomentheyt, voor haer meynten te sien: even wel nochtans, alst op een toegrijpen comt, soo verliest sick veeltijds haer groote in-beeldinghe als tusschen handt en tant, doch wederom, geketelt door (ick en weet niet wat) nieuwe hope, gaen weder en weder aen, nae de lesse van haren Geber, die voor een grondstuck van dese conste stelt een onvermoyelijke half-sterckicheydt, belovende tot loon van alles dien wonderbaren Steen, daer haeren Poët Augurellus aldus van schrijft,

*Schoon heel de zee Quick-zilver waer,
En dat ghy, in haer diepten, maer
Een stucxken Steens eens werpen wout,
De gantsche zee waer' enckel gout.*

T'is beter, mer wijse luyden, sich niet te seer te verlaten, op dinghen, die ghemeenlijck altydt anders, als men meynt, uyt-vallen.

*Als ghy naer een dinghen tracht,
Hoe de hoop meer belucht,
Hoe de spijt u dieper bijt,
Als het hopen u ontglijt.*

Francif. Guicciard. Hist. lib. 4.

Plerumque hominum proprium est, quod ratione difficile cognoscunt, id sibi cupiditate & spe facile fingere.

WAnneer eē versche roos haer blaykens gaet ontluyccken,
 De bieken, cleyn en groot, het coomter al in duycken;
 Maer als haer purper-root verslentst daer henē sijght,
 Dan staetse daer alleen, en gheen besouck en krijght.
 Wanneer een stadt of Staet vervalt, en gaet beswijcken,
 (Een mensch heeft sijnen tijt, soo doen oock sels de Rijcken)
 Een yder wijckter af, die haer wel eer verkoos,
 Vrient, soo ghy honich souckt, vlieght na de versche roos.

In caducum parietem non inclinandum.

A*rcanas procerum technas, & principis artes,
 Furaque regnandi nosse putantur apes:
 Floribus hæ nitidis, violisque recentibus herent,
 Languida si qua rosa est, incommitata jacet.
 (Sceptra superba labant, sunt & sua funera regnis,
 Non homini tantum stat sua fixa dies.)
 Quid tibi cum miseris? felicia fœdera quæres;
 Languida, crede mihi, nil rosa mellis habet.*

De rose flestric nul se soucie.

LA rosē qui ià chet, la mouche à miel ne touche;
 Mais la gaillarde fleur baiſotte de sa bouche;
 Voila vn traict d'estat: l'abeille nous apprend
 Que ioindre ne se faut au prince declinant.

Homines Politici cum, de fœderibus
ac Societatibus principi vel reipubli-
ca querendis ac incundis, æliberant, eo-
dem ferè modo, quo Photinus coram
Ptolomæo contra Pompejum, ratiocinari
solent,

Dat pœnas laudata fides, cum sustinet, inquit,
Quos fortuna premit. Fatis accede, Deisque,
Et cole fœlices, miseros fuge.

Orientem solem adorare solet Maxi-
ma Belluarum; sic & Magnates. In ca-
ducum quippe parietem si quis inclinæ,
& ipsum ruere, & parietem evertere
mutuâque sese ruinâ conscicere sæpè com-
pertum est. Certè tam in publicis, quàm
in privatis negotijs, quocumque se fortu-
na, eodem etiam favor hominum sese in-
clinat, ait Trogus.

Nulla fides vnquam miseros elegit amicos.

In quam domum, inquit, vespillones
veniunt, signum est funeris; reipublicæ
labentis, ad quam fulciendam adhiben-
tur socij debiles, ac miseri; querunt ij
Qua cum gente cadant.

Societatem autem civilem jam ab initio
utilitas concivit, & continet. ait Phi-
losoph.

Lucan. lib. 8.

Fatis accede, deisque;
Et cole fœlices, miseros fuge.

STaets-luyden, soo wanneermen in bedenc-
ken leyt wat verbonden ende vrientschap-
pen voor Princen geraden syn, oft niet: pla-
ghen veeltijts te reden-cavelen ghelijck Lu-
canus schrijft dat Photinus, inden Raedt van
Ptolomeus Coninck van Ægipten, teghens
Pompeium ghedaen heeft, aidus sprekende,

Wildy helpen dees off' gheen,
Die t'gheluck nu stoot daer heen,
En vermenghen uwen Staet
Met een, die het qualijck gaet,
Hout voor seker dat sijn val
V me nederrucken sal,
Dies u aen die syde stelt,
Daer t'gheluck, en God naer belt.

Den Elephant is niet ghewoon anders, als een
rijfende Sonne aen te bidden: de Grootte vol-
ghen den aert van dat groote Ghedierte. T'is
lorchelijck op een wanckelbaren muer te steu-
nen, midts men lichtelick den muer soude doen
vallen, en selfs daer onder blijven. T'sy in ghe-
meene, t'sy in bysondere saken, werwaerts t'ge-
luck, derwaerts draeyt en neycht haer oock de
gunste der menschen. Niemand, die vrientschap
ionckt, voucht hem by den ellenaighen. Om
onderlinghe nutticheyds en voordels wille
woonen de menschen by malcanderen: de eene
handt wast de andere, om datse selfs schoon
soude werden: den man neemt de vrouwe, de
vrouwe den man, yder om eyghen ghemack
wille. Ende hier in bestaet den bant des Bur-
gerlijcken levens, seydt Aristotel.

Lips. Civil. Doct. lib. 6.

Socios legi suadeam qui vitibiles &
sviribus, & loci opportunitate, esse
possint: nam infirmis aut miseris quid
te jungas?

Als 't conincxken met vlijt ontrent de Nylſche ſtranden,
 Bedient den crocodil en peutert hem ſijn tanden,
 Wat meendy dat het fouckt des crocodils ghemack?
 Neen, 't heeft wat anders voor; het vult ſijn eyghen ſack.
 Veel roupter hoogh en luyt, *Diane van Ephelen,*
 Maer, ſoo ghy't wel door-ſiet, het ſal wat anders weſen.
 Neemt hier op u ghemerck: die flockt ghelijck een ſtruyſ,
 En ſorget niet voor 't ghemeen, maer voor ſijn eygen huys.

Publica prætexuntur, privata curantur.

A*Egipti cum pinguis ager, tibi bellua Nili,
 Nilus & ipſe pater prandia bina dedit,
 Regulus ut dentes curet tibi, guttura luſtrat;
 Scilicet: at ſaturo ventre recedit avis.
 Fana licet jaëtet Demetrius alta Dianæ *,
 Nil niſi privatas pectore verſat opes.
 Res agis ipſe tuas, bone vir, dum publica tractas,
 Idque patet, redeas cum gravis ere domum.*

* Actor. 19. 35.

A la court du roy, chacun pour ſoy.

RObijn fait grand devoir, tout pour la republique,
 Ainſi le dit il, mais remarquez ſa praëtique,
 Vous trouverez en fin qu'il ſoit vn vray Trochil,
 Lequel ſ'eſt engraiſſy ſervant au crocodil.

NON

XXXIII.

Prestat tales, inquit Tacitus, reipublice adhibere qui pares negotijs, neque supra sunt, hebetiores enim, quam acutiores, ut plurimum, melius rempub. administrare, multis creditum est. (Tacyd. lib. 3) Obrationes, inter alias, quia multiplici cautione (si malâ fide eos agere contingat) nimisque callidè artes suas tegant, & specioso reipublica prætextu, suas res agant; adeò ut vel emunctissima naris homines aut fallaciam non discernant, aut impedire non possint. De talibus Guicciardinus, chi da il consiglio, inquit, se non è molto fidele, per ogni piccolo suo commodo, per ogni leggier occasione, drizza spesso il consiglio a quel fine, che piu gli torna a propolito, o di che piu si compiaci. Dic, quæso, Trochilum dentes Crocodili sedulo, ut videtur, curantem, ventri suo consulere quis credat? ingenui autem isti, & paulum modò supra vulgus, stratagemata huiusmodi vel omnino non tentant, ingenio suo diffisi, vel non tam cautè, quin facile detegantur. Bona hic ergo Tiberiana cautio, ille nec eminentes virtutes scètabatur, & rursus vitia ode-rat; ab optimis periculum sibi, a pessimis dedecus publicum metuebat. inquit Tacit.

Lipl. de Const. lib. 1.

Vidimus agrestes sæpe trepidare, & concurrere, & vota facere, cum calamitas ingruit aut tempestas; sed tu, cum deservijt, eosdem se voca & examina, reperies unumquemque timuisse dumtaxat segeti & agellulo suo (& infra)

Tis best, seydt Tacitus, de soodanighe in dienste vanden Lande te ghebruycken, die wel mans ghenouch zyn om haer saken te verrichten, evenwel nochtans niet al te grooten over-vlieghers: want, ghelijck Tocydides meynt, ionde ghesellen die naer eenen derm en hebben (ghelijckmen feyt) en die recht uyt, sijn immers soo dienstlich totte beleydinge van s'Landts saken, als dese spitf-vinnige hayr-cly-vers. de redè daer van is, onder andere, dat dese scherp-voghels, alse qualijck willen, al te veel cromme spronghen ter handt hebben, om haer loos en boos voornemen voor de ooggen vande Gemeente te bewimpelen, als wetende soo behendelijck haer eyghen voordeelen metten deckmantel van t'ghemeene te bekleeden, dat selfs de sneechte van allen niet en connè merken, waert vast is. Daer, in tegendeel van dien, dese effene en eenvoudighe verstanten ghemeenlijck ofte gheen slimme streecken en derven aenrechten, ofte wel sulcx bestaende, werden lichtelijck achter-haelt, en betrapt. Soo is dan best het ghevoelen van Tiberius, die en hielt niet van uyt muytende deuchden, hatende oock soodanighe ghebreken: vreesende vande beste eyghen ghevaer, vande quaetste ghemeene schande.

*Men vint veel sijn-geslepen gasten,
Soo aff-gericht om toe te tasten,
Dat al hun doen schijnt voor 't Ghe-
meen,
En siet! 't is maer voor hun alleen.*

*Mundus universus exercet histrioniam
(ait Arbiter) comædiam, ô boni, lu-
ditis, & velati personâ patriæ rem pri-
vatam curatis.*

Mich. Montagn.

Quelque personnage que l'homme joue,
il ioue tousiours le sien parmy.

J 3

Het

DEn egel, als een cloot, leyt cort in een ghedronghen,
 Maer laet een open hol; de muys coomt aen-gesprongen,
 En huppelt op en neer ontrent des eghels lijf;
 Het schalcke dier leyt stil, al waeret doot en stijf.
 Al wat de muys oock doet, men sietet niet beweghen,
 Maer cruypt de muys int hol, dan nijptet' eerst ter deghen.
 Een schalckaert lijt, en mijt; tot dat hy crijght gheloof,
 En racckt hy dan ter slaeghs, soo maect hy't al ten roof.

Parua patitur, vt magnis potiatur.

F*It globus, inque globi medio caput abdit echinus,
 Et caeter in paruum contrahit ora specum:
 Tegmina mus spinosa, peti se nescius, ambit;
 Et vagus impunem fertque refertque gradum;
 At cecus inerat latebras, & non sua, lustra;
 Tum demum in predam promptus echinus erit.
 Vt fallat tunc, cum pretium putat esse laboris,
 Prestruit in paruis fraus sibi magna fidem.*

Supporter peu, pour emporter tout.

Quant l'herisson les fauts de la soury supporte,
 Ce n'est, que pour ouvrir a ses desseins la porte.
 Au fin regard, quitant de son droit quelque bout,
 Iamais ne fie, car c'est pour ravir le tout.

PARVA

Appositè ad eum quod vivimus, ad rem quam tractamus, dixisse mihi visus est Guicciardinus, Niuno piu facilmente inganna gli altri, che chi è solito, & ha fama, de non gli ingannare. Nemo, inquit, facilius fallit, atq; ille, qui in fama est non fallēdi. Idem, sed aliter, Cicero, Totius iniustitia nulla capitalior, quam eorum, qui, cum maxime fallunt, id agunt, ut boni videantur. Scorpium, si manu tractes, ludere paulisper videtur, at mox obliqua cauda ferit. Qui dolos à dolis incipit, simplex veterator est. Fallacioribus solenne est bona fidei actus aliquot praemittere, mox ledere. Qui aucupantur, aut venantur, facilius fallunt aves, aut feras, si aliud agentes, hoc est, iter facientes, aut agros colētes id faciant. In capiendis hominibus, idem est. Multis, inquit Cicero, simulationum involucris tegitur, & velis quibusdam obducitur mens hominis fraudulentis; frons, oculi, vultus, persapè mentiuntur, oratio verò sapissimè. Vigor ingentibus negotijs par, eo acrior, quo summum & inertiam magis ostentat, inquit Tacitus. Cave, cave Vulpiones istos.

Niemant (seyt Guicciard) bedriechter lichtelijcker een ander, als den genen die den naem heeft, van niet te bedricghen. De Schorpioenen by yemant gehandelt werdende, schijnen eerst wat te spelen, maer terfont daer na geven sy een doodelicken steeck. Die sijn bedrioch, met bedroch begint, en is in veire na den sumsten bedriegher niet. Andere, die hier op meer afgheveerdicht en gheslpen zijn, senden eenighe handelinghe van goede trouwe als vooren uyt, ende spelen daer na eerst haer perlonagie. Voghelaets ende Iaghers vangen dan best en meest, wanneer se, als maer slechtelijck voor-by gaende, ofte eenich lants-werck schijnende te doen, t'ghedierte onverhoets op het lijf vallen. Int verstricken van menschen, ist al het selve. De meeste schalcken trachten eerst te wege te brengen, door eenigen schijn van trouwicheydt, dat men hun gheloof gheve, en dan eens haer open siende, ende haren slach waernemende, taffen int ver tot aen de kneukels toe. Int corte, hoe een bedriegher voor min bedriechelijck wert aengefien, hoemen door hem meer bedrogghen wert.

*Is eenich mensch voor goet vermaert,
Die midd'ler tijt is quaet van aert,
Den sulcken, door sijn slimmen geest,
Bedrieght de weirelt alder-meest;
Want op een lincker, diemen kent,
Heeft yder een het ooggh gewent;
Maer daer is niemant die hem wacht
Voor een die deughtsaem wert geacht.*

Perf Satyr. 5.

Pelliculam veterem retines, & fronte politus,
Abstruso rapidam gestas sub pectore vulpem.

Livius.

Fraus in parvis fidem sibi praestruit, ut, cum opera pratum est, cum mercede magna fallat.

Als 'tyfer leyt, en gloeyt, int midden vande colen,
 Bevochten van de vlam, en onder 't vier verholen;
 Dan buychtment soomen wil : maer soo ghy't lest int nat,
 Strax heeftet, met ghewin, sijn hardicheyt hervat.
 Hoe dwee is ons 't ghemoet als druck en pijn ons pranghen!
 Neemt God sijn roede wech, wy gaen ons oude ganghen:
 De weelde leyt ons heen tot onsen eersten staet,
 Des menschen ziel is wel, alst hem niet wel en gaet.

Superba foelicitas.

Sunt humiles animi rebus plerumque sub arctis,
 Et rigidos mores fata sinistra fugant:
 Res ut leta redit, mens ebria surgit in altum:
 Optima sors homini pessima corda facit.
 Anne vides? chalybis mitescit in igne metallum,
 Dum fornax rapidis follibus acta gemit:
 At faber hunc tollatque foco, mergatque sub undas;
 Maior erit subito, quam fuit ante, rigor.

L'office & la somme, monstrent quel soit l'homme.

LE fer est doux au feu, mais hors de la fournaise
 S'endurcit de-rechef. Quant l'homme est en defaïse,
 Le voilà tout mollet; mais retrouvant son heur,
 Tu le verras soudain tout esleué de cœur.

SVPERBA

Quia necessitate magis, quam voluntate ad vitæ temperantiã accedunt, quoties nihil est quod prohibeat, relabuntur ad ingenium, ait Halicar., eaquæ genuina humana nature descriptio est: nam sanè bona opera, ait Agathocles, ita demùm necessitate cogente degustamus, quamdiu metus premit; & contrà, ex sententiã Iosephi, solet insolentia ferè crescere rebus quietis: Vidimus pueros, dum seruit tempestas, sub arbores confugere, ibique quietè sese continere; serenitate verò subsecutã aufugientes ramos arborum per lasciviam avellere: ita & nobis rebus afflictis ad Deum per fugium est, vitia devovemus, vitã sanctimoniam præferimus: at vix dum afflictio desavit, lascivimus ingrati in Deum, imò & injuriosi, verissimumque fit illud Poëta,

Raræ fumant fœlicibus aræ.

DEgene die meer door noot, als door wille een matich leven ter handt trecken, soohaest den dwangh, wech is, gaen weder den ouden carre-patin: (seyt Halicar.) sulcx is de rechte af-beeldinghe vanden aert der menschen: want, ghelijck Agathocles seydt, wy doen soo langhe wel, als wy in anxt zyn: en in tegendeel van dien soo de saken weder beginnen wel te gaen, terstont weyckt de dertelheyt weder uyt. De kinderen, ter wijlen het onweer raest, loopen onder de boomen schuylen, ende onthouden hun daer in stillicheydt: maer soo haest alst moy weder werdt, scheurense de tacken van de boomen af, en loopen daer henen. Den mensch plach in teghenspoet sijn toevlucht tot God te nemen, t'hoofd te laten hangen, als een biese: maer so haest alst hem beter gaet, het hoofd inde wint te steken, ende als voren sijn oude gangen te gaen. T'is midtsdien waer t'ghene den Poëet seydt,

Soo lang den mensch is fray en clouck,
Soo leyt den Gods dienst in den bouck;
Maer als men valt in tegen-spoet,
Dan heeft men God als by de voet.

Virg.

Nescia mens hominum fati sortisque futura
Et servare modum rebus sublata secundis.

Terent. Heautont.

Nam in metu esse hunc, illi est vile.

Wie sou de cleyne spin doch eenich leet aenbringhen?
 Wat soud' de groote slang' door haer vergif niet dwinghen?

De spincop velt nochtans de slang wel doot daer heen;
 Ghy vraecht, hoe dat gheschiet: aen-hoort doch eens de reen
 De slang leyt inde son en luyert, op den acker,
 Niet passend' op de spin: de spinne clouck en wacker
 Trest met haer strael het breyn van 't forgheloose beest,
 Vreest, Vrienden, voor een mensch, die niet een mensch er
 vreest.

Periculum venit, cum contemnitur,

I*mbelli noceat cui mollis araneus ictu?
 Et quis non rigido tactus ab angue cadat?
 Huic tamen incumbens victrix dominatur arachne,
 Et vastum tenui perforat ense caput.
 Vnde fit, ut coluber parvo cadat ictus ab hoste?
 Languerat serpens, & vigil hostis erat.
 Quam facile est struere insidias nil tale timenti!
 Est, quod ei metuas, cui metus omnis abest.*

Crains ton ennemy, bien que petit.

L'Araigne, bien que soit foible & petite beste,
 Rompt neantmoins par fois au grand serpent la teste,
 Qui ne redoute rien, est aisement atteint,
 Crains pour vn tel, Amy, qui rien iamais ne craint.

MAjores interdum copia sternuntur a minoribus, potentiores a debilibus, ait Halicar. nihil est tam firmum, cui periculum non sit, etiam ab invalido: & leo ipse aliquando minimarum avium fit pabulum, inquit Curtius. Vis rationem? securitas, tam in publicis quam privatis, certissimum calamitatis initium est: Solutè viventes undique patent, & oportuni injuriæ multas occasiones præbent insidiantibus, ait Philosophus. Sæpe etenim & contemptus hostis cruentum certamen edidit, & inelyti populi regesque, perlevi momento, victi sunt, ait Livius. Inimicum sanè quamvis humilem, docti est metuere, ex consilio Senecæ. Metus quippe prudentiam docet; quique insidias timet, haud facile in eas impingit. Timor securitatis dux, periculorum præsumptio: metuendo quippe sapiens vitat malum. In ipsâ igitur securitate animus ad difficilia sese præparet, ut contra injuriam fortuna inter beneficia firmetur. Timidi matrem non flere, vetus adagium est.

MEnichmael werdē groote heyr-crachten van cleyne, machtige, van swacke geslagē; seyt Halicarnas. Niet en isser so vast, dat geen gevaer en lijst, ooc van het swacke. De Leeu wert oock selfs wel tot aes van het cleyinste gevogelte. Wildy hier van de reden weten? Sorgeloof heyt, soo in gemeene, als eyghen faken, is een seker beginsel van on-heyl. Die sonder achter-dencken leven, staen als open, en zijn onder-hevich omgehoint te werden. Verachte vianden hebben menichmael een bloedigen slach veroorsaect, en machtige vorsten en volckeren haestelijck t'onder ghebracht, seyt Livi. En hierom is een vyandt (hoe geringe hy oock zy) altijt te duchtē. Vreesse leert wijfheyt, en die voor lagen beducht is, wert selden betrapt. Achterdencken leyt tot gerusticheyt, onvoorsichtigen hooch-moet tot ghevaer: al forgende ontgaet den wijfen het quaect. Latet ons daerom houden met ons oudt spreek-woordt, Die niet en forcht, en heeft gheen eere.

Juvenal. Sat. 6.

NVnc patimur longæ pacis mala, sevir armis
Luxuria incubuit, victumque ulciscitur orbem.

Seneca Agam.

Victor timere quid potest? quod non timet.

Baud. Differt. de Induc.

Nilli facilius opprimuntur, quam qui nihil timent,
Et imparati sunt ad resistendum.

SOo daer een plompaert quaem, en sagh dees nette dieren
 Met constich naelde-werck het linnen douck vercierem,
 Hy souder stracx in slaen sijn zouteloosen beck,
 En roupen overluyt; ghevis de meyt is geck.
 Want meynt, nadien hy maer alleen siet op het steken,
 Niet op den draet die volght, dat sy den douck wil breken.
 Elck die van schamper jock sijn saken wil bevrien,
 Een half-voltrocken werck laet aen gheen gecken sien.

Ex fine, iudicium.

M*Ille foraminibus dum linthea virgo decorat,
 Filaque distinctis inserit ordinibus;
 Rusticus ista videns, vab stulta puellula! clamat,
 Candida ferratâ linthea perdis acu.
 Vulnus ut infligat tetricâ cum fronte notâris,
 Vulneris auxilium, rustice, nonne vides?
 Materiam fatuo risus dedit ille popello,
 Qui, cui summa manus deficit, edit opus.*

Ne reprens, ce que n'entents.

LOrs quant Margot piquoit le drap de son esguille,
 Damâtas luy cria! que tu es sotte fille,
 D'ainsi gaster le drap: car il ne scait que c'est,
 Ne montre pas au fol vn œuvre my-par-faict.

XXXVII.

IN omni re iudicandi, ac consulendi principium est, nosse id, de quo consilium institutum est, aut totâ viâ aberrare necessum est, ait Plato. Multa enim quotidie incidunt in vitam mortaliū, quæ, si obiter tantum inspiciantur, & prout primâ fronte in oculos incurrunt, facile quisvis damnaturus est; & contra penitus eadem consideranti, ac scopum agentis intuenti, bona ac iusta videbuntur. Finis omnia discriminat. Ecce! supplicia quantum a scvitiâ abeunt? sanguis enim ubertim effunditur. Tributa ab avaritiâ? pecunia avidè congeritur. Censura a rigore? frænum & modus in vitis imponitur. Ab omnibus igitur, cum Lactantio, humanitatis jure postulamus, ut non prius damnent, quam universa cognoverint; igitur ut ait ille, in omni re

Judicium suspende, scopus dum notus agentis.

VAn alle raetslagen, diemen voor neemt, is het beginsel, recht te verstaen desaken waer over men gefint is raet te plegen, seyt Plato; of andersins moeten nootlick gans en al mis tasten. Daer vallen dagelicx in dit leven veel dingē voor, de welke van buyten af, en als in het voor-bygā alleen bemerct zynde, verwerpelic schijnen, maer nader ondertast, en het oog-merc van dē genē diese beleyt, wel beseft wesende, werden goet en loffelic bevonden. Wat verschildt doch straffe van wreetheydt? nadien-men in beyde bloet vergiet. Wat schattinge van giericheyt? naedien mē in beyde gelt vergaert. Wat bestraffinge van hardicheyt? nadien men door beyde de wederspannighe een ghebit inden muyl werpt. Seker lijk het eynde ondeckt het onderscheyt van alle dinghen. Wy vereysehen daerom van alle menschē, met Lactantio, na het recht der mensche-lijckheyt, dat niemandt yet en verwerpe voor hy het selve ten vollen heeft leeren kennen.

L. 24. ff. de ll.

Incivile est nisi totâ lege perspectâ, unâ aliquâ particulâ lejus propositâ, iudicare vel respondere.

C. Majores de Baptism.

Non debet separari cauda a capite.

WErpt aen den hont een stück , hy salt terstont op-rapen,
 En slockent in sijn lijf, en naer een ander gapen :
 Hy proeft niet eens hoe't smaect, ten glijt maer door
 sijn keel,

Hy loert alijt na meer , al coomter noch soo veel.
 Vreck , onverfaed'lijck hart , wat goets doen u dijn schatten,
 Mits ghy staech besich zijt om na wat nieus te vatten?

Elck die na vers ghevin gheduerich snackt , en haect,
 Van dat ghewonnen is , niet soets met al en smaect.

Ad nova semper hians.

I*eiuno dominus cerealia frustra molosso
 Objicit , hic avido devorat ore cibum ;
 Et stat hians , aliamque oculos intendit in offam,
 Semper & acceptis uberiora petit.
 Nos molitur idem ; nam si cui numine dextro
 Eveniant nummi , prædia , census , agri,
 Omnia conduntur , petitur nova præda , futuri
 Sic desiderio prodiga vita perit.*

Plusieurs ont trop , nul n'a assez.

QVel bien peut avenir a la chiche avarice ?
 Tout , n'est pour assouvir , mais pour nourrir le vice.
 Lette au chien affamè , soit tant friant morceau,
 Il gloute sans mascher , & cherche du nouveau.

XXXVIII.

Est sapientia magnitudinisque animi, ait Cicero, quid amiseris, oblivisci; quid recuperaveris, cogitare. In utroque contrarium plerumque faciunt homines; parta enim sine voluptate ferè demittunt; amissa autem veris & spirantibus lacrimis deplorant. Pueri, lussoria plurima ijs licet dederis, si unum atque alterum modo auferas, reliquis omnibus, per iram ac indignationem abiectis, plorant. Idem plerisque hominum solet accidere; vel unum aliquod dispendium magna commoda injucunda ac insipida solet reddere. Mobilis ac inquietus est mens hominis, nunquam se tenet, ait Seneca. Optat libertatem servus, civitatem libertus, civis divitias, dives nobilitatem, nobilis regnum, rex in Decorum numerum referri cultu, tonare propemodum ac fulminare cupiens: adeò ejus, quod semel transierit modum, nullus est terminus, ait Epictetus. Optime Hebraeus sapiens, justus sumit cibum, & replet animam suam; venter autem impiorum insatiabilis.

Tjs wijsheydt en groot-moedicheyt (seyt Cicero) watmē verloren heeft te vergeten, watmen gewonnen heeft te gedencken. Dē gierigaert doet in beyde regel-recht het tegendeel; want verliest hy maer een cleyn deel van t'gene hy alreede gewonnen heeft, hy schreyt tranē met tuyten; niet onghelijck in sijn doen met de kinderē, aē dewelcke schoon mē veel poppe-goet en speel-dingē heeft gegeven, indiennē maer yet wes haer af en neemt, sy stellent op een cryten, en werpent al daer henē. Indien daeren tegens den gierigaert staech in winste is, noch ist al niet. Want gelijk een hont met eē open kele ontfangt, het broot datmē hem toewerpt, en t'selve terstont, geheel en sonder smaek, inlickt, en na het nieuwe loert; insgelijcx al wat hem t'geluck toefent, fluyt hy enap in sijn coffers, wachtēde al weer op het toe comēde. Elendige mēschē! de rechtveerdige (seyt Salom. Pro. 13. 25) eet dat sijn ziele sat wert, maer der godloofen buyck heeft nimmermeer ge noech. T'is conste verfact te werdē.

Martial. lib. 12. Epig.

Habet Africanus millies, & tamen captat,
Fortuna multis nimis dat, nulli satis.

Sen. lib. 1. Epist. 2.

Quid refert quantum illi in arca,
quantum in horreis jaceat? si alie.
no inhiet, si non quaesita, sed quaerenda

computet, non enim qui parum habet,
sed qui plus petit, pauper est.

Gregor. in Moral.

Ars magna est, satiari.

WAnneer de spin int ront spreyt uyt haer broose netten,
 En gaet haer vliech-getougansch wijt en breed uytsette,
 Hier swiert een horsel in, daer vliecht een vogel deur,
 En elders valt een steen, en maect noch grooter schein;
 Daer is staech dit off dat ghebroken off ghereten,
 En midd'ler tijt ontgaen de vlieghe deur de spleten.
 Al die van ongheval en druck wil zijn bevrijt,
 Die matighe sijn net, en spannet niet te wijt.

In vulnus maiora patent.

D*um laxos gracili pede tendit aranea caeses,
 Et nimium latè futile pandit opus;
 Aut laqueos tecto lapsi rupère lapilli,
 Aut citò præteriens retia findit avis,
 Et modò crabo plagis, modò turbidus ingruit auster,
 Sic aliquâ semper parte lacuna patet.
 Armamentâ suæ nimium qui pandere sortis
 Aggreditur, semper quo feriatur habet.*

Qui trop embrasse, peu estraint.

L'Araigne largement va ses fillets estendre,
 Mais voila dechirez ses lacqs, au lieu de prendre.
 Qui, haut en ses desseins, les rets trop a ouvert,
 En s'ouvrant au malheur, au lieu de gain il perd.

Fortunam, velut tunicam, magis concinnam proba, quam longam, ait Apul. Magni quippe animi est magna contemnere, ac mediocria malle, quam nimia, ait Seneca; illa enim vitia vitaliaque sunt, hæc, eo quo superfluum, nocent. Segetem nimia sternit vbertas. Rami pomorum onere franguntur, & ad maturitatem non pervenit nimia fecunditas. Idem animis humanis evenit; eos quippe immoderata felicitas rumpit, quæ non tantum in aliorum injuriam, sed etiam in suam vertuntur: fitque ijs, quod exiguis statuis solet, quibus imperii artifices magnas bases subdidèrunt, ex quibus magis conspicua redditur earum exiguitas. Pusillo sanè animo munus amplum, aut opes ingentes addita, magis imperitiam, animique fatuitatem produunt. Stultus gubernator est, qui totos ad eò sinus explicuit, ut, si tempestas ingruat, expedite armamenta contrahere non possit.

VAN Rijkdommen (seyt Apuleius) moeten oordeelen als van kleederen, ende voor beter houden die ons recht wel passen, als die, te groot zijnde, ons wijt en lofsich om 't lijf hanghen. 't Betaemt een groot ghemoet (seyt Seneca) groote dinghen te verfmaden, ende liever te verkiefen dat middelmaich is, als dat te veel is: 't eertle is handtsaem en nut, het andere is onschickelijck door sijn groote. Door te gullighen veylheyt werdt het groene coren legerich, ende en can niet rijpen. Door gewichte van vruchten scheuren de boomen. T gaet even soo mette ghemoederen der menschen, oomatighen voorpoet is oorsake van haer qualijck-varen, sulcx dat sy niet alleenlijck aen haer selven, maer oock aen andere hinderlijck werden, niet onghelijck sijnde de beelden die den eenen ofte den anderen onverstandigen Ambachtsman op een al te grooten voet ghefelt heeft, waer door haer cleynte des te meer uyt-muyt. T is seker dat cleyne verstanden tot groote ampten ghevordert, dies te meer haer onverstant aen den dach brengen. T is een slecht schipper die t' seyl in voor-wint soo seer uyt gheviert heeft, dat hy t selve, als het noodt doet, niet een reeffen en can inswichten.

Senec. Agamem.

C orpora morbis Majora patent, Et dum in partus Armenta vagos Vilia currunt,	Placet in vulnus Maxima cervix. Modicis rebus Longius ævum est.
---	--

Seneca de Tranq.

Qui multa agit sæpe fortune potestatem sui facit, cogenda in arctum res sunt, ut tela in vanum cadant. Angustanda sunt patrimonium nostra, ut minus ad injurias fortune simus expositi. Magna armamenta pendentibus multa ingruant necesse est.

L

Wt de

V dochter , ſoo ghy ſegt , neemt dickwils haer ghenuchte
 In eyers uyt te broen , en ſeyt dan , voor een cluchte,
 Siet vader, dit's mijn kint , hier ben ick moeder van:
 Ghy vraeght wat dit beduyt ; u dochter wil een man.
 Let vry wel op dat *broen* , denckt om dat *moeder noemen* ,
 Het een' is enckel hitt' , het ander is verbloemen
 Van , ick en weet wat , luſt. Wel , hout u dochter uyt,
 Off ſeker 'twert een vrou , oock eerſe wert de bruyt.

Ex ſignis futura.

O *Va fovet volucrum , tenerisque inserta papillis
 Lydia bombycum semina parva gerit :*
Hinc veniunt fetus , hinc se vocat illa parentem,
Hei mihi ! ludendo nomina vera petit :
Re cupit eſſe parens , que matris imagine gaudet.
Si ſapis , ó pater , hæc ſigna reconde ſinu :
Quin age , quemque voles habeat tua nata maritum,
Quem noles , generum vel dabit illa tibi.

Par les meurs cognoit-on les humeurs.

M Argot ayant au ſein couvé vn œuf , fretille,
 En mere ſe nommant. Iean marie ta fille,
 Vn gendre , qui te plaift , bien toſt te faut choiſir ;
 Ou ta Margot prendra mary a ſon plaifir.

PAtri, annè nupturiat filia, secum de-
 liberanti, testimonijs longè petitis
 neutiquam opus est; oculi, supercilia,
 vultus denique totus, sermo quidam ta-
 citus mentis est, ait Cicero, & ut Poëta,

Ex tacito vultu scire futura licet.

Posthumia, virgo Vestalis, de incestu cau-
 sam dixit, ob suspicionem elegantioris
 cultus, ingeniumque liberius, quam vir-
 ginem deceret. Ut Livii. & Plutarch.
 testantur. Ex vultu, ex cultu, ex incef-
 su, imò & sermone, qui saepe incautis
 excidit, præjudicalem de moribus totâ
 que vitâ questionem Veteres instituisse,
 satis patet: Loquere, inquit Socrate-
 tes ad puerum, ut te videam; speculum
 enim animi, sermo est. Concludam, cum
 Hieronimo, pro signo, inquit, interioris
 hominis sunt verba erumpentia; libidi-
 nosum, qui sua vitia callidè celat, inter-
 dum turpis sermo demonstrat. Vultu &
 oculis dissimulari non potest conscientia,
 dum luxuriosa ac lasciva mens elucet in
 facie, & secreta cordis, motu corporis
 ac gestibus indicat. Plura de indicijs fi-
 lia ad nuptias properantis, vide in quin-
 to ac sexto Emblemate Libelli nostri de
 Officio Virginis in cast. amor.

Een vader willende onderfoucken
 of sijn dochter het hoofd na t'hou-
 wen begint te hanghen, en behoefd
 de bewijs-redenen van sulcx by stoe-
 len en bancken (soomen seyt) niet te
 gaë soecken, hy en houft maer te let-
 ten of den doeck nae de vryer begint
 te staen, dat is, hy en dient maer acht
 te nemē op haer manierē van doē. de
 oogen, woorden, ende het wesen selfs
 sijn als geduerige boden, en stillwij-
 gende getuygē des hertē, seyt Cicer.

Ut het trecken van de mont

Kent men dickwils 's herten gront.

Ovidi. Posthumia, een vande Nonnē
 vande Goddinne Vesta, is van oneere
 verdacht en beticht gewerdē, alleen-
 lie om haer geestige cleedinge wille,
 en overmits sy wat vrymoediger vā
 gelaet was, als sodanigen maecht wel
 betaemde. Eenige vā de oude hebbē
 uyt ymans uytterlijck gelaet, en in-
 sonderheydt uyt sijn woorden, over
 des selfs gheheele leven wel derven
 vonnis strijcken. Spreect seyde Socrates
 tot den Jongeling, op datmen sien mach wat gy
 voor een zijt. S' menschen reden, is een spiegel
 sijns harten. Siet hier van het 5. en 6. Sinne-
 beeldt in onsen Maechde-plicht.

Lucret. **V**T bibere in somnis sitiens cum querit, & humor
 Non datur, ardorem in membris qui stinguere possit,
 Tum laticum simulacra petit, frustra que laborat.

Contr. 8. lib. 6.

APud Senecam virgo vestalis, quia hunc versiculum scripssisset, Fœlices nuptæ!
 moriar, nisi nubere dulce est: incesti postulatur: & in eam sic dicitur: Fœlices nuptæ,
 cupientis est. Moriar nisi, affirmantis. Dulce est, quam expressa vox! quam ex
 imis visceribus emissa! Incesta est, etiam sine stupro, quæ stuprum cupit.

*Al set m' een puyt hoogh op een stoel,
Sy springt al weder na de poel.*

TErwijl den aep recht op , bycans met menschen schreden,
Ginck op de maet van 't spel heel deftich henen treden,
Wierp yemant by gheval wat noten in den hoop,
Den aep, met dat hy't fiet, tijd' haestlijck op de loop,
En oft den meester speet, en oft hem heeft verdrotten,
De sim loopt vanden dans , en grabbelt naer de noten.
Wat batet offmen schoon vuyl volcxken brengt ter eer ?
De simme blijft een sim , en gaet haer ouden keer.

Semper in antiquum fordida corda ruunt.

S*fmus è silvis mediam perductus in urbem,
Ad cytharam choreas ducere doctus erat :
Jamque salit , comitesque simul , spectante popello,
In medios sparse cum cecidère nuces :
Ille videns quod amat , frustra indignante magistro,
In sua vota ruit , deseruitque chorum.
Nequidquam viles animę tolluntur in altum,
Simia , quidquid agas , simia semper erit.*

Au vilain , honneur en vain.

LE finge au lieu d'aller au bal, & la cadence,
Courir apres des noix se vilement avance.
Fay grand, tant que voudras, vn gueux ou vil cocquin,
Il panchera tousiours a son vieil chemin.

VSQVE

Ij, quibus de administris principi eligendis diligens tractatus est, inter cetera, bonos bonis prognatos, honestique familiâ oriundos præcipuè assumendos inculcant. Fortes quippè fortibus creari, melioresque melioribus propagari, secundum naturam putant; Animi vilis in viro principe inditum esse, viles sibi adhibere, inelamant. Magnos libertos certissimum non magni principis argumentum esse, confidenter pronuntiat Plinius. Quid ita quia fortuna, ut inquit ille, non mutat genus; & difficile omnino insitam homini naturam honoribus superare. Erept, imò erumpent haud dubiè etiam in medijs sæpe splendoribus agnata aut innata sordes, & identidem aliquâ parte sese exercet plebeia humilitas. Assellum, licet exuvijs leonis bestiam hinc inde diligenter obducas, nunquam tam exactè velabis, quin alibi identidem emergent infames auricula. Bene ergo Poëta,

Die haer werck maecken van de Princen voorte schrijven, wat voor dienaers de selve ontrent haer behooren te ghebruycken, meynen datmen niet dan goede en van de goede ghecomen, daertoe behoort te voorderen: oordeelende dattet natuerlijk is, datter vrome van vrome hercomen, en dattet een teyken is van een leech ende onvorstelijk gemoet, slecht en gering volcxken ontrent sieck te lijden. Ten moet geen groot-moedich Prince wesen, die een hoop vry-ghelaten slaven groot maeckt (seyt Plinius) En waerom dat? groote staten en veranderen niemands geslachte; den ingeboren aert en wert nimmermeer door eerampten wech-genomē, de vilficheyt sal altijd hier off daer, selfs dickwils alffer meest eerete cavelen sal zyn, ergens uyt-puylen, ende haer laten sien; want, schoon ghy een ezal met een leeuwen huyt wel ter keure om en d'om poogt te bedecken, hoe behendelick ghy dat oock sult meynen te doen, soo salder noch evenwel hier off daer een ezels oore uyt kijcken.

Horat.

Naturam expellas furcâ, tamen usque recurret,
Et mala perrumpet furtim vestigia vitrix.

Menand.

Natura omnibus doctrinis imperat.

E En welgheffelde luyt wert, als met vreucht, bewoghen,
 Wanneer een ander snaer soo hoog wert op-ghetoghen,
 Als hare snaren zijn. Wert yemant, soo als ghy,
 Verziert met goet off eer; weest met u naesten bly:
 En, sijdy recht van aert, wilt tot u wel ghenoeghen,
 Wanneer't is tijt en stont, behulpzaam handen voeghen;
 Oock dickwils dees off die, van selfs, u dienst aenbiet.
 Fy blyschap! die ontstaet uyt ander lien verdriet.

Gaudendum cum gaudentibus.

A *Pta chelys tremulo testatur gaudia motu,
 Ut socię similem sentit inesse sonum.
 Barbarus est, si quis mortalia corda flagellat,
 Alterius letā conditione, dolor.
 Disce tuas lacrimas lacrimis miscere sodalis,
 Quisquis es, alterius gaudia disce sequi;
 Nec satis hoc, sed sponte iuva, sed provebe cœpta,
 Et facilem placidis vultibus adde manum.*

Au jour de feste, ne fay la beste.

T V verras resjouir du luth la chanterelle,
 Lors quant vn autre luth en son s'accorde a elle.
 Soyez joyeux au cœur, prestez la bonne main
 A la commodité & joye du prochain.

X L II.

Nihil magis inhumanum est, quàm ex malo alterius boni aliquid sibi augurari, & nunquam, nisi ex luctu alieno, gaudium sentire. Nihil magis æquum quàm alterius gaudio affici; nihil justius, quàm hominem gaudere si benè agi cum homine videat: nihil magis humanum, quàm iniquis hominum casibus homines ingemiscere. Utque sinistrarum partium ictus redundat in dexteram, ita nos civium nostrorum, commodis & incommodis oportet affici. Congratulandum est, inquit Libanius, amicis, cum præclare cum ipsis agitur; contra condolendum est, si dolore afficiantur: nam quibus infortunia civium voluptati sunt, non intelligunt fortunæ casus omnibus communes esse.

O miseros! quorum dolor est, aliena voluptas:

O miseros! inquam, quibus

Rifus abest, nisi quem visi movère dolores.

DAer en is niet min menschelijck, als, uyt eens anders quaet, yet goets te verhoopen, en uyt eens anders droefheydt, blyfchap te scheppen. Daer en is niet heufcher, als verblijdt te zyn in eens anders blyfchap, niet beleefder, als dat een mensche sick verheughe, wanneer het een ander mensche wel gaet: niet menschelijcker, als het suchten vanden mensche, als het een ander mensche tegenloopt. Want ghelijck een slach inde slincker syde ontfanghen, oock de rechter syde des lichaems ontlet, Soo behooren wy beweect te zyn, met den voorspoet off teghen-spoet van ons even mensche. En dat soo verre (ghelijck Bernard. seydt super Cant.) dat wy ons meer behooren te verblyden, als onsen naesten een groot, dan als ons selfs een cleyn voordeel aencomt. Het welck naedemael betracht moet werden, hoe verre een redelijck ghemoet van haet en nijt moet afwijken, can yder een, uyt t'guant voorschreven is, lichtelijcken afnemen.

Ach! hoe ellendich is den man,

Die nimmer vrolijck wesen can,

Dan als een ander is beducht,

Off in benautheyt leyt en sucht,

Ach! hoe ellendich is den mensch;

Die als een ander crycht zyn mensch,

Van spijt, zijns herten. bloet verteert.

O Heer! dees plaeg' doch van ons weert.

Bernard. in Cant. Serm. 49.

GAudentum in bono alieno magno, magis quam in proprio parvo. Id cum agendum sit, quam procul a livore debeat recedere æquus animus, facile quisvis colliget.

*In s' Princen hoff, v'vort gout tot stoff,
En stoff tot gout, v'v'ee ! die'r op bout.*

DOdon' u seltsaem nat door, ick en weet wat, streken
Can blussen uyt dat brant; dat niet en brant, ontfeken.
Seght doch eens, mijn Vernuft, en helpt ons uytten droom,
Leert watter voor een leer, onstaet uyt desen stroom.
Dees conincklijke * beeck beelt aff de vreemde rancken,
Die veel-tijts, soomen siet, in Princen hoven wancken:
Hier maectmen glans van damp, een Ioncker van een guyt:
En, die eerst schoone blonck, die gaet sijn keerfsen uyt.

* Ick spreke also, overmits dese beeck Jupiter den Coninck der Goden! (so de Poëten schrijven) toe-gheeyghent.

Fons Dodonæ, aula.

M*fra tuis (ita fama canit) Dodona scatebris
Profilijt graio lymphæ sacrata Jovi,
Hæc solet accensos extinguere fontibus ignes,
Nec minus extinctas igne ciere faces.
Regis habet genium, Regi sacra lymphæ deorum,
Dodonæ procerum limina fonte madent.
Clara tenebrosis, illustribus aula tenebras
Mutat, & alternas gaudet habere vices.*

A la court du Roy, grand desarray.

VEus tu scavoir, Amy, que c'est l'eau de Dodone,
C'est ce que font couler les Princes de leur throne.
Le roturier vilain splendide tost devient,
L'illustre cependant son lustre ne retient.

Quia natura arcana scrutati sunt, Aſinas per omnem vitam gignere tradiderunt, nec unquam provectæ adeo aetatis fieri, quin partui partum identidem accumularent. de homine ambicioſo ſimile quid dici poſſe, nemini, cui id vitii innotuit, obſcurum eſt. Adepti aliquid inexperti boni (ait Tucyd.) ſemper, propter præſentẽ ex inopinato proſperitatẽ, plura ſperantes, majora concupiſcunt. Notantur hanc ob cauſam plerique principum, quod nimis effuſe, & celeriùs, quàm par eſt, honores, in eos quibus favent, conferant, quos non niſi carptim ac paulatim depromere, magis conſultum eſt: idq; duplici ratione, primò, ne merces totius diei ſummo manẽ, vel circa meridiem exſoluta, reliquum lucis non juſto labore, ſed ignavia, conſumendi occaſionem præbeat. Secundò, ne quis exquisitis honoribus tempeſtiviùs decoratus, identidem ad altiora enitens (prout mores ſunt ambitionis) tandem majora, quam par eſt, audeat, & res novas moliat. Corruptuntur enim homines magnitudine honorum, nec cuiuſlibet eſt, in rebus tam prolixis, magnam fortunam concoquere, inquit Dio.

DE ghene die de geheymeniſſen der natueren onderſocht hebben, ſchrijven dat d' Eſelinnen (hoe out ſy oock zijn moghen) altijd noch jongen voortbrengen (En vraechter noch yemant van waer al de Ezels comen?) Van eergierighe menſchen yet ſulcx geſeydt te connen werden, weten alle de ghene, die den aert van dit ghebreck bekennt is. Elck (ſeyt Tucyd.) die eenich onverwacht geluck aencomt, is gheneghen altijd nae meer te trachten. Hierom verlooopen hun veel Princen, midts de ſelve ghemeenlijck te grooten weerdicheden al te ſchielijck, en veel te vrouch, aen haer Troetelkinderen toe-voughen: de welke veel beter allenxkens en met tuſſchen-val van tijde dien den uyt-ghegheven. Om verſcheyden redenen ende dat eeritelic, op dat den loon des geheelen dæchts des morgens vrouch betaelt zijnde, het overighe vanden dach in luyernie niet deurgebracht en ſoude worden. Ten tweeden, op dat niemant te vrouch al te hooge gheſet zijnde, en altijd (naer de wiſſe vande eergierighe) verder willende gaen, eyntelijck niet hooger dant beraemlijck is, en ſoude opſlijgen, en nieuwicheden ter handt trecken. De menſchen (ſeydt Dion.) werden veeltijds door te grooten eere diemen hun aen doet, buyten de palen van hun ſchuldighen plicht wech-gheruckt, want voorwaer ten is alle mans werck niet, grooten voorſpoet en uyt-muytende eer-ampten te connen verdouwen.

Senec. Agamem.

I Vra pudorque Fugiunt aulas, Sequitur triſtis Sanguinolentâ Bellona manu; Quæque ſemper		Vrit Erynnis, Tumidas ſemper Comitata domos, Quas in plano Quelibet hora Tulit ex alto.
--	--	--

Saluſt. Iugurt.

REgum voluptates ut vehemẽtes, ſic mobiles ſunt, ſæpe ſibi ipſi adverſæ.

Pierr. Math. lib. 2. Nart.

IL faut a la court, comme en pais d'ennemy, avoir l'œil par tout, tourner la teſte a tout ce qui ſe remue: jamais on y eſt ſans batement de cœur.

M

Heeſtſ

Ick heb, door ſoete min, mijn lief tot my ghetoghen,
 Ick voughde my tot haer , ſy quam tot my gheboghen :
 Dies zijn wy twee nu een , en daer en ſchort niet meer
 Als van den ouden boom te ſcheyden metter eer.
 Dees teere ſpruyt heeft ſelfs om wegh te zijn verlanghen,
 Nu ſwangher, van de vrucht uyt mijnen ſchoot ontfanghen,
 Kè laet ô oude ſtam ('t is tijt) laet ons nu ſcheên,
 Ick mercket , jonck en out en dient niet langh by een.

Vxor in mariti domicilium tranſeat.

C*ingrat iô myrtus , tegat ô ! mea tempora laurus,*
En ! cubat in noſtro dulcis Amica ſinu:
Ille meo tandem cum pectore pectora junxit,
Equè meo gremio pignus amoris habet.
Aſpice ! què caris comes uſquè parentibus hæſit,
ſam patriâ mecum vellet abire domo :
Da veniam genitrix ; alijs placuère penates,
Non bene cum ſenibus læta iuventa manet.

Jeunes gens , a leur deſpens.

VOicy ! ces deux ſont vn , dont ceſte ieune branche,
 Deſiâ du troncq vieil voudroit bien eſtre franche,
 Gens d'aage ſont chagrins, le ieune cœur gaillard,
 Il faut a chacun d'eux laiſſer leur cas apart.

TAmetsi & nuptialis festivitas inter-
venerit, & factum sit quod nova
nuptia fieri solet, aliquid nihilominus
deesse sibi novi conjuges putant, quam-
diu è laribus paternis in domum sponsi
nova nupta deducta non sit, ibique, quod
veteres dicebant, dominium inceperit:
Mulierẽ enim, nisi domo patris exierit,
in mariti potestatem non venire multis
creditum est, idque apud plurimas natio-
nes ita observari, testatur Cypraus
tract. de spons. cap. 5. Cum verò plerum-
que juveniles blanditias recens conjuga-
torum agrè ferant morosi senes, non mi-
rum est, si ad plenam matrimonij quasi-
possessionem maritus novus aspiret, &
uxorem (ipsa minimè repugnante) à pa-
rentibus vindicet, inque domicilium
suum transferat. Cui si fortè repugnent,
ut fieri solet, nova nuptia parentes, le-
pidè profese hunc juris textum inducet:
Arbor eruta, & in alio fundo posita,
vbi coäluit, agro cedit: nam credi-
bile est, alio terræ alimento, aliam
factam. l. sed si meis tabulis. vers.
arbor. ff. de adquir. rer. domin.

Of al schoon de bruyloft-feeft ghehouden
is, en dat de Bruydt haer morghen-gave
ontfanghen heeft, even-wel nochtans soo
schijnt het, als off de Nieu-ghehoude yet wes
noch onbraecke, soo langhe de Bruydt van haer
Ouders niet ghescheyden, en in des Bruyde-
goms huylhoudinghe niet over ghegaen en is.
Want, ghelijck den quelliken onderdom der
Longe-luyden foeticheden en forticheden niet
wel en can verdragen, Soo en ist niet vreemt
dat de Gelieveren haer hoff liever op haer ey-
ghen handt foecken te houden. Veel wijse luy-
den oordeelen sulcx, uyt goede huylfelijcke be-
denkinghen, oock verre het beste te zijn, op
dat de selve in het huylwelijck getreden zijnde,
vanden beginne aen, de handt aenden plouch
fouden leeren slaen, en poot aen (foomen seyt)
fouden leeren spelen. Siet van dit Macrob. 1.
Satur. cap. 15.

Soo u dochter dese daghen,
Is gheworden yemandis vrou,
Wilt u niet te seer beclaghen,
Soo u swagher comt ghewaghen,
Dat hy wel verhuysen wou.
Laet de nieu-ghehoude teeren,
Op haer eyghen cost, en dis;
Dat is doch al haer begheeren;
En sy sullen rascher leeren
Wat den aert van t'huylwijck is.

Macrob. 1. Satur. cap. 15.

Primus dies, inquit, nuptiarum, re-
verentia datur, postri die autem nup-
tam in domo viri dominium incipere
portet.

Maritus potest de jure uxore suam,

que sit alibi quam in domo sua, vindica-
re, & ad hoc officium judicis implorare.

Le Proverbe Francois dit:

Nid tissu & acheué,
Noiseau perdu & avolé.

D En crocodyl (hoe wel maer uyt een ey ghecomen)
 Waft tot eē groufaem beest, en doet de menschē schromen,
 Roofst, flockt ter zee, te lant, en wert ghestadich groot,
 Tot dat den flocker in-ghesfloct wert van de doot.
 Dit is den rechten aert van gierich, en eer-gierich;
 Den desen haect na staet, den dien is altijt vierich
 Naer gelt en goet, tot dat hem treft de laetste pijn:
 Hoe yemant grooter is, hoe hy wil grooter zijn.

Non modus augendi.

Cum, crocodile, tibi præcordia vasta replevit
 Præda petita solo, præda petita salo,
 Crescis, & exiguo quamvis progressus ab ovo,
 Exsuperat cubitos bis tua forma novem:
 Incrementa tibi non sistit anhela senectus,
 Finis & augendi vix tibi funus erit,
 Ambitiose tibi, tibi convenit istud Avare;
 Scilicet augendi nescit uterque modum.

Chiche jamais riche.

LE corps du crocodil, bien que la mort le presse,
 De devenir plus grand, du iour, en iour, ne cesse.
 Qui ont l'ambition ou l'avarice au cœur,
 Ne trouveront iamais vn accomplý bonheur.

AVGENDI

XLV.

Polybius aulicos assimiles dixit calculis abacorum, qui & secundum voluntatem calculatoris modo obolum aeneum, modo talentum valent: cum plerumque, ut videmus, superiores calculi, si latius sese extendant, illic in inferiorem locum redacti, nullo ferè sint numero. Gaudent plerique principum summos imos, imos summos reddere, & solo nutu quoslibet aut miseros, aut beatos efficere. Tota sanè aulica hæc comitia affectus dirigit, & fato quodam, ait Tacitus, ac sorte nascendi, ut cætera, ita principum inclinatio in hos, offensio in illos est, & sæpe unius cause diversi, imò contrarij eventus. Alexander pyratam, quod liberius in eum dixisset, a consilijs sibi esse voluit. Ramirus Hispaniarum rex undecim viros nobiles, eadem ferè de causa, gladio percuti iussit, addito elogio; Non fabe la volpeia, con quien trobeia. Passus ergo hic lubricus, & ad lapsum pronus: quid remediij? nullum aliud nisi Veterani istius, injurias ferre, gratias agere.

DE Hovelinghen werden van Polybio verghelken met reken-penningen, die nae de wille vanden rekenaar, somtijds ponden, somtijds penningen, somtijds maer mijten en doen, en veeltijds als de hoochte legpenningen by hem wat te breed uytgeleyt zijn, soo cort hy die weder op, en leyte in een leegher plaetse neder. Voorwaer gheheel dese hooftiche verheffinghe hanght ganich en al aen den inval vande Princen: Want door seker heymelijck geluck, oft ongeluck valt der selver negentheyt op dese, en hun onwille op de gene en menichmael uyt een en de selve oorlake rijfen verscheyden jae strijdige, werckinghen. Alexander maeckte een Zee-roover tot sijn raedts heer, om dat hy vry uyt, en leppich genoegh op hem gesproken hadde. Ramirus daer en teghen dede, om ghelijcke oorlake, elf Edelluyden vande beste deslandts, de cop af-houwen, een quinck-flach daer by voughende, *t'Vosse en weet niet met wie het speelt.* seyde hy. Tis dan op dese padt gansch slibberich om gaen, gansch forchlijck om te vallen. Wat raedt hier teghens? Gheen andere, als die vanden ouden hovelinck, den welcken gevraegt zijnde, by wat middel hy tot een seisaem ding (te weten tot ouderdom) te hove gecomé was, gaf voor antwoorde: *met onghelijck te lijden, en danck hebt toe te segghen.*

Boët. de Conf. lib. 2.

Quis tam compositæ sælicitatis ut nõ aliquà ex parte cum status sui qualitate rixetur? Anxia enim res est humanorum conditio bonorum, ut quæ vel nunquam tota perveniat, vel nunquam perpetua subsistat.

Senec. Trag. 4.

Quod non potest vult esse, qui nihil potest.

Horat. Od. 24. Lib. 3.

. . . Scilicet improbæ

Crescunt divitiæ, tamen

Curtæ, nescio quid, semper abest rei.

M 3

Spaert,

*Spaert, manneken, spaert,
Datter een ander wel af vaert.*

SOo lang' den ezel leeft, wert hem den rugh' versleten,
Door daeghelijckschen last, wat distels is sijn eten:
Maer steeckt hy eens de moort, sijn been wert tot een fluyt,
Dat levendich was stom, maeckt, na zijn doot, gheluyt.
Als Vaertjen heeft ghespaert, het Soontjen coomt ten lesten,
Dat schinckt, dat drinckt, dat klinckt, dat gheeftet al ten besten,
Dat singt, dat springt, dat vingt, dat voghelt, jaecht en viift,
Ontijdelijck verspaert, onnuttelijck verquist.

Avarum excipit prodigus.

D*Um tibi vita manet, miserandę sortis aselle,
Non intermisso membra labore gemunt:
Interea tribulis & amarą vesceris herbą,
Vixque datur gelido fonte levare sitim:
Sed morere, infelix, mox tibia festa sonabit,
Et tua pastor ovans ducet ad ostra choros.
Querat avarus opes, iam prodigus imminet heres,
Qui malę congestas dilapidabit opes.*

De pere gardien, fils garde-rien.

TEs iambes, par travail, te craquent, pauvre beste,
Et peu apres ta mort serviront a la feste,
Des flustes & haut bois. D'un pere espargneur,
Sort ordinairement vn fils trop gaspilleur.

AVRVM

Alutarium piscem cœnum fodere memorant, Sargum autem piscem, qui eum sequitur, excitatum pabulum devorare. vix aliter in vitâ humanâ sese res habere notatum est: homines nimirum attentos ad rem, qui cœnũ fodiendo, id est, vilissimis quibusque ac laboriosissimis ministerijs indies operam dare solent, Sargos sequi, id est, liberos vel heredes plerumque habere ignavos ac prodigos, qui opes, multo cum sudore vix vnciatim collectas, celerrimè digluttiant, nec rarò in vnius scorti marsupium effundant, atque ita (ut Sen. verbis utar) quidquid longa series multis laboribus, multâ Dei indulgentiâ struxit, id vnus dies spargit, ac dissipat,

Longique perit labor irritus anni.

Bene igitur Sapiens Eccl. 2. 18. Detestatus sum, inquit, omnẽ industriam meam, quã sub sole studiosissimè laboravi, habiturus heredem post me, quem ignoro vtrum sapiens an stultus futurus sit. Estne quidquam tam vanum? & tandem concludens, Nonne melius est, ait, comedere & bibere, & ostendere anima suã bona de laboribus suis? hoc etenim de manu Dei est.

DEn Seem-visch is ghewoon het slick om te wroeten, maer den visch Sargus (die hem veeltijts volgt) isser enap by, en sloect het aes, dat een ander opgejaecht en bearbeyt heeft, gierichlijck int lijf. Het gevalt veeltijts so onder den menschen, dat nae een slick-wroetende Seem-visch, dat is, na een deunen en wreckigen spaer der, dieuyt vuylheyte sijn goet te samen heeft gheraect, volcht een verteerende Sargus, dat is, een quistigen op-snapper, die het verspaerde goet, onnuttelijck door de billen slaet, en dickwils t'eender reyse inden schoot van een hoere off haer dochter uytstort, al wat met moeyte en commer in veel jaren by den anderen is versamelt. Den Wijse-man heeft dan wel gheseyt, Eccl. 2. 18. My verdroot alle mijns arbejts, die ic onder de sonne hadde, dat ick dien eenẽ mensche laten moefle, die na my sijn soude, en wie weet of hy wijs of dul zyn sal? Eyndelick besluyt hy, seggende isset dan een mensch niet beter dat hy ete en drincke, en dat hy sijn ziele wel doe van sijnẽ arbejte: ja sulcx sach ick dat van Godes hant comt.

Horat.
Lib. 2.
Od. 14.

Absumet heres cacuba dignior,
Servata centum clauibus, & mero
Tinget pavimentum superbo,
Pontificum potiore cœnis.

Idem. **S**ed quia perpetuus nulli datur usus, & heres
Heredem alterius, velut vnda supervenit vndam,
Quid vici profunt, quidue horrea, quidue calabris
Saltibus adjecti lucani?

DEn aep, die niet en dient als om de geck te ſcheren,
 Gaet met een teghen-aert, de ſchilt-pad van hem vveren.
 En ſchout dat ſedich dier, dat ſtaech blijft in ſijn huys,
 Om dattet niet en loopt, als ander wilt gheſpuys.
 Een maecht eerbaer en ſtil, bevalt gheen wulpiſche gilde,
 Ten is, gheen gheeftich dier (ſeyt hy) ſoo ick wel wilde:
 Maer hoort, ghy Venus wicht, en vry dees les onthout,
 Die foetſt zijn om te vrien, en dienen niet ghetrou.

Apud leues, gravitas vitium eſt.

S*fmia ſaltatrix, & que ſolet uſque vagari,
 Non ſecus ac peſtem te, domiporta, fugit.
 Laſcivi iuvenes mores odere modeſtos,
 Caſtaque veſanus reſpuit ora puer:
 Si qua puella loquax minus eſt, ea torva vocatur;
 Et pudor, heu! nomen ruſticitatis habet.
 Stulte puer; petulans, audax, vaga, garrula virgo,
 Sit licet apta foro, non erit apta thoro.*

*Grave & leger ne loge enſemble,
 Chacun requiert, que luy reſſemble.*

TVas en grand' horreur les meurs de la tortue,
 Le ſinge eſt a ton gré, qui ioue par la rue;
 Mais dames, mon amy, trop douces en amour,
 En cas de marier ne trouvent pas leur tour.

XLVII.

Adolescentes, ut hodie sunt mores, animum ad nuptias applicare occipientes, nihil ferè minus in puellis, quas cæjus rei causâ adeunt, requirere solent, quàm ea que in convictu vsui futura sunt. Plerumque enim præ cæteris placere solet, si qua aut scite canere, aut festiue garrire, aut denique belle se comere noverit. Nec mirum, cum enim seriore ætatis lasciviant & ipsi juvenes; in habitibus symbolum, ut ait ille, facilius fit transitus: Et tamen juvenilia ista omnia, post annum unum atque alterum, cum liberi alendi, aliæque onera matrimonij sustinenda sunt, statim evanescere, ac prorsus diversa, imò & contraria, non sine molestiâ ac dispendio rei familiaris, addiscenda esse, docet vsus. Quanto melius, mi Adolescens, oculos animumque dirigeres in virginem modestam, ac rei domesticæ, melius quam saltandi, peritame que licet hoc tempore fortassis juvenilibus affectibus non tam arrideat, atque una aliqua alterius istius generis, sanè tu brevi aliter censeas. Eos, qui in alias terras iter instituunt, vestem non pro more regionis, in quâ sunt, sed in quam abeunt, conficere nunquid vides? fac idem, & Vale.

De domme Ionckheydt, haer ten houwelyck Bellende (nae dat nu den loop des werelts is) en vereyfl schier niet min inde dochters, die sy-lieden ten dien eynde bewandelen, als het ghene dat hun inde huy thoudinghe meest van noode is; alsoo dat veltijds die best singhen en springhen, spelen en quelen, toyen en ployen can, meest van allen wert aenghehaelt, sonder op het vorder eenichsins te letten. Vlen vlieden met ulen, seyt ons spreckwoordt: sy selfs door hitte vande jeucht ydel en licht zynde, vergapen haer lichtelijck aende ghene die hun hier in alder-naest by comen. En even wel nochtans soo haest de opvoedinge der kinderen, ende andere lasten des houwelicx hun op den hals vallen, raect ghemeenlijck de Clave-cimbel, en al dat geteuer aen d'een syde: en al watmen meest gheacht heeft, comt minst te passe. Waret niet beter, ó soete leucht, dese dinghen in wat naerder bedencken te nemen? en hier in te doen, gelijk een voorfichtich man die een reyse nae vreemde landen aenvangt, die sijne cleedinghe niet en maect nae de maniere van t'lande daer hy nu is, maer van t'ghene daer hy haest meynt te comen? Letter op.

Die een meysien, om haer singhen,
Om haer springhen, heeft ghetrouwt;
't Zijn voor eerst wel moye dinghen,
Maer als Noot begint te dringhen,
Is de liefde haest verkout.

Hoiat.

Oderunt hilarem tristes, tristemque jocosum;
Sedatum celeres, agilem gnarumque remissi.

ALs 'tstael eens heeft gevat des zeyl-steens wonder crachten,
 Het roert dan (want het schijnt op desen steen te wachten)
 Naer dat men roert den steen; dees cracht oock niet en flout,
 Al stelt men tusschen beyd' een schot van eyken hout.
 Wat pooght ghy u Gheweet int duyster te verfsteken?
 Sy is, ô mensch, sy is, met Godes hant bestreken:
 Daer is gheen schuylen aen; 't is hier van dat ghy drilt,
 Oock, als ghy zijt alleen; oock, als ghy niet en wilt.

Amota movetur.

V*T tactus magnete fuit (licet assis utrumque
 Separet) in gyrum flectitur usque chalybs.
 Nec Deus est, fateor, nec habet mens conscia numen,
 Huic tamen ethereę portio mentis inest.
 Hanc aliquis cæcas pro tempore condat in umbras,
 Qui penitus possit tollere, nullus erit.
 Pectora nostra chalybs, divina potentia magnes;
 Stare loco nescit mens, agitante Deo.*

Cacher ne sert.

L'Ayment est Dieu, l'acier de nous la conscience
 Laquelle n'est pas Dieu, mais du ciel la semence:
 Empesche qui voudra, son cours pour quelque temps,
 Dieu la tire au travers de tous empeschemens.

AMOTA

XLVIII.

Quid hoc monstri est? scit nocens facinus in solitudine, semotis arbitris, in solum aliquem a se commissum: scit cadaver hominis a se occisi altâ terrâ obrutum scit animû multis simulatio num involucris ab oculis humanis remotum; & eccel! tremit tamen, angitur, pallescit; & conscientia mentē anxiam vastat. Vnde hoc? a Deo, inquam, a Deo, est cui peculiare, obstacula removere, mentem movere. Egregiè Imperator in l. vlt. C. ad l. Iul. Majest. ex quo sceleratissimum quis consilium cepit, exinde quodammodo suâ mente punitus est.

Continuò templum, ac violati numinis aras,

Et quod præcipuis mentem sudoribus vrget,

Te videt in somnis

Mala conscientia tuta est aliquando, secura nunquam, ait Seneca. Intercst, imò inest, non actionibus modo hominum, sed & animis Deus; & ut numisma impressam habet principis imaginem; ita homo Dei: eaque, si respiciam, certè in conscientijs hominum quàm maximè elucet,

Enanimum ac mentem! cum quâ Dij nocte loquuntur.

Tertullianus.

Conscientia potest adumbrari, quia non est Deus, extingui non potest, quia a Deo est.

IST niet gansch vreemt ende seltsaem dat een misdadigen, wetende dat sijn rabauerie erghens in een bosch ofte op een heye, ende midtdien buyten de oogen van alle menschen, by hem is begaen gheweest, wetende dat het lichaem by hem vermoort, wel diepe onder de aerde is gheset, wetende dat hy sijn ghedachten in een befloten boesem draecht, Dat hy (seg' ick) evenwel telcken op alle voorvalleu fittert en beeft, en by naest op het ruyschen van elck bladhet innerste van sijn ghemoet voelt ommeroeren, en grondelijck beweghen? Van waer comt dit? ontwyfelijck van niemant, als vande hant Godes selfs, aen de welke eygen is door alderley beletselen henen te dringen, ende het binnenste des menschelicken gemoets rontfomme te keeren, en crachtelijck te beroeren. So haest (seyt den Keyser Iustinianus) yemant voorghehouden heeft een schelm-fluck aen te rechten, soo haest heeft hy alreede, in sijn eyghen ghemoet, sijn straffe beginnen te dragen.

Wie daer heeft een quaet ghemoet,

Slaept hy, waect hy, wat hy doet;

't Quade feyt, by hem begaen,

Coomt ghestadich voor hem staen.

Een quaet-doender (seyt Seneca) can somwylen wel vry zyn, maer nimmermeer vrymoedich. God is by ende aen den handel ende herten der menschen, en gelijk der Princen gedaente gedruckt is op het gheft, so Godes beelt in s' menschen ghemoet.

Wanneer een mensch alleen vertreckt,

Off op sijn bedd' leyt nyt-gestreckt,

Dan wort hy dickwils seer bevreeft,

Want God spreeckt dan met sijnen geest.

Senec. Epist. 96.

Quid prodest recondere se, & oculis hominum auresque vitare? bona conscientia turbam advocat, mala autem & in solitudine anxiam est.

ALs Rodope , wel eer Æsopi med'-slavinne,
 Had gelt en goet by een gheraect , door geyle minne,
 Ginck doen een pyramid' oprechten groot en hoogh,
 Een costelijck ghebou , maer niet , als voor het oogh :
 't Quam al van 'tydel oogh , 'toogh haddet al ghegeven;
 't Oogh nam het weder al , 'toogh heeftet al verdreven;
 Dat qualijck is vergaert , vergaet meest sonder vrucht :
 Soo , als den rijckdom coomt , soo tijd' hy op de vlucht.

Malè partum , malè dilabitur.

C*Orpore cum Rodope , graijs invisa puellis,
 Turpiter immensas accumulasset opes ;
 Quid tandem ? è questu fit pyramis , ardua moles,
 Alta cui vastus sidera lambit apex,
 Sola viatori sed que modo lumina pascat,
 Nec recreat positis corpora lassâ thoris.
 Per scelus immensas quid opes cumulasse jurabit ?
 Turpiter è manibus res malè parta fluit.*

De meschant gain , thresor est vain.

L'Insensé bastiment d'un haute pyramide
 A Rodope en fin rendoit la bourse vuide,
 Laquelle avoit remply vn dishoneste gain ;
 Le bien en vanité conquis , se pert en vain.

MALE

VT aër , qui summo manè præcoci-
ter absorbet nebulam , ferè ingen-
tem pluuiam a prandio solet emittere ;
ita is qui celeriter rem fecit , ac levi bra-
chio lucrum , præsertim iniustum , corrasit

Nunquam divitias nigrantibus in-
feret antris,
Næc tenebris damnabit opes . . .

At contra :

Præcepta illa manus fluvios supera-
bit iberos
Aurea dona vomens

*Certissima enim videtur illa juris regu-
la, vnumquodque vt colligatum est , ita
dissolui. Idque vel in publicis, & rebus
principum locum sibi vindicare, tradunt
pragmatici. Nulla quaesita scelere poten-
tia diuturna est, inquit Curtius. Nec
quisquam imperium flagitio quaesitum
bonis artibus exercuit, addit Tacitus.
nec abluat Machiavelli illud, Le cose,
che si acquistano con l'oro, non si
fanno diffendere col ferro.*

GElijck de lucht wanneerse smor-
gens vrouch de mist in haest in-
treckt, veeltijds op den dach groo-
ten regen placht uyt te geven : alsoo
mede yemandt , die eenich onrecht-
veerdich ghewin als in haest heeft in-
gesloekt, plach het selve veeltijds
onnuttelijck door de vingheren te
druypen, en tot gheen deech te ghe-
dien. T'is een sekeren reghel inde
rechten, dat alle dinghen ontbonden
werden op de wijze gelijck t'samen
geraect zijn. En dese opmerckinge
soo in s'landts als in huys saken veel-
tijts plaetse te hebben, leert d'erva-
rentheyt. Gheen macht door schel-
merie vereregen can langhe dueren,
seyt Curtius. Een rijk by yemandt
door oneerlijke rancken becomen,
en wert noyt by den selven eerlijck
bedient, seyt Tacitus. Het slaect hier
op dat Machiavel seydt, het gene ye-
mandt met gout verrijckt, en is met
yfer niet wel te beschermen.

Plaut. Pœnul.

Quod male partum , malè disperit.

Le Proverbe Francois dict.

BIen acquis par mauvais mestier
Ne va point au tiers heritier.

ALs ons de huyl van vet, van bloet de aders swellen,
 Dan comen luys en vloot 'tghelonde lijff versellen;
 Maer als het lichaem sterft, off wel in cranckheyt sucht,
 Al dat ghelêschap tijd in haesten op de vlucht.
 Veel maegschap vindy wel en vrienden als met hoopen,
 Soo lang' als het gheluck en kanse met u loopen,
 Maer laet van teghen-spoet eens hooren het ghedruys;
 Dan is de vrientschap uyt, dan isser niemant 'thuys.

Viri infortunati procul amici.

D*um distenta cutis pinguedine, sanguine vena,
 Sunt comites homini vermis, & atra pulex;
 At simulac lentum mors congelat agra cruorem,
 Neuter adest; nec enim, quo foveatur, habet.
 Blandus adulator nitido comes haret amico,
 Lenis honoratam dum vebit aura ratem:
 Hunc videas, piceis cum fors tonat atra procellis,
 In medio socium deseruisse mari.*

Aux pauvres gens, amys ny parents.

LEs pous s'en vont de nous, prevoyants la ruine
 De nostre corps; hélas! noz gens font pauvre mine,
 Quant le malheur nous prend, & laissent nostre huys:
 Les malheureux par tout ont guere des amys.

M*Vres ruinam domus naturali quodam instinctu prænoscere, moxque solum vertere re ipsâ Melampum comperisse, & ipsorum beneficio, saluum abijisse, memoria proditum est. Cujus rei fides sit penes auctores. Nobis satis est, similitudine à muribus desumptâ, vulgarium amicitias lectori hic depictas exhibuisse, quas haud dubiè, cum spe questus ac emolumentis factæ sint, utilitas commutata dissoluit, ut ait Arist. Facile, ait idem, amicitia ob utilitatem comparata dirimitur, nam utile non idem permanet, sed aliud aliàs efficitur: At ea ne nomine amicitie quidem digna est; detrahit enim amicitie majestatem suam, qui illam parat ad bonos casus, ait Seneca: nam sincera fidei amici præcipuè in adversis rebus dignoscuntur, in quibus quidquid præstat, totum a constanti benevolentia proficiscitur, ait Val. Max. Divitiæ, inquit Salomon Proverb. cap. 19. 4., addunt amicos plurimos, a paupere autem & hi, quos habet, separantur.*

D*at de muysen, door seker heymelijck ingeven vande nature, den val van de huysen, daer sy in sijn, connen gewaer werdē, verhalē de schrijvers eenen Melampum metter daet bevondente hebben; want sieck te bedde liggende, en siende de muysen met groote hoopē verhuysen, wiert daer door beweecht mede pack en sack te makē, eñ van daer te vertrecken, ontgaende also den val, die hem andertins, so 't scheē, soude getroffen hebben. Watter van sy, des gedragen wy ons totte waerheyt, genoech sijnde dat wy by de gelijkenisse vande muysē, die wankelbare en vervallige huysen mijden, af-beelden de vrientschappen vanden ghemeenen hoop des werelts, de welcke op hope van voordeel begonnē wesende, terstont alst anders gaet, gewoon sijn op te houwen. Goet maeckt veel vrienden, seyt Salomon, Proverb. 37. vers. 4. Maer den armen wort van sijne vrienden verlaten. Doch de sulcke en zijn den naem van vrienden niet weerdich, want (ghelijck Seneca segt) hy doet de weerdicheyt van de vrientschap te cort, die de selve maer in voorspoet en gebruyckt.*

Lucan.

N*Vlla fides unquam miseros elegit amicos.*

Plutarch.

M*Vsca in popinis non manent, si desit nidor: Et vulgares divitum amici non perseverant si non sit utilitas.*

SOo haest de rijs heeft af-geleyt haer swarte vellen,
 Vlieght door geheel het huys, en gaet de menschen quellen,
 Coomt ongenoot te gast, en om de lichten swerft,
 Gaet nestelen in 't bont, en menich cleet bederft.
 Als eenich slecht gesel tot eeren wert verheven,
 Strax steect hy 't hoofd om hoogh: elck dient voor hem te beven,
 En denct niet wie hy was; maer steygart in de lucht,
 Een die van cleyn, wert groot, maect sick te seer geducht.

Stultitiam patiuntur opes.

Q*ua nigris cruce diu fuit obsita pannis,
 Ecce! novę formam papilionis habet:
 Qui prandebat olus vili modò vermis in horto,
 Atria nunc regum per laqueata volat;
 Infestatque dapes, fumaliaque ipsa lacefcit,
 Inque togis procerum sordida blatta cubat.
 Ex humili fortuna jocans quem tollit in altum,
 Omnibus elatâ fronte molestus abit.*

Il n'est orgueil, que de pauvre enrichy.

CE papillon estant n'a guere vn ver de terre
 Aux vestemens royaux se maintenant en ferre.
 Jamais ne trouverez vn si facheux humeur,
 Que d'un petit galant monté & grand honneur.

STULTI-

LI.

DE Bucephalo Alexandri Magni equo memorie proditum est, cum, cum nudus esset, equisonem, nihil reluctando, admittere solitum; regis verò phalaris ornatum, neminem, nisi Regem ipsum, ferre voluisse; in reliquos servasse. eodem modo plurimos hominum affici, prudentiores notant. Plerumque videas felicitatis ac moderationis dividuum contubernium esse, ait Valer. Difficilius est reperire virum, qui bona pulchrè ferat, quam qui mala: illa enim luxuriam & impotentiam multis, hæc verò moderationem adferunt, ait Xenophon. pauci, qui multum vini ferant; pauciores qui, dulci fortuna ebrii, non labantur. Magnæ felicitatis est, inquit Curtius, a felicitate non vinci. Da mihi circumspectum virum, tamen inter multa obsequia fortunæ, non satis cautam mortalitas. Novi ego duos, quorum alter mendicum in famulum, alter ancillam in uxorem sibi assumpserat, ut memoriâ scilicet beneficij magis obsequentes experiretur: falsus est. Ille, quod proprium mendicorum est, ventre curato, nihil curabat; illa, protinus fit fatâ truculentior vrsi; at miser ille dum

Ancillam voluit ducere, duxit heram.

Een landt (seyt Salomon Pro. 30. 21.) wert dryderley onruttich, en het vierde en cant met verdragen: een knecht wanneer hy Coninck wert, Een zot wanneer hy broods te sat wert, &c. Een boose vrouwe wanneer die ter echte ghenomen w erdt, een dienst-nraecht wanneer die haer vrouwen erfghenaem werdt. Men schrijft van Bucephalo, het peert van Alexander de groote, dat het, alit slecht en ongeciert uyt den stal quam, de stal-knechten toeliet op hem te climmen: maer als het selve met het Conincklijck dieraet costelijck omhanghea was, en mochaer niemant ontrent comen, als den Coninck selfs. Dusdanich is den aeydt by naest van alle menschen, arm zijnde, zijn sy cleyn in haer eygen oogen, maer so haest sy wat beter vermogen, werden sy als onverdraechelijck, ende en willen haer slechte vienden niet kennen. Ick hebbe wel eer twee luyden gekent, den eenen nam eenen bedelaer vande strate, en stelde hem over sijn saken: den anderen troude sijn meyfen: beyde om ghewilligen en nederighendienst van hun te trekken. Wat wasset den bedelaer sijnen buyck besorcht hebbende, liet voorts sioen forghen, ende soo haest hem de cruymen begosten te steken, speelde dapperlijck de beest. Het meyffen des nachts de vrouwe zynde, en wilde voor al des daechs het jonck-wijf niet wesen: en steldet soo aen dat den goeden man sijn hoofd cloude.

*Soo yemant brongt een Sloir ter eer,
Sy speelt de Iuff-vrouw al te seer.*

So qualijck connen geluck en maicheyt te samen wonen.

Claud.

Asperius nihil est humuli, cum surgit in altum.

Seneca.

Fortuna nimis quem fovet, stultum facit.

KINDER-SPEL

G H E D V Y T

T O T

SINNE-BEELDEN,

E N D E

LEERE DER ZEDEN.

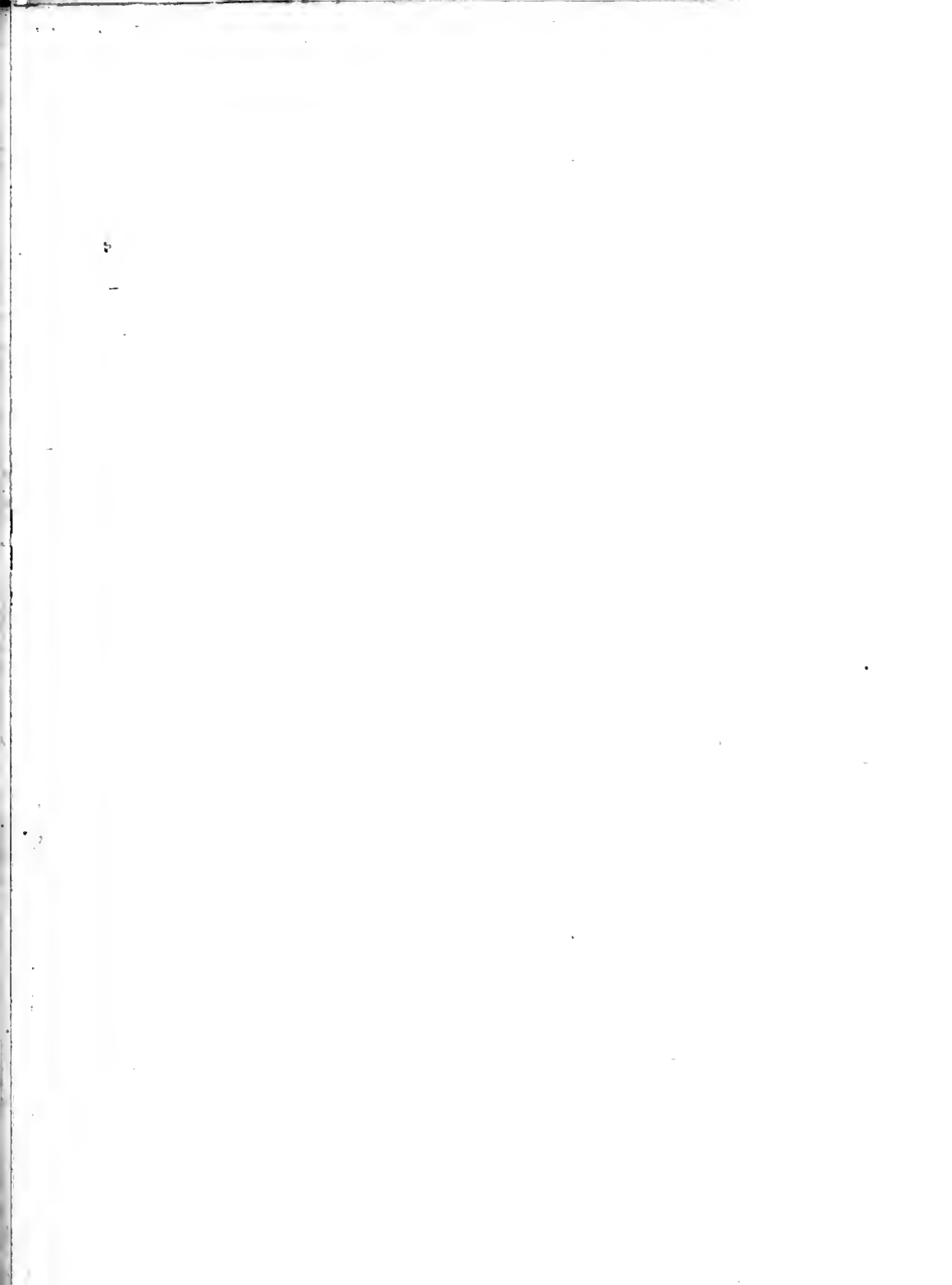
Perique, cum stultis
male dicunt, ipsi sibi
convitium faciunt. Sen.
Si quis fatuo delectari
se velit; non est ipsi lon-
gè querendus, se rideat.
Ex eod.

Atricularum asini quis
non habet?
Nullum ingenium mag-
num sine mixtura de-
mentiae fuit.
Sen. ex Aristot.

Gall. Proverb.
Nl n'est si sage,
Qui parfois ne rage.

Als ghy aensiet dit Kinder-spel,
Gy lachter om, en doet seer wel;
Maer, lieve vrient, en mercje niet
Dat ghy u 'selfs hier med' in siet?
En datje, buyten u ghedacht,
Veyghen dwaesheyt med' belacht?
Al schijntet spel, het is een beelt
Van al datm' in de werelt speelt;
Al 's menschen woelen, en gherel
Is jock, is geck, is kinder-spel.
Niet een hier opter aerd' en leeft,
Die niet sijn kintsche grepen heeft:
Wie kenter doch soo wysen man,
Die niet ghekoot heeft, nu off dan?
Nu laet uw' ooghen omme gaen,
V kinder-spel sal oock hier staen:
En om te grijpen recht den sin,
Wel aen, ick wil u leyden in.

Kinder swel ghedüüdet tot Sinne-beelden ende Leere der Seden.
EX NOVIS SERIA.

'tKint dat daer op een stockjen sit,
Hout, soo het meynt, 'tpeert by 'tghebit.
Veel meynen, door haer hooghen moet,
Sy rijden; en gaen maer te voet.

Den jonghen, die daer bobbels blaest,
Let eens, hoe seer hy staet verbaest,
Om dat sijn spel coomt tot een val,
Alit wesen soud' op 't best van al.
Den bobbel, als die meest opswelt,
Berst dan, en valt als quijl op 't velt:
Die haest'lijck climt tot grooten staet,
Op 'thooghst' hy dickwils t'onder gaet.

Die daer hun voeten steken op,
En staen op d'aerde metten kop,
Zijn wy, die van ons sin berooft,
In d'aerde wroeten met het hoofst;
En gheven aen het hoochste goet,
Schier niet, als 'thol van onsen voet.

Het Coten-spel seyt oock al wat,
Indien-ment naer behooren vat.
De coot aen niemant vreucht en gheeft,
Soo langhe-tijt den offe leeft;
Maer als den os sijn leven laet,
Dan wert de coot' een spel op straet.
Een carich mensch bewaert sijn goet,
Soo, dat het niemant goet en doet,
'tLeyt als begraven in sijn schoot,
Maer 't gaeter anders naer sijn doot;

O *Mnes videmur no-
bis saperde. Varr.*

S *Tercus cuique suum
bene olet.*

Q *Vidquid in altum
Fortuna tulit,
Ruitura levat.
Sen. Agamem.*

F *ortuna vitrea est, cum
splendet, trangitur.
Sen.*

P *Rò Superi quantum
mortalia pectora cœcæ
Noctis habent!
Os homini sublime dedit
Ovid.*

A *varus, nisi cum mo-
ritur, nihil rectè
facit. Sen.*

I *n nullum avarus bo-
nus est, in se pesti-
mus. Idem.*

Want dat den spaerder groef in d'eert,
Dat wort dan ruyterlijck verteert.

O *Psat ephyppia bos.*
Horat.
De kinders die op stiltten gaen,
Dees zyn de menschen vol van waen,
Die gheerne thoonden hoogher schijn
Als sy wel inder waerheyt zyn.

C *Vi cum paupertate*
benè convenit dives
est. Sen.
Den huyfraet van dit poppe-goet,
Verheucht der meyskens sacht ghemoet,
Al is het best maer loot off eerd',
Sy achtent al van grooter weerd',

A *Nimus aequus opti-*
mum erumnae con-
dimentum. Plaut.
Smæct u een duyf als een patrys,
Eet ghy de grut soo lief als rys,
Streckt u een eent voor een capoen,
Wat hebby met veel goets te doen?
Al ist ghering', 'tgunt datmen heeft,
Die sich vernoucht in vreuchde leeft.

Als 't knechjen met den knicker schiet,
Die liep, die blyft, die stont, die vliet;
Als eenich prince, lant, off stadt,
Syn tyt van wel-stant heeft ghehadt,
Een ander coomter stooten aen,
En siet! dan ister me ghedaen.
Dat stont, verdwijnt uyt ons ghesicht,
En wert als uyt het spel ghelicht:
Aldus gaet alle dinck int ront,
Het rijft, dat lach; het valt, dat stont.

E *Rit hic rerum in se*
remeantium orbis
quamdiu erit ipse orbis:
Omnia abeunt in nascenti
di pereundique gyrum.
Lipf.

Let op de vliegheer van papier,
Gheresen tot den hemel schier,

Die, ſoo den ionghen loſt de coordt,
 Noch gaet gheduerich voort en voort.
 Een die met eer-ſucht is beſmet,
 Hoe hooch dat hy oock wert gheſet,
 Hy wil noch altyt verder gaen,
 Syn hert wert noyt ghenoech ghedaen;
 Het windrich hoeft climt, draeyt, en went,
 Tot dattet, 'k weet niet waer, belent.

Den top draeyt omme knap en vlug',
 Soo lang' de ſweep cleeft aen zyn rug',
 Maer nauvv' en laet den gheeffel off,
 Hy leyt, ghelijck een block, int ſtoff;
 Wy hebben God als by den voet,
 Soo lang' wy zyn in teghen-ſpoet,
 Maer als de roed' is vanden eers,
 Dan hout de duyvel weer de keers.

Al is de muſſ' los vanden bant,
 Sy keert weer na de ionghens hant,
 En dit al om een weynich aes;
 Veel menſchen zyn ſoo dom en dwaes,
 Datſ' om een ſchotel moes off cruyt,
 Haer vryheyte geven als ten buyt.

Het coorde ſpringhen leert den vont,
 Om wel te vatten tyt en ſfont,
 Soo ghy cont ſpringhen op de maet,
 Niet al te vroeck, niet al te laet,
 Niet al te traech, niet al te ſnel,
 Soo ſydy meeſter van het ſpel.

C*Vpιδitas accipiendocrum*, in homine ambicioſo, oblivionem facit acceptorum. Sen.

N*Am in metu eſſe hunc, illi eſt vile.*
 Terent.

A*Dverſa corporis, remedia ſunt animalia.* Iſidor.

S*erviat aeternum qui ſparuo neſciat vi.*
 Horat.

I*N tempore ad eam veni, quod rerum omnium eſt primum.*
 Terent.

T*emporibus medicina valet.* Ovid.

T*Empora sic fugiunt
pariter, pariterque
sequuntur,
Et nova sunt semper:
nam, quod fuit antè, re-
lictum est:
Fitque, quod haud fue-
rat, momentaque cuncta
novantur. Ovid.*

N*emo facile cum for-
tuna suæ conditio-
ne concordat, inest enim
singulis quod inexpertus
ignoret, & expertus ex-
horreat. Boët.*

T*ur surge, in cade; tu
impera, ta serui; tu
occultare, tu emerge.
Longævum aliquid in
hac machinâ nihil ater-
num. Lips.*

E*t pace & bello cunc-
tis stat terminus ævi.
Sil.*

C*erto veniunt
Ordine Parca,
Nulli iusto
Cessare licet,*

Het kint dat mettet houpken speelt,
Verthoont als van den tijt een beelt;
Den houp loopt om, door nat en drooch,
Dat onder was, dat ryft om hooch,
Dat boven was, valt weer beneen,
Soo gaen de snelle jaren heen.
Wanneer de Winter is gheent,
Dan coomt ons aen de soete Lent,
Den Somer volcht, en dan den Herft,
Tot dat den mensch ten lesten sterft.
Maer off den houp schijnt wel te gaen,
Den ionghen hout niet op van slaen.
Hoe wel den tijt ons heeft gheset,
Noch wil-men op een ander bedt.

Wanneer ghy siet de ieucht, die daer
Den eenen voor, den anderen naer,
By beurten op de bane glijt,
Dat is te segghen, *elck zijn tijt*;
Den eenen coomt, den and'ren gaet,
Den eenen valt, den and'ren staet,
Den eenen daelt, den and'ren climt,
Als dees verbetert, dien verslimt.

Den ionghen, die daer spelen gaet,
En hout een musken by een draet,
Wanneer de mus te hooghe schiet,
Roept over-luyt, bey! hoogher niet,
En schoon de mus haer stelt ter weer,
Hy ruckt ic met den draet ter neer,

Wat

Wat wil-men vliegghen verr' en hooch,
 't Is dwaes en ydel ons ghepooch,
 Al staet ons open zee en velt,
 Een yder is sijn pael ghestelt,
 En als ons lijntjen is ten end,
 Dan ist om niet al watmen rent.

*Nulli scriptum
 Proferre diem.
 Sen. Herc. Furent.*

Nu 't is ghenoech, dies ick besluyt,
 Treckt, Leser, selfs wat goets hier uyt,
 Soo sal niet al verloren gaen
 Den tijt, die ghy hier hebt ghestaen;
 Dan 't dunckt mischien u al te slecht,
 Door kinders te zyn onder-recht;
 Neen, neemt gheen dinghen soo verkeert,
 Wt zotheyt men wel wysheyte leert.
 De Kinder-spelen zijn wel eer,
 By wyse lien ghebruyckt tot leer,
 En Christus selfs heeft die niet wel,
 In ernst ghebruyckt het kinder-spel? *

*I'ouij journellement dire
 La des sots de mots non
 sots. Montagn.*

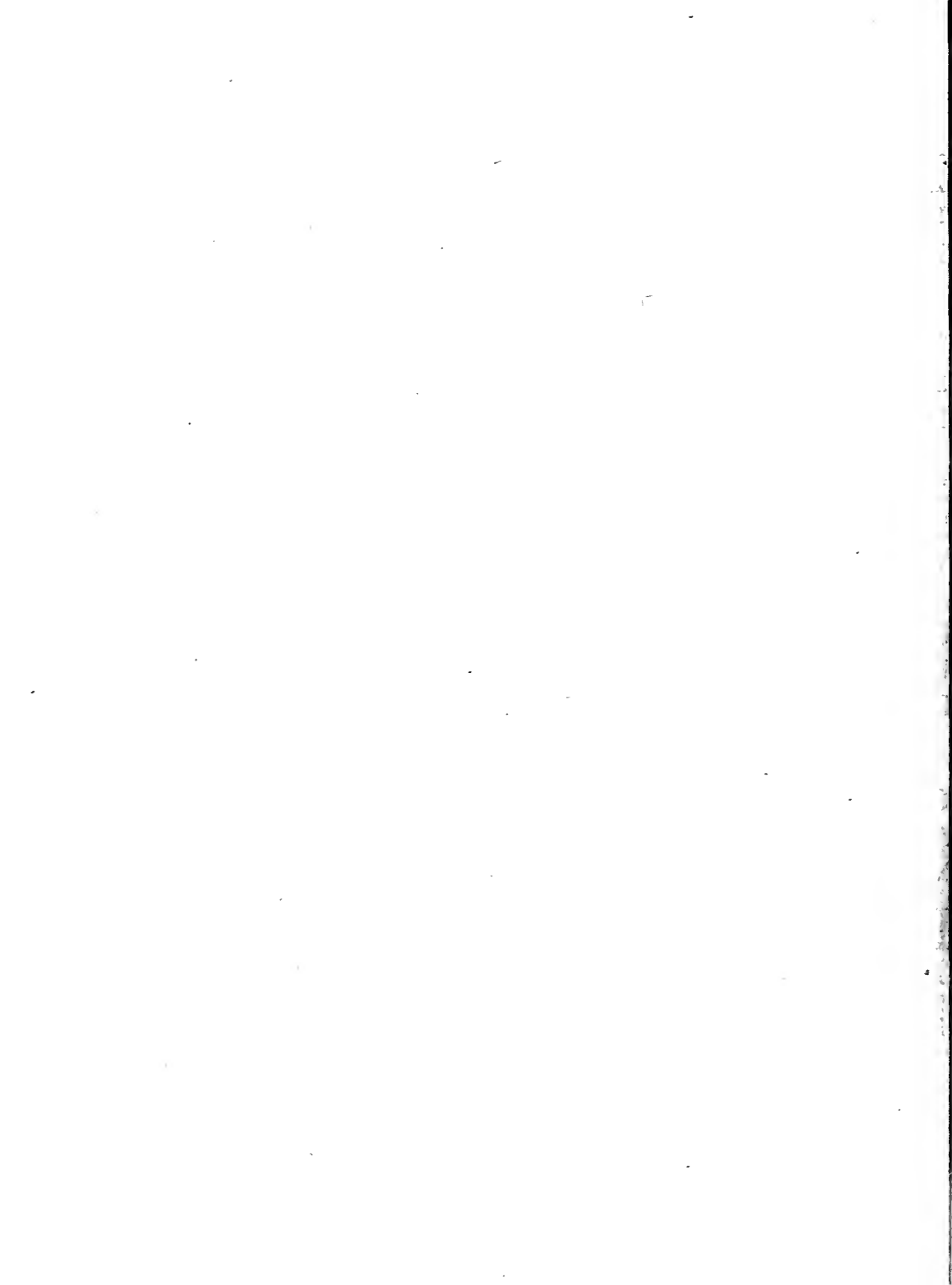
*Pittacus Mytilenus, ex
 graecia Sapientibus
 unus, ad pueros, non nisi
 cum paribus ludere vo-
 lentes, remisit juvenem
 quendam de uxore du-
 cēdā ipsum consulentem.
 Diog. Lart.*

Dan op dat ick u niet belet,
 Gaet uves weechs, en draecht wat met;
 Acht niet te kints het Kinder-spel,
 Maer denckt wat hoogher, en waert wel.

* Math. 11. 16. Luc. 7. 32.

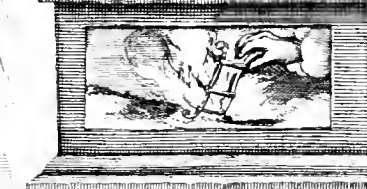
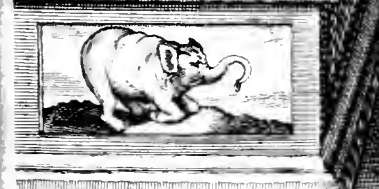
*Lusus pueriles non omninò contemnendos esse, & pondus aliquando habere Ro-
 mulus & Cyrus, in lusu a pueris reges creati, Septimius Severus index assignatus,
 & alij (quos refert Muret. Var. Lect. Lib. 2. cap. 9.) luculenti testes esse poterunt.
 Quid plura, mi Lector? omnia humana ludicra & lubrica, nam & ipsa, ut vi-
 demus, Ludit in humanis Divina potentia rebus.*

F I N I S.

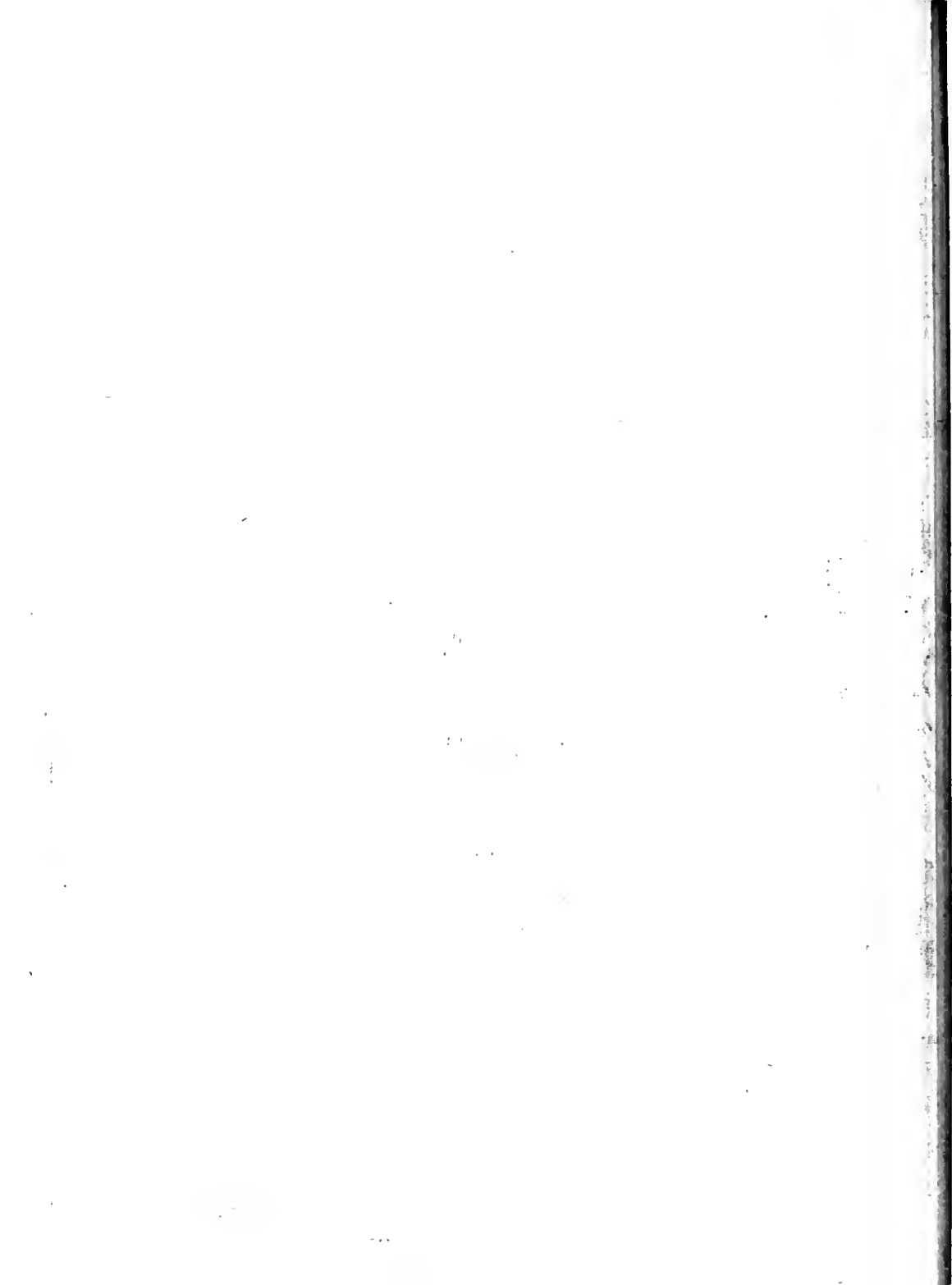
Sinne-Beelden,
certe. nu gheroepen
tot
Stichtelijke bedinckingen
E WZETCC.
ante quidem. Materiam nunc verò
in
Sacras Meditationes
transfusa.
EMBLEMES,
des Santes Amoureux, traduits
aux
Meditations Chrestiens.

o Jumen. o Xumen.

1. Co. p. 11.
Cum puer, egypti, iugosque, sapientiam, coarctam de pueri
Arabe cum fœtulo, in, pueris omne depopuli.

Ne Procul sal. nuni.

SILENI
ALCIBIADIS,
SIVE
PROTEOS.
PARS TERTIA.

MIDDELBVRGI,

Ex Officina Iohannis Hellenij,
M. DC. XVIII.

Cum Privilegio.

*Siet ick leg ghe u voor een vvegh ten leuen,
ende een vvech ten dooden.*

ALs t'Brant-hout leyt aen t'vier, het een eynd' sietmē gloeyen,
En die daer slaet sijn hant, ghewis moet sick verschroeyen:
Het ander Eynd', waer aen gheen vlam en heeft ghecnaecht,
Men sonder pijn al-om, ghelijck men wil, verdraecht.
Siet daer! ghy Menschen kint, God heeft u voor-ghelichreven
Het Goet, en oock het Quaet, de Doodt, en oock het Leven;
Wel aen, ter wijl ghy meucht, het goede neemt ter hant,
Met Loth naer Zoar vlucht, ter wijl dat Sodom brant.

QVA NON VRIT.

P*Ars Sudis igne caret, rapidis calet altera Flammis;
Hinc nocet, illasam calfacit inde manum.
Ecce! Bonum Deus, Ecce! Malum mortalibus offert,
Quisquis es, en tibi mors, en tibi vita patet.
Optio tota tua est, licet hinc, licet inde capefcas;
Elige, sive iuuet vivere, sive mori:
Quid tibi cum Sodomá? nihil híc nisi sulphur & ignis,
Quin potius placidum, Loth duce, Zoar adi.*

ECCLECIASTIQ 15. 16.

*La vie & la mort, le bien & le mal sont en
la presence des hommes.*

TA Vie est vn Tison, d'icy le pourras prendre,
Sans te Brusler; de lá, seras reduit en cendre;
Prens le costé, ou Dieu est gracieus & doux,
Ne touche pas l'endroit, ou brusle son courroux.

QVA NON VRIT.

IN peccatoris conversione tria requiri-
*ri satis decisum est, Verbum nimirum,
 Spiritum Dei, & Voluntatem hominis.
 Nec enim ut passiva tantum voluntas
 humana consideranda est, sed actionis
 nonnihil eadem, in prima animi muta-
 tione, abscribendum esse credimus. Quo-
 ties enim aliquis convertitur, Deus opus
 illud non in invitum, sed in volentem
 exercet: Atque eo ipso quidem momen-
 to, quo fit conversio, Dei gratia medi-
 ante, conversionem suam vult, is qui con-
 vertitur. Hinc rectè August. Serm. 15.
 de Verb. Apost. Qui te creavit sine te,
 inquit, salvare te non vult, sine te.
 Et rursus; Voluntatem nostram, vt
 bonum aliquod opus benè faciamus,
 requiri certum est; atqui eam ex no-
 bis, nostrâ potentiâ, non habemus;
 voluntatem quippè in nobis opera-
 tur Deus. Ecce enim! eo ipso tempore,
 quo gratiam Deus largitur, hoc ipsum
 quoque nobis confert, posse velle, &
 actu velle recipere.*

IN de bekeeringhe des fondaers dry dinghen
 van noode te zijn, te weten, het Woordt,
 Godes geest, ende den Wille des menschen,
 wert by God-salighe mannen in deser vougen
 toe-geltaen: te weten, Dat des menschen wille
 niet i lechtelick als lijdende, maer oock als een-
 nighe werckinghe in haer hebbende, in de eer-
 ste veranderinge des gemoets, haer verthoont.
 Want soo wanneer de mensche bekeert wert,
 God de Heere en werckt op den selven niet te-
 ghens danck vanden selven, ende als onwillich,
 maer met sijn danck, ende als gewillich: in vou-
 gen dat, dien selvé oog-nblic dat de bekeerin-
 ge aengaet, den genē, die bekeert wert, by mid-
 del van Godes genade, sijne bekeeringe selts ooc
 wil. En hierom seyt Augustinus seer wel, Ser.
 15. de verb. Apost. Den ghenen die u ghescha-
 pen heeft sonder u, en wil u niet salichmaecken
 sonder u: ende wederom, Onse wille van noo-
 de te wesen om een goet werck te doen, is gans
 vast en seker. Maer dese selve wille en hebbē wy
 nochtans door eyghen macht niet, noch uyt ons
 selven: maer de Heere werckt dit selve willen.
 Want siet! ter selver stonde dat God ons sijne
 ghenade schenckt, soo gheeft hy ons met eene
 dat wy connen willen, en dat wy het willen
 metter daet connen aennemen.

*Wy zijn te vooren doot en stil,
 God geeft ons 't roeren en den wil.*

DEVT. 30. 19.

*Testes invoco hodie caelum & terram
 quod proposuerim vobis vitam &
 mortem, benedictionem & maledictio-
 nem. Elige ergo vitam, vt & tu vivas
 & semen tuum.*

PROVERB. 14. 16.

*Le Sage craint, & se retire du mal;
 mais le fol s'escarmouche, & se tient
 seur.*

Bidt en u sal ghegeven worden, soeckt en ghy sult vinden, clopt en u sal op-ghedaen worden.

Wilt ghy des Bosch-Goddins vrou Echo's stem verwecken:
 En van haer zijn gehoort, en Antwoort van haer trecken:
 En veeselt niet daer heen, maer maect een hel geclanck,
 Soo suldy, door het Wout, vernemen haren sanck.
 Die wenst te zijn verhoort, moet hart en stem verheffen:
 Gheen flau Ghebedt en can tot aen den Hemel treffen,
 Niet climter op tot God, dat maer wast inden mont:
 Soo wie dan bidden wil, die bidd' uyt s'hartsen gront.

PSALM. 33.

Clamaverunt iusti & Dominus exaudivit eos.

I*ntensis opus est clamoribus, ut sonet Echo;
 Dum strepis exiguo murmure, Nympha silet:
 Nympha tacet tacitis, sed surgat ad aethera clamor,
 Mox responsa tibi, vel geminata, dabit.
 Vota quid effundis summis innata labellis?
 Ad tepidas celi non patet Aula preces:
 Tende latus clamore, Deus responsa remittet;
 Hic pia mens, Hic vox feruida, pondus habent.*

IAQV. 5. 16.

La priere du iuste f.i.ite avec vehemence, est de grande efficace.

QVI d'une basse vois Echó la Nymphe appelle,
 (Qu' attend il dans les bois?) n'aura response d'elle;
 Celuy aupres de qui le zele n'a nul lieu,
 Et prie froidement, n'est exaucé de Dieu.

Vocem (quam alij aliter describunt) ego, ut admirandum diuinae potentiae opus, Deo Opt. Max. imprimis dandam, dedicandam, censeo. *Tametsi enim, solo mentis ad Deum assensu, pios non raro Deum alloqui satis compertum sit, majori tamen energia animus feruens, ope vocis sese exferit, ac in calum, et ita loquar, impetum facit; quam si tacita solū cogitatione Deo preces offerat. Quidni enim orationem & rationem (quā utraque immensa Dei bonitas ceteris animantibus praestantiores nos reddidit) gratum Deo sacrificium offeramus? Praesertim verò cum nostra ipsius vox, auribus hausta, animum magis moveat, & (si languor fortè aut diversio) ad Deum veluti reducat. Tria igitur, ad preces ritè offerendas, merito requirimus, Animum preparatum, nec aliud agentem; Corpus submissum, & ad humilitatem compositum; & Fructum labiorum, id est, Vocem imò cordis penetranti emissam. Quae si jungamus, exaudiet procul dubio nos munificus ille Parens, si non ad voluntatem, saltem ad salutem.*

DE stemme (die den eené aldus, en den anderen also beschrijft) oordeelt wy, als een bysonder werck Godes, sonderlinge aenden selven toe-gheeyghent te moeten werden. Want al ist soo dat veel god-salighe alleenlijck door het opheven des ghemoets, ghewoon zyn tot God te bidden: evenwel nochtans salmen een vierich gemoet, door hulpe vande stemme, met meerder cracht voelen uyt-berllen, en met grooter ghewelt tegens den hemel als een uytval doen, dan off yemandt alleenlijck door den ghedachte sijn gebeden Gode op-droughe. En waerom doch en louden wy niet met alle de wercktuynen so des lichaems, als des gemoets, den Schepper van beyde, ten besten wy connen, vereeren? waerom en souden wy niet beyde die dinghen, waer door wy van God sijn verheven boven andere ghedierten, hem eerbiedelijken opdraghen, te weten woorden en ghedachten? waerom en fullen wy niet den gheheelen mensche Gode op-offeren? sonderlinge na dien onseyghen stemme, ter wylen wy bidden, van ons ghehoort zynde, daer toe dienstich is, om ons innen meer op te wecken, en t'elcken als die schijnen te willen gaen dwalen, wederom als tot God te brenghen. Wy houden daeromme datter dry dinghen noodich sijn, om wel te bidden, te weten eerst, een wel bereyt Gemoet, le-dich vā alle andere becominginge: tē tweedē, een Lichaem gansch en al gheestelt tot nedericheyt: en ten derden de vrucht onser lippen, dat is, een Stemme uyt het binnenste onser herten crachtelijck uyt-gedreven. Welcke drie dinghen indien wy in ons gebet te samen vougen, soo en istter gheen twyffel aen te slaen, of God wil ons gewisselijck verhoorē, indien niet na onsen wille, immers t'onnen besten.

PSALM 144.

Prope est Dominus omnibus invocantibus eum in Veritate.

BERNARD.

Quando fidelis, & humilis, & feruens oratio fuerit, calum, haud dubio, penetrabit, unde certum est quod vacua redire non possit.

Liefde bedeckt veel sonden.

DE Sim ghevoelt in t'hart een lieffelijck ontstellen,
 Als sy besiet haer Ionck off een van haer Ghesellen ;
 Gheen inghebooghen neus , gheen lichaem sonder steert
 Vertraecht haer soete min : T'is haer al lief en veert.
 Dit prijs ick inde Sim, t'is van haer beste streken.
 Wech met dat schamper Volck ! dat ander Luy ghebreken
 Gaet kauwen inden mont , en braken achter straet :
 Die God met ernst bemindt, zijn naesten niet en haet.

DELICTA OPERIT CHARITAS.

Gaudia pertentant tacitum tibi, Simia, pectus,
 Dum gremio Catuli membra pudenda foves ;
 Arcet ab amplexu non te sine crinibus aluus,
 Non sine ante oculos crimina naris habes.
 Displicet in multis, placet hac mihi Simia parte,
 Ach ! niger est, si quis pandere crimen amat.
 Livida lingua file ; Vitium tegit ille sodalis,
 Inbuat aethereus, si cui pectus, Amor.

PROVERB. 17. 9.

Qui cele le messiaict, cherche amitie.

LE Singe son Petit, combien que laid, ne laisse,
 Mais, sans s'en offenser, l'embrasse & le caresse.
 Si de Chrestien le nom ne veus porter en vain,
 Couvrir tousiours te faut les fautes du Prochain.

DELICTA

III.

Proximè à Christianæ charitatis penu ductum mihi videtur dictum istud Seneca; Secretè amicos admone, lauda palàm. Plerosque tamè homines in contrarium affici videmus, & ex animo dolemus. Laudant secretè, damnant palàm; vix enim duos tresve homines simul colloquentes audias, qui statim recensendis aliorum vitijs operam locasse dixeris, ita strenuè, in calumniæ campù hunc Martiù, ut ita dicam, descendunt. Rationem acutè tangit D. Hieronimus, Malorum, inquit, solatiù est, bonos carpere; dum peccantium multitudine putant culpam minui peccatorù. Agedum quisquis es, qui maledicendi hoc studium tibi insitum sentis, interroga conscientiam tuam, quid te moveat, verissimam Viri pij sententiam (nec dubito) invenies. Vetus malum est; malus bonum malum esse vult, ut sit sui similis. Nolite judicare, inquit benevolus Servator, & non judicabimini. Tribus modis pravum hoc iudicium instituitur, cum bonum alicujus factum in malam partem trahimus, cum malum in pejus, cum dubium in deterius. Ab fuge! & Sapientem audi, Prov. 4. 24. Plura vetat cartæ angustia.

Soo ghy een vrient berispen wilt, doet sulcx heymelijck: soo ghy een vrient prijsen wilt, doet sulcx int openbaer, seyter een Heyden, ende sulcx comt de Christelijcke sachtmoedicheydt al seer na by: dan het inderendeel doet schier reghelrecht het teghen-deel: prijsen sy yemandt, sy doen het int bysonder: laken sy yemandt, sy doen't ten aenhooren schier van een ynder. Men hoort nauwelick twee ofte drie menschen te samen spreken, of het schijnt datse haer selven tot het ophalen van eens anders ghebrecen als verhuert hebben, met soo vollen monde spreken sy daer van: De redene van dit heeft den Out-vader Hieronimus seer wel bemerct: Tis, seyt hy, den boosen een vermaeck den goeden een cladde na te werpen, en (soomen seyt) met haer slippen in d'asschen te sitten, meynende dat, om de menichte der gener die misdoen, hun mislaet cleynder is. T'gaeter veeltijds so, de gene die quaet zyn, wenschen dat de goede quaet mochten werden, om datser haers gelijk fouden veel vinden. De koeye, alse vuyl is, slaet gheeine haren steert rontsom, om de andere te maken, dat sy is. Dese genegenthey spruyt uyt een quade wortel, en dient misdien wel uytgeroyt te werden, ende in plaetse van de selve de liefde des naesten, gheplant. Oordeelt niet, op dat ghy niet gheoordeelt en werdt, seyt onsen sachtmoedigen Salichmaker. Dit verboden oordeel wert dry-sins ghevelt, als men t'goede ten quade duyct, als men t'quade tot slimmer treect, als men t'wijfelachtighe ten erchsten uytleyt. Hebby een Christelick gemoet, wacht van so te oordeelen, en liever laet in alle geleghenthey, nae den raedt Salomons, den lastermont verre van u zyn. Prov. 4 24.

1 CORINT. 13. 5.

Charitas non præsmit malum.

TRIVER. SERM. 2. IN ESAIAM.

SI matres erga fœtus tanta caritate afficiuntur, multo magis oportet nos er-

ga proximum simili caritate affectos esse; nam spiritus nexus calidiores vehementioresque sunt, quam nature.

PROVERB. 17. 9.

Qui cele le messaiet cerche amitié.

*Dat u de Satan niet en versoecke, om uwve
ommaricheyts vville.*

HEt moest u zijn ghenoech, Pan, by het vier te wermen ;
 Waerom quaemt ghy te na ? en perstet in u ermen ;
 Al is de liefde goet, te veel baert ongherief ;
 Men can oock Wijf, en Kindt, wel hebben al te lief.
 De maet van Echte Min sÿ, niet de lust, maer reden,
 T'is vuyl, het reyne bed in wellust te besteden :
 Die sich onmatich draecht int houwelijck x bedrijff,
 Vervalt in hoerery, oock met sijn echte wijff.

NE QUID NIMIS.

PAN, *satis est, modico caleat si corpus ab igne,
 Quid, miser! in flammis & tua damna ruis?*
*Omnis amor vehemens, malus est; nimis Uxor amari,
 Et Puer, & Genetrix, & Pater ipse, potest.*
*Omnis in alterius (procul hinc praetextus Amici)
 In propriâ nimis Coniuge sordet Amor.*
*Ni modus, & ratio iuvenilibus imperet ausis,
 Quisquis es, in propriâ Coniuge mœchus eris.*

Et choses bonnes ont leur exces.

A Proche toy du feu, mais touche pas la flame ;
 L'exces d'amour n'est bon, non mesmes en sa femme :
 Qui se comporte au liêt plus mollement, que faut,
 Au milieu d'un Amour sacré se fait Ribauld.

IV.

REs naturâ suâ optimas solo abusu
malas fieri, non solum ratio, sed &
usus docet. In re conjugali (vt alia si-
leam) vereor ne, iuventutis lubrico pro-
lapsi, plurimum peccemus, & in ipso ma-
trimonij opere a matrimonij scopo quam
longissimè aberremus; Idque specie (vt
ait ille) Virtutis, & umbrâ. Porro cum
Deum, id est spiritum purissimum, aucto-
rem matrimonij laudemus, vel eo admo-
nemur, non esse id intemperantiâ ac dis-
solutâ libidine conspurcandum. Hanc pe-
tulantiâ Ambrosius gravi quidem,
sed non indignâ censurâ notavit, cum
uxoris adulterum vocavit eum, qui in
usu conjugali verecundiâ rationem
non habet. Sed & aliud esse amasium, a-
liud maritum agere, etiam ij notarunt,
qui Vxorem non voluptatis, sed dignita-
tus nomen esse voluerunt; Romanos &
Ethnicos dico, quorum vel Comici ve-
teres eâ de re sanè iudicant, eorum vnus,

... . Quæ mulier suum virum (ait)
Volet sibi obsequentem esse, atque diutinum,
Modicè ac parcè ejus seruiat cupidines.

Lepidè Erasmus noster, Non provocare,
matrona est; comiter negare, pudoris;
obstinatè recusare, perfidiæ.

DE redene ende ervaertheydt leeren ons,
dat oock de aldernuttigste dinghen, door het
misbruyck alleen, gansch en al schadelick
werden. 'Tis te beduchten dat wy inde sake des
houwelijckx (om andere dinghen te verswij-
ghen) door de hitte des Ionckheydts ons dick-
wils vergripen, ende van het eynde des Hou-
welijckx, int werck des Houwelijckx selfs,
al-der-verst aff-dwalen. Wy erkennen God
(dat is een gantsch reyn Gheestelijck Wesen)
voor den infetter vanden staet, en daer door al-
leene dienen wy afghemaent te werden van het
selve met onnatighen lust te besootelen. Am-
brosius heeft de gene die haer hier in verloopè,
door eê scherpe, nochtans eygene, maniere van
spreken, overspeelders van haer eygè vrouwen
genaemt. De naem van Huyf-vrouwe is voor eê
naem van weerdicheyt, en niet van wel-lust,
selfs by de Romeynen, alrijdts ghehouden ghe-
weelt: haer Poëten hebben dies aen-gaende
goede vermaninghen gegeven, eene van hen-
heden seyter aldus,

Vrou, wildy deegh van uwen man,
Ghy dient u soo te stellen an,
Dat u begeiren, en sijn lust,
Noyt t' eene-mael en zy gheblust.

De Ghehoude en moeten hun dan niet laten
voorstaen, dat hen tegens malcanderen alles ge-
oorloft is, maer een yder handele de Sijne ma-
telijck, en met een sekere vriendelijcke stem-
micheyt, besittende also sijn vat in heylicheyt,
na den raet des Apostels.

Hieronim. Contra Iovian. Lib. 1. Cap. 30.

Refert Seneca cognouisse se quendam ho-
minem ornatum, qui exiturus in pub-
licum fasciâ uxoris pectus colligabat,
& ne puncto quidem hora presentia eius
carere poterat, potionemque nullam sibi,
nisi alternis tactam labijs, vir & uxor

hauriebant. Alia deinceps non minus in-
epti facientes, in que improvida vis ar-
dentis affectus erumpebat. Origo quidè
amoris honesta erat, sed magnitudo de-
formis; nihil autem Interest quam ex
honestâ causâ quis insaniat.

Allenxkens, *Tot dat Christus een ghe-
daente in ons crijghe.*

HEt geen ghy in de Schors der Boomen plaeght te snijden,
Can u ghedien tot leer, ten valt niet al besijden :
Dit schrift is teer int eerst, maer toeft een cleyne tijt,
De Schors, en met de schors de Letter, open splijt.
Als God eerst, met sijn Woort, ons harten comt beschrijven,
Men voelt daer in terstont gheen vast gheloof beclijven :
Maer, siet! een swack begin wert onghewoelick sterck,
Allenxkens, en met tijt, voltreckt den Geest sijn werck.

Tenera Pietatis principia.

I*ndimus arboribus, tenui dum cuspide, carmen;
Vix teneram signat parua litura cutem:
Incrementa tamen, vix intellecta, videbis,
Dum peragit tacitis passibus annus jter.
Enthea non hederam Pietas imitatur Jong,
Ferre cui patulas nox dedit una comas:
Parua fides primò, crescit sensim, & sine sensu,
Paulatimque sacrum Spiritus implet opus.*

EPHES. 4. 13.

*Peu a peu, jusques a ce que croissons a la
perfection d'homme en Christ.*

S*tu fais vn escrit sur l'abre, ne te haste,
Bien qu'il te semble estroit, le temps l'escrit dilate.
Vertu n'est point d'un jour, & l'œuvre de l'Esprit
En l'ame peu a peu de l'homme s'accomplit.*

Tenera

Non confuse, sed ordinatè in hac inferiora agit Deus, nec ab vno extremo ad alterum festinè, sed sensim, progreditur. Non repentino fulgore dies terrarum tractus pervadit, sed, praemisso dubia lucis crepusculo, paulatim

..... Medium Sol aureus orbem

Occupat, & radijs ingentibus omnia lustrat. Non statim, ex intenso frigore, in ardores Syrii precipitatur; sed, Vere, ac tepentis Favonij flatu intermedio, paulatim ad æstivos calores deducimur. Spirituales fideiū progressus planè hujusmodi. Nunquam, è medijs peccatorum sordibus, ad statum gloria suos evahit Deus, sed gratiam mediam interiicit. Vix vllus, ex vitâ insigni scelere contaminatâ, subitò in vitam Christiano nomine dignam immediatè erigitur. *Pictura*, inquit ille, capit primò ab umbris & lineis, deinde Monochromata, mox accessit lumen unâ cum colorum varietate, donec ad summam artificij pervenit admirationem. Idem de homine Christiano jure quis dixerit. Ne igitur animo distituatur Piemens, si lento, dummodò continuo, gradu ad vitæ renovationem, efferatur. Omne incrementum, etiam latens, credenti salutare est.

GOD gaet niet onschickelijcken, maer met Gorder te werck in alle dese nederighe dingen, niet schielicken van het eene uysterste tot het andere vervallende, maer door middelwegen allenxkens, en als by trappens, van t'eenetot het andere gaende.

*Den doncker van den swarten nacht
Wert niet terstont tot licht ghebracht,
Den Daghe-raet en morglien-stont
Verthoont voor-eerst haer roodè mont;
Dan rijst de Son, des weirelts oogh,
En climt allengskens meer om hoogh;
Tot dat ten lesten het ghesicht (licht.
Ons schemert, door haer crachtich*

Het gaet met den Gheestelijcken voort-ganck vande God-salighe ten naesten by mede alsoo. God en plach niemandt uyt den stanck der sonden, regel-recht tot heerlijkheyt te verheffen, maer sijn Ghenade, als middelaer, tusschen beyde te stellen. Selden werter yemandt, uyt een gansch rau en rouckeloos leven, op een sprongh over-gheset in een gesette en Christelijcke sedicheydt. De God-salicheydt en verthoont haer van sonden aen niet in hare volmaeckdtheyt, maer wert door daghelijckschen aenwas allengskens tot haer volcomentheydt ophetoghen. Een verslaghen Herte en heeft daerom den moet niet verlooren te geven, om sijn lanckxsaemen voortganck inde God-salicheyt, soo die maer staech ende geduerich en sy. Alderley aenwas (oock den ghenen die ons onghoevijcken aencomt, en diemen eer gewaer wort gheschiet te zijn, als te gheschieden) gedijs een Christelijck ghemoet ter Salicheydt.

2 CORINT. 3. 3.

Epistola estis Christi scripta non atramento, sed Spiritu Dei Vivi: non in tabulis Lapidis, sed in tabulis cordis.

PSEALM. 92. 15.

LE in ste s'avancera comme la Palme & croistra comme le Cedre du Liban, & Estant planté en la mayson de l'eternel, &c.

Laet u niet vryjs duncken.

DEn Specht wil met sijn beck dé Eycken boom doorbooren,
 Dies loopt hy gins en weer, nu achter en dan vooren,
 En siet, naer elcken pick, of t'gat mocht wesen deur,
 En, alst al omme comt, dan vint hy reet noch scheur.
 Kè Specht! u doen is slecht, en weerdich om begecken.
 Die t'werck hout voor ghedaen, can t'selve noyt vol-trecken:
 Groot-achting van sich selfs verdwijnt meest al met rou,
 Die meynt dat hy't al is, en wert noyt dat hy sou.

Arrogantia, Profectus obstaculum.

N*Vm penetrent morsus in singula vulnera querit,*
Dum nimium rostro Martia fidit Avis.
Peruia ligna forent, nisi peruia, Pice, putassem;
Dum ruis húc illúc, tempus inane volat.
Quí poterit, doctum qui se putat esse, doceri?
Quí sapiet, qui se jam putat esse sophum?
Semper inanis erit mens, qui sibi plena videtur:
Doctus erat, doctus ni sibi quisque foret.

ECCLES. 3. 24.

La presumption a decens plusieurs.

LE Pic auroit bien tost la fin de son ouvrage,
 Si de son bec n'avoit conceu trop grand courage:
 Vn cœur præsumptueux ne fera rien du bon,
 Puis qu'il á de son faiët trop grand' opinion.

ARRO-

M*Agis decorum est iuuenem discere, quam docere; Seni docere, quam discere. Melius tamen est provectoris aetatis hominem serò discere, quam in ignorantia perpetuà versari. Nunquam hominem tam exacta eruditionis uspiam exstitisse, ut amplius nihil addiscere poterit, ratio demonstrat. Non in vitâ solum, sed & in ipsâ morte, imò ex ipsâ morte, est quod discatur; praesertim homini Christiano. Odi homines ignarâ operâ, philosophâ sententiâ, aiebat ille. Indocilis sanè est, qui mavult doctus videri, quam esse: Vanus & arrogans, qui aut magna sibi vindicat, quæ ipsi non insunt; vel majora, quam quæ insunt. Utinam hoc animis omnium institutum! De alijs nunquam malè, de sese nunquam berè loqui, primum Christiani, alterum Sapientis est.*

HEt vougt een Jongelinck beter onderwefen te werden, als andere te leeren, voor een Out man daerentegens passet beter eē ander te onderwijfen, als selfs onderwefen te werden; en evenwel nochtans isset beter in sijn ouderdom te leeren, als altijd onwetende te blijven. Noyt en isser yemant so volcomen ofte in geleertheit, ofte in ervarentheyt geweest, of hy en heeft noch altijt yet in wetenschap connen toenemen. Men en can niet alleenlic in dit levē, maer in, en uyt de doot selfs, onderwefen werdē, voor al en sonderlinghe een Christelick gemoet. Iek hate alle menschen van veel seggens, en van weynich bedrijs, seyder eenevande Oude; Hy en is niet leerfaem, die liever heeft gheleert te schijnen, als inder daette wesen, seyde Bion. Hy is trots en ydel, so wel dē defen, die sic dingē toe schrijft dewelcke hy niet en heeft, als den genen, die sick grooter dingen vermeet als hy can. Tware goet datmen van andere nimmermeer qualic, van sich selven nimmermeer wel en sprake: die het eerste doet handelt Christelijck, diet het tweede doet, handelt wijffelijck.

CORINT. 8. 2.

SI quis existimat scire se aliquid, nondum cognovit quemadmodum eum scire oporteat.

INDOCILIS est, qui mavult doctus videri quam esse. Bion. apud Laërt. Lib. 4. Cap. 7.

PROVERB. 26. 12.

AS tu veu un homme qui cuide estre sage: il y a plus d'esperance d'un fol, que de luy.

VERS. 15.

LE paresseux s'estime estre plus sage, que sept qui baillent sage conseil.

*W*eest met ootmoedicheyt verciert want God
 wederstaet den Hooveerdighen.

O Blixems selfsaem cracht! Het Sweert springt, als in duygen,
 De Scheê blijft heel en gaeff, om datse weet te buygen:
 Het harde been, dat breect, het vleys is niet ontstelt,
 De Beurs is onghequest, in bryfels springt het ghelt.
 Den Blixem is Gods Schicht, des Hemels wonder wapen:
 God werckt, soo als dit Vier, in ons zija aertsche knapen,
 Op een verhart ghemoet sijn gramschap hart ontsteect;
 Wat onder Godes hant niet buyghen wil, dat breect.

Flectere, vel frangere.

*S*æpe vel intactâ nummi periére crûmendâ,
 Fractus &), illeso tegmine mucro, fuit.
*S*epe cutis totos ruptis tegit ossibus artus,
 Cum Deus ex alto Tela Trisulca jacid.
*M*ollibus indulget, durisque ferocius instat
 Fulmen, & ipse facit Fulminis Auctôr jdem.
*F*lecte genu: quicumque Deo non flectitur, ille
 Plectitur, elatos Numinis ira premit.

Aux humbles gratieux, dur aux orgueilleux.

CEs Iavelins de Dieu, la Foudre & la Tonnerre,
 Au Doux ne sont du mal, au Dur ils font la guerre.
 Homme humilie toy, baissant ton haut desir,
 Nul est, qui ne s'y rompt, qui ne s'y veut flechir.

Flectere

VII.

SI quis me interroget (inquit Augu-
stinus) quodnam primum, hominique
Christiano maximè necessarium requisitum sit, Humilitatem dicā. Si, quid secundum, idem respondebo. Si de tertio quaeratur, dictum repetam. Indicat vir Pius basim ac fundamentū totius philisophic Christianae in hoc praecipuè consistere, ut debellatā omni elatione ac superbiā, ex verā sui cognitione, unusquisque sibi vilescat, Deoque creatori sese submittat. Cum enim superbiae veneno primi Parentes afflati ac inflati, totam posteritatem nefando contagio infecerint; humilitate eam restitui, & ut in morbis, contraria contrarijs curanda esse, Deum non obscure testatum voluisse, satis constat. Nec mirum, cum & sentinam malorum superbiā esse, etiam ex iudicio naturali, Antiqui iudicaverint. Tarquinium hominem libidine praecipitem, avaritiā cecum, immanem crudelitate, furore recordem, vocaverunt Superbum, & putaverunt sufficere convitium, ait ille. Concludamus cum Nilo, & operam demus ut sit nobis vita excelsa, spiritus humilis. Nihil altū vult Deus, praeter se; propriū illi est cresta dejicere, dejecta erigere.

PETR. 1. 6.

Humiliamini sub potente manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis.

Soo my yemandt vraecht (seyt Augustinus) Swat de eerste ende noodichste deucht is voor een Christen mensche, ick sal hem antwoorden, Nedericheyt; wat de tweede Nedericheyt; wat de derde, Nedericheyt. Willende den God-salighen Man daer mede te kennen geven, dat het geheele grond-stuick des Christelijcken levens insonderheyt daer in bestaet, dat den mensche in sijn ghemoet uyt-gheroeyt hebbende alle trotsheyt en hoogmoet, en daer door gebracht sijnde tot ware kennisse en verachtinghe van sick selfs, hy sick inde leechste dweemoedicheyt voor God verootmoedige. Want naedien't onser aller Voor-ouders, door haren verwaenden hoochmoet in voortijden t'onfen verderve leelijck hebben laten ligghen. Soo heeftet den goeden God belieft, op de wijse vande ervaren Medecijnen, dese sieckte door strijdighe ghenceef-drancken wech te dryven. Laet ons dan trachten nae een hemelschen en hooch leven, maer naer een nederighen geest. De Heere der Heeren en wil niet groots, als sijne heerlijkheydt, want t'is hem eyghen, de hooghe nederich te maken, de nederighe te verheffen. Den dach des Heeren seydt Ies. 2. 12. sal gaen over alle het hoochmoedige ende hooghe, ende over alle het verhevene, op dat het vernedert werde.

Ghy, die een Christen zijt ghenacmt,
Vraegt, welke deugd' u best betacmt.
D'antwoort is cort: Voor eerst, en leet,
Is Ned'richeyt u alder-best.

PROVERB. 28. 14.

O que bien heureux est l'homme! qui se donne frayeur continuellement: Mais celui qui endurecit son cœur tombera en calamité.

C

Salich

*Salich is den man die versoekinghe verdraecht, want
als hy beproeft sal zijn, sal hy de croone der
heerlyckheyt ontfanghen.*

AL gaet ghy t'wit Satijn door-steken en doorkerven,
Schoon Maghet, even-wel en wilt ghyt' niet bederven,
Want, siet! soo haest u hant van steken haer onthout,
De wond' is gaeffen heel, de Steke blinckt vant gout.
O mensche, wie ghy zijt, en toont u niet t'onvreden,
Als God doorvont u hart met druck en swaricheden,
T'is niet tot u verderff: Siet Godes wonder hant
Gheneest, oock alse quetst; vercoelt, oock alse brant.

Sanat, quod perculit.

NOn tibi fert animus tua Serica perdere, quamvis
Mille foraminibus Serica, Virgo, notes:
Quod laceravit acus, rutilo mox splendet in auro,
Pulchrior ex ipso vulnere Tela redit.
Quos premis, Alme Deus, non opprimis; arrige mentem;
Qui gemis etherea vulnere facta manu:
Perfer, erit sana cute pulchrior ipsa cicatrix;
Et dabit haud dubiam vulneris Auctor opem.

D'un costé Dieu oingt, de l'autre il poingt.

TV fais au blancq Satin dix mille trous, m'Amie,
De tout celá pourtant ton cœur ne s'en soucie;
L'ouvrage en est plus beau. Dieu par son chastiment
Guarit le cœur humain, sa playe sains nous rend.

SANAT,

VIII.

Quod in bysso Virgo acu. pictrix, id in nobis agit Deus. Quem, precor, unquam honoravit magnus ille Opifex, quem non antè oneravit? Quem unquam è suis aut gratiâ spirituali imbuït, aut honore corporali egregiè decoravit, nisi præmissa, in utroque, insigni aliquâ calamitate? Non antè Patriarcha Iacob opulentus, & ingenti famulitio, tanquam exercitu stipatus ad suos redijt; quam solus bacillo innixus in exterâs regiones profugus abiisset. Non antè Iosephus regali splendore emicuit, quam carceris squallore sordiuisset. In spiritualibus: non antè Paulus impios a morte revocavit, quam in piorum mortem consensisset; Ecclesiam non propugnâvit, quam eam oppugnasset; lucem denique Evangelij, nisi cæcus, non vidit. Quid multa? viles sunt fidelibus afflictiones, etiam animi. Si quando ergo affligi te contigerit, ô Mens pia, corpore, siue animo, in solatium tui hoc, aut simile, argumentû deprome. Deo est propositum me honorare, infamiâ enim afficior: me firmare, quippe debilitor: divitijs me cumulare, in paupertatis angustias detrudor: gaudio me afficere, doloribus cruciandum me tradidit. Nam ut ait

~~AVGVST. SVP. PSALM. 21.~~

Intelligat homo medicum esse Deum, & tribulationem medicamentum esse ad salutem, non pœnam ad damnationem, sub medicamento positus vrcris, secaris, clamas: Non audit medicus ad voluntatem, sed audit ad sanitatem.

Ghelijck een Maghet met haer borduwerck, soo handelt de goede God metten mensche. Wie heeft hy oyt vereert, die hy te vooren niet belast en hadde? Wie vande sijne heeft hy oyt tijdelijck off gheestelijck gelegent, die hy te voren in beyde niet en hadde besocht? Den Oudt-vader Iacob en is niet eer met vrouwen, kinderen, knechten, maechden, en vee, als met een heyr-legher om-ringhelt, totte sijne ghekeert, voor hy met een staff alleen inde handt velt-vluchtich was vertrocken. Ioseph en is niet eer tot conincklijcken glans verheven gheweest, voor hy in t'duyfter des kerckers was neder-ghelaten. In gheestelijcke saken: Paulus en heeft niet eer de goddeloofse uyt den doot ghetoghen, voor hy inde doot vande God-salighe hadde bewillicht: hy en heeft voor Godes kercke niet eer ghestreden, voor hy die wel heftelijck te vooren hadde bestreden: hy en heeft het licht des Evangeliums niet ghesien, dan doen hy steke-blindt geworden was. Om cort te maken, den God-saligen strecken selfs hare swaericheden, t'sy in ziele off in lichame, gansch en al ten goede: ende daerom mach een Christelijck ghemoet wel sekerlijck aldus reden-cavelen: de Heere wil my tot eeren verheffen, en waerom doch? want my werdt oneere aenghedæen. Hy wil my verstercken, want ick ghevoele mijne swackeydt. Hy wil my verrijcken, want hy besoeft my met armoede: hy wil my verblijden, want hy trest my met droefheden. Siet daer! een seltsame, doch een vaste, maniere van reden-cavelen vande kinderen Godes.

~~Percin. Tract. de Spir. Desert.~~

DEi gratia incipit, crescit, perficitur, ut plurimum, per contraria.

APOCALIP. 2. 10.

NE crain rien des choses que tu as à souffrir: Sois fidelle jusques a la mort: je te donnerai la couronne de vie.

*Indien u ooghe boos is, soo sal u ghebeele lichaem
duyfter wesen.*

T'Is met de Leeu ghedaen, soo ghy maer cont ghewinnen
Het ooghe vande Beest. Den Duyvel dwingt ons sinnen,
Wint hy maer ons ghesicht: de stadt is vol van moort,
Indien des vyandts heyr wort meester vande poort.
T'ooch is der sonden deur; door t'ooch comt inghestreken,
Nijt, Eer-sucht, Vuyle lust, en duyfent quae gebreken:
Dus yder die met ernst zijn gheest opstijcht om hooch,
Van ydelheydt te sien bevaer zijn dertel ooch.

PSALM. 11. 9.

Averte oculos meos ne videant vanitatem.

Q*ui modo liber erat, victus leo servit ocellis:
Quisquis es, a victo lumine, victus eris.*

Credite, peccati sunt lumina nostra fenestæ,

Hâc & Avarities, & levis intrat Amor.

Pande fores, subit hostis, & omnia cede cruentat:

Pande oculos, Satanas cordis in arce furit.

Cura sit, ô, teneri tibi ne capiantur ocelli,

Ni seruum vitijs subdere pectus ames.

LVC. 11. 35.

Regarde que la lumiere qui est en toy, ne soyent tenebres.

LE fin-rufé veneur le grand Lion attrappe,
En luy gaingant les yeus, d'un voile de sa cappe;
Combien des braves gens sont par leur yeux frappez!
Noz yeus, hélas! nous sont fenestres de pechez.

IX.

Serpenti, loco angusto insinuare sese dum conatur, si caput modo respiciam detur immittere, protinus integro corpori facilis est transitus. Anguis istius mystici caput, id est, primam peccati suggestionem, si admittamus, ilico ad ipsa cordis penetrabilia malum procurret. Hic, & alibi principijs obstandum est: nam quem admodum scalas quasdam Jacobicas existare novimus, quibus, tanquam per gradus, in caelum entimur: ita via est quaedam declivis ac prona, qua lubrico lapsu in perditionem serimur. Nil adversario nequius, quoties aliquem in scelus aliquod, pellicit, non statim formatum, ac suis depictum coloribus id ipsum proponit, sed à parvis ferè initijs, non tam malis, quam ad malum insensibili quodam modo vergentibus, rem orditur, atque ita sensim ulterius progrediendo, id quod intendit, patrat. Nemo repente fuit turpissimus. Davidem in homicidium propellere dum vult, si rectà eò tendat, horrebit vel nomen sceleris bonus rex Otiū, itaque primò suggerit, ac torporem, max oculum nequam, hinc adulterium, denique, istis premittis, ut necessarium infert homicidium. Omne peccatum superbum est, amat assecclam.

LVC. II. 34.

Lucerna corporis tui, est oculus tuus; si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus lucidum erit, si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit. Vide ergo ne lumen quod in te est tenebrae sint.

Als haer de Slanghe door een enge plaetse wil indringen, can sy maer het hooft daer in crijgen, het gheheele lijf sal lichtelijck volgen. T'gaet even soo met de Oude Slanghe, den Duyvel, den welcken ons foo verre open vindende, dat hy maer de begintfelen der sonde daer in can vesten, hy sal lichtelijck alderley grouwelen daer by vougen. Daer is wel een Jacobs-ladder, om op-waerts ten hemel te climmen, maer daer is mede een neder-hellenden wech, leydende ten verderve. Den Duyvel, uyt zynde om yemandt te verlocken, ghebruyct ganseh cleyn, en nauwelick yet van het goede afwijckende begintfelen, glydende alfoo, ongevoelijcker wijze, allengkens dieper. Hy, wilende den David tot een doot-Flagher maken, berijt hem voor eerit met het sacht toomken van ledicheyt, maer verweckt daer by in hem, een crielen sin, vuylen lust, overspel, en ten laetsten de dootlach selfs, schier als een rootwendich gevogt vant voorgaende. De sonde is trots van aert, ty en wil niet alleen gaen, sy moet t'elcken den eenen laquay of den anderé achter haer steert hebben. Heck dan, die alle sonden niet en wil inlaten, moet elck vande selve van eersfen af wederstaen. Tis ghevouchlijcker, seyt den Borgher, een moetwillighen gast de deure voor t'hoof te sluyten: als, ingelaten sijnde, hem uyt te jagen. Tis voorsichtlijcker, seyt den Chrijgsman, des vyandts ingeck te beleten, als binnen landts met hem te oorloghen. Tis wijselijck gedten, seyd den Medecijn, de siekten in haer begintfelen te bejeghenen. Tis goet, seyt den Lantfman, de schapen voor den dam te schutten. Het beste van alle is, seyt den Christen, de Sonde al in hare gheboorte den necke te breken.

NILVS IN SENTENT.

Cohibe oculum: cum enim non attendaris, circum voluitur. Munto aures & oculos per illa enim ingrediuntur omnia tela malitia.

*Ick begheere te verscheyden vanden lichame , ende
met Christo te zyn; want dat is verre het beste.*

WAnneer den Hovenier slaet aen de Peer sijn handen,
En voelt, dat s' aen dé Boom hangt als gehecht met bandé,
Maeckt stracx een vast besluyt uyt dees soo stegen jeucht,
Dat hare smaeck is wrang , en tot gheen spijs en deucht.
Die, als de doot sijn Ooft, het menschen vleesch , comt plucken,
Niet volghen wil; maer laet sick als met cracht af-rucken,
Roept , door sijn bangheyt , uyt de wrangheyt van sijn hart.
Een wel-bereyde Ziel verhuyst als sonder smart.

Quod crudum , idem & pertinax.

V*illicus irrigui dum munera colligit horti,
Prodiga maturum sponte dat Arbor onus :
Si qua legi renuunt , ramisque tenacibus herent,
Scilicet ingrati poma saporis erunt.
Corpora Mors hominum manibus cum vellit avaris,
Mens Bona , ne sevi ; sponte sequemur , ait.
Qui negat avelli se posse , Deoque resistit,
Exhibet , heu ! crudi pectoris ille notas.*

ECCLÉS. 41. 4.

Ne crains point la sentence de la mort.

SE tient fort aux rameaux quant meure n'est la Pomme;
Le Fruict doux a manger bien aisement s'assomme.
Qui resiste au Destin , & de la Mort a pœur,
Cognoistre faiët, qu'il a mauvais humeurs au cœur.

QVOD

Feram avem caveã inclusam non opus est ut aliquis abigat, vel exire compellat, sed, simulatque cavea aperta est, statim in liberio rem campum avolat. Corporis erga stulo inclusi sumus miseri mortales, purum & apertum aërem, in morte, nobis recludit Deus: quid stamus? Nunquid, cum naulum exigitur, signum est nos in portu esse? Solem oriri quotidie & occidere videmus, nec turbamur, quia assuevimus, & natura hunc ordinem scimus. Quidni idem de vitã ac morte judicamus? Quid vsquam delectabilius quam animo securo, vel cum Simone dicere posse, Nunc dimitte servum tuum Domine? vel cum Paulo, cupio dissolui, & esse cum Christo? Tadio vita tamen mortẽ optare, quia vel adversa corporis vel animi patimur, nec animosum foret, nec commẽdabile. Timidus aequè habendus est, & qui mori non vult, cum opus est, & qui vult, cum non oportet, ait Ioseph. Agedũ ergo, mi Christiane, nec tantus sit dolor, qui in mortẽ te impellat ante tẽpus moriẽdi, nec tãta voluptas, quæ te detineat, cum est tempus moriendi. Non eripitur hæc vita, sed interrumpitur, ut meliori reddatur; non consumitur, sed mittitur ad certiora spiritus

TIs onnoodich eenen wilden voghel, die in een hutte opghefloten is, uyt de selve wech te dryven; want, de hutte maer open zynde, sal van selfs ghenoech wech vliegen. Wy menschen zyn in dit lichaem, als in een myte, ghevankelijck henen geset: God heeft ons de doot, als tot een ontf luyter van desen kercker, toebereydet. Wat schricken wy, als dẽ verlosser tot ons comt? Het afeychen van veerschaf, is dat niet een teycken dat wy ontrent die haven zyn, daer wy henen poochden? Wy sien de Sonne dach aen dach rysen en ondergaen, sonder dat sulcx ons eens verschrict, en waerom dat? overmidts dat wy weten dat sulcx den gemeenen loop der naturen is. Waerom en oordeelen wy mede soo niet, van ons leven en sterven? Daer en is (mijns oordeels) niet heuchelijcker als, met vollen mont en met een bereyt gemoet, te mogen seggen oft met den ouden Simeon, Nu laet Heere uwen knecht henen gaen in vrede: ofte met Paulo, Ick wensche ontbonden te zyn, om met Christo te wesen Door verdriet nochtans des levens, ofte om teghenspoet, t'sy dan inden lichaem ofte gemoede, en ware noch clouckmoedelijc, noch prijfelijc om de doot te wenschen. Hy is even vreesachtich ende den genen die schroomt te sterven, als hy sterven moet, en den ghenen die steven wil, als hy niet en moet. Wel aen dan, wie ghy zyt, ghy Christelijck gemoet, laeter gheen weedom zyn, die u ter doot dringhe, eer het tijdt is, laeter geen wellust wesen die u voor de doot doe erfelen, wanneer uwe tijt ghecomen is.

Ons lichaem wert ons ghenomen, om een better te gheven. Onsen gheest wert niet uytgebluft, maer herstelt.

AVGVSTIN.

Qui cupit dissolui & esse cum Christo, patienter vivit & delectabiliter moritur.

CHRYS. SVPER MATH. 10.
Mors, munus necessarium est Natu.

ra jam corrupta, quæ non est fugienda, sed potius amplectenda: Ut fiat voluntarium, quod futurum est necessarium.

Offeramus Deo pro munere, quod pro debito teneamur reddere.

SOo haest als maer de Rat het Speck heeft aen-ghegrepen,
 Soo haest sluyt oock de Val, daer staet de Rat benepen:
 Al heeftet snoode beest den roof al in den beck,
 Het sluyten van de Val beneemt de smaeck vant speck.
T'is niet ghenoech gheseyt, dat straf volght na de sonde,
 Want wie wat quaets begaet, strax en ten selven stonde,
 Dien eyghen ooghenblick, dat hy de boosheynt doet,
 Crijght, een gheduerich Grief, een knaghende ghemoet.

Pœna, comes sceleris.

ACH quoties falsę nos ludit imaginis error!
Mus sibi dum fingit prandia, carcer adest.
Et vorat, & capitur; nec erit mihi dicere promptum,
Quid prius eveniat num sapor, ane dolor.
Mus peccator homo est; Quisquis mala gaudia carpit
Corpore, quod pectus mordeat, intus habet.
Pœna voluptatis comes est, dolor ipsa voluptas;
Impurus nunquam gaudia pura tulit.

PROVERB. 11. 2.

L'orgueil est il venu? aussi est venue l'ignominie.

SI tost que la Soury ronger le lard l'avance,
 La voilà prinse au corps, tout a la mesme instance.
 Le Crœve-cœur est prest a l'homme qui fait mal:
 La peine & le pelché marchent d'un pas esgal.

XI.

OMnes, quas mundus propinat, voluptates apibus non dissimiles esse, non immeritò dixerim, fronte blanduntur, posticà pungunt. de sese judicent alij, ad me quod attinet, non memini quidquam mihi unquam accidisse, cui voluptatis nomē meritò tribuendū censeam. *Vnicus sanè dolor corpus magis afficit, quàm voluptates mille. Quid mirum? semper aliquis dolor voluptati, dolori nulla voluptas inest. Nullum mortalibus gaudium purum est: Tormentum autem, totum tormentum est. Id si verum in doloribus hisce temporalibus ac momentaneis, quanto magis id locum obtinebit in æternis. Hæc si vera, cum particula aliqua corporis affligitur, quanto veriora si corpus uniuersum: si dolor unius articuli, ut puta dentis, intolerabilis nonnemini videatur, quid de exquisito animæ simul ac corporis supplicio cogitandum est? statuamus igitur nullam hic voluptatem puram esse, vel si vspiam aliqua, certè, nisi in cōscientiæ puritate, non inveniri; Nam quemadmodum corpus voluptatum capax non est, nisi benè temperatum, ita nec animus nisi conscientia ritè purgata.*

TEn is niet ongherijmt, de wereltfche wellusten metten Byen te verghelijcken: alsoe selve beyde de soeticheyt inde monde, de bitficheyt en bitterheyt inde lteert draghen. Yder oordeele van sich selven, wat my belangt, ick derf segghen dat my noyt yet bejeghent is, dat te rechten den naem van wellust mochte gegeven werden. Een eenighe droefheyt, gaect ons veel dieper in, als duyfenderley ghenuchten. Ist wonder? daer en is gheen vreucht, die niet altijs wat onsoets ontrent haer en heeft: weedom daer en teghens en heeft nimmermeer een soete bete, maer is over al haer selfs gelijk. Het welke indien plaetse heeft in tijdelijcke pyne, wat salt zyn vande eeuwighe? Indient plaetse heeft, in een gedeelte des lichaems, wat salt zyn, daer het gheheele lichaem te lyden sal hebben? Indien de pyne van een tant, ofte ander cleyn lit, onlijdelijck wert geacht, wat salt zyn daer lijf en ziele ghesamentlijck inde uyttersten weedom fullen liggen? daer en is dan hier gheen blyfchap te verwachten, die recht suyver en onvermengt is: ten ware in een oprecht ghesuyvert ghemoet: want, ghelijck een onguer en onghesont lichaem niet bequaem en is, om wellust te pleghen, en in de selve smake te vinden, soo mede niet ons Gemoet, indien het niet gesuyvert en sy, van doodelijcke wercken.

GENES. 2. 17.

DE ligno autem scientiæ boni & mali ne comedis, in quocunque enim die comederis ex eo, morte morièris.

PROVERB. II. 21.

DE main en main le meschant, ne demeure point impuny.

*Cost en cleederen hebbende, wy sullen ons daer
mede laten ghenoughen.*

WAnneer Maetroos maer heeft een pijp Taback gedroncké,
Hy suysbolt, en sviert, al waer hy wel beschoncken;
Den Salamander leeft alleenlijck vanden wint,
Den Krekkel inden dau zijn voetsel soeckt en vint.
Een weynich spijs, en dranck, can ziel en lijf vermaken :
Elck heeft ghenoech, die maer zijn gierich hart can staken,
Die meest begeert, heeft minst : des wildy zijn gherust,
Vermeerdert niet u goet, maer mindert quade lust.

Sapientis facilis victus.

N*autica Pleps titubat, credas mera vina bibisse;
Quodque bibit, Tabaci nil nisi fumus erat.
Stellio se ventis, se rore Cicada saginat,
Nec minus in siluis hic salit, illa canit.
Quam modico contenta cibo mens equa quiescit!
Rapa triumphales pavit adusta viros.
Non augenda tibi res, sed minuenda cupido est,
Delitijs animum si saturare velis.*

Cœur content, grand Talent.

LE Matelot est gay beuvant de la fumeé,
La Sauterelle au bois se paist de la rosée,
Ton cœur, ton foible corps sera tost assouvy,
Les desreglés desirs si tu mets en oubly.

NATVRA

XII.

*Sæpe, ut stupendum diuinæ providen-
tiæ opus, tacitus mecum miratus sum
diversam alimentorum rationem, quam
Deus, pro re natâ, mortalibus dispensat.
Non raro operi rustico aut mechanico
intentum aliquem, non minori delectatio-
ne quam stupore, intuitus sum atrum pa-
nem cum additamento vilis alicujus ob-
somy vorantem, tantamque, imò longè
majorem, non dico voluptatem inde per-
cipere, verùm etiam multo validiorem
a frugali isto prandio consurgere, at-
que inflatus aliquis, & se vix capiens
venter ab innumeris gula irritamentis
redire solet. Nonne indiès videmus te-
nuiorum liberos contra injuriam aëris
satis malè instructos, parco insuper vic-
tu nutritos, pingues esse ac nitidos? Lau-
tionum contra filios molliter, & cum cu-
rà, habitos, dubiæ plerumque valetudi-
nis, cum medicorum pharmacis indiès
conflitari? Hæc contemplatus, quis non
exclamet non pane, sed Dei potentiâ vi-
vere hominem? & propterea superfluum
esse tanto apparatu corpusculum hoc sa-
ginare, cui enim id bono, nisi ut mox ver-
mes pinguiori escâ pascamus?*

ICK hebbe menichmael, als een sonderlinghe
werck van Godes goedicheydt, in mijn selfs
overleyt de bysondere maniere van voetsel,
die des selfs milde handt, yder na zyn gelegent-
heyt, bescheydentlyck uyt-deylt. Wie en sie-
ter niet met een verwonderende vermaeckelic-
heyt hier een Landts-man van sijn plouch, daer
een Ambachts-man van sijnen hant-werck af-
laren, ende een stuck casen-broodt, ofte andere
flechte spijs inde hant nemen, ende daer van,
niet alleenlyck soo meugelyck eten, als off den
smaeck van alle leckernien daer in verborghen
laghe, maer selfs veel beter gehart daer van op-
staen, als dese, die van alle costelycke spijs de
volheyt voor hun hebbende ghehadt, door het
opspannen van haren buyck, beyde kelder en
spinde haer ampt schijnen ontnomen te heb-
ben. Wie en sierer niet, met ghelycke bedenc-
kinghe, der schameler luyden kinderens dun-
nekens ghecleet, met harde cost ghespyst, ront-
som een couden heert ghenoechelycken spelen,
ofte vet en wel-ghedaen daer henen springhen,
daer middeler tijdt de kinderen van de rijcke
luyden, met groote cost en sorghe sachrens en
wernkens op-ghetoghen, als onder-gheble-
vene quele-balckens deerlijck op den hals
werden heen ghedraghen? Moeten wy, dit
siende, met vollen monde niet legghen, dat den
mensche alleene uyt den broode niet en leeft,
maer uyt, ende vande rijcke handt Godes? En
t'selve alsoo zynde, waerom soo seer op den
mont ghepast, anders dan om de woimen een
vetteraes voor te legghen? De bedenckinghe
des doots, ghelyckse andere ghebreken inbint,
soo canse oock stichtelijck ghebruyckt werden
tot betoominge vande gulsticheyt.

BERN. DE CONS.

*SI, quod Naturæ satis est, replere in-
digentiam velis, nihil est quod For-
tunæ affluentiam petas: paucis mini-
misque natura contenta est, cujus satie-
tatem, si superfluis velis urgere, aut in-*

*jucundum quod infuderis, fiet, aut
noxium.*

PROVERB. 27. 7.

*A L'ame qui a sain, toute chose amere
est douce.*

*Dienst-knecht der gherechticheyt is vry
van sonde.*

ALs ick int woeste wout hier voormaels sat verborghen;
Het drillen van een blat bracht my in duysent sorghen;
En schoon mijn wilden loop was vry en onbepaelt,
Noch schroomd' ick hier of daer te werden achter-haelt.
Nu ben ick, soo het schijnt, en soo ghy meynt, ghevanghen;
Maer neen, het gaet my wel; 'ken heb niet eens verlanghen
Te worden dat ick was, mijn gheest is nu recht bly,
Die sich ghevanghen gheeft aen God, is dan eerst vry.

Bonorum servitus, libertas.

A*D strepitum folij, trepidum me silva videbat;*
Ne caperer, timido pectore semper eram:
Carcere nunc claudor, sed an hoc sit carcere claudi?
Janua sepe patet, nec urvat ire foras.
Vincla placent, mihi dulce iugum, mihi carcer amœnus:
Ach! dum vita foret libera, servus eram.
Libertas servire Deo est, huic subdere discat,
Qui tibi servari libera colla velit.

A Deus serviri, est regner.

Bien que ie sois captif, si ne suis miserable;
J'ay pris congé des bois, prison m'est agreable:
Sauvage vie a Dieu, tu n'as fœlicité:
S'assuittir a Dieu, est vraye liberté.

XIII.

*SI quis mundi voluptatibus etiamnum
Simmersus, fidelium mores ac tetricam
(ut videtur) vivendi rationem inspi-
ciat; nil praeter erumnas, dolores, ac ve-
luti ergastuli angustias, meramque cap-
tivitatem eam esse facile pronuntiabit.
Quippè, ex sese coniecturam faciens, nil
nisi quod oculis, quod auribus, ac abdo-
mini blandiatur, in bonis habendum pu-
tat. Aliter censet animus verè pius; ei
enim ex dolore gaudium, ex fletu plausus,
ex captivitate libertas, tanquam è lym-
pido fonte, scaturire videtur: Ille in
quavis conditione servitij, liber est (in-
quit Ambrosius) qui amore non capi-
tur, metu criminis non obligatur, quem
non terrent praesentia, qui securus ex-
spectat futura. Servit contra, quicumque
vel metu frangitur, vel delectatione irre-
titur, vel cupiditatibus ducitur, vel in-
dignatione exasperatur; vel marore de-
jicitur. Omnis passio servilis est.*

YEmant inde wellusten des werelts verwer-
ret zynde, die zyn oog en slaet op het doen
vande God-salighe, ende haer strenge ma-
niere van leven, (soo hy meynt) insiet, laet hem
duncken dattet al ongeval, druck ende herten-
leet wesen moet, daer in dese luyden haren tijt
besteden: ia dat de selve als in eenwige gevang-
kenisse ghehouden zyn. Want, nae zyn eygen
herte oordeelende, meynt datter niet ver-
maeckelijckx en can ghevonden werden, dan
dat de oog en, ooren, en den buyck aengenaem
is, en wel bevalt. Een Godsalighe ziele gevoelt
hier van geheel anders, want die weet blyschap
uyt droefhey, hertenlust uyt weedom, verma-
kelijckhey uyt tranen, en vrydom uyt flaver-
nije te trecken. Den desen, seyt Ambrosius, is
vry, oock in alderley manieren van dienstbaer-
hey, die met geë malle liefde beseten en is, die
met den bant van giericheyt niet gebonden en
is, die door vreesse van sijn quade daet, elcken
niet wech gheruckt en wert, dien het jeghen-
woordighe niet en verschrickt, het toecom-
mende niet bevrees en maect. Hy is daer-
enteghens een rechte slaeff, die door vreesse
ontset wert, die door wellusten vervoert wert,
die door begeirlicheden herwaerts en der-
waerts getogen wert; die, off door gramschap
weit verbittert, off door droefheydt wert neder-
ghedreven. Int corte, elcke quade ghene-
ghenthey, is als een nieuwe slavernie.

2 COR. 3. 17.

*V*bi Spiritus Domini, ibi libertas.

AUGVST. IN IOHAN.

*V*is ut serviat caro anima tue: Deo
serviat anima tua: debes regi ut pos-
sis regere.

ECCLECIASTIQ. 6. 24.

*M*on enfant esconte, recoi mon propos
& nerefuse point mon conseil.

25. Mets tes pieds dedans ses cepts &
ton col dedans son carquant.

30. Et ses cepts te seront comme vne place
forte & ses carquants pour acconstre-
ments honorables.

Die sonde doet , is der sonden dienaer.

WAer heen belast ghemoet ? ghy meucht u loop wel staken.
 Denckt niet dat ghy u selfs met vluchten los sult maken;
 Waer ghy u henen keert , waer ghy u leyt , off set,
 V last is aen u vast , ghy voert u kercker met.
 Wiens hart is overstolpt , met onghefchiede lusten,
 Draecht een gheduerich pack , hoe soud' hy connen rusten ?
 Al wort hy schoon ghedient , al is hy Prins of Graef,
 Al maeckt hy and're vry , soo blijft hy doch een slaef.

Impius, & in libertate, seruus est.

I*mpia que proprio mens pondere pressa laboras,*
Quò fugit in nullá pes tibi fixus humo?
Nil fuga profuerit, nam quod fugis, instat eunti:
Impia perpetuus mens sibi carcer adest.
Cui corpus, cum corda regit malèsuada cupido,
Colla licet, jactet libera, seruus erit.
Nil iuvat, heu! latebras animo quesiisse nocenti,
Hunc, licet effugiat carcere, carcer habet.

Qui mal vit, son mal le suit.

VA t'en , ou tu , voudras ; ce non obstant sans cesse
 Ta charge te poursuit , & ton fardeau te presse
 Cœur plein d'Impieté : Encores que tes pas
 Sont pleins de liberté, esclave tu feras.

Cervus sagittâ saucius citato quidem
Cursu huc illuc vagatur, ac nemora
pererrat, At interea

Hæret lateri letalis arundo.

Solent mercatores, rebus pessum eunti-
bus, rationum libros plerumque seponere,
omniaque removere quæ artis alieni
molem ipsis reficiant; Sed nec minus
mentem excitam cura lancinant. Vidi
aliquando graviter saucios, qui chirurgum
tamen admittere recusarent, ne scilicet
vulnus tentaret, ac inspiceret; eum v-
ndaret interea omni ex parte cruor. Multi
quidem conscientiam vino immergere,
jocus fallere, vel peregrinando excutere
tentavère. Frustrâ. Vt enim is, qui spinas
habet in pedibus, ubique spinas calc-
cat; ita isti animum noxium ac inquietum
secum circumferunt, eumque differunt
quidem, non tamen auferunt. Vmbra
corpus, peccata animum sequuntur,
inquit Basil., & manifestas facinorum
representant imagines. Quid agitis Mi-
seri? agra mens curanda, non occul-
tanda est.

EEN Hinde met een pyl gheraecht,
Waer datse loopt, hoe datset macct,
Hoe datse rent, door bergh en dal,
Eylaes! 't en baet haer niet met al:
De schicht, die haer aen. doet de smert,
Blijft vast gehecht dicht onder t' hert.

Veel Coopluyden, welcker saken qualijck staen,
schicken wel hun boecken aen d' een zyde, om
daer in haeren soberê staet niet te sien, maer wat
batet? sy wetent al van buyten, en draghen den
hert-zeer al-reede in haeren boesem. Sommige
zyn gequetst, en werent wel, nochtans (door, ick
en weet niet wat, cley n- herticheyt) en willen sy
geen wonde- meester ontrent haer lyden, con-
nen ooc niet verdragen dat haer wonde getent
werde, om (quanfuis) niet te weten hoe diepe
die sy; en onder en tusschen loopt haer bloedt
daer henen. Even soisset ghefelt met een qua-
de Ghewisse, men wiltse verberghen, maer men
en can niet. Veel zynder die met herwaerts en
der waerts te reysen, met gaen en keeren, met
vrolijck geselschap te ghebruycken, die soecken
als af te slyten, immers in slaep te wiegen, ofte
wel inde wijn als te verdrencken, maer, och-
armen! te vergehefs, het ghene dat hun quelt,
is te diepe in hun geplactst. Die doornen in sijn
voeten heeft, waer hy ooc gaet, hy treter op, en
gevoelt over al de pyne. de schaduwe volgt het
lichaem, de sonde het gemoet, seyt den Our-
vader Basilius, de Gewisse doet een yder sien een
af-beelt, van t' ghene hy bedreven heeft. Wat
soeckten doch een sondich gemoet hier off
daer te verbergen? (soomen seyt) achter stoel-
en en bancken te steken. Een ongefonde ziele
dient genesen en, niet verstenen te zyn.

Augustin. Lib. 4. de Civit. Dei.

Bonus, etiamsi seruiat, liber est. Malus,
etiamsi regnet, seruus est: nec vnius
hominis, sed, quod gravius est, tot
Dominorum quod vitiorum.

Hieron. Epist. ad Simpl.

Stulto imperare servitus est: &, quod

pejus est, quo paucioribus praesit, pluri-
bus dominis & gravioribus servit. Ser-
vit enim proprijs passionibus, servit suis
cupiditatibus, quarum dominatio nec
nocte, nec die, fugari potest; quia intra
se dominos habet, intra se servitium
patitur intolerabile.

*Ick ben het licht der vveerelt, vwie my naevolcht, die en
sal inde duysternisse niet v vandelen.*

ICk was eens glibber-glat, ick ginck ghemeenlijck schuylen,
Int grontlop vander zee, off diepe Modder-cuylen :
Maer doe des hemels glans my crachtelijck bescheen,
Dien ouden vuylen slijm terstont in my verdween.
Nu drijv' ick op den stroom, nu staeck ick al de tochten,
Die ick eens plach te doen met d'ander zee-ghedrochten:
Die van Gods heylich vier ter degghen is ghetrest,
Sijn hert uyt t'aertsche slijm en leeghe slijck verheft.

IGNE vector mergi.

C*Vi modo turpe lutum, modo futilis alga tegebat,
Et modo scædabat vilis arena caput;
Cui modo phoca comes, conchisque rigentia cete,
Quantaque sub vitreo gurgite monstra latent,
Ecce! sacre tumidis ope Lampadis effero undis;
Perque fretum, salso tutus ab imbre, feror.
Fluctibus eripitur, mergi nequit, altior undâ est
Percaluit sancto cui semel igne iecur.*

PSEAVM. 27. 1.

*L'eternel est ma lumiere & ma delivrance : de
qui aurai-je peur ?*

LA fange de la mer m'alloit dessus la teste,
L'estoys environné de maint' hideuse beste;
Mays puis que le soleil m'a fait nager si haut,
Du goufre de la mer me maintenant ne chaut.

IGNE

XV.

Solenne est filijs hujus seculi actionibus suis nebulas offundere, ac multis ambagum involucris, densisq; tenebrarum umbraculis, quidquid agunt, involuere; id rei peruersae probabile plerumque signum est: nam male agentes lucem odisse, Veritatis elogium est. Contra mensura ac innocua nihil tegit, imò testes actionibus suis advocat, & Iobi exemplo, vita rationem publicè edere, & veluti humeris, expositam omnibus, ferre non veretur; omnes Menandros ac diverticula refugit, omnes tenebricones ac latebricolos odio habet, & ut generosus ille Romanus, domum in edito colle, ut ab omnibus non conspici modo, sed & inspicere possit, edificari sibi velit. Si quis ergò, vesperilionum more, nocte intempesta, operisque tenebrarum (ut Scriptura loquitur) sese adhuc delectari sentit, verè Lucis radijs necdum illustratū sese esse, non abs re, suspicari poterit: ut verò ab isto vitæ genere abhorreat, audiat imprecationem Esaiæ (cap. 29. 15.) & rebus suis applicet; & (inquit ille) qui profundi istius corde, ut a Domino abscondatis consiliū, quorū opera sunt in tenebris, & dicunt quis videt nos? Danda potius opera ut cū Paulo honestè ambulemus, prout in die.

TIs een algemeen gebruyck in t'bedrijf des werelts, dat t'eelken alffer eenige Linnie en door-trapje rancken voor handen zyn, men de selve onder dé duym en ter smuyck soeckt te beleyden: in voughen dat de duyter-nisse schijnt als een vast merck-teycken te zyn, van dinghen die niet recht en gaen. Die quaet doet, haet het licht, seyt het Licht des werelts: een oprecht ghemoet daer en teghens is open, ende recht uyt: roupt als ghetuyghen tot alle zyn doen, ende is te vreden het bouck zyns levens openbaerlijck met Iob, als op zyn schouderen te draghen, haet alle sluyp-sielen en haer luikerijen: wenst met dien recht-schepen Romeyn, dat sijn huys, voor de oogen van een yder open soude staen, en als doorluchtich sonde wesen. Iffer dan ergens yemant, die noch in sick voelt de genegentheyt om sijn saken in het duyftere te beleyden, en niet, als by nachte en on-tijde, te vliegen, als den nachtuyl, ofte vledermuys, dat hy hem voorseker houde, niet ghem eens te hebben, met de claer-schijnende stralen der warachtiger Sonnen: maer veel eer met dat drouve Wee t'welc den Propheet Esaias op de sulcke uyt-spreest cap. 29. 15. Wee, seyt hy, die verborgen zyn willen voor den Heere, haer voornemen te verhelten, en haer doen in t'duyfter te houden, en spreken wie siet ons? Laet ons liever, met Paulo, eerlijck wandelen als in den daghe, Rom 13. 13.

*Die staegh int duyster leyt en wroet,
Dat is een Lincker, off een Bloet.*

August. Tract. 106. in Iohan.

IONAS 2. 4. 6.

CRedere verè, est credere inconcussè, firmè, stabiliter, fortiter: ut jam ad propria non redeas & Christum relinquas.

LEs eaux m'ont environné iusques a l'ame, l'abisme m'a enclos tout à l'entour, la rosiere s'est entortillee a mon chef.

Mais tu as fait remonter ma vie hors de la fosse ô eternal mon Dieu.

*De glimmende wiecke en sal
by niet uyt-bluffchen.*

DOor swackicheyt des vleefchs leyt dickwils in ons leden
Gansch yverloos t'ghemoet , gansch lau zijn ons ghebeden ;
Een droeven roock bewalmt gheheel des hemels vier,
En gheen beweging meer des Gheests en voelt-men schier :
Maer als wy t'helder licht van t'Godd'lijck woort ghenaken,
Den roock verkeert in vlam , den Gheest begint t'ontwaken.
Hoe goedich bistu God ! al zijn wy meeps en sieck,
Dijn hant en bluft niet uyt d'half-uyt-ghebluste wieck.

Dum spiras , spera.

D*Vm mihi fax tenuem vix spargit in aëra fumum,*
Fax, decor ille mei pectoris , alma fides ;
Ad verbi , Pater alme , tui iubar ora reflecto,
Eque tuâ supplex lumina luce peto :
Sponte tui nobis venit obvia flamma favoris,
Flamma , vel extinctas docta ciere faces.
Quanta tua in miseros clementia, Rector Olympi,
Qui moribunda novâ lumina luce beas!

MATH. 5. 6.

*Bien heureux sont ceux qui ont faim & soif de
iustice : car ils seront rassasies.*

Bien que la chair ait faict a ma foy grande bresche,
Tu n'esteins pas, mon Dieu, la my-esteinte meiche :
Quant ie regarde a toy , mon iâ debil flambeau
S'esclaircit derechef d'un lustre tout nouveau.

XVI.

Cum vita nostra decursus continuam peccatorū seriem prae se ferat, nihil miseris solatiū restare facile colligimus, nisi Deus quispiam nobis adsit, cui vita continuā benevolentia scaturigine placidè decurrat. Talis autem in omni rerum naturā solus tu, mitissime Iesu, cuius animū ab omni asperitate alienum quoties intueor, toties extra spem positus sperare tamen audeō. Moysen miracula edidisse legimus, sed Aegyptum afflixisse: Eliam, sed caelum clausisse; Eliseum, sed belluas in pueros evocasse: Petrū, sed homines morte multasse: Paulū, sed Elimam visum ademisse. Tu verò, qui mel merum, aut piscium multitudinem in retia egisti, ut cibus largior homini suppeteret; aut aquam in vinum mutasti, ut potus liberior sufficeret: Tu motū paralyticis, visū cecis, sermonem mutis, sanitatē agrotis, munditiem leprosis, mentē sanam demoniacis vitam mortuis reddidisti: In nullo tu durus, nisi in Ventos, sed quia ij in homines duri: nisi fortè in Ficum, sed quia fructum non ferret: nisi fortè in Discipulos, sed cum pœnas cogitarent. Licet ergo Conscientia, peccatorū mole, ingruat, nunquā me desperatio ad laqueū, semper penitentia ad Christum evocabit.

ESA. 9.

Habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta est.

BERN. SERM. 7.

SI insurgant adversum me praelia, si

NAdemael ons geheele leven niet anders en is, als een gestrekte keten van alderley sonden: So hebben wy billicklijcken te denken, dat voor ons geen troost voor handen is, ten sy wy eenich Goddelijck wesen opsporen, wiens gneet in teghendeel niet anders en ty als geheel ghenade en goeder tierenthey. Ende nadien sulckx by dy alleene te vinden is, Heere Iesu, Soo willen wy op dy alleene hopen, oock dan, als wy buyten hope zyn. Want niet en is by dy oyt gedaen, off geseyt, als tot voordeel der menschen. Moyses heeft (t'is wel waer) wonder-wercken gedaen, maer Aegypten geplaecht. Elias, maer den hemel ghesloten. Elifaus, maer kinderen doen verflinden. Petrus, maer menschen gedoot. Paulus, maer Elimam met blinthey geslagen. Maer du, Heere Iesu, hebft dyne wonderdaden als van melck en honich doen overvloeyen: Hier hebdy mentichte van visschen inde netten besloten, tot volhey van spys: daer, water in wijn verandert, tot overvloet van dranc. De geraecte hebdy beweginge, de blinde het gesichte, de stomme de sprake, de siecke gesonthey, de melaeische reynicheyt, de besetene goede sinnen, de doode het leven geschoncken. Over al sydy dan goedertieren geweest, nergens straff, behalven tegens de Winden, maer om dat die straf waren teghens der menschen. Behalven teghens den Vygne-boom, maer om dat die de menschen gheen vrucht en gaf, behalvens tegens uwe longheren, maer om dat die de menschen wilden straffen. Niemandt is dan uwe vyant, als die vyant is vande menschen. Midtwelcken, hoe groot mijn misdaden zijn, Soo en sal my noyt de wan-hope totren bast, maer altydt de hope tot Christum afleyden.

mundus se viat, si Fremat malignus, si ipsa caro adversus Spiritum concupiscat, in te sperabo, tu arundinem quallatam non franges.

Gheen verblijden, als naer lijden en strijden.

DE Rat waer geern aen t'Speck, sy heeft naer t'aes verlanghen,
 Maer wil niet inde val, van vrees te zijn ghevanghen,
 Soeckt een verkeerden wegh, schout arbeyt en ghevaer,
 Maer eyndelijck, och-arm, gaet hongherich van daer.
 Wy wenschen wel, t'is waer, met God hier naer te leven,
 Maer wie wil in den dwanck van Godes wet sich gheven?
 Wat ketlen wy ons selfs? al die begeeren heeft
 Te leven als hy sterft, moet sterven als hy leeft.

Ni patiaris, non potieris.

E*Sca quidem placeat, sed proxima vincula muri,*
Si caveam subeat, triste minantur iter.
Ergo stat, & prædâ tuto parat ore potiri;
At miser impranso musculus ore gemit.
Optat homo velletque thoris accumbere divûm,
Difficili sursum sed piget ire viâ.
Quid salebras, quid vincla times? moriatur oportet
Dum vivit, moriens vivere si quis amat.

M A R C. 8. 34.

*Quiconque veut venir apres moy qu'il renonce a soy mesme
 & charge sa croix sur soy & me suive.*

CHacun desire és cieux heuresément a vivre,
 Ains du chemin estroit la route ne veut suivre,
 En vain doncq, ô Soury, esperes tu du lart,
 Puis que de la prison ne veus aussy ta part.

XVII.

Nunquam eximium quid facili negotio quis adipiscitur; scientiam laboribus honores periculis Deum vendere, & difficilia plerumque esse, quæ pulchra sunt, monet vetustum, ac venustum adagium: & ut Plato censet, id quod facile est, in magnis ac singularibus rebus minimè numerandum est. Quanto utiq; res melior, ac magis excellens, tanto impensius in acquisitione illius illaborandum est. Quid ergo? Christum sperare ausi sumus, & in ipso Summum Bonum, laborem autem ac arumnas subire detrectamus? Acuit in multis adipiscendi cupiditatē obtinendi difficultas, quidni & hic montes superamus, rupes pervadimus, valles transsilimus, ut feras aliquot, sese mutuo insequentes, vidcamus: Manet sub jove frigido Venator tenerę conjugis inmemor. Maximilianum Casarem tanto ardore feram in venatione inscutum memorant, ut currendo rupem assenderit, unde postea, nisi ab accolis adjuvus, descendere non potuerit. Ut corpus valeat ferrum patiemur, & ignes: ferimus secari nos, ac vri, ut miseram hanc vitam paululum protrahamus; Et aeternæ felicitatis præmiium, illo dolorum genere redimere ambigimus?

2 TIMOTH. 2. 5.

Qui certat non coronabitur nisi qui legitime certaverit, primum laborantem agricolam oportet de fructibus percipere.

Selden becomt yemant uyt-nemende gingen sonder groote moeyte: God vercoopt-wetschap voor arbeyt, eere voor gevaer, en al wat yet bysonders is heeft alijt sijn moeyelicheyt, seyt het oude spreek-woord: En hierom meynt Plato, dat gemackelijcke dingen selden yet voortreffelijckx in haer hebben. Het welcke alsoo zijnde, waerom sullen wy ons dan voor laten staen, dat wy Christum sullen ghewinnen, ende in hem het opperste Goet, ende dat als op ons gemack, en sonder slach off sloot? In veel dinghen werden wy ophghescherpt, om yet des te vierigher te begeeren, alleenlijck om dat ter qualijcken te becomen is, waerom en zyn wy, ten aensiene vanden Christelijcken wandel, mede niet soo gheneghen.

*Een Wey-man op de jaght ghesint,
En denckt niet cens om wijs off kint.*
Men schrijft, dat Keyser Maximiliaen op een tijt, met sulcken vienicheyt, een Wilt na jaechde, dat hy int ver oelch van t'selve, sich eyndelijck vont op een hooghe ende steyle rotze, vande welke hy, eyndelick tot sijn selven gecomen zynde, gheen n iddel en sach om af te geraken.
*Dē mens ontsiet noch vier noch sweirt,
Om hier te blijven op der ciit,
Men saegt hem aff sijn been en hant,
Sijn aders werden toe ghebrant,
Men giet hem wyle drancken in,
Vergifticht met een slang off spin;
Wat druck, wat cruys, wat teghenspoet,
Sal dan verschricken ons ghemoet,
Wanneer men in sijn herte prent,
Dat hooghste Goet, dat niet en ent?*

BERNARD. IN QVOD. SERM.

In hoc mundo, quasi in campo certaminis, positi sumus: qui hic dolores, aut plagas, aut tribulationes non suscipit, in futuro inglorius apparebit.

SIet hervvaerts, wulpsche leucht, wat macht den gilt-os baten,
 Dat hy een corten tijt gheleyt wert achter straten,
 Met bloemkens opghepronckt? dat hy met soet gheclanck
 Ghetrougelt wert? nadien hy wert gheleyt ter banck.
 Hoe cort is s'weerelts lust! hoe langh des hels bederven!
 O lust berooft van rust! ô doot, ontbloot van sterven!
 Wat ramp! wat gaet ons aen? hoe is ons treck soo groot
 Tot corte vreucht, waer van de nae-smaeck is de doot?

I IOHAN. 2.

Mundus transit, & concupiscentia eius.

T*Aure quid eximijs te cornua nexa corollis?
 Quidue iuvant agili tympana pulsa manu?
 Mox lanius rigidâ feriet tibi colla securi,
 Paruaque perpetuâ gaudia nocte lucis.
 Quid rosa, quid litui tibi, quid, homo, blanda libido
 Proderit? & vasto quidquid in orbe placet?
 Heu! levis & brevis est mundi, vel summa, voluptas,
 Et premit emeritum mors sine morte iecur.*

De court plaisir, long repentir.

QVe sert au pauvre bœuf qu'on des fleurs l'environne,
 Puis qu'un sanglant boucher de si pres le talonne?
 Qu'attens tu cœur charnel des voluptez confort?
 Helas! de là ne vient qu'un' immortelle mort.

POST

XVIII.

Orbis terrarum homini tanquam the-
 atrum est, unusquisque ibi nostrum
 scena seruit, comicam hic, tragicam ille
 personam sustinet: Comicam certè vir
 bonus; quocumq; enim ille exordio Actum
 incipit, lepido utique ac festivo sine vita
 fabulam claudit. Tragico cothurno in-
 dutus prodit homo nequam: nec perso-
 nā ponit, nisi cruentus: Actus enim postre-
 mus nunquam illi alius, nisi funestus ac
 tristis. Quotiescumque igitur hunc aut
 istum improbum initio Satrapæ perso-
 nam sustinere, ac magnum aliquid spirare
 videbis; contine te, ac suspende paulisper
 iudicium, dum tragico boatu scena
 claudatur. Finis distinguit fabulam.
 Quis bovem nitidum in pratis luxuri-
 antem dum videt, securim non cogitat?
 quis taurum sub iugo gementē dum cons-
 picit, macello haud destinātū concludit?
 concludamus & nos, Impiorumque feli-
 citate nihil miserabilius, Bonorum afflic-
 tione nihil felicius esse statuamus, nec e-
 nim unquam principia impiorum tam
 invidenda, quam exitus deplorandus;
 nunquam piorum principium tam triste,
 quam finis est placidus.

DE werelt, (seyter een) is aen den mensche
 als een thoneel, ydei een heeft daer, als
 zyn rolle, te spelen, den eenen, in een Bly-
 endich-spel, den anderē, in een Treur-spel. Een
 vroom mans leven heeft de eygenschap van een
 Comedie, want hoedanich zyn begintfel oock
 wesen mach, soo maect hy altijt een vroylijk
 eynde: Den goddeloofen daer en teghen is een
 recht Traghedy-speelder. Wanneer ghy daer-
 omme eenich werelts kint, ten eersten aenvan-
 gen, in heerlijckheydt hooge fiet uyt-muyten:
 schorst u oordeel een weynich op, ende let op
 het eynde: noyt en hielter Treur-spel op, al-
 leenlic met eē Wtcomen, de eygenschap vande
 Spelen, is meest gelegen in het besluyt, let daer-
 om wel op het laetite: op t'scheyden vande
 mart (seght ons spreek-woordt) kentmen de
 Coop-luyden. Wie sieter een vetten Os in een
 wel-begrasde weye, die niet en denckt datse te-
 gens de byle opwast? Wie sieter daer en tegens
 eē beest suchtē onder het jock, die niet en merct,
 dat t'selve niet en is voor het vleesch-huys?
 Laet ons dan besluyten, en segghen datter niet
 ellendigher en is, als het gheluck vande godde-
 loofe; niet gheluckigher, als den teghenpoet
 der vroomen. Het begintfel van een booswicht
 en wordt nimmermeer soo seer benijt, als zyn
 eynde beclaecht werdt. De begintfelen vande
 God-salighe en zyn nimmermeer soo verdriet-
 lich en beswaerlijck, als haer eynde is sacht en
 liefelijck.

AVGVST. IN MATH. 27.

Si haberes sapientiam Solomonis, pul-
 chritudinem Absolonis, fortitudinem
 Sampsonis, longævitatē Enoch, divi-
 tias Crasi, felicitatem Octaviani; quid
 profunt hæc cum tandem datur caro
 vermibus & anima demonibus?

PROV. 7. 21.

Elle l'a fleschi par la force de ses douces
 paroles & l'a enduit par les mignardises
 de ses leures.

Il s'en va apres elle incontinent com-
 me le bœuf s'en va a la tuerie.

God den onbeweechden Rotsteen, beweecht het al.

O! Welck een sware last ist, van Gods aert te schrijven,
 Voor ons, die als een damp hier opter aerden drijven?
 Doch, t'wijl ons kintschen mont hier soo wat stamert off,
 Het sy, ô grooten God, het sy, met dijn verloff.
 Du bist de Rots die dit groot Al daer heen cont voeren,
 Besocht ons, sonder sorch, beroert ons, sonder roeren,
 Raectt alle dinck, en reectt alleenlijck uyt dijn wil,
 O wonderbare cracht! diet Al beweecht is stil.

Quod movet, quiescit.

P*ulvis & Umbra sumus, describere numen Olympi
 Non opis est nostra; pulvis & Umbra sumus.
 Pace tuâ liceat tamen, O Deus optime, de te
 Paucula vel blefo promere verba sono.
 Tu Rupes qui cuncta trahis, qui cuncta gubernas,
 Est tamen jnterea te penes alta quies:
 Nulla subit te cura, Pater, tamen omnia curas,
 Astra Solumquè moves, nec tibi motus inest.*

IAQV. I. 17.

*Toute bonne donation & tout don parfait est d'enhaut, descendant
 du pere des lumieres, par devers lequel il n'y a point de variation
 ny d'ombrage de changement.*

VOycy! tout l'univers de ceste grande Roche
 Attiré sans tirer: Quand Dieu sur nous decoche
 Tantost ses dons, tantost sa foudre & son couroux:
 Le tout mouvant est coy, le punissant est doux.

QVOD

XIX.

Nos nē infinitum, aeternum, ac ineffabile Numen (ex quo, per quod, & in quo omnia, a quo sunt omnes causae causarum) definiamus aut describamus: nosne hominuli futiles, ac nihili, qui necdum culicis aut pulicis corpusculum satis perspeximus? absit, absit. Deus religione tantum intelligendus, pietate proficiendus est, sensu vero persequendus non est; sed adorandus, ait Hilar. Interea tamen, ore venerabundo ac humili, de Deo fas est proloqui ea quae ipse de sese, in libris mysticis, memoriae prodidit. Nec brevius quidquam aut mirabilius ex immenso isto Oceano facile depromat aliquis, hoc elogio, Deum immobilem esse, omnia tamen movere; Deum securum esse, omnia tamen curare; Deum inconcussum esse, omnia tamen quaterere. Plura quid addam? quidquid in Deo est, Deus est, inquit Hilar. Melius ergo Deum ex operibus cognoscas, & ut solem non directò, ait Hermes, sed in aquis intuemur, sic Deum in operibus. Eo si quis se modo ad Deum attollat, ilicò humiliabitur; nec enim fieri potest ut quis Deum cogitare, & eodem tempore elato animo esse possit.

Hoe souden wy dat On-eyndich, Eeuwich, On-uyt-sprekelic Wesen Godes, uyt het welcke, door het welcke, en in het welcke alle dingen zyn, van t'welcke de beginnscelen aller beginnscelen af dalen, hoe segh ick, souden wy den aert en eyghenschap van t selve recht beschrijven? Wy arme aert-wormen, die nauwelijck noch de eyghenschap van een nietighe mugghe ofte vloot recht ondeifocht hebben? God is door nedericheyt te verstaet, door Goddientlicheyt te belijden, niet met onse sinnen op te volghen, maer aen te bidden, seyt den Outvader Hilarius. Onder-tusschen nochtans is niet onghoorlooft, met eerbiedighen en nederigen monde van Gode te uyten, het ghene hy selfs van hem door sijnen Gheest heeft laten getuyghen. Waer van dit cortelijck, doch grondelijck, can gheseyt werden. Dat hy alle dingen beroert, selfs onberoerlijck: dat hy alle dinghen besorcht, selfs buyten forge: dat hy alle dinghen beven doet, selfs gheensins beweecht zynde: om cort te spreken, al wat in Gode is, dat is God, en Goddelick, seyter een Outvader. Het Goddelijck wesen dan, is best te kennen uyt sijn wercken, ende ghelijck wy de sonne niet regelrecht, maer in het water aensien en connen, also mede God niet als in sijnne wercken, seyt Hermes. Yemant dan, in voughen als vooren, sickt tot Gode verheffende, sal buytē twijfel sickt ten hoogsten vernederen, want wie en soude sickt selven niet verachten, ende onder sickt neder-sigen, als hy op God maer en denckt?

PSALM 103. BVCH.

*Iste flammantis super alta caeli
Culmina immotum solium locavit,
Et suo nutu facile uniuersum
Temperat orbem.*

Herm. Poemand. Cap. 11.

*Omne motum non in moto movetur, sed
in quiescente, & id quod movet, quiescit,*

*Het en behoort u lieden niet toe, te weten de tijden ofte
stonden, die de Vader in zijn eyghen macht gestelt heeft.*

DAt Heylichdom, ô Maeght, hier binnen lagh verholen
Was u gheseyt, maer, siet! nieuſ-gierheyt ded' u dolen:
Ghy woudet voor u sien, en tasten metter hant
T'gheen u niet en betaemt, en soo quaemt ghy in schand.
Laet daer des Heeren Arck: des hemels hooghe saecken
En staen ons niet te sien, en staen ons niet te raecken:
Niet soecken is hier best, t'niet weten hier verkieſt,
Die soeckt, hier niet en vint: en die hier vint, verliest.

Tegenda non detegenda.

Fida tibi nutrix hâc pixide sacra latere
Dixerat, & satis hoc debuit esse tibi;
Quid tractare manu, quid cernere, Virgo, requiris,
Quaque tenere manu, quaque videre nefas?
Sacra Dei reverenter habe; quid fœderis Arcam
Tangis? iô, cohibe stulta puella manus.
In multis nescire juvat, scivisse nocebit,
Sepe perire fuit, quod reperire vocant.

ECCLES. 3. 22.

*Tu n'as que faire de voir de tes yeux
les choses secretes.*

QVel curieus desir ton pauvre esprit incite,
Pour voir ce que ne dois? trouvant en seras quite,
Ne sonde les secrets, ains mets au ciel ton cœur:
Ne touche de la main a l'Arche du Seigneur.

TEGENDA

VT genus quoddam est stolidæ sapientie, ita doctæ ignorantie speciem prudentiores notant. Quemadmodum enim omnium rerum, sic & scientiæ quoque intemperantiâ laboramus. Deus melius scitur nesciendo, inquit August. quæque ille occulta esse voluit, minimè scrutanda sunt: nam de Deo, etiam vera dicere, periculosum est. Absit ergò illicita ac otiosa curiositas, sobrius intellectus in omnibus aptior est: reficit quippè animam, nec gravat mentem, inquit ille. Apage mihi cum istis (ut Plato ait) qui sagunt inquirere in ea & quæ supra terram, & quæ supra cælum sunt. O homo, quid miraris siderum altitudinem, & profunditatem maris? animi tui abissum intra, ac mirare si potes, ait Isid. de summo Bon. Præstat discere ad veritatem, quam ad vanitatem; & in hoc desino.

Ghelijcker een aert is van dwase wijsheyt, Ghoosler mede een soorte van gheleerde onwetenthey. Want gelijc den mensche in alle dingen onmatig is, lo is hy mede overtollich in leer-sucht. Men weet God best, met niet te weten, seydt Augustinus, en al wat de Heere voor ons verborghen heeft, en dient niet na-gespoort: selfs met waerhey. van Gode te spreken, is sorchelijck, en niet sonder gevaer. T'is daerom gheraden alderley nieuw-gierighe neuf-wijscheyt te verwerpen; een nuchter verstandt, een matighe wetenschap is tot alles bequamer, want sy verquickt de ziele, ende en beswaert gheensins het ghemoet. Wech dan met de ghene die (ghelijck Plato sey. t) willen door-gronden en het ghene dat boven der eerde, ende het gene dat boven den hemel is. Wat verwondert ghy u, ó Mensch, over de diepten der zee, over de hoochte des hemels? Treect inden af-gront uwes ghemoets, indien ghy cont, en verwondert u dan, seydt Isidorus. T'is ons nutter te staen naer waerheyd, als nae ydelheyt. Niet hoe veel, maer hoe eel: seydt het spreek-woordt.

BASIL.

ANimi morbus est, malè & superflue de Deo querere.

AVGVST. LIB. II. DE ORD.

DEus melius scitur nesciendo.

HILAR. DE TRIN.

DEus religionè intelligendus est, pieta-

te profitendus est, sensu verò persequendus non est, sed adorandus.

DEVT. 29. 29.

Les choses cachées apartiennent à l'éternel nostre Dieu: mais les choses révélées sont pour nous & nos enfans.

*Den defen een reuck des doots, ter doot : Ende den ge-
nen een reuck des levens ten leven.*

DEN Pieter-man verweckt in defen mensch verblijden,
Een ander man gheraect door hem in bitter lijden ;
Niet door des vifchs ghebreck , den vifch is wel en goet,
T'is s'Viffchers eyghen feyl dat hem de pijn aen-doet.
Vwet , Heer , is oprecht , en al dees vreemde ftreken
En zijn , niet van u woort , maer s'menfchen quae ghebreken :
Waer t'Bieken honich foect , op bloemkens off op cruyt ,
Daer fuyght de vuyle Spin , vergiftich voetsel uyt.

ECCLES. 32.

*Qui quærit legem replebitur ab eâ, & qui in-
fidiofe agit scandalizabitur ab eâ.*

P*ifcis idem genus huic alimenta benigna ministrat,
Pifcis idem genus huic caufa doloris erit :
Cur aliquis pifcem pronuntiet effe malignum ?
Cum nocet , haud pifcis , fed, coec, culpa tua eft.
Sancta Dei lex eft , fert pagina fagra salutem,
Quo pereat , tamen hinc lector iniquus habet.
Libet apis violas , & aranea libet eafdem ;
Hec aconita trahit floribus , illa favos ?*

Le fol eft l'auteur, de fon malheur.

DEUX prenent vn poiffon, poiffon de mefme forte,
L'vn en fent grand tourment , & l'autre bien s'en porte :
La caufe eft du malheur la mal-adroite main :
Ta loy eft juſte , ô Dieu , meſchant le cœur humain.

BONIS

XXI.

AB ipso Conditore nihil malum aut turpe, ait Hermes: turpia enim, sunt affectiones inherentes generationi, sicut arugo ari, sordes corpori; atqui nec aruginem fecit faber, nec sordes auctor produxit, nec malitiam Deus. Scripturam Sacram, ad stabiliedas omnium ferè atatum hareses, detorqueri omnes videmus; atqui id non scriptura vitio, sed naturæ ali hominū sive ambitione, sive pravitate fieri, ratio docet. Vultures ad malè olentia corpora, præteritis amarus ac odoriferis, feruntur; muscæ sana corpora prætervolat, ad ulcera propret. Ita isti, claris ac perspicuis Scripturæ locis omisissis, obscuris ac dubijs adhaerescunt, aut non raro perversa interpretatione dubios facere conantur. Imo verò quemadmodum eadem purpura homines delectat, ac ad gaudium provocat, tauros offendit, ac irritat ad pugnam: sic ex eodem loco hic doctrinæ salutaris, ille scismatis ac sectæ occasionem sæpe arripuit. Vnde hoc verbo dicam: Deus bonus, Scriptura sancta, Homo perversus.

VAnden Schepper en comt niet quæts, seyt Hermes, want het ghene dat inden mensche quæet is, zyn des selfs aengheboren gheneghentheden, hem aenhanghende ghelijck den roest het yser, ende de vuylicheyt het lichaem doet, nochtans en is de smit geen oorfsake vanden roest, noch den genen die het lichaem gheteelt heeft vande vuylicheyt, noch God vanden quade. Dat de heylige Schrift tot versterckinge van alle Ketterijen werdt te berde ghebracht, ofte door verdorventheyt, ofte door eergiericheyt der menschen, leert de ervarentheyt. De Giervoghels, al wat wel rijckt voorby vliegghende, vallen op de stijnckende en bedorven lichamen. De Vliegghen gesonde leden verlatende, gaen suyghen aen sweeren ende etter-buylen. Veel menschen effene nutte Schriftuer-plaetsen vande handt slaende, nemen ghenuchte vremde besluyren te smeden, uyt eenighe twi sflachtighe ofte duystere redenen. Iae gelijck een ende het selve purperenlect de mensche vervrolijckt, de Stieren vergramt en doet rasen; op ghelicke wijze sal den eenen somwylen Gods salighe leer-stucken, een anderen schadelincke Ketterijen, uyt een en de selve plaetse trecken. Wat is hier de reden van? int corte; God is goet, de Schrift is heyligh, maet den mensche is verkeert.

*Als quæet, uyt goet, ons meder waert,
Dat coomt uyt ons verdorven aert.*

PROV. 8.

Præsi sunt omnes sermones mei, non est in ijs prævum quid, neque perversum: recti sunt intelligentibus & equi invenientibus scientiam.

I CORINTH. I. 18.

A Ceux qui perissent la parolle de la croix leur est folie, ains a nous qui obtenons salut, elle est vertu de Dieu.

De weerelt ghebruyckende, als niet ghebruyckende.

MEn vint een water-beeck, die door de zee comt strecken;
 Doch laet met t'siltich nat, haer soetheyt niet bevecken:
 Maer hout sich onvermengt, en dwingt als met een toom
 Haer water, dat het niet vererghere van stroom.
 De weerelt is een zee, wy sweven door haer baren;
 Ey! laet ons sin en hart van t'aertsche zout bewaren,
 Wy zijn in s'weerelts stroom, wy sien haer snel ghety,
 God gheve! dat in ons de weerelt niet en zy.

Medijs immixtus in vndis.

E*sse ferunt, medium qui per mare voluitur, amnem,
 Is tamen equorei nil trahit inde salis.
 Nos mundi pelagus, nos vastum currimus equor,
 Nos tenet in salso Doris amara sinu,
 Omne latus ferit vnda, furit celer estus arenis;
 Ach! quid agat tantas rivulus inter aquas?
 Alme Deus, liceat nulla falsugine tinctis
 Reddere corpus humo, reddere corda tibi!*

Bien te bainze, Mais sans meslange.

LA mer en ce tableau, lecteur, prens pour le monde,
 Et gard toy que son sel iamais ne se confonde
 Avec le fleuve doux de ton esprit Chrestien,
 Dieu donne, que chacun bien donne garde au sien.

Semina ac planta, aliunde petita, ex qualitate terræ, cui inscruntur, brevis fructus producant: animalia, in aliam regionem translata, ad genium loci, in quo habentur, indolem formant: Idem nobis serè accidit, mentem ad verbi divini normam indiès nobiscum formamus, & vitæ melioris spem animo concipimus, at simulatq; in mediâ urbe versari occupamus, ubi nos res hominesq; circumstrepunt, subito hinc tumultus ac turbas haurimus, & negotiû nobis, non nostra solum negotia, sed aliena etiam, faciunt. Miseros nos! abripimur, & contagione plerumque insanimus, *ecquis enim*

*..... Cui mens circumflua luxu
Intactum poterit vitio fervare vigorem?
Nos tamen admitamur contra, & cum
bono Deo, Alphaum, mare Siculum subterlabentem sine mixtione undarum, sedulo imitemur; perque levitates ac vanitates hujus seculi transeuntes, ijs ne miscamur. at, voluti piscis marinus in salsis undis non salsus, ita nos, ne salsuginem trahamus ex hoc Pelago. Solis radij contingunt quidem terram, sed ibi sunt, unde mittuntur. Utinam: sic animus nobis versetur inter humana, ut adherèat interea originis sue, id est, Deo!*

AMBROS. DE VIRG.

Discite in hoc mundo, supra mundum esse; & si corpus geritis, volitet in vobis ales interior.

EEN uyt-heemsche plante ofte zaet, hier te lande ghebracht zynde, verliest seer haest haren eyghen aert, en voucht sich naei het land daer in sy geplant oft gesaeyt wert: vremde ghedierten aerden terstont naer het gheweste daerse ghehouwen werden, veighetende het land daer uyt sy ghecomen zyn. Yet sulcx ghebeut den mensche schier alle daghe, hy oeffent sich in zyn eenicheyt in Gods woerde, maeckt daer uyt reghels tot een sichtlichijck leven, en brenghet zyn gheneghentheden als onder een toom, maer soo haest hy uyt sijne innighe ghedachten comt, en begint, beneffens andere menschen, in de werelt te woelen, terstont cleven hem de omswevende ghebreken van andere aen r'lyf, en wort door de selve (ghelijck door een suel-loopende reviere) wech gheruckt.

*Die in de stroom van wellust siveert,
Al is sijn gheest al wat gheemt,
Off schoon hy op sijn saken let,
Wert, van eens anders vuyt, besmet.*

Laet ons hier teghens ernstelijck strijden, ende naervolghen de Reviere Alpheus (die midden door de Sicilische zee, sonder sich met de selve te vermengè, haren loop neemt) Laet ons midden inde ydelheden vande werelt, trachten met de selve niet ghemeens te hebben, ende zyn gelijck versche visschen in zoute wateren. De stralen vande sonne sehijnen wel op der aerden, maer blijven ghelijckewel gehecht aen het lichaem van twelcke sy nederdalen. Tware te wenschen dat wy met de menschelijke dingen besich zynde, ons niet dieper daer in en lieten, ofte wy en bleven even wel vast ghehecht, aen onse oorspronck, welck is God. Die ons daer toe sijn genade verleene.

PHILIP. 2. 15.

A Fin que vous soyez sans reproche & simpies enfans de Dieu, irreprehensibles au milieu de la generation tortue & perverse.

Ghy zijt tot vryheyt gheroepen ; broeders, staet dan inde vryheyt. alleenlijck dat ghy de vryheyt niet en ghebruykt tot een oorsake den vleesche.

DEn Gheest stijcht na de lucht, het vleesch, belast met sonden
 Roept staech, 'ken can niet op, ick ben om leech gebonden
 Ey! loomen aerden clomp ghy staet, ick siet, ghy staet
 Niet anders als Claes nar ghebonden aen een draet.
 Een hant vol vuyl ghewins, wat wints van ydel eeren,
 Wat keeteling van lust, sal dit u hart afkeeren
 Van s'hemels eenwich rijck? hoe zijn wy dus verblint?
 Wy staen als vast gheboyt, daer niet en is dat bint.

Stultitiâ ligamur, non compedibus.

S*Piritus excelsa se tollit in astra volatu,
 At caro, compedibus deprimor, inquit, humi.
 Tu quid vincla voces, age, nunc videamus inepta;
 Morio vel stramen, compedis instar, habet.
 Vile lucrum; popularis honos, fugitiva voluptas,
 Haecine sint pedibus pondera iusta tuis?
 Pro viles animas! devotaque crura catenis!
 Vincimur, nervus nec tamen ullus adest.*

ECCLES. 10. 2.

Le sage a le cœur a sa droite : mais le fol a le cœur a sa gauche.

L'Esprit soufhaite au ciel son noble cœur estendre,
 Mais cest amas de chair au monde se va rendre,
 Causant captivité, esclave se faisant,
 Vn Sot est garotté de paille seulement.

Quoties rerum humanarum interior aliqua cogitatio animum mihi subit, non possum non serio deplorare, imò & indignari, affectuum nostrorum, non inscitiam modo, sed insaniam. Irretitos nos mundi, nescio quibus, illecebris sat scimus, & futile jugum excutiendi ardor nos aliquis interdum invadit: sed irrito plerumque conatu. Quin age, & serio rem tangamus. Quid sit tota hæc Machina plena manu, quidquid in sese deliciarum complectitur, in nos parata sit effundere, qualia tandem aut quanta nobis conferre possit, enumeremus. Honores dabit, inquit; fumi sunt. Divitias; umbra. Nomen ac samam, aura ac stēpitus. Voluptatem denique; fallax prurigo est, primò blandiens, postea dolens. Et quidem ista omnia deteriores non raro nos reddiderunt, meliores ferè nunquam. Nec enim, aut firmiora latera, aut vita longior, aut mens beatior hinc alicui futura est. Ex adverso, quid si, effusis habentis, in nos se viat Orbis terrarum, adèd ut Ruina cæli sidera misceat, Ingens tamen solatium in presentium brevitate, in futurorum perseverantiâ.

AL S ick somwylen, met innige gedachten, de menschelijcke dingè in my selvè overwege, so en can ick, niet laten droevich, jae gram, te werden over de slofficheydt, jae dwaelheyt, onser gheneghentheden. Wy sien voor de haat dat wy inde wereltfche saken gans verwerret zyn, des krijgen wy somtijts goeden wille, om ons daer van t'ontwerren: maer, och armen! wy Habacken telcken in ons goet voor-nemen. Wel aen dan, laet ons tegenwoorde-lijckè eens de sake wat nader ondertasten. Genomè dan dat de gantsche werelt haren schoot als open dede, & om ons, met al datse weert by te brengen, op het vriendelijckste te troetelen, wat soude doch al te beduyden hebben? Sy can ons Eer-staten gheven, suldy segghen. Maer wat zyn die anders, als roock? Sy can ons rijkdom toe brenghen. Maer wat zyn die anders, als een schaduwe? Sy can ons een heerlijcken naem verheffen. Maer wat is die anders, als een suysfende windeken? Sy can ons met wellust vroyl-ijck maken. Maer wat is dat anders, als een bedriechelijcke ketelinghe? Dit alles, maect ons veeltijts slimmer, selden beter. Ten gheeft ons noch langer leven, noch stercker lichaem, noch gheruster ghemoet, maer wel het teghendeel. Off dan schoon de werelt ons al quame af nemen, watse can en mach, so sal, in allen gevalle, voor ons groote vertroostinghe ontsaen, eerstelijck uyte cortheyt vande jeghenwoordighe ellende, ende ten tweeden, uyte lanckduerich-eyt vande toecomende ghelucksalicheyt.

PAVL. ROM. 7. 22.

DElectior lege Dei secundum interior-rem hominem, video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meae, & capientem me sub lege peccati.

AUGVSTIN. LIB. CONFES.

O Amator mundi! cujus Dei gratia

militaris; hic quid nisi fragile, nisi plenum periculis, & per quot pericula pervenitur ad majus periculum? pereant hæc omnia, & dimittamus hæc vana & inania: conferamus nos ad solam inquisitionem eorum qua finem non habeant.

Zijne vrienden gheeft hy het al slapende.

DEn oester leyt en gaept, men siet hem nau beweghen,
 De cock-meeu, om haer aes, op alle waters sweeft:
 Sy, die wat vanghen sou, wert onverfiens ghecreghen:
 Siet! die naer winste gaept, verliest wel dat hy heeft.
 Al jaecht den mensch naer goet, wort dickwils arm en moede,
 Hy loopt, hy coopt, hy hoopt, hy clamt, hy damt, en dijckt,
 Hy fouckt naer soet gheluck, maer vint een bitter roede:
 Maer uwen seghen, Heer, ons sonder ons ver-rijckt.

Non labore, sed munificentia Domini.

S*Axa solent volucres circumvolitare marinae,
 Praedae dum petitur, non datur ulla quies.
 Concha loco non mota, sui non anxia visus,
 Nunc bibit, equoreum nunc spuit ore salem:
 Hanc, dum testa patet, rigido petit improba rostro,
 Dumque petit, rostro capta remansit avis.
 Quos manus alma Dei beat, hos beat absque labore,
 Spontè replet placidos praeda petita sinus.*

ECCLESIASTIQ. 11. 14.

*Les biens & les maux, la vie & la mort, la pauvreté
 & richesses sont du Seigneur.*

L'Huyltre est tout en repos, sans oncq changer de place:
 L'oiseau de mer par tout, sans s'arrester tracasse,
 Qui rien ne faict, il prend: l'oiseau travaille en vain;
 Ce qui nous enrichit, est, Dieu, ta riche main.

NON

R Hombum, & Squatinã, & Rhaiam, & Paſtinacam, cum tardiffimi ſint piſcium, ſape tamen Mugilem piſcium velociſſimum in ventre habere, piſcatores obſervãrunt. Simile in terrã, & iſſis quidem hominibus, contingere quis non videt: ejus rei rationem ſi quis inquirat, nec velocium eſſe curſum, nec fortium bellum, nec ſapientium panem, nec doctorum divitias, nec artificum gratiam, cum Sapiente H. ab. eo, reſpondebo. A Deo ſanè iſta omnia, a Deo ſunt. Dei arbitrio expenditur victoria, ait ille, neque ad inſolentiſſimos quoſq; illa accedit, ſed ad eos duntaxat, ad quos Conditor ille rerum & Moderator accedere voluerit. Ille quoties ſuis auxiliari ſtatuit, externis illis plerumque ſe aſtringi non vult; imò ea averſatur potius, inſtrumentis que debilioribus magis, quam robuſtis, juvare mavult. Loquuntur id exempla Gidionis, Ionathæ & aliorum. Cujus rei illa haud dubiè eſt ratio, ut, bona, que in ſperata nobis eveniunt, rectã è manu Dei in nos delata intelligamus, eique tanto impenſius grati animi victimam offeramus. Eam rationem expreſſit ipſe Deus Iud. 7. 2.

DE Zee-luyden hebben menichmael voor wat vreemts aengemerct, dat inde roppende buycken van trage en lompe viſchen dickwils de ſnellte en rapſte over-vliegers vander zee ghevonden werden. Yet ſulcx gebeurt oock niet ſelden op den aertbodem, en ielſ onder de menſchen: En de reden daer van is, t'gene Salomon ſeydt, Eccleſ. 9. 11. Dat ten loope niet en helpt, ſnelle zyn; ten ſtrijde niet en helpt, ſterck te zyn: ter neeringe niet en helpt, gheſchickt te zyn: ten rijckdom niet en helpt clouck te zyn, &c. Die en dieghelijcke ſegheninghen dalen alle vanden hemel. Naer den raet Godes (ſeyter een) wert de overwinninge uytgemeten, en den Segen en volcht juyſt niet die ſtout en vermeten zyn, maer alleenlijck de gene die het Gode behaecht, dien toe te ſchicken. Ten is den Heere niet ſwaer (ſeyde Jonathan, 1 Sam. 18. 6.) door vele ofte weynighe te helpen: En veeltijds, ſelſ inde meeſten noot, behaget Gode de ſijne, door cleyne en geringhe middelen, uyt het gevaer te trekken: onder andere redenen ſonderlinghe, op dat den menſche geen ſtoffe en ſoude hebben ſick ſelven in ſijne verloſſinge yet wat toe te ſchrijven: maer alles regel-recht uyt Godes milde hant ſoude bekenen ontfanghen te hebben, en dies te meer verweſt ſoude werdẽ met ware danckbaerheyt ſick voor God te vernederen. Deſe reden wert ſelſ van Gode uyt-gedruſt Recht. 7. 2. Iſrael mochte ſick beroemen teghens my, en ſegghen: Mijne hand heeft my verloſt.

SALOM. PROVERB.

Benedictio Domini divites facit, nec ſociabitur iſs afflictio.

ECCLES. 9. 11.

L' Ai veu ſous le ſoleil que la courſe n'eſt point aux legers, ni aux forts la bataille, ni aux ſages le pain, ni aux prudens les richesses, ni la grace aux ſavans.

Ghy die een ander leert, leert ghy u selven niet?

DEn Wet-steen slijpt het mes , en leert de siveerden snyden;
 En sêlf soo blijfse plomp en bot van alle syden.
 Broer Claes , ghy wert ghenoeemt een leeraer int ghemeen,
 Maer seker t'gaet met u, als met des slypers steen.
 Wilt ghy dat uwe leer ghenomen wert ter haiten,
 Bevestichtse met doen , en laet u quade parten :
 Want soo u daden niet en passen op u reên,
 Wat ghy met spreken recht , stoot ghy, met doen, daer heen.

Docet ipse docendus.

COS acuit ferrum, gladijsque reducit acumen,
Attamen hoc, ferro quod dedit, ipsa caret.
Si, dum Sancta doces alios, perversa sequaris,
Ingenium cotis, frivole Doctor, habes:
Quæ tu cunque mones, ea denique pondus habebunt,
Convenient dictis si tua facta tuis.
Discrepat a monitis cui devia vita severis,
Destruit exemplo, quæ monet, ipse suo.

MATH. 23. 3.

*Ne faites point selon leurs œuvres, car ils disent
 & ne font pas.*

O Qu'il est mal seant , & de mauvaise grace
 Vn autre admonester & point avoir de trace
 De ses enseignemens ! veus estre bon docteur ?
 Fai tout, ce que tu dis, en reformant ton cœur.

DOCET

XXV.

Nonnulli ex ijs, qui Arca faciendæ adhibiti fuerunt, diluuiò tamen periè-re. Sape lixa, qui culinæ operam dedit, nido-re repletus minimum comedit. Fieri potest, vt cibi spiritualis Administri nec eo ipsi fruuntur. Nihil minus ferendum esse arbitror rationem vitæ ab altero re-poscere eum, qui non possit suæ reddere. Benè dicta quidem non improbo, benè facta autem longè præfero; præsertim quidem in eo, cui populum docendi graue pondus incumbit. non enim homines tam facillè verborū doctrinā ducuntur, quam operum. rectè facere principem, qui ciues suos faciendò docet, Antiqui censent. quidni idem de Pastore ac Doctore dicamus? ij, si id non faciant, vitia non solum concipiunt, sed etiā in ciuitatem effundunt; plusque ferè exemplo, quam peccato nocent. Sermo quidem animi interpret est, sed vocalis tantum; actio verò realis, hanc malim. Magis enim credibile puto ea vnumquemque ex animo velle, quæ agit, quam quæ loquitur: ideoque saniores de fide cuiusque magis oculis, quam auribus credunt. Qui benè dicit & facit, omni exceptione maior est; duo tamen hæc si separanda sunt, rectè facientē & cætera taciturnū, præferendum iudico.

Chryf. in Lib. de Compunct. Cord.

Docere & non facere, non solum lucri nihil, sed & damni plurimum confert. Grandis enim condemnatio componenti quidem sermonem suum: vitam vero suam atque operam negligenti.

SElfs eenighe vande ghene die de Arcke hebben helpen timmeren, zyn door de Sondaet vloet vergaen. Een Cock die de spijse bereyt heeft, eet menichmael alderminst, als vol zynde vanden reucke. T'can gebeuren, dat de gene die ons de gheestelijcke spijse voor stellen, selfs daer van geen genut en hebben. Middeler tijt en iuffer niet min te verdragen, als dat yemant, die reden eyft van eens anders leven, van zyn eyghen selfs gheene geuen en can. Wel te spreken is een loffelick dinck, maer wel te doen gaet noch voor: sonderlinghe inde ghene, die den swaren last van de Gemeente te leeren op de schouderen gheladen hebben: want het volck en wert niet so lichtelijck tot de deucht geleyt met de leere van woorden, als met de leere van werken. De Oude seyden dat een Prince wel dede, dat hy sijn onderfarē met Doen leerde. Het selve mach, niet sonder reden, tot een Herder en Leeraer des volckx gheseyt werden. Want in ghevalle inde fulcke de leere niet beantwoordt en wert vande daet, soo en sondigen de foodanighe niet alleenlijck ten opsiene van hun selven, maer gieten de seylen uyt over de gantsche stad, en doen meer schade door haer exempel, als door de sonde selfs. De woorden diemen spreeckt werden genoemt Tolcken van het ghen oet, de daden sijn't noch beter: tis waerschijnnelicker dat yemant van hertē meynt, het ghene dat hy doet, als het gene dat hy maer en seyt. De Oude, van yemandts geloove oordeelende, geloofden ten dien aensiene veel beter haer oogen, als haer ooren. Die wel spreekt, en met eene wel doet, is tē dubbel man: Indien men nochtans dese twee dinghen soude willen scheidē, so is den genē die wel doet, en voorts stille wijcht, noch verre de beste te houden.

August. super illud Beat. Immacul.

Ita dicit ille de alterius errore, qui non habet in se ipso quod condemnet, iudicet ille qui non agit eadem, quæ in alio putat. verit puniendæ, ne cum de alio iudicat, in se ipsum sententiam ferat.

Doot vvaer is u prickel?

DE Doot is aen den mensch , dat aen dees jonghe dieren
 Is t'holle momme-tuygh ; de cleyne jonghers tieren,
 Soo haest sy dat aensien , en vallen in de vlucht :
 Maer die wat sneger zijn , die nement voor ghenucht.
 Soo haest een weerelts kint de bleecke doot voelt comen,
 Thart sinckt hem in de schoen , sijn lust is hem benomen:
 Maer die dit spooock , in God , door-siet van alle kant,
 En wijcktet niet een voet , maer biettet als de hant.

Mors larvæ similis , tremor hinc ;
 nihil inde maligni.

ID mors est homini , trepidis quod larva puellis ;
 Excitat ingentes frons utriusque metus.
 Larva fugat pueros , frontem , non terga , videntes ;
 Ast alijs risum posteriora movent.
 Sensibus incurrit cum lurida mortis imago,
 Hei mihi ! quam multis spes animusque cadit.
 At cui terga necis melior doctrina revelat,
 Clamat , ades vite mors melioris iter.

Le fol s'en fuit , le sage s'en mocque.

COMME , aux enfans , paroist le masque espouventable,
 A l'homme ainsi la mort ressemble miserable,
 Mais qui , de tous costès , ces monstres taste & voit,
 En fin n'y trouve rien qu' espouvanter le doit.

TREMOR

P*vdore suffundor quoties homines, solo natura lumine illustratos, optimam illam Philosophiam (mortis cogitationem dico) nō tantum summoperè coluisse, verum etiam mortalitati medium unguem ostendisse, comperio. Philippus, rex Macedonum, in medijs aulae delictijs, Puerum voluit indiès sibi acclamare; Hominem tememento, Philippe. Aegyptijs, inter epulandam, sceleton convivis exhibere solenne fuit, cum elogio: Mortui sic eritis. Hegeſias, de Anima Immortalitate graviter differendo, mortalitatis metum multis aded excuſſit, vt ſponte ad mortem properarent. Calcar mihi addunt homines futurae felicitatis ignari quò ita me componā, ut mortalitatis exuvias animo ſe aliquando deponam. Et videor oculis fixis ac irretortis mortem me aſpicere jam nunc poſſe. Et quidni id faciam? Non mundus, cum hinc decedam, me deſideraturus eſt; plures enim ac meliores incole illi ſupererunt. Non ego, cum moriar, mundum deſiderabo; plurima enim, ipſo meliora, me exſpectant: in hoc ubique ingens eſt calamitas, extra hunc, ſumma futura eſt felicitas.*

I**C**K ſchames my, 'relcken als ick bemercke dat menſchen, door het ingeven vande nature alleenlyck gheleydet ſynde, van het beſte deel der wijsheyt (ic ſegge van de bedenckinge des Doorts) niet alleenlyck veel hebben gehouwen, maer ſelfs dit leven gans weynich hebben geacht. Philips Coninck van Macedonien, midden in de weelde van een dertel hoff, hadde een Ionghelinck gheleſt dach aen dach hem in d'oire te comen byten, Philips gedenckt dat ghy een menſche zyt. Die van Aegypten hadden voor een ghewoonte, in het vroyelijckſte van hare maeltijden, een gheraemte van een doot menſche, te voorſchijn te brengen, met een byreden aende ghenooede, Doot zijnde, ſuldy aldus weſen. Hegeſias leerde niet ſoo-danighen ghewichte vande onſterffelijckheyt der Sielen, dat hy aen vele, niet alleenlyck de vreeſe des doorts gheheellyck wech nam, maer oock luſt dede crijgen tot het ſterven. Duſdanighe menſchen, niet wetende vade toecomede geluckſalicheyt, geven my daghelijckx als een ſpoor, om deſe bedenckinghe my ganſch en al ghemeenſaem te maken: Dies verhope ick oock (door Gods genade) de ſake daer toe nu gebracht te hebbē, dat ick de doot onder haer holle oogen, ſonder my r'ontſtellen, ſoude dervē aenſien. En wat ſou my doch van ſulcx weder-houwen? De werelt (off ick ſchoon van hier ſcheyde) en ſal my niet eens miſſē, overmidts ſy noch inwoonders genoegh, en beter als ick ben, ſal blijven behouden: Ick, van ghelijcke, en ſal de werelt niet eens miſſen, want veel dinghen die beter zyn als ſy, ſullen my ghewerden: Inde werelt is uytnemende elendicheyt, buyten de werelt onvuylſprekelijcke gheluckſalicheyt.

CASSIOD. IN PSALM.

Quis mortem temporalem metuat, cui aeterna vita promittitur? Quis labores carnis timeat, quum se in perpetuā requie noverit collocandum?

PSEAVM. 15. 15.

Toute sorte de morts des bien-aimés de l'Eternel est précieuse devant ses yeux.

PHILIP. 1. 23.

Mon desir tend a desloger & estre avec Christ.

Vrient , soo lang alst dient.

SOo lang men met ayuyn speelt , sonder die te schellen,
 Soo lang ist al goet dinck , ten sal t'ghesicht niet quellen :
 Maer soomen dit ghewas ontbloomt , off gaet ontcleen,
 Het ooch van tranen loopt , de vrientschap is ghescheen.
 Veel menschen schijnen soet en sacht in haren wandel,
 Soo langmen met hun drijft niet dan ghemeenen handel :
 Maer letter op wanneer hun roxken yemant s'cheurt,
 O vrient , men kent gheen vrient dan alsmer erf mé beurt.

Amicus certus in re incertâ cernitur.

CÆpe levi tractare manu sit cura , viator,
 Stringenti lachrimis lumina rubra tument.
 Qui facilem laudas , & amicâ fronte sodalem,
 Signa sodalitij num sat aperta tibi?
 Dum ioca miscentur , dum luditur inter amicos,
 Aspera qui moveat iurgia , rarus erit.
 Damna probant socios ; tunc cum de jure remittet,
 Te cupiente suo , respice qualis erit.

En partage liêt & jambon, cognoit l'homme son compagnon.

IOüant avec l'oignon , ie ne faisois que rire :
 Mais il me faict pleurer , si tost ie le dechire.
 L'Amy , quand tout va bien , est debonnaire & doux,
 Mais , le touchant de pres , le mettras en couroux.

AMICVS

M Agis moralis, quam Theologici argumenti est carmen huic Emblemati adscriptum; nos id paulò aliter, pro subjecta materia, hic interpretemur. Capa, levi brachio dū tractatur, prorsus sensibus humanis innoxia est, durius pressa, mox odore nares oculosque offendit. Ita plerosque homines affectos esse accusator ille fratrum, Diabolus inquam, in personam Iobi (licet in eo falsus) callidè inclamat: nunquid, inquit, Iob frustra timet Deum? nonne tu operibus manuum ipsius benedixisti? Sed extende paululum manum tuam, & tange ea quae possidet, mox in faciem benedicet tibi. Ea sanè est natura humana fragilitas, Deum, dum leniter nos habet, laudamus; si castiget, ilicò voces impiæ, ac murmura. Verissimè Veritas; qui super petrosâ seminatus est, inquit, hic est, qui verbū audit & continuo cū gaudio illud accipit, nō habens autem in seradicem, temporalis est, ac factâ tribulatione continuo scandalisatur. At tu, ne nos inducas in tentationem, Domine, potiusque nobiscum age ex verbo tuo quod locutus es (in Psal. 89. 32.) Si iustitiam meam profanaverint, visitabo in virgâ iniquitates eorum; Misericordiam autem meam non dispergam ab ijs.

ISID. LIB. 3. DE SVM. BON.

In prosperitate incerta est amicitia, nescitur enim an persona an fœlicitas diligatur.

PROVERB. 17. 17.

L'Intime ami aime en tout temps & s'naistra comme un frere en la destresse.

NA dien het Ghedicht op dit Sinne-beelde meer op de Seden-leere, als open Christelijcke Bedenkinge schijnt te trekken: so sullen wy d'uyt-lègginge daer van nader brengen tot de stoffe, die wy in dit deel verhandelen. Den Aiuyn maer faechtjens aengeraect, en geeft van sich gheen quade lucht, maer gheperft zynde quèttt beyde de oogē en den neuse vande omstanders. De menschen meest aldus genegen te zyn, poocht den lasteraer der Broederen (den duyvel) waer te maken, inden persoon vanden lijtsamen Iob: Meyndy (seyde hy) dat Iob om niet God vreeft, ghy hebt het werck zyner handen gefeghent, sijn huys bewaret, &c. steect u hand uyt, en tallet hem aen, hy sal u seghenen in u aensicht. T'is een swackheydt van veel menschen, dat sy, soo lange hun faken wel gaē, God lovē, maer als sy eens hart werden aen getaft, werpen strax, ick en weet niet wat, laster-woorden tegens den hemel. Het zaet (seyt den Mont der waerheydt) dat op steenachtighe plaetsen ghesaeyt is, zyn dese, die het woordt hooren, en ontfanghen het selve met vreuchden, maer, den tijt van vervolginghe comende, als gheen wortel hebbende, werden terstont geerghet. Maer, ó Heere onsen God, en leyt ons niet in versouckinghe: meer handelt liever met ons nae uwen woorde, dat du door dijnen Propheet ghesproken hebt (Psal. 89. 32.) Soo sy mijn ghebodt niet en houden, Soo wil ick hen metter roede te huys soucken, ende haere misdæet met plaghen: Doch mijne genade en wil ick van hun niet wenden.

ECCLECIASIIQ. 37. 1.

IL n'y a point d'amy qui ne die, ie suis aussi de ses amis, mais il y en a tel qui n'est ami que de nom.

3. O meschante pensèe d'ou es tu roulèe pour couvrir de tromperie toute la terre!

Groote vrede hebbense die wrode wret lief hebben.

DEn weer-haë keert en draeyt; doch vint noch rust noch vrede,
 Tot hy met wint en lucht treft juyft de rechte snede,
 Dan staet hy eerst gheset : Den weer-haen is den mensch,
 Die loopend' hier en daer soeckt naer sijns harten wensch;
 Maer of hy schoon door-rent den gantschen cloot der eerden,
 En vint ghelt, lust, en eer; 't is al van gheender weerden,
 Soo hy niet recht en treft den streeck van Gods ghebodt :
 De ware rust en lust bestaet alleen in God.

In Domino quies.

N*Vlla quies volucri que turribus eminent altis,
 Ni teneat rectam, cœlitus acta, viam.
 Querimus in tenebris tranquilli pectoris arcem,
 Et, malè, diversum quisque capescit iter;
 Hic sibi divitias proponit, & alter honores;
 Ille voluptati credit inesse Bonum.
 Fallimur heu! statio Deus est, Deus una quietis,
 Non alibi placidę commoda mentis erunt.*

PSALM 73. 28.

Quant a moi, d'approcher de Dieu c'est mon bien.

C'Est en vain que cerchons repos par mer, par terre;
 Nos passions, hélas! nous font par tout la guerre:
 Du monde les plaisirs sont tous trempés en fiel,
 C'est doncq le seul plaisir se conformer au ciel.

Index Magneticus nusquam consistit, nisi Septentrionē versus sese moverit, ac in sidus illud polare acie fixerit. Nusquam animo humano quies, nisi in Deo. Nec enim aut honorum splendor, aut opū abundantia, aut fame pruritus veram animi tranquillitatem cuiquam praestiterit: ejusque rei vel naturalis ratio haec redditur: anima infinita atque aeterna, in rebus finitis hisce ac momentaneis, ac cum ipsa symbolum nullum habentibus, solatium ac requiem qui inveniat. Nonne unicuique nostrum, inter medias saepe voluptates, cum succurrit quam fluxa, quam futilis sit ista delectatio, quam brevi desitura, nausea statim oboritur, ac tedium omnium, quae hic videmus atque audimus, blanditiarum et torpemus utique plerumque post gaudia, & recollectione praeteritorū, futura ejusdem generis pariter vana, non abs re, judicamus. Videmus enim ab omni mortali solatio prorsus nos destitui, cum maximè solatio indigere nos facit extrema necessitas. Haec cogitanti, cui, precor, non excidat quidquid id est deliciarum, quod humana promittit imbecillitas? quis non efferratur ad veri gaudij auctorem Deum, in cuius dextrā delectationum plenitudo?

DE Naelde van het Zee-compas en staet niet stille, ten sy die ghediaeyt sy op de Noort-sterre. Daer en is gheen ruste voor het menschelijck ghemoet, ten sy het selve sicken vast op God stelle. Want noch den glans van hooghe staten, noch overvloet van rijkdom, noch het geruchte van eenen loffelijken naem onder den menschen, en can ons de ware ghe-rusticheyt des gemoets acnbrengen. En hier toe schijnen selts natuerlijcke redenen te dienen. De ziele des mensche, als eeuwich ende oneyndich zynde, en can, in dese tijdelijcke ende bepaelde dinghen, gheen ruste vinden. Voelen wy niet yder, in ons selfs, soo wanneer wy midden inde wellusten deses werelts swemmen, ende dat ons dan voor coomt de bedenckinge, dat dit alles niet en is als enckelen roock, die op een oog-blick verdwijnt, dat wy als een walginghe en teghenheyt krijgen van alle dat wy hier sien en hooren? Naer tijdelicke wellust is den mensche ghemeenlick altijt swaer-moedich, als oordeelende, dat ghelijck dese voor-leden blyschap haest is voorby gegaen, dat oock alle andere die noch aenstaende souden moghen zijn, van ghelijcken niet langhe en sullen dueren. Inghelijcx sien wy daghelijcx dat ons den troost der mensche dan meest ontgaet, als wy, in den uyttersten noot, meest troost van doene hebben. wie, dit bedenckende, en sal niet een cleyn-achtinge aen-comen, van alles wat hier vermaeckelick schijnt tewesen? Wie (legg' ick) en sal sijnen geest niet verheffen om na te spooren den Gever van de ware vreuchde, aen wiens rechterhant is blyschap ter volheydt in eeuwichheydt, gelijck den Psalmist seyt. Psal. 16. 11.

*Ons ziel, een licht dat eeuwich schijnt,
En vint geen rust in 't geen verdwijnt.*

MATH. 11. 29.

Venite ad me, omnes qui laboratis & invenietis requiem animabus vestris.

PSEAVM 73.

Quel autre ay-ic au ciel? Ou ay-ic prins plaisir en la terre qu'en toi?

*Sy vergaderen ende en wveten niet wvrie
het cruyghen sal.*

WAt lust den armen mensch, met handen en met voeten,
Hier in dit aerden hol, ghelijck een mol, te wvroeten?
Wat heeft hy doch, voor al zijn swweet, meer als t'furet?
Een ander eet het wilt, en hy crijcht nau een sleth
Eens af-ghesleten doux, om mé te zijn begraven,
Dat is den gantschen loon voor al zijn anxtich slaven.
Wel aen, t'is lanck genoegh ghewroet, hef op u hooft,
En spoort na wilt, waer van ghy noyt cont zijn berooft.

Quod capis, alter habet.

E*quid adhuc atris caput abdis, homuncio, lustris?
Ecquid adhuc vili pectora condis humo?
Tu viverra tuis, tu mente manique laboras,
Et mox qui predâ gaudeat, alter erit:
Alter erit, qui vina cadis depromat avitis,
Vach! dabitur cineri trita lacerna tuo.
Si sapis, ergo putri tandem caput exere terrâ;
Quaque rapi nequeant premia, disce sequi.*

ECCL. 4. 17.

*Son œil ne voit jamais assez de richesses, & ne pense point pour
qui travaille-ie & prive ma personne de bien?*

AQuoy te sert, mortel, par avarice, & rage,
Par peine, par labeur de consumer ton age?
Ne vois tu pas qu'aux tiens ne fers que de furet?
La peine est seule a toy, vn autre a le banquet.

QVOD

XXIX.

O Curas hominum! O quantum est in rebus inane!

Hic tamen si liberis orbis, censum tamen alieno heredi nutrire non desinit: iste, cum diu parè vixerit, opibusq; familiae congerendis ævum consumpserit, quot filios, totidem cadaver expectantes vultures circum sese habens, tandem expectato sine supremum diem claudit, ac personato fletu nudus in terram abditur. Saladinus, qui Syriam, Egyptum, ac Africa bonam partem subegit, vicinus morti in cogitationem hanc serio descendisse dicitur, ac proinde supremâ voluntate voluisse, pro omni pompâ funebri, tunicam tantum interiorem in hastâ sublimem efferrî cum acclamatione: Unum hoc ex Domitore orientis restare. Est sanè, est, inquit Eccl. 5. 12. alia infirmitas pessima, quam vidi sub sole, divitiæ conservatæ in malum domini sui: pereunt enim in afflictione pessimâ. Sicut egressus est nudus de utero matris sue, sic revertetur, & nihil auferet secum de labore suo. Quid ergo prodest ei, quod laboravit in ventum, cunctis diebus vitæ suæ? Cognovi, inquit idē cap. 3. 12. quod non esset melius, quam letari & bene facere in omni vitâ, hoc enim donū est Dei.

A Ch! hoe ydel zyn de sorghen, Die den armen Mens verworghen.

Den desen, al hoe wel sonder kinderen, en laet niet aff schatten te versamelen voor een erfghenaem, die hy niet en kent: Den ghenen, kinderen hebbende, midtsgaders langhe en veel voor de selve hebbende gheforcht, en heeft menichmael, voor alle zyn sorghen, geen andere vergeldinge, als de sorge van sijne kinderen, duchtende dat hy te langhe leven sal: werdende dagelijckx vande selve niet anders besien, dan gelijk een stervende ghedierte, van een graghen Giervoghel: tot dat hy ten lactiten, met ghemaeftē ende uytgeperite tranen, naect in het diepte der aerden neder wert gelaten. Saladijn die Syrien, Ægypten, ende een groot deel van Africa t'onder heeft ghebracht, gevoelende sijn tijdt daer te zyn, nae dat hy sick sels ernstelijck in dese bedenckinghe hadde ghegheven, heeft eyntelijck by uytterste wille bevolen, datmen voor de Bare in plaetse van pronck-cleederen, prachtighe wapenen ofte ander Lijck-cieringe, alleenlijck sijn hemde-rock, aen een lance gehecht, souden omdraghen: met een by-roup vande Overwinner van Oosten, is dit maer alleen overich. Dat is een boose plaghe, seydt Salomon, die ick sach onder der sonnen: Rijckdom bewaert tot schade diens, die hem heeft: want den rijcken comt om met grootē jammer. Ghelijck hy naect van sijns moeders lijf gecomen is, soo vaert hy weder henen. Wat helper dat hy inden wint gearbeyt heeft? Alle sijn leef dage heeft hy in duystere gegetē, &c. Ick mercke, seydt den selven, datter niet beter en is als wel doen en vrolijck zyn.

LVC. 12.

STulte, hac nocte anima repetetur a te que autem parasti, cuius erunt?

De imperatore Severo memoria proditum est: eum, cum sensim mortem sibi imminere sensisset, linteum, in quo tu-

mulandus erat, per castra conto levatum circumferri, & per praconem edici iussisse; En! ex amplissimis regni opibus, quod unicum Severus imperator secum auferet.

*Een broeder die verneedert is, roeme in zijn hoocheydt;
 En die rijcke is, roeme in zijne verneederinge; want hy
 sal als een bloeme des gras vergaen.*

SLuyt in een warme hant een puyt, sy sal versticken;
 Doet sulcx aen t'hinnen-jonck, het sal daer deur verquicken.
 Den aertschen mensch, van God versocht door tegenspoet,
 Beswijckt, als sonder troost, en stracx verliest den moet.
 Den vromen, door Gods hant ghebracht in bitter lijden,
 Wert op-gheweckt door tucht, en voelt een soet verblijden:
 Hoe hy meer wert verdruckt, hoe hy meer crachts verwerft
 Waer door den vromen leeft, daer door den boosen sterft.

Bonis, nil nisi bona.

S*f foveas, tepido crescet tibi pullus, in ovo,
 Squallida, si foveas, rana calore perit:
 Mors ranę calor est; pulloque fovere, favere est;
 Quod iuvat hunc, illi tristia fata tulit.
 Exitium peperit res prospera sepe nefandis,
 Fausta Deum clamant fata favere pijs:
 Dum punis, Deus alme, malos, perit impia plebes;
 Adiuvat, affligit dum tua dextra, bonos.*

ECCL. 8. 5.

*Le cœur du sage cognoist le temps & le moyen qu'on doit tenir.
 Car en tout affaire il ya temps & moyen pour t'y conduire, au-
 trement mal sur mal tombe sur l'homme.*

QVI couve le poufsin le sauve, la grenoille
 Jamais se trouve bien, si non, quant on la moille:
 Icy est bonne & lá mortelle la chaleur.
 Ce, dont le iuste vit, mourir faict le pecheur.

BONIS

*S*Anis, ajunt Medici, omnia sana. Bonis, ajunt Christiani, omnia bona. Si, ut nihil mali tibi eveniat cupis, ut nihil mali in te resideat, cura. Si ut omnia bona tibi contingant optes, ut ipse bonus sis, operam da. Non eò tamen hæc referri velim, quasi Deus nihil nisi leta ac secunda pijs immittere soleat, Sed potius quod Deum amantibus ac a Deo amatis omnia in bonum adjumento sint, ex sententiâ Paul. Rom. 8. 28. Leur maux (inquit Molinæus) leur devienent biens, leur pauvreté corporelle leur est vne Deité spirituelle; leur bannissements leur sont fuites de monde; leurs esloignements des honneurs, leur est vn aprochement de Dieu; leurs ennemys sont leur medecijs, & les obligent a craindre Dieu; les maladies corporelles, leur sont cures spirituelles; leur mort en fin leur est vne entrée en la vie. *Finitimus ergo cum*

DEn ghesonden, seyt den Medeiyn, is alle ding gesont: den goeden, seyt den Christen, is alles goet. Die wil dat hem niet quaets over en come, die maecke, datter niet quaets in sijnen boesem en woone. Die wenscht dat hem niet, als goet, en soude bejegenen, die draghe sorghe dat hy selfs al-vooren goet zy: Niet datmen hier door verlaen moct, dat den Godsalighen niet als voorspoet ende vermackelickheyt van Gode toe wert geschickt: maer veel eer dat alles, beyde goet en quaet, bitter en soet, den Godsalighen ten goede behulpich is, ende eyndtlijck t'sijnen goede uyt-valt, nae de troostelijcke leere Pauli Rom. 8. 28. Het quaet (seyt Molinæus) dat hun over comt, gewert hun tot goet, haer lichamelijcke armoede ghedijt haer tot geestelijcken rijckdom: hun ballinckschappen tot affonderinge des werelts, t'af-setten van haer staten, brenghse naerder tot God, hun vyanden zyn haer gheneef-meesters, en drijvense tot meerder vreesse Gods. De lichamelicke siecten zyn hun geestelijcke genesingen. Eyntelijck, de doot selfs is hun een inganck tot het leven: Een en het selve vier, seyd Augustinus, doet het gont blincken, en de stoppen roocken: eenen vleghel morfelt het stroo, en suyvert het coren. Een en de selve straffe beproeft, en reynicht de Godsalighe: Verwoest daerentegens en verstroyt de Goddeloose, &c.

August. de Guit. Dei Lib. 1. Cap. 8.

*S*icut in vno igne aurum rutilat & palea fumat, sub eadem tribulâ stipule comminuuntur, frumenta purgantur; nec ideo cum oleo amurca confunditur, quia eodem præli pondere exprimitur: ita vna eademque vis irruens bonos probat, purificat, cliquat: malos damnat, vastat &

exterminat; unde in eadem afflictione mali Deum detestantur & blasphemant: boni autem precantur & laudant: tantum interest ne qualia, sed qualis quisque patiatur. Non pari modo exagitatum, & exhalat horribiliter cænum, & suaviter fragrat unguentum.

*Ick ellendich mensche! Wie sal my verlossen van dit lichaem
des doots? Ick dancke God door Jesum Christum.*

ICk was, och-arm! belaeu met grooten angst der zielen,
De hel gaep' achter my, de doot was op mijn hielen;
Des afgronts open keel gaf my vertreck noch wijck,
Mijn adem was ten end', ick scheen een levent lijck.
Maer siet, als ick besweeck, doen wert my cracht ghegeven,
Als ick lach in de doot, doen quam ick eerst in t'leven;
In mijnen diepsten noot, gheraect' ick uyt ghequel,
Den wegh ten hemel-waerts, lyt dichte by der hel.

In agone, liberatio.

Quam propè me stigio mper Canis ore vorabat!
Quam propè tartareis faucibus esca fui!
Sulfureo afflabant me guttura panda vapore,
Præque meis oculis nil nisi funus erat.
At Pater omnipotens, medijs mihi portus in undis,
Lassa salutiferis pectora texit aquis.
Mens, age, pone metus; quæ ducit ad æthera calles,
Nescio quid, tristi de Phlegetonte tenet.

2 TIM. 4. 16.

*Nul ne m'a assisté en ma premiere defense, ains tous m'ont
abandonnés. Mais le Seigneur m'a assisté & m'a fortifié.*

LA mort me talonnoit, il ne falloit iá guerè,
L'estois tout englouty de l'infernal Cerbere,
Parmi le fiel amer suis tout confit en miel:
L'enfer faut costoyer, qui veut monter au ciel.

Sceleratos ingenti plerumque impro-
boque somno frui, ac in utramq; au-
rem dormire; pros contra dissidio inter-
no exagitari quid mirum?

Parcere subjectis, & debellare su-
perbos

*Et principi huius seculi, diabolo inquam,
solenne est. Quamdiu enim Robustus ille
possessioni sue incumbit, omnia ibi placi-
da ac tranquilla sunt: at simulatque
fortis fortiori succubuit, omnia in tu-
multu sunt, cunctaque sursum, deorsum
aguntur. Quid te ex crucius, Mens pia, non
ex peccato sensus peccati est; corruptione
tuam non per corruptionem, sed ex gra-
tia percipis. Timor enim Dei eodem modo
vulnerat, inquit Augustinus, quemad-
modum medici ferramentum, id putre-
dinem tollit, & videtur quasi vulnus au-
gere; nam dum putredo esset in corpore,
minus erat vulnus, sed periculosum, ac-
cedit ferramentum medici, minus dolebat
illud vulnus, quam dolet modo, cum cu-
ratur. Sed ideo plus dolet, accedente me-
dicina, ut nunquam doleat, succedente
salute. Periculosum fortissimis imperat
dux. Nunquam impugnari debilitatis est.*

TEn is niet te verwonderē, al sien wy som-
wylen de goddeloofse gherust, en goets
moets daer henen gaen: de vrome daeren
teghen met innerlicke aenvechtingen ghequelt
te zyn. Niemandt en doet oorlooghe aen, de
ghene die hem onderdanich zyn: Den Duyvel
en bestoockt niet de ghene, die hem alreede de
overhandt ghegheven hebben. Soo langhe als
dien stercken Gewapenden sijn vaten bewaert,
soo isst al in stilte: maer als den Stercken van
een Stercker bestreden, en overwonnen wert:
dan ister al in roere. Wat quelt ghy u doch,
Godvreesende ziele, ten is niet vande sonde, dat
ghy u sonde ghevoelt: t'is van Gods ghenade,
niet van uwe verdorventheyt, dat ghy uwe ver-
dorventheyt ghewaer wert. De vrees des Hee-
ren, quelt den mensche, seyt Augustinus, op
de selve wijze, gelijk de vliem de etter-buyle,
sy schynt wel de wonde grooter te maken, maer
sy iaegter den etter en dracht uyt, want ter wylē
die vuylicheyt noch in het lichaem lach, was de
wonde, t'is waer, wel cleynder, maer veel forc-
gelijker, sy is veel pijnlijcker, nu der de vliem
by comt, als te vooren eerder den meester aen
quam: maer sy is daerom pijnlijck, ter wylen
dat mensche meestert, om datse niet meer pijnelick
zyn en soude, als ghenezen is. Een Velt-overste
sent sijn clouckile gasten, ter plaetsen daer het
ghevaer alderheetst is. Nimmermeer bestreden
te werden is een teyken van swackheyt.

*Niemant treter int ghevecht, met sijn
knecht,*

*Maer met die hem tegen-streven:
Die de Duyvel weder-staen, tast hy aen;
Niet die haer tot hem begheven.*

IACOB. I. 10.

BEatus vir, qui suffert tentationem:
quoniam cum probatus fuerit, accipiet
coronam, quam repromisit Deus dili-
gentibus se.

BRADFORD.

*Si ad superos iter tendere velis, ad infe-
ros prius navigandum est: cuncta enim
Dei opera sunt in medijs contrarijs.*

*De vrouwen dat sy in reynen cleede haer selven ver-
cieren met schaemte ende maticheyt, &c.*

GHy claeght ons, Iaquelij, en thoont u dus verbolghen,
Dat u staech, waer ghy gaet, de Venus Ianckers volghen,
En trachten na u eer : wel aen, ick weet u raet ;
Leght af u wulpsch ghetoy, doet wegh u geil ghelaet ;
Stelt deftich u ghebaer. Wy sien ontrent de roosen,
Soo langh die op hun steel aen-lockelijcken bloosen,
T'ghefficker van de bien : het dorre bloemken rust :
Daer t'cleet is slecht en recht, daer woont geen dertel lust.

Auferimur cultu.

S*Curra pudicitiam ne quis tibi voce laceffat,
Consilium poscis saepe, Tryphæna, meum:
Adsit ubique pudor, castique modestia vultus;
Hac lasciva manus sistitur arte proci.
Multa vagatur apis, denso strepit agmine crabo,
Dum rosa purpureo flore superba nitet ;
Condat opes ; aliò mox turba molesta volabit,
Et sua mella rosis intemerata manent.*

ÈCCL. 11. 4.

*Ne te glorifie point en parures d'accoustrements, & ne
t'esleve point au iour de la pompe.*

LA fine mouche-a-miel, & le desir lubrique
S'en vont d'vn pas esgal, pareille est leur practique ;
L'abeille ne s'aslit sur langoureuse fleur :
Le fol amour ne touche a ceux d'vn humble cœur.

ESto cultu modicus (ait ex antiquis aliquis) sermone facilis, ore probo, animo verecundo. Honestum sanè ei vile est, inquit Romanus Philosophus, cui corpus nimis carum est. Hinc Virgines Vestales, elegantiori cultu ac vestitu decoratas, in suspicionem invise virginittatis vocatas olim a Romanis fuisse, legimus. Iudicabant enim viri prudentissimi non modò tacitum iudicium mentis non satis pudicæ, verùm etiam apertum lenocinium vestibus inesse, quo lascivi juvenum oculi allicerentur, ac in libidinem raperentur; ut enim hederam suspensam vini venalis indicium, ita cultum immodicum pudicitie, arbitrabantur. Dicamus ergo, turpe Christiano esse, cum animam habeat, captare laudes ex corpore.

WEest (seyt een vande Oude) matich in cleedinge, gemeensamen in spraecke, heus van monde, eerbaer van herten. Die te veel hout van sijn lichaē, hout weynich vāde eerbaerheyt seyten Sen. De Nonnē vāde Goddinne v esta wierden byde Romeynē in verdachtheyt gebracht van oncere, soo haest de selve eenige uytwendicheyt in hare cleedinge bestonden te bethoonē; want sy oordeelden dat het uytmytende eieract, niet alleen lijce was een stilwygēde teykē van eē wulps gemoet, maer selfs een openbare aēlockinge van alle dertele oogen: want gelijck het uythangen van de veyl-cranflēn voor de Herbergen, een teykē is datter wijn te coopē is, soo meynden sy dat een uytwendich cleet een peyl was van veyle eerbaerheyt. Laet ons dan besluyten, datter voor een Christen niet en voucht, eere tefoucken uyt de vercielinghe des lichaems, ter wylē hy wat anders heeft dat met beter reden by hem behoort verciert te werden, namentlijck sijne Ziele.

I PETR. 3.

Mulierum ne sit extrinsecus capillatura, aut circumdatio auri.

THEOPHRAS.

Mulier nec alios videre, nec ipsa videri debet, si eleganter ornata, utrumque enim ad res inhonestas incitamentum est.

*Daer wandelen vele, wviens God den buyck is,
de welcke aerts ghesint zijn.*

WAnneer den Crocodil sijn hollen muyl doet open,
Den Trochilus die comt terstont daer in ghecropen ;
En t'wijl het yslijck beest van satheyt rispt en braeck,
Het voghelken, met angst, sijn tanden schoone maect,
Al om een weynich aes : waert niet een soeter leven,
Te nutten slechter spijs , en vry door t'wout te siveven ?
Den mensch stelt lijf en ziel tot s'duyvels vuyl ghebruyck,
En dat (ô schand!) alleen tot dienste van den buyck.

O prodiga rerum luxuries!

D*m satur, ad fulvas Nili Crocodilus arenas,
Turpiter eructans littora vasta quatit,
Regulus ore trahens haerentes dentibus escas,
Reliquias pretium vile laboris habet.
Nonne foret melius nulli servire tyranno,
Perque nemus victu liberiore frui?
Turpe ministerium satane prestamus, & orbi,
Uah pudeat! solus premia venter habet.*

PROVERB. 9. 17.

*Les eaux desrobées sont douces & le pain prins
en cachette est plaisant.*

AS tu doncq ; pauvre oiseau, la bouche si friande,
Que tu vais t'hasarder, pour si peu de viande,
Prostituant ton corps au monstre si hideux ?
Qui sert aux appetits, ô qu'il est malheureux!

O PRO-

SI, quoties cibum sumimus, non voluptatis potius, quam valetudinis negotium ageremus, atque ibi desineret cupiditas, ubi finitur necessitas; sanè nec patrimoniorum exitium culina, nec animorum pernicies foret gula. *Avem aliquam (vab dementiam!) millics pascimus, ut semel ab eâ pascamur; quod verò aeterni alimenti occasionem liberalissimè nobis offert, vix potu frigida dignamur. Terram, ac mare scutamur, ut cibis exquisitis corpus saginemus; ut animæ benè sit, vix aliquis seipsum inspicit. Ecquid homine magis indignum, quam ventrem, & quæ ventri vicina sunt, tanquam pro Deo, habere? Sapientia in sicco habitat, inquit ille, non in paludibus, ac lacunis. Fundi nimio humore diffuètes nil ferè præter bufones, ranas ac hydros generare solent, ut potè frugibus ferendis inutiles. Venter mero estuans, inquit Hieron. despumat in libidinem. Abstinentiam, ut corpori bonam, laudat Medicus; ut ingenio, Philosophus; ut animæ, Theologus, si omnibus & singulise, benè velimus, ipsa colenda est.*

Indien den mensche, ter wylen dat hy besich is met eten en drincken, niet meer sijn lusten als den noodtdruft, en sochte in te volghen, ende dat de begeerlijckheyt altijts ophreit met den hongher: voorwaer hy en soude niet beschadicht werden, noch door de keucken in sijn goet, noch door de gulsicheyt in sijn ghemoet. Wat een dwaetheyt! men spijst een vogel duyfentmael, al om eens vande selve ghespijst te werden: ende aen het gheue, dat ons voor eeuwich soude, connen spijten, en weetmen nauwelijcx een coude soep water te wille. Men doorsnuffelt lant en zee om het lichaem met alderley leckernien ver en dick te maken, en middeler tijdt en neemtmen nau eens de pyne sijn eygen selfs recht te onderfoucken, op dat de ziele haer rechte becoomste hadde. Sekerlijc hy bethoont hem der zielen onwaerdich te zijn, die meer op heeft met sijn lichaem, als met haer te koufteren. Wat vouchter doch een mensche minder als den buyck, ende t'ghene den buyck nabuerich is, als voor een God te achten? De wijsheyt (seyter een wijs man) woont int drooghe, niet in poelen off morassen. Al te vochtighen landen, brengen niet als puyten en padden voort, als onbequaem zynde tot goede vruchten. Den buyck opwallende van overdadicheydt, werpt niet uyt als schuym van encuyfcheyt. Den Medecijn leert sparicheyt goet te zijn voor het lichaem: de Wijs-gietige, voor het verstant, de Leetaers der Godheyt voor de ziele. Willen wy alle ende yder vande voorschreven dingen goet doen, laet ons met maten sparich zyn.

Innocent. de Vil. Vitæ Hum:

Gla Paradisum clausit, primogenituram vendidit, suspendit pistorem, decolavit Baptistam: Nabuzaidam princeps coquorum templum incendit, & Ierusa-

lem totam evertit, Balthasar manum contra se scribentem conspexit in convivio, & eadem nocte interfestus est a Chaldaeis.

*W*eest nuchteren, waeckt; want de Duy-
vel, gaet om u soeckende wie hy verflinde.

WAnneer den Eghel wil het velt van muysen ruymen,
Dan wert hy als een cloot, en leyt soo op sijn luymen,
Int middel van den bol verthoont hy als een cuyl,
Een muysen-hol ghelijck, maer binnen schuylt sijn muyl.
Het muysken, na sijn aert, heeft vreught in duyster holen:
Dit weet (soo t'schijnt) dit dier, en doet de muys soo dolen.
Den duyvel gaet verspien eens yders lieve sond,
En lockt den menſch daer deur tot in der hellen gront.

Obiecta movent.

Fft globus, insidias muri dum tendit Echinus;
Et jacet immoto corpore fusus humi,
Os latet in medio, quod dum putat esse cavernam
Musculus, ad socios non rediturus, inquit.
Cum vitium, quod quisque colit, rex calleat Orci;
Illius obiectu pectora nostra trahit.
Lurco cibi capitur, vinosus imagine Bacchi;
Virginis aspectu mota libido furit.

2 CORINTH. 11. 3.

*Je crains qu'ainsi que le Serpent a seduit Eve par sa ruse, semblable-
ment en quelque sorte vos pensees ne soyent corrompues.*

LE Satan est trompeur, tout d'une mesme ruse,
Dont les fouris aux champs le Herisson abuse:
Il scait bien quel peché chacun careſſe au cœur,
Par là il nous assaut. O ! garde le malheur.

OBIECTA

Internas animi cogitationes diabolus non videre, certi sumus, inquit Augustinus; secreta enim cordis ille tantum dijudicat, ad quem dicitur; Tu solus nosti corda filiorum hominum: Eum tamen ex indicijs signisque exterioribus naturales hominum inclinationes probe callere, satis perspicuum est; idque vel ex eo facile colligitur, quod tam artificiose laqueos pro cuiusque ingenio norit disponere. Non eodem astu omne genus piscium aggreditur piscator, sed pro palato cuiusque escam preparat. Non uno modo avem fallit auceps, sed has fistulâ, illas laqueis, alias visco. Generis humani adversarius uniuscuiusque mores, & cui vitio propinqui sunt, intuetur (ut verè Ambros.) ac talia homini, objicit, ad quæ facilius cognoscit inclinari mentem; ut blandis ac latis moribus luxuriam, vanam gloriam, & similia, asperis mentibus iram, superbiam, ac crudelitatem proponit. Quid agimus ut hosti tam callido ac calido resistamus? Certè cū nobis sit colluctatio adversus principes, potestates, adversus spiritualia nequitie, adversus arma diaboli quid restat nisi ut, induamus armaturam Dei. Ex consilio Apostoli Eph. 6. 11.

Wyzyn des seker (seydt Augustinus) dat den duyvel de innerlyjcke ghedachten des menschen gheenstins en weet: want de geheymenissen des harten, sijn dien alleenlyck bekent, tot welcken gheseyt is; Ghy alleen kent de ghedachten der menschen kinderen. Dat nochtans aen onsen vyandt de natuerlyjcke beweginge van yder merckhe, door het uytterlyck ghebaer, bekent is, can selfs daer nyt afghenomen werden, dat hy soo doortraptelijck zyn laghen weet aen te legghen, naer eens yders inneren, ckste ghen: ghenueen. De Visscher en vanght niet alderley visschen, met eenderley aes. Den Voghelacr weet schier elcken voghel met een sonderlinghe griep te verrassen. T'gaet mede soo met onsen vyandt. Den duyvel (seyt Ambrosius) weet nae te spooren tot wat sonde yder van ons meest geneghen is, ende daer nae leyt hy zyn laghen aen. Den blymoedighen sal hy ghemeenlyck comen bespringhen met vleeschelijcke lusten, ydelen eer-sucht, ofte diegelyjcke sonden: De gene die harder van aert zyn, met gramschap, hoochmoet, ofte wreetheyt. Wat raedt? sekerlyck na de mael wy te doene hebben tegens Overste, tegens Machten, tegens gheestelijcke Boosheden: int corte, teghens de wapenen des duyvels, wat isser beter te doen als aen te doen de wapenen Godes?

Na ons sinnen zyn gheneghen,
 Coomt den Duyvel ons beweghen:
 Ionck gheselschap vol van bloet,
 Brengt hy wellust int ghemoet:
 Drouwe herten coomt hy quellen
 Met man-hoop, en vrees der hellen:
 Zijdy gram, hy dringt u voort
 Tot een doot-slag, off een moort.

GREG. LIB. 29. MORALI:

Prius complexionē uniuscuiusque Adversarius perspicit, & tunc tentationis laqueos apponit. Alius namque latis, alius tristibus, alius timidis, alius elatis moribus existit. Quò ergo adversarius occultis facile capiat, vicinas complexionibus deceptiones parat; & quia latitia

voluptas proxima est, latis moribus luxuriam proponit. Et quia tristitia in iram facile labitur, tristibus poculū discordiæ porrigit: Et quia timidi supplicia formidant, paventibus terrores intentat. Et quia elatos extolli laudibus conspiciunt, eos ad quæcunque voluerit blandis favoribus trahit.

Ist dat ghy-lieden de castijdinghe verdraecht, God sal u als kinderen aengaen, maer ist dat ghy-lieden sonder castijdinge zijt, soo zijt ghy dan bastaerden ende niet kinderen.

ALs t'ysen leyt int vier ten maeckt dan gheen gheruchté,
 Maer sooghy lescht den brant dan suldy't hooren suchten.
 Gods volck bedroeft, in vreucht, en vrolijk, in gheclagh;
 Belacht des weerelts druck; beschreyt des weerelts lach.
 Een hert, dat eertijts was gheduldich in bedroeven,
 Treurt, nu t'sich van t'gheluck voelt troetelen en toeven,
 En ducht, oft hier sijn deel creegh, als een weerelts gast,
 Dies isfet met de vreucht des weerelts niet ghepalt.

In lætis gemit.

I*Ngemit, in tepidis ferrum dum mergitur undis,
 In flammâ, rapido dum calet igne, silet.
 Mens pia divinas, sine murmure, sustinet iras,
 Quodque gemat, cœli si cadat æstus, habet.
 Ergo dolens, suspecta mihi mea gaudia, dicit;
 Quid? mea, sancte Parens, portio mundus erit?
 Absit; & hic potius fremat orbis, & Orcus, & ather;
 Dum mihi des alio gaudia vera loco.*

GAL. 6. 14.

*Jà ne m'advienne que ie me glorifie si non en la croix de nostre Seigneur
 Iesus Christ, par lequel le monde m'est crucifié, & moy au monde.*

LE genereux acier est coy en la fournaise,
 Mais, s'il est mis en l'eau, lamente de son aise;
 Le noble esprit Chrestien gay en adversité
 Gemit, comme en suspens, sur sa prosperité,

Specta est fidelibus, nec immerito, Shujus seculi felicitas: didicerunt enim Deum ita nobiscum plerumque agere, ut cum agris Medici; y, malo jam inveterato ac incurabili, ad exitum egrotos vergere dum considerant, omnia iisdem, in que appetitus rapitur, dari permittunt; Alijs contra, quibus jam melioris valitudinis spes affulgere cepit, succos amaros propinant, anxiam victus ratione coercent, imò & (morbo interdum id exigente) urunt, ac secant. Deus quos servatos vult, hos strictè habet, reliquis ut lasciviant, permittit. Pueris inter sese depugnantibus, si alterum a superveniente aliquo plagis excipi, alterum impunem dimitti videmus, castigantem vapulantis patrem esse, optimâ illatione concludimus. Quem Dominus diligit (inquit Sapiens) hunc corripit ac castigat, & quasi pater in filio complacet sibi, Proverb. 3: 12.

T'Gheluck en voorspoet deses werelts wert niet sonder redenen verdacht ghehouden by de Godsalighe: want ten is hun niet onbekent dat God de Heere met ons gemeenlijck alsoo placht te handelen, als de Medecijnen mette siecken doen, de welke, oordeelende de sieckte ongheneselijckj, en siende dat het mer den siecken wel haest mochte ghedaen zyn, laeten opentlijcken toe datmen den selven al te eten ende te diincken gheve daer hy eenichsins treck ofte lust toe heeft: aen andere daer en teghens, aen welcker ghesontheydt sy nu meynen wat ghewonnen te hebben, gheven sy bittere en walghelijcke drancken in, schrijven hun scherpe eet-reghels voor, ia vliemense, en schroyense somwylen, als de sieckte fulcx vereyscht. God plachse r'onder te houden die hy behouden wil, d'andere laet hy int wilde als buyten den bocht springhen. Soo wanneer der kinderen onderlinghe pluckhayen, indien wy sien datter yemandt vande omstaenders eené jongen uyt-kipt, en selvé berispt, ofte met slagen castijt, sonder sick den anderen aen te trecken, wy oordeelen terfont, met seer goet besluyt, dat den ghenen die slaet den Vader, die gheslagen wert, des selfs sone moet wesen. Wie den Heere lief heeft (seydt Salomon) die straft hy, ende heeft een welbehagen aen hem, als een vader aen sijnen sone. Prov. 3. 13.

GREGOR. IN MORAL.

*S*ancti viri cum sibi suppetere prospera huius mundi conspiciunt, pavidâ suspicionem turbantur: timent enim, ne hic laborum suorum fructus recipiant: nec

timent quod divina iustitia latens in ijs vulnus aspiciat, & exterioribus os vulneribus curans, ab intimis repellat.

*Waeckt, ende bidt; op dat ghy niet en comt
in verfoeckinghe.*

SOo haest de gladde slang, tot ledicheyt gheneghen,
Leyt forgheloos daer heen, int coele gras gheseghen,
Valt haer de spin op t'lijf, en eer sy t'wert ghevaer
Soo is haer t'breynghequetst, soo is de spin van daer.
O schadelijck vergif, uyt ledicheyt gheboren!
Door dy heeft menich helt sijn eer en glans verloren.
Draeght sorghe dat gheen tijt in luyheyt u ontsnapt,
Dat u de hellsche spin niet ledich en betrapt.

*Quid dormitis? surgite & orate, ne intretis
in temptationem.*

F*Ronde super viridi, radijs tepefactus cois
Otia dum serpens desidiosus agit,
Ex alto tenui se librat aranea filo,
Et colubrum parua cuspide fundit bumi.
Otia virus habent, & habet fors lata venenum;
Delitjs vitijs mentis aperta via est.
Sperne voluptatum illecebras, puer, otia sperne,
Hoste sub aërio ni cecidisse velis.*

D'oïssivité, tout peché.

ASfaillir le serpent l'araigne oncques n'ose,
Si non quant il au bois, se lâchement repose.
Nul est plus aisement du tentateur surpris,
Qu'un tel, qui à les sens d'oïssivité saisis.

VItij aut virtutis animus domus est, inquit Philo: vel, vt Bernard. cor hominis, sicut molendinum, voluitur velociter, & quidquid imponitur, molit; si autem nihil imponitur, seipsum consumit. Omnia otio deteriora sunt, lapis non reuolutus obducitur musco. Ferrum, nisi vitaris, rubigine consumitur; aqua, nisi moveatur, vitium capit; vestis seposita tinearū fit habitaculum: otiosa mens, vitiorum domicilium. Transivi, inquit Sapiens Prov. 24. 30, agrum hominis pigri, & ecce! totum repleverant vriticæ, & maceria lapidum distructa erat. Otiosas viduas notavit Apostolus, 1 Tim. 5, vt verbosas, & loquentes quæ non oportet. Quid plura? Otium nugarum mater est, non verca virtutum, ait Bernard. Nihilque in totâ vitâ adeò bonæ mēti aduersum, quam nihil agere. Apage mihi igitur cū istac peste. Semper aliquid honestæ rei agamus, ne aut Deus, cum nos inuisit, aut Diabolus ubi nos tentat, oscitantes & vacuos nos inueniat.

HET ghemoet des menschen (seydt Philo) is een woon-plaetse ofte vande deucht, ofte van ontucht: ofte (ghelijck Bernardus seydt) des menschen herte is als een Molen, het draeyt gheftadelijck omme, ende maelt al watter wert inghebracht, maer indien ment ledich laet, soo verteeret sîck selven. Door stilltant vererghen alle dinghen. Een steen, soo hy niet dickwils omghewentelt en werdt, is seer haelt overloopen van mos en ruychte: Als het yser rust, soo roest het. Stil-staende wateren werden haelt stinckende. Opghesloten cleederen crielen van motten ende schieters. Een ydel ghemoet is een herberge van sonden: Een ledich mensche, des duyvels oorkussen. Ick ginck, seydt den Wijse-man, voor by den acker der luyen, en siet! daer waren enkel netelen op, ende hy stont vol distelen, ende den myr was neder ghevallen. Prou. 24. 30. De ledighe Weduwen beschuldicht den Apostel als clapsachtich, ende spreekende dat niet en betaemt, 1 Tim. 5. Int corte, ledicheydt is een moeder van beuselingen, een stijfmoeder van deuchdē. Laet ons dan sorge dragen, dat, en God, als hy ons comt besoucken, en den duyvel, als hy ons comt quellen, ons besich moghen vinden, met eerlijcke oeffeningen.

Die voor quaet hem mijden wil,
 Atagh noch ledich zÿjn, noch stil;
 Want ghemeenlijck ons ghemoet
 Doet dan quaet, alst niet en doet.

MATH. 13.

SM autem dormirent homines, venit inimicus, & superseminavit zizania in medio tritici.

HIERON. IN SERM.

ALiquid operis facito, vt te diabolus inueniat occupatum, non enim facile ca-

pitur a diabolo qui bono vacat exercitio.

1 IEAN. 5. 18.

Nous sçauons que quiconque est né de Dieu, ne peche point: mais qui est engendré de Dieu, se contre-garde soi mesme, & le malin ne le touche point.

*De droefheyt die na God is, verreckt
vreesse ter salicheyt.*

HEt schijnt dat een die naeyt het linnen doeck wil breken,
Maer maect de naeld' een gat, den draet vervult de steken
Des naeldes scherpe punt (t'is waer) en maect gheen naet,
Maer opent even-wel den deur-ganck van den draet.
Den schrick in ons ghemoet, het beven onser sinnen,
Al ist den gheest niet sêlfs, het gheeft daer van t'beginnen;
En opent ons den wegh die ons daer henen leyt:
Vrees weder-baert ons niet, maer t'hart daer toe bereyt.

Si non parat, saltem præparat.

L*Intea non coniungit acus, dum lintea pungit,
Sed via, que tandem lintea iungat, erit.
Nam simulac subiecta chalybs per carbasa transit,
Mox comitem medicum vulneris auctor habet.
Anxietas, que mente latet, que pectora turbat,
Non est quod nobis corda renata facit:
Illa tamen sternitque viam, reseratque scatebras;
Principium timor est, Spiritus implet opus.*

Vous avez esté contristez, selon Dieu.

LOrs que la docte main, le drap rompu va poindre,
Ce n'est pas proprement ce que le drap faict joindre,
Mais pour la voye ouvrir. Noz tremblements & pœurs
N'est pas l'Esprit, mais pour nous preparer les cœurs.

Tremor ac horror conscientie, in initio quidem conversionis, idoneus est ad hoc, ut animus verè humilietur, sibi-que summopere displiceat; ut ita homo in viâ Domini a timore incipiat, & ad fortitudinem perveniat, inquit Greg. At verò cum ille, quem ligat servitus timoris, ignoret gratiam libertatis; non hic subsistendum est. Cum audis quod Dominus tuus dulcis sit, ait Vir pius, Fac ut eum diligas: cum audis, quod rectus sit, attende ut timeas; ut amore, & timore Dei legem ejus custodias. Noveris te, ut Deum timeas: noveris Deum, ut equè ipsum diligas, in altero initiaris ad sapientiam, in altero consummaris: quia initium salutis timor Domini, & plenitudo legis est charitas. Quemadmodum, ex notitiâ tui, venit in te timor Dei: atque ex Dei notitiâ, Dei itidem amor: sic è contrario, ex ignorantia tui, superbia; ex Dei ignorantia venit desperatio. Bernard. sup. Cant.

Verflaghentheyt des gemoets is wel dienlich int begin vande bekeeringhe; ten eynde den mensche sîck recht vernedere, en sîck selven ganfch mishage: op dat hy also des Heeren wech beginnende met vreesse, allencxkens in sterckheyt mach toenemen. Ondertusfchen nochtans, nademael den ghenen, die met de slavernie van de vreesse gebonden is, niet en can smakê de genade der vryheyt: So en moet by de onse daet by niet gelaten werden. Als gy hoort (seyter een Godsalich man) dat God goedich en bernherlich is, maect dat ghy dien goeden God lief hebt: als ghy hoort dat God rechtveerdich is, siet dat ghy sijn gherechticheyt vreesst: op dat ghy alsoo door vreesse ende liefde te samen, naer sijne infettinge moecht wandelen. Kent u selven, op dat ghy God moecht vreesen: kent God, op dat ghy hem moecht lief hebben: in het eene is het begintfel, in het andere de volcomentheyt der wijjheydt. T'begintfel der salicheyt is vreesse: de vervullinghe des wets is liefde. Ghelijck uyt kennisse uwes selfs vreesse Godes voort comt: so, in tegendeel van dien, uyt onwetenheydt uwes selfs, comt hoochmoet, ende uyt onkennisse van God, wanhope:

Al is de vrees' een goet begin,

Men dienter niet te blyven in,

Maer alijt voort en voort te gaen;

Tot wy vast in de liefde staen.

ACT. 2. 37. ET SEQ.

His auditis, compuncti sunt corde & dixerunt Petro & reliquis Apostolis, quid faciemus viri fratres? Petrus vero

ad illos; pœnitentiam agite & baptisetur unusquisque in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum & accipietis donum Spiritus sancti.

Buyten God, gheen versadinghe.

Schoon yemant aen een dog werpt veel en groote sticken,
 Hy sal die, metter haest oock onghek naut, in-slicken,
 En gapen naer wat nieus, hoe veel oock datter quaem:
 Want niet, dan dat hy niet en heeft, is aenghenaem.
 De wijl des menschen hart hier nerghens in can rusten,
 Maer foeckt altijt wat nieus, en tracht nae versche lusten:
 Laet dit ons zijn een peyl, en teyken gans ghewis,
 Dat ware lust en rust hier niet te vinden is.

Improbis nulla fatietas.

D*um data frustra vorat, nondum bene mansa, molossis;*
In nova, semper hians, & nova frustra ruit.
Cum numquam presens homini ferat hora quietem,
Nec satis id, quod adest, pectora nostra iuvet.
Cum desiderio semper gemat egra futuri,
Atque aliud nobis mens, aliudque petat;
Hic patrium non esse solum, sedesque beatas,
Discite: sunt alio gaudia vera loco.

P R O V E R B. 27. 20.

*Le sepulchre & le gouffre ne sont iamais rassasiés, aussi ne sont
 iamais les yeux des hommes.*

PVis que le cœur humain au chien est tant semblable,
 Que nostre esprit tousiours demeure infatiable;
 Faisons conclusion, que ce qu'a l'homme faut,
 N'est en ce monde icy, mais est logé plus haut.

IMPROBIS

XXXVIII.

Nemini mortalium, divinâ provi-
dentiâ, tam exacta felicitatus gau-
dia unquam obtigere, ut non aliquid re-
lictum ei esset, quod gerneret. Hic censu-
cum exuberet, obscuro loco natum se que-
ritur; ille, majorum stemmate clarus, do-
mestica rei tenuitatem detestatus, mallet
latere; iste nobilitate opibusq; conspicuus,
cælibem se queritur; alius amans & ama-
tus conjugioquæ sælix, orbitatem desinet.
Est, cui sæcunda uxoris gaudia, aut filio-
rum luxus, aut filiarum petulantia obnu-
bilat. Denique, quocumque te vertas, ubi-
que, quod cum status tui conditione rix-
eris, affatim invenies. Quid externa
loquor? hoc ipsum corpusculum tuum ex-
cute, semper in eo querculum aliquid, &
quod te offendat, obvium erit. Quid mi-
rum? homines qui in alicno habitant,
semper de aliquâ domicilij parte conquæ-
runtur; idque eâ de causâ, quod domum
istam conductitiam, pro arbitrio, instau-
rare non possint. Idem nobiscum est; nam
cum de aliquo identidem membro queru-
lus animus nobiscum exposulat, inqui-
nos nos esse, & supellectilem, non loco, ex
quo brevi sit emigrandum, sed domicilio
perpetuo (quod & frugi paterfamilias
hic solet aptandam esse sedulo noveret.

IOHAN. 4. 14.

OMnis qui bibit ex aquâ hâc iterum si-
tiet, qui autem biberit ex aquâ quam ego
dabo ei, non sitiet in æternum.

GEen mensche ter werelt werter, door Go-
des beschickinge, tot soo volmaeckten ge-
luck oyt verheven, off hem en wert altijt
yet wat gelaten, t'welck hem quelt. Den desen,
rijck zynde van goederen, beclaecht dat hy van
slechte ouders gheboren is: den ghenen, wel
van goedê huys, maer arm zynde, hadde liever
ergens in den doncker van een slecht geflachte
te schuylen: Den derden, rijck en edel zynde,
sucht, om dat hy eenich en onghetrouw is: Den
vierden gheluckelijck ghehouw wefende, treurt
alleenlijck door ghebreck van kinderen: Men
vinter welcker blyschap over haer kinder-salige
vrouwen wert inghebonden, of door de flam-
pamperie van hun sonen, of door de geylicheyt
cû veylicheyt van hare dochters: Int corte, wer-
waeits datmen sick went, men sal aller wegheu
stoffe vinden, om sich over sijne geleghenteyt
te misnoughen. Ist vreemt? Luyden, die in ge-
huerde huysen woonen, claghen altijt van dit
oft gint deel haerder wooninghe, om redenen
dat sy in de selve niet en moghen maecten
en brcken, ghelijckmen in eyghen doet. T'is
met ons al het selve, t'een off t'ander lidt is
staech ontstelt, tot een vast teycken dat wy hier
maer huetlingen en zyn. T'welck also wefende,
laet ons dan van soodanigen huysfraedt ons sel-
ven versorghen, niet die nu in dit huerhuys,
maer die hier naermaels in ons eyghen en eeu-
wighe wooninghen ons sal te passie comen, ge-
lijck fulcx (oock hier in dese tijdelijcke dingen)
het werck is van een forchvuldich Vader des
huysgefins.

*Noyt heeftet yemant hier soo claer,
Off 't hapert noch al, hier off daer.*

PSALM. 16. 11.

*S*atietas gaudiorum in conspectu
Dei.

*Dat sy vande banden des Duyvels ontgaende,
onirvaecken tot sijnen vville.*

T'Is s'weerelts warre-net dit ront, dat ghy fiet hanghen,
Daer weynich breken deur, en veel in zijn ghevanghen.
Den aertschen mensche wert met s'weerelt lust beweest,
Niet anders dan de mug int web der spinnen cleest.
De wesp (een moedich dier :) weet door het net te breken.
Die s'hemels glans bemint, en blijft in d'eerd' niet steken:
De weerelt slacht de spin; als sy ons heeft verwert,
En met haer raeg beset; dan bijt sy ons int hert.

Peruia virtuti, sed vilibus inuia.

E*St similis nostro, quem texit araneus, orbis;
Plurimaque humanae conditionis habet:
Hic nocturna culex, obscœnaque musca pependit,
Utraque ridendo compede nexa pedes.
Posteritas crabo acris equi, virtutis avitę
Conscius, incursum debile soluit opus:
Carpite iter cali, quibus est cęlestis origo,
Hęc plaga, nil præter vilia monstra tenet.*

PROVERB. 5. 25.

Il sera happé par les cordes de son peché.

LE monde & ses filetz nous font icy la guerre,
Il faut monter au ciel sans s'arrester en terre:
Arriere lacqs mondains; jamais divin esprit
Plein d'animosité ta foible rets ne prit.

PERVIA

XXIX.

Vitam hominis Christiani transitum esse, ipsumque perpetuum viatorem videri, divini verbi elogia disertè pronuntiant. Non habemus hic locum permanentem, sed alium expectamus, inquit Apost. Transire igitur virtutis, hærere alibi ignavia est. Gaudet motu animus, Christianus, & in hoc, cælum sibi cognatum imitatur. In partibus Scythiæ homines quosdam nusquã domicilium figere, plastro se suaque identidem transferre memoria proditum est. Id verè Christianum decet, dolium hoc nostrum, Diogenis more, identidem volutandum est, sistendum rarò, figendum nunquã, & nusquam. finge mihi aliquem è regione longinquã ad patriam properantem, in cauponam aliquam lepidam ac facetam incidisse, quæ benignè eum habeat, ac lautè excipiat; hunc eò loci si, tanquam ad Sirenum scopulos, hærere cernamus, non quid excordem ac inspidum jure dicemus: ita sanè: vir fugiens quippe, ut est in Proverbio, non moratur strepitum lyre. Idem de nobis censeamus. Nec illecebris ac lenocinijs suis Mūdus hospes, aut Caro caupona nos impediãt, quominus in veram illã ac cælestem patriam, velis equisq; properemus. Annue, summe Deus.

AVGVST. HVM. 3.

Diabolus non invalesceret contra nos, nisi ei vires ex vitijs nostris praberemus,

DAT het leven van een Christen mensche is als een deurganck, den mensche selfs als een reyfende man, werdt ons in Godes woort duydelijck gheleert. Wy en hebben hier gheen blijvende stede, maer wy verwachten een andere, seyt den Apostel. Tis dan dapperheyt, op dese wech staech aen te treden: tis onachtsaemheyt ergens te blyven leuteren. Het Christelijck ghemoet heeft lust in beweginghe, oock selfs in dat eenighe overeencomste met den hemel hebbende. Men hout, dat in Scythia mensche zyn, die nergens eẽ vaste woonplaetse stellende, gestaech huys en huylraet op een wagen herwaerts en derwaerts omme-voeré. Yet sulcx beraemt voor al een Christelijck gemoet, yder dient zyn vat (op de wijse van Diogenes) ghesadelijck om en t'om te tobelen, selden te setten, nimmermeer te vesten. Neemt datter yemant, uyt verre landen, naer sijn Vader-landt reyfende t'eeniger tijdt onder wege quame ter herberghe, daer hy by den Weert wel en vriendelijck ghetoest wierde, inghevalle hy door sodanich onthael verloct wesende, sijn reyfe ginck flaken, ende bleef ter selver plaetse lunderende, soude een yeghelijck daer uyt niet oordeelen, dattet den sulcken liecht ter plaetsen (somé seyt) daermen de ossen bolt? ontwijffelijcken iae. Laet ons vry dencken dat wy zyn in dusdanighe ghestaltenisse. De werelt is ons (soo het schijnt) een ghenuchelijcken Weert, ons Vleesch een vriendelijcke Weerdinne: laet ons sorghe draghen, dat wy, zynde op de reyfe naer ons ware vader-landt, door de aenlockinge van d'een en d'andere, in onsen goeden wech, niet vertraecht en werden.

& locum ei dominando nobis peccato faceremus, unde nolite locum dare diabolo.

Beter ghemant, als ghebrant.

GHy broet sy-wormen uyt, én eyers van u hinnen
 In uwen wermen schoot (wat mooghy doch beginnen ?)
 Noch hebby soo veel op met dat ghy hebt ghebroet,
 Dat ghy van't hinnen-jonck u moeder noemen doet.
 Ey, ketelt u doch niet met dees ghemaecte grillen ;
 T'is beter metter daet des jonckheys brant te stillen,
 Door huywelijckschen plicht. Els t'waer u minder schant
 Int openbaer ghetrou, als heymelijck ghebrant.

Præstat nubere, quam vri.

ET fovet, & calidis pullos educit ab ovis
Phyllis, &), en ! matris jam mihi nomen, ait.
Phylli quid hoc sibi vult, animum tibi prurit imago ?
æch! cui ficta placent nomina, vera juvant.
Ova fovet gremio, veros imitantia partus,
Æstuat in tacito dum tibi flamma sinu.
Improba nube viro : faciat peiora necesse est,
Si qua sub invisâ virginitate gemit.

PROVERB. 5. 18.

Ta source soit benite & te restouy de la femme de ta ieunesse.

IL vaut bien mieux le corps lier par mariage,
 Que se brusler le cœur d'une impudique rage.
 Que sovilles tu te doncq par plaisirs contrefaits ?
 Veux que peus sans peché avoir les vrais effects.

XL.

Non tantum melius esse pronuntiat
 Apostolus nubere, quam scorti so-
 cietate se polluere; verum etiam melius
 esse a seriti nubere, quam vri. Ne ergo
 blandiatur sibi qui fæmineâ venere non
 utitur, quàm intrinsecus libidine ardeat.
 Pudicitiam enim esse, conjunctâ cum ca-
 stitate corporis, animi puritatem, rectè
 notatur ex Paul. 1 Cor. 7. 34. Idque respi-
 ciens, Virginem carne, sed non mente,
 præmium nullum manere, dixit Isidorus.
 Hinc cum donum Continentiæ plerun-
 que non nisi ad tempus a Deo homini con-
 feratur, tamdiu a nuptijs abstinere ali-
 quis poterit, quamdiu ad servandum ca-
 libatum idoneum sese senserit: at simu-
 latque domandæ libidini vires deficere
 sibi comperiet, conjugij necessitatem a
 Deo sibi impositam planè intelligat. Et,
 ne tanquam castitati adversum, id ge-
 nus vitæ quis damnare audeat, audiat
 D. Chrysostomum: Primus, inquit ille,
 castitatis gradus, Virginitas immacu-
 lata; secundus Conjugij fides fideliter ser-
 vata. Est ergo, vel teste Chrysostomo
 (qui alioqui nuptijs favere vix solet)
 conjugum castus amor species quædam
 Virginitatis.

DEN Apostelen verclaert niet alleenlijk,
 dattet beter is te trouwen, als in hoererie
 sick te verloopen: maer selfs dattet beter
 is sick ten houwelijcke te begeven, als te bran-
 dé. Niemand dan en ketele hem selven, als off hy
 wat goets dede, die sick van het geselichap der
 vrouwé onthout, indie hy middeler tijt inwen-
 dichlijck van vuyle luste brant. Maechdelijcke
 reynicheyt is een t'samen-vouginge van de suy-
 verheyt des gemoets met een onbevleekt lich-
 haem, ghelijck claerlijck aff te nemen is uytte
 plaetse Pauli 1 Cor. 7. 34. Ten welcken aensie-
 ne seyt Isidorus seer wel, dat een maecht inden
 vleefche, ende niet in den ghemoede, gheen be-
 looninghe te verwachten en heeft. Maer alsoo
 kennelick is dat de gave van onthoudinge veel-
 tijdts alleenlick voor een tijdt den mensche by
 Gode wert toegelaten: So isst geoorloft, sick
 so lange van den huwelickē staet te onthouden,
 ter tijdt toe, dat men ghewaer wert dat ons de
 crachten ontbreken om het vleesch te connen
 betoomen, doch tot sulckx ons onmachtich
 gevoelende, mogen wy vryelicken wel dencken
 dat ons duydelick van Godes wege wert gelast,
 dat wy ons souden ten houwelicke begheven.
 Doch op dat niemant dese maniere van leven,
 als tegens de suyverheyt strijdende, en verwer-
 pe, dat hy lese en hoorde den Out-vader Chry-
 stostomum, Den hooghten trap (suydt hy) van
 suyverheyt, is reynen ende onbetsmette maegh-
 dom: den tweeden, den huwelijcken staet, als
 den selven tusschen man en vrouwe eerlijck be-
 leeft wert. Soo is dan het huwelick (selfs na het
 seggen van Chrysostomus, die nochtans over
 al ten besten van het huwelick niet en gevoelt)
 als een tweede soorte van Maeghdelicke reynic-
 heyt.

GREG. LIB. 26. MORAL.

*Qui tentationum procellas cum diffi-
 cultate tolerat, conjugij portum petat:
 melius enim est nubere quam vri.*

PROVERB. 5. 2.

*Pour quoi, mon fils, serois tu transporté
 de l'amour de l'estrangere, & embrasse-
 rois tu le sein de la foraine?*

*De wvyle de satan verandert wort in een Engbel des lichts,
 soo en ist dan geen wonder dat sijne dienaers verandert worden,
 als dienaers der gherechticheydt, der welcker eynde sal
 wesen na haer wercken.*

Den aep, naer s'menschen wijs, gaet mettet hoofft verheven,
 En past wel op de maet, van t'ipel hem voor-gheschreven:
 Maer als hy daer ontrent eens noten wert ghewaer,
 Laet sijn begonnen werck, laet spel en meester daer,
 En loopt de noten nae met alle vier de pooten.
 Daer gaetter veel te kerck, als Godes huysghenooten,
 Die, soo daer hoop ontstaet van eenich cleyn ghewin,
 Den Godf-dienst en de kerck stracx setten uyt den sin.

O curvæ in terras animæ!

D*um salit ad numeros, erectaque corpora tollit
 Simius, huncque aliquis jam negat esse feram,
 Forte nuces alius medium proiecit in agmen,
 Vidit, & in prædam bestia stulta ruit,
 Nil hominis retinens, quibus, assuetudine tantum,
 Futilis in vano perstrepat ore fides,
 His, modici dum spes affulgeat ulla lucelli,
 Excidit, heu! fluxæ religionis amor.*

HEBR. 12. 16.

*Que nul ne soit paillard ou profane comme Esau qui pour une
 viande vendit son droit d'aïnesse.*

LE singe va au bal, portant en haut la teste,
 Mais, pour cueillir des nois, se va courber en beste.
 Qui leur devotions ne font que pour le train,
 Les quittent, aussy tost qu'ils ont espoir de gain.

O CURVÆ

Atalantam, magna pernecitatis virginem, in medio cursus certamine, magno conatu ad metam properantem, aurei mali jactu remorata fuisse, ab Hippomene, tradunt Poëta: Eodem ferè calliditatis genere miseros non raro mortales supplantat vaser ac versipellis humani generis Adversarius, quoties aliquem accinctum jam, ac ad vitam melioris metam properantem alibi conspicit, Protinus enim, objecto aliquo malo Aureo, id est, oblato sive divitiarum splendore, sive honorum gloria, sive alio illecebrarum genere, curvas in terram animas de felici statu deturbat, & ad vetera ac absoleta retrahit. Tigridis impetū, uno fatuū objecto, frangit venator, & belluam ad antrum, unde prodierat, remittit: idem nobis non raro usu venit. Sape rerum fluxarum abdicationem, cælestium amorem, ac desiderium animo concipimus; at vix sacer iste furor in cursu est, cum ilicò, nescio quid, quod animo nostro blandiatur, nobis objicit Diabolus, quo veluti nobis ipsis erepti, in antiquum relabimur. Caveamus, & meminerimus, bene incipere egregium, bene desinere regium esse.

DE Poëten verhalen ons dat Hippomenes de snelle Atalanta, hem nu by naest voorby ghehoopen zynde, met het uytwerpen van eenen gulden appel, so heeft weten te verlocken, dat sy haren loop stremmende, om dien op te grijpen, eyntelijck inde loop-bane is verwonnen ghebleven. Dierghelijcken treck wert ons menichmael gespeelt van onsen eif-vyant, den Duyvel; want so wanneer hy gewaer wert datter ymandt sick heeft opgheschort, ofte sijne voeten opgeheven, om te trachten na de Mate van een beter leven: soo weet hy terstont ons eenighen gulden appel van eere, rijckdom, off diergelijcke lock-aes voor te stellen, om ons daer mede nyt den rechten wech te trecken, en alsoo in ons goet voor-nemen te verragen. De Iaghers hebben een ghewoonte (alste jonge Tyghets nyt haer holen gherooft hebben, ende vande oude in groote snelheyt werden naeghevolgt, ontfiende den rasenden yver van t'vinnige ghedierde) dat sy een vande selve jonghen laten vallen: het welcke het beest vindende neemt het op, laet aff van haer na te ieghen, en draechtet weder inden nest: en middeler tijt oncomé de jaghers met de reste. En soo gaetet met ons toe: t'schijnt somwylen dat wy zyn uytgegaen om met vieriger herté te loopen den wech onser salicheyt, maer so ons middeler tijt yver, den vleefche aengenaem, by onsen vyandt wert voorgeworpen, wy nement op: ende en jaeghen niet vorder, maer cruypen wederom als in onse oude holen. Hier voor staet te wachten, ende staech in ghedachtenisse te houden, dattet eerlijck is wel te beginnen, maer heerlijck wel te eyndighen.

IOB. 8. 20.

Gaudium hypocrite ad instar puncti: si ascenderit usque ad cælum quasi sterquilinum in fine perditur, & qui eum widerant dicent, ubi est?

MATH. 6. 33.

Cerchez premièrement le regne de Dieu & sa justice, & toutes ces choses vous seront baillées par dessus.

*Ghy doet my cont den vvech ten leven , voor u is vveuchde
de volbeyt , ende lieffelijck vvesen tot uwer
rechter-handt eeuwichlijck.*

MEn fiet de snaer van selfs, en niet gheraect, beweeghen,
Om dat een soete lucht ontrent haer comt ghesegen,
Een lucht, die op haer past, verholen en bedeckt,
Die van een ander plaets onsenlijck tot haer treckt.
Een heymelijck verstant, door een verborghen ader,
Heeft in der vromen hert ons aller herten Vader;
O wonderbare vreucht! al is den mont als stom,
Thert juycht van enckel lust, en niemant weet waerom.

Intacta movetur.

C*Horda manu non tacta salit, non mota susurrat,
Ut chelys equalem sentit adesse sonum.
Quanta pijs tacitam pertentant gaudia mentem,
Cum Deus, occulto numine, pectus agit!
Non videt assessor, non hos notat assecla motus;
At pia mens intus sentit adesse Deum.
Mortales oculi mortalia gaudia cernunt,
Quæ Deus instillat gaudia, nemo videt.*

2 CORINT. 4. 18.

*Nous avons un poids eternel d'une glorie excellentement excellente,
quand nous ne regardons pas aux choses visibles ains aux invisibles.*

HEuropeux esprit fidel! qui mesme en ceste vie,
Avec Dieu tout mouvant a grande sympatie.
On oit vn luth sonner qui toutefois est coy,
Le iuste sent plaisir, & nul ne scait pourquoy.

VERA

Vera gaudia ut ex rebus corporeis non proveniunt, ita nec oculis corporeis conspici possunt. Animus incorporeus non nisi cognato sibi gaudio, id est, incorporali, afficitur; reliqua, cujuscunque generis oblectamenta, corticem tantum, id est corpus, contingunt; ad interiores vero animi sensus nunquam penetrant. At pax illa conscientiae, vitae aeternae praeannuntiatio, occulto numine mentibus infusa, ineffabili atque incredibili dulcedine tacitum pectus perfundit. Nihil Deo clausum, interest animis nostris, ac medicis cogitationibus intervenit. Amen, Amen, dico vobis (inquit Servator Iohan. 5. 24.) qui audit verbum meum, & credit ei qui misit me habet vitam aeternam, id est, ut Paulus interpretatur, pacem conscientiae ac gaudium in Spiritu sancto, vera futura beatitudinis praeludia. Tanta enim fit alacritas animi (inquit Cass.) quanta fuerit consideratio rei, est enim mensura letitiae secundum magnitudinem nuntij.

Ghelijk de ware vreucht niet en spruyt uyt lichamelijcke oorsaken, soo en can oock de selve niet met de lichamelijcke oogen niet werden aenghesien. Het onlichamelijck ghemoet en werdt door gheen andere blyschap vervroylijckt, als door de sulcke, die ghelijckmaticheyt heeft met haren aert, dat is, die in gheen lichamelijcke dinghen en bestaet. Alle de vermakelijckheden deses levens en gaen niet dieper als inde schorfe, dat is, en raken maer het lichaem, ende en dringhen noyt tot in het binnenste onser zielen: Maer die liefelijcke vrede des ghemoets, een voorbode der eeuwigher ghelucksalicheydt, heymelijcken door Godes gheest in onse herten nyt-gehort zynde, vervult ons den gantschen boesem onser zielen mer onuyt-sprekelijcke soeticheyt. Voor Gode en is niet ghesloten, hy woont in onse herten, en sweeft midden onder onse innerste gedachten. Voorwaer (seyt de Heere Christus Iohan. 5. 24.) die mijn woordt hoort, en gheloof den ghenen die my ghesonden heeft, die heeft het eeuwighe leven, dat is, (ghelijck den Apostel Paulus tselve uytleyt) vrede des ghemoets, en blyschap inden heylighen gheest, ghewisse voorteycken van de toecomende gelucksalicheyt. De Godsalige gevoelen mitsdien oock in dit leven een onbegrijpelijcke vermakelijckheyt, want de blyschap die in de gedachten is, heeft haer groote, naer de ghelijckmaticheyt van de sake diemen bedenckt.

BERNARD. SVPER. CANT.

*J*esus, mel in ore, melos in aure, jubilus in corde.

GREGOR. IN MORAL.

*J*ubilatio dicitur, quando ineffabile gaudium mente concipitur, quod nec ab-

scondi potest, nec sermonibus aperiri, & tamen quibusdam modis proditur. Illud est verum ac summum gaudium quod non de creatura, sed de creatore concipitur, quod cum acceperis nemo tollet a te.

Den duyvel quelt de gheloovighe, helpt de goddeloofse.

MEn vont wel eer een beeck (ist vvaer dat d'oude schrijven)
 Wiens droevich nat den glans der tortsen const verdrijven,
 Wiens stroom ter selver stont (door, ick en weet wat, cracht)
 Een uyt-ghebluschte keers als in het leven bracht.
 Dit was eens afgods beeck, een rechten stroom der hellen,
 Den duyvel weet ons noch op desen voet te quellen,
 Want een gheloovich hart hy met de wet verbluft,
 En stelt het weereelts kint in Christi bloet gheruft.

Sic rerum invertitur ordo,

F*Ax lymphis Dodona tuis immersa necatur
 Quæ micat igne; nitet, quæ sine luce fuit:
 Fons sacer iste Deo, sic pristina credidit etas,
 At Deus hic stijgij rex Acherontis erat.
 Patrat idem cum fonte suo regnator Averni,
 Ordinis inversi gaudet & ille dolis:
 Nempe pios rigide percellit acumine legis,
 Blanditurque malis sanguine, Christe, tuo.*

2 CORINTH. 2. 11.

*Que Satan ne gaigne le dessus, car nous n'ignorons
 point ses machinations.*

DOdone, par ton eau, la mesche tost s'enflame,
 Et le flambeau bruslant pert aussi tost son ame.
 Le Satan met les bons en doute, par la loy,
 Blandissant les meschans par vne vaine foy.

XLIII.

Inter plurimas Diaboli fraudes ac
 Istutias, non infimum locū ea obtinere
 mihi videtur, quā verum lumen, id est,
 fiduciam piorum in Deum rigori legis,
 tanquam aqua immersam, extinguere
 satagit; & contra facem emortuam, id
 est, impiorum conscientiam igne, ex aquis
 petito, id est, prae posterā ac per versa Fide,
 studet accendere. Sed de his Emblemata. In
 multis alijs adeo magna est vicinitas, ac
 similitudo veri ac falsi, ut facillimè, vel
 naturali hominum corruptione, vel ma-
 chinatione diaboli, alterum loco alterius
 obtrudi nobis possit. Ex multis exemplis
 unū habeo, sed quotidianū. Tametsi ma-
 lum nihil aliud sit, quam defectus boni,
 persuadet tamen sibi unusquisque se viri
 boni nomē implevisse, si malum forte vi-
 taverit, id est, si nec sicarius, nec fur, nec
 fenerator, dici possit, cum sanè multo al-
 tius, ut bonus quis dici possit, enitendum
 sit: amandum quippe est, dandum est, ad-
 iuvandum est. Virtutem enim non defectum,
 sed opus esse, non in otio aut quiete,
 sed in ipsa actione consistere, nec satis esse
 malo abstinnisse, at bonum insuper faciendum esse, in Christi scholiā indies docemur. Securis, clamat Baptista, arbori apposita est, quae fructus bonos, &c.

GREGOR. 14. MORAL.

Hostis noster quanto magis nos sibi rebellare conspiciat, tanto amplius expug-

Onder andere listighe aenflaghen des duyvels, en is gheenlins de minite, dat hy het ware licht der geloovige (t'welck is haer vast vertrouwen op Gode, in Christo Iesu) in de strengicheyt des Wets, als in een doodelijck water, louckt te verfmoren: ghelijck hy daer en teghen den dooden en uyt-gebluften sackel, (dat is de afgebrande gewisfe der goddeloosen) met een vier uyt het water genomen, dat is, met een verkeert en averechts gheloove, pocht te ontsteken. Doch hier van wert int Sinnebeelt gesproken. In veel andere saken is foodanigen grooten nabuericheyt des goets ende quaets, des waerheys ende der leugen, dat lichtelijck, ofte door den bedorven aert der menschen, ofte door de listicheyt des duyvels, het eene voor het andere ons inde hant can gesteken werden. Van veel exempelē isser dit eene. Hoe wel het quaet niet anders en is, als gebrec of dervinge vā goet, nochtans laet een yeghelijck sich voorstaen, den naem van een goet man verdient te hebben, so hy sick maer van het quaet en onthout: dat is, soo hy misschien gheen moordenaer, geen dieff, geen woukenaer bevonden en wert: daer nochtans, om een goet man te wesen, al vry vorder ghegaen moet zyn. Men moet niet alleenlijck nae laten de ghebreken vooren vermelt, maer in plaetse vande selve lief hebben, geven, en helpen. Want de deucht gheen gebreck, maer een werck te zyn, niet in ledicheyt, maer in arbeyt ende werckinge te bestaen, wert ons inde schole Chrilli daghelijckx gheleert. De byle, roupt Iohannes den Dooper, is aen den boom gestelt, en die geen goede vruchten en draecht sal uytgheroyt werden.

nare contendit: Eos autem pulsare negligit, quos quieto iure se possidere sentit.

*Hierom sal de mensche vader ende moeder verlaten ende den
vijve aen-hangen, ende die twee sullen een vleesch wesen.*

TEer Spruytjen , jeughdich hout, ghy zijt nu af-ghetoghen
Van dijnen ouden tronc, ghy hebt nu sap ghesoghen
Wt dese jonghe stam , dies valt u niet swaer,
Dat ghy dijn eyghen boom moet laten blijven daer.
Die met den soeten bant van Echte zijt om-vanghen,
Ten is voor u gheen tijt , om ouders aen te hanghen ;
V maegschap en gheslacht , vint ghy nu al in een,
Ghy zijt een huys, een rijck, een weerelt met u twee.

Natam rapis, ô hymenæ, parenti,

R*Amulus adiunctâ dum ducit ab arbore succos,
Jam procul a trunco vellet abesse suo.
Ex animo caros deponere disce parentes,
Quæ socio recubas iuncta puella viro :
Non oculis genitor , non matris oberret imago,
Solaque legitimi sit tibi cura thori:
Nomina tot tibi cara dabit cumulata maritus,
Hic pater , hic genitrix, hic tibi frater erit.*

P S E A V M. 45. 11.

*Escoute fille & considere : encline ton oreille & oublie
ton peuple & la maison de ton pere.*

VA t'en, gentil rameau , prens congé de ta mere;
Pour suivre ton mary ; va fay luy bonne chere
Tant du corps que du cœur. Quant on est marié
Laisser là ses parents n'est pas impieté.

NATAM

XLIIII

Nec insulsa, nec prorsus inutilis est observatio, quam quidā desumunt ex modo excusandi quo (Luc. 14. 16.) vultuntur ij, qui ad cœnam vocati, ad diem dictum venire detrectant. Primus eorū, rationes absentie allegans, Villā, inquit, emi, in istius ego possessionem mittendus jam nunc abeo, utque apud herum tuum eo nomine me excuses, precor. Alter, Iuga bonū quinque (inquit) empta sunt mihi, periculum de ijs factururus decedo, id ne Dominus tuus agrē ferat, meis verbis rogabis. Tertius confidentius perorans, & non excusatione (ut videtur) sed justā defensione nisus, Vxorē, inquit, duxi, eaque de causa non possum venire. Actum matrimonij tantum privilegij habere innuens, ut vel solā facti allegatione satis superq; purgatum se existimet. Magna sanè matrimonij efficacia est, in quo conjuges, vel Deo autore, parentibus sese mutuò preponunt. Graphicè apud Homeruum Hector,

Haud equidè dubito quin cœcidet Ilion ingès,
Et Priamus, Priamiq; ruet gens armipotentis;
Sed mihi nec populi, nec caræ cura parentis,
Nec Priami regis tantum præcordia rodit,
Quam me cura tui, coniux carissimā, vexat.

Est sanè intimum amicitie genus, castus
Thorus.

EPHES. 5. 28. ET SEQ.

Viri debent diligere uxores suas, ut corpora sua, propter hoc relinquet homo

TIS een leerfame, en geen onvermakelijke bedenckinge, die eenige nemen uyt de gelijkemisse vant a. ontmael, van Christo vermeld Luc. 14. 16. al waer, soo wanneer de knechten uytgingen om de genoode te roupen, den eersten brengende reden by van niet te comen comen, seyt eē acker gecocht te hebben, en dien te moeten gaen besichtigen: den tweeden verclaert cooper bedegen te zyn van vijf joe ofsen, en de selve te moeten gaen beprooven: voutghende beyde een hede by haere redenen, seggende, Ic bidde u doet mijh, onschult. Den derden, sprekende met een grover stemme, en vry wat stouter, seyt ront uyt, Ick hebbe een wijff getrouwt, en daerom en can ick niet comen. Als vast houdende dat een wijff te trouwen een sake is van sodanigen voorrecht, datmen om der selve wille, sonder tegenseggen, seer wel vermach alle andere saken aen d'een zyde te stellē. Voorwaer als wy sien dat God beveelt een teere maget beyde vader en moederte verlaten, en eenen vremden man aen te hangen, moetmen niet bekennē dat hy tselve voor alderley vrientschappen stelt? Ic sal, met verlos vande Lefer, hier by vougē t'gene Hector, hiervā by Homerū spreect.

Ick weet dat Troyen haest en ras

Niet zijn en sal als gruyts en as;

Ick weet oock dat mijn Vader sal

Haest comen tot een drouwen val;

En dat mijn Broeders lieff en weert

Verstinden sal des vyants sweert.

Maer noch mijn Vader, noch sijn schat,

Noch ghy, o Troyen! schoone staadt,

Perst my soo hart aen mijn ghemoet,

Als ghy, mijn weerde Huys-vrou doet

patrem & matrem suam, & adherbit uxori suæ, & erunt duo in carne unā.

Laet ons wel doende , niet vertragen.

MEn siet den Crocodil , soo lang hy leeft , noch wassen ;
 Dit dient een Christen-mensch sich selven toe te passen,
 En staegh in sijn beroep een hooger stap te gaen,
 Nu t'een ghebreck , en dan het ander te verslaen.
 Volght niet Hiskia's son , die wert te rug' ghetoghen,
 Wegh son van Iosua's , die bleef staen onbewoghen,
 Maer volght naer Davids son , en zijt ghestadich vlug',
 Die niet en vint , verliest , die stil-staet , gaet te rug'.

Nullum virtuti solstitium.

C*Rescis , & extremis vel jam , Crocodile , sub annis ,
 Majus adhuc Nili tollis ab amne caput.
 Incrementa decent Christum , tam longa , professor ,
 Nescius augmenti vir bonus esse nequit.
 Nyniades sistat , retrorabat Hiskia Phæbum ,
 Dux solymi Vatis sol tibi solus eat:
 Ille , velut sponsus thalamo redit , altaque lustrat
 Sidera. virtutem non decet ulla quies.*

PHILIP. 13. 14. —

*En oubliant les choses qui sont en derriere , & m'avancant aux
 choses qui sont en devant , ie tire vers le but.*

NOn Iosue ton soleil , non ton soleil Hiskie,
 Mais David ton soleil , soit guide de ma vie.
 Le corps du Crocodil , & du Chrestien l'esprit,
 S'augmente , si long temps , que l'un & l'autre vit.

VIRTVTI

XLV.

NEc oscitatio, nec torpor, sed cura diligens, atque actio continua hominem Christianum decent. Cali proprium est, animique ad caelestia properantis, moveri semper, ac progredi. Inque id nisi summâ nitatur opum vi mens pia, facillè impetuoso decursu humanae corruptionis abripietur:

Ac veluti si quis adverso flumine lembum qui subigit remis, si brachia forte remisit, Ecce illu in præceptis pronò rapit alius amne. Nec utique verè bonus est, qui indies, ut melior fiat, operam non dat. Sape nos nobis examinandi sumus, saepe conscientia velut interroganda est, ecquid profecerimus, ecquid iracundiæ, avaritiæ, ac reliquis vitij decesserit, ecquid virtutibus accesserit, nisi enim in illis decrementum; in hisce accrementum percipimus, vero divini Spiritus astro percitos nos esse certi esse nò possumus. Sanè apud viros pios magnum fluxe fidei indicium esse solet, non proficere. Quid de externis hisce, deque status nostri conditione futurum sit, haud quidem scimus; nec id quidem multum curandum est: animæ sanè ut indies adiciam aliquid, in animo nobis, & in votis est. Lumen ad hoc nobis infunde, ô Numen.

G Een ledicheyt, maer een gestadige besichtheyt, is het ghene dat eyghentlijck een Christen meniche betaemt. Tis den hemel, en alle die ten hemel-waerts hun spoeden, gansch eygen, haer geduerichlijck te bewegen: want indien sulcx niet met alle ernst en werdt betracht (nadien wy inde verdorventheydt der werelt wonen) so sullen wy lichtelijck, door de cracht der selve, als door het aendinge van een nederloopende reviere, wech werden geruckt.

*Die tegens stroom sijn schuytjen roeyt,
Dient nimmermeer te sijn vermoeyt;
Want, rust by maer een cleynet tijdt,
Hy is terstont sijn voordeel quyt:
Midts, t'wyl sijn riemen liggen stil,
Hy swiert, al waer het water wil;
En wert soo, door den snellen val,
Ghedreven teghens leegher wal.*

Hy en is niet recht goet, die van dage tot dage niet en tracht om beter te werden. Wy dienen onse eygen ziele menichmael te vragen, wat sy, sedert eenigen tijt herwaerts, gevoelt heeft in God-salicheydt ghevordert te hebben, watse op de giericheyt, korfelheyt, en andere onse gebreken verneemt ghewonnen te hebben. Want ten sy sake wy int quade eenighe afbreucke, int goede eenighen aen-was, van tijde tot tijde, ghewaer werden, laet ons vryelijck denken, dat wy de ware cracht des Gheestes noch niet recht en hebben. Wat ons in het uytwendige sal ghewerden, is ons onbekent: Maer wat het inwendige belangt, wy hebben, door Gods genade, vaste hope om tot het selve vâ tijde tot tijde wat goets te sullè toe brengen. De Heere, die den wille geeft, geve oock het volbrengen.

HIERONIM. AD DEMETR.

*S*ancta vite ratio processu gaudet, & crescit: cessatione torpescit & deficit: Quotidianis & recentibus incrementis

instauranda mens est, & vivendi hoc iter non de transacto, sed de reliquo metiendum.

Eenen goeden moet is een dagelijcx wel leven.

DEn harder maeckt een fluyt van Esels slecht gebeente,
 En treckt daer door tot vreught geheel des wouts gemeente,
 Wat is van cost of const? wat ver-ghesochte vreught?
 Cost, die niet veel en cost, een billick hart verheught.
 Wat stelt ghy luyt of Veel om blyschap op te wecken?
 Stelt yrient, en stilt u hart: druck sal u vreught verstrecken:
 Een wel ghestelt ghemoet vint over al sijn lust,
 In alle dinck is vreught, als t'hart maer is gherust.

AEquus animus, commendat omnia.

O*sibus ex Asini fit tibia; silva remugit;*
Exultat saturas dux gregis inter oves.
Ecquid opus lituis? sibi mens est aqua leuamen,
Gaudia de placido pectore sponte fluunt:
Sit casa parua domus, sit fictilis olla supellex,
Hic etiam sapiens, quo sibi plaudat, habet.
Aula gemit, cythera licet aureus instet Jophaz,
Caula fremit plausu, dum, Milibee, canis.

I TIM. 6. 6.

La pieté, avec contentement d'esprit est un grand gain.

TA flute, gay Berger, n'est que des os des bestes,
 Si resjouit pourtant vos gens aux iours de festes,
 O grand don du Seigneur tranquillité d'esprit!
 Le cœur estant en pais vn peu nous resjouit.

ÆQVV:

XLVI.

TRia ferè hominum genera nundinas frequentare compertum est Emptores, Venditores, Spectatores: Duo priores emendis vendendisq; mercibus toto nundinarum tempore occupatissimi, anxie discrutiantur. Tertium demùm genus benè ac iucundè agit, & non nisi oculis, cuncta delibans, voluptatem ex omnibus, ex nullo molestias domum refert. Nundinarum, id est, Mundi, siue rerum externarum tantùm spectatores Philosophos esse, vult Pithagoras; Christianos, viri boni. Habere opes ac possidere, at non ab eisdem haberi aut possideri, verè sapientis est: id verò unicuique nostrum continuo eveniet, si non ad ambitionem, sed ad necessitatem omnia habeamus. Arridet, etiam hinc, Democriti dictũ, Ille felicè dicebat eũ, qui cum exiguis pecunijs hilaris esset, infelicem, eũ qui inter magnas opes tristaretur. Quid si totum orbem terrarum possideamus ecquid commoditatis ex tantà rerũ congerie habituri sumus, præterquã ex ijs, quæ utendo nostra facimus? de reliquis nihil habituri præter solũ aspectũ. Atqui voluptatem, quæ ex visũ est, æquè de alienis, atq; de tuis capere nihil vetat. Qui ad naturam vivit nunquã pauper; qui ad vota, nũquã dives est.

DAer zyn veeltijds drie soorten van menschen die de Jaer-marten besoucken, te weten, Coopers, Vercoopers, en Gapers. De twee eerste zyn dengantschen tijt des Jaermarts door, elcx int sijne, torchvuldelycken besich: De derde soorte isser best aen, want, niet als metter ooge alles overloopende, draecht vã alle dinghen eenighe vermaeckelijckheyt, van geen eenige quellinge ofte floorenisse na huys. Pithagoras treft dit tot de Wijsgierige van sijnen tijdt, en noemt die, Begapers vande Jaermarten, dat is, bloote beschouwers vande wereltiche dinghen. Andere Godsalighe mannen eyghenen sulcx, met beter recht, nu de rechte gheloovighen toe. Goederen te besitten, ende vande selve niet beseten te werden, is een werck van Godsalige wijsheyt. En tot sulcx ware wel te comen, indien wy, niet op giericheydt ende eergiericheydt, maer op noodruft alleene het ooghe sloughen. Cost en cleederen hebbende, vernoecht u daer mede, seydt den Apostel. Neemt dat gansch de werelt ons eyghen ware, wat gemack off genut sal ons uyt sulcken ongemeten hoop goederen ghewerden, anders als t'gene dat wy door het gebruyc eygentlijk het onse maken? van al de reste en hebben wy niet meer als alleenlijk het ghesichte, ende t'selve is geoorloft, so wel van eens anders goet te nemen, als van u eyghen. Wat valter te segghen? die nae de natuere leeft is noyt arm, die na de begheerlijckheyt, nimmermeer rijcke.

PROVERB. 15.

Secura mens quasi iuge convivium.

PLATO. TIM. CAP. 13.

Latitia pura in solis anima bonis invenitur, ideo sapiens in se gaudet non in ijs, quæ circa se sunt.

HEBR. 13. 5.

Que vos mœurs soient sans avarice, estans contents de ce que vous avez presentement.

Den Goddeloofen vliet , en niemant en iaeght hem.

DE Schilt-pad' doet den Aep (ô wonder!) voor haer vluchten,
 En hoe de Sim meer loopt , hoe ſy meer ſchijnt te duchten
 Te werden achter-haelt van een ſoo traegen dier,
 Dies ſ'al om-ſiende vliet, ontsiende vlam noch vier.
 Een menſch, bewuſt van quaet, leeft in gheſtadich beven,
 Hy ſucht, hy crucht, hy ducht, hy vlucht, oock niet gedreven;
 Door t'ruyſſchen van een blat verſchiet ſijns hartien bloet,
 Verdrietich is den ſtant eens goddeloos ghemoet.

Qui vanos pavet metus , veros fatetur.

P*Reſa ſuae ſub mole domus teſtudo laborat,
 Pulvereamque gravi corpore verrit humum:
 Ut videt hanc, fugit , oſque tremens poſt terga refleſcit
 Simia, nec tutam ſe putat eſſe fugâ.
 Ad ſonitum culicis , moteque ad arundinis umbram,
 Impius , & nullo terga premente , fugit :
 Conſcia mens ſceleris formidine tota liqueſcit,
 Tunc quoque, cum pavidi cauſa timoris abeſt.*

Le pecheur , a toujours peur.

Combien que ta maiſon Tortue fort te preſſe,
 Le Singe neantmoins te ſuit, en grand viſteſſe,
 Craingant d'eſtre atrappé. toujours le bliſtre fuit,
 Et nul luy veut du mal, & nul ne le pourſuit.

VErè malam conscientiam matrem
 formidinis esse, dixit Chrysoſt. Hor-
 rorem enim individuum impietatis com-
 mittem eſſe, teſtantur ij, qui indies con-
 ſcientie latebras querunt, nec inve-
 niunt. Pœnam ſemper ante oculos ſibi
 verſari putant, qui peccaverunt, inquit
 ille: Hinc fit, ut omnia horreat impro-
 bus, etiam minimè timenda, imò & am-
 plectenda; Deum, quod inimicum ſibi;
 Diabolum, quod licetorem, ſemet ipſum,
 quod accuſatorem ſciat, ac ſentiat. Viro
 bono contra nihil terribile eſt; non Deus,
 nemo qui magis juvare velit; non Dia-
 bolus, nemo qui minus nocere poſſit; non
 conſcientia, omnia ibi tranquilla: Horri-
 ficum tonitru parentis ſui vocem bene-
 volam, metuendum fulmen diviæ ma-
 jeſtatis radios; mortem, in vitam melio-
 rem tranſitum; Dei judicium, ſinem pug-
 nae ac ærumnarum appellat: Denique

Si fractus illabatur orbis,
 Impavidum ferient ruinæ.

Quicumque verè animoſus eſſe deſiderat,
 mentem ut habeat ſlagitijs purgatam, e-
 tiam atque etiam curet.

EEN quade conſcientie (ſeyter een Out-va-
 der) is een moeder van vreeſe. T'is ghewil-
 ſelijck alſoo; want waer een ſonnich ghe-
 moet is, daet is t'elckè, in alle voorvallende ſa-
 ken, een bevende hart, en een verſmachte ziele.
 Den goddeloofen ſchrickt voor alle dingen, ſelſ
 oock voor de ghene die niet te vreesen en zyn.
 Hy ontſiet hem van God, want hy is hem vyant:
 vanden duyvel, want t'is ſijn pijngher: van ſijn
 eyghen herte, want t'is ſijn beſchuldigher. Den
 rechtveerdighen daer en teghen (ghelijck den
 Wiſſe-man ſeydt) is vrymoedich als een ionck
 leeu, ſittert ofte beeft voor niemandt: niet voor
 God, wanter niemant en is die hem meer wilt
 helpen: niet voor den duyvel, wanter niemant
 en is die hem min can beſchadigen: niet voor
 ſijn eygen gewiſſe, want daer is ruſte. Den ver-
 vaerlijcken donder, noemt hy de ſtemme ſijnes
 hemelſchen Vaders: den ſchrickelicken blixem,
 de ſtralen van des ſelſ groot-aechtſaemhey: de
 door, een doorganck tot een beter leven: Gods
 oordeel, een eynde van ſtrijdt en ellendicheyt:
 en, om cort te ſegghen,

Al viel de werelt gansch en gaer,
 Den vromen ſchriëft voor geen gevaer.

Wilder dan ymandt onvertſaecht, ende goets
 moets welen, die reynige ſijn herte van doode-
 lijcke wercken.

IOB. 15. 27.

Sonitus terroris ſemper in auribus im-
 pijs; & cum pax ſit, ille ſemper inſidias
 ſuſpicatur, circumſpectans undique gla-
 dium.

IOB. 18. 11.

Circumquaque perturbant impium ter-
 rores, & diſtriciunt eum ad pedes ejus.

PROVERB. 28. 17.

L'Homme faiſant tort au ſang d'une
 perſonne fuira juſques en la foſſè ſans
 que aucun le retienne.

*Die uyt God gheboren is en doet gheen sonde,
Want sijn zaet blijft in hem.*

WAnneer den Zeyl-steen eens aen t'yser is ghewreven,
Men vint de cracht des steens soo vast daer aen te cleven,
Dat, al is tusschen hun ghestelt een eycken bert,
Het yser niet-te-min rontsom ghetoghen wert.
Als God door sijnen gheest ons hart coomt als bestrijcken,
Wie can dat Godd'lijk zaet uyt ons ghemoet doen wijcken?
Laet woeden duyvel, vleesch; geen tusschen-muer, geen schot,
Gheen aertſche macht, en scheyt der vromen ziel van God.

Omnia spiritui pervia.

V*T semel impertit chalybi sua munera Magnes,
Cum Magnete suo, se movet usque chalybs;
Haud obiecta moram faciunt huic ligna metallo,
Ne sese lapidis vertat ad ora sui.
Cum semel est imbuta Deo gens caelitus acta,
Inque sua Christi symbola mente gerit,
Se, licet opponat vasto cacodemon biatu,
Se sacrata, Deo corda movente, movent.*

ROM. 8. 34.

Qui nous separera de la dilection de Christ?

LE fer touchè d'Aymant se tourne avec sa pierre
Bien que soit loing de là, bien que prison l'enferre.
Qui est marqué de Dieu, & porte au cœur la foy,
Ne quite la vertu, par peine ny esmoy.

OMNIA

XLVIII.

A Nima (licet corporis ergastulis inclusa, licet vario tempestatum aestu, in hoc mundi Euripo, indies circumacta) nunquā tanto mortalitatis torpore obruitur, quā in eā irrepit nonnunquā, imō irrupit aeternae felicitatis aliquis radius. Anima sanè Dei imagine insignita, similitudo quadam est, & imago aeternitatis. sempiterna quippè illa, & nanquā destituta caeli gaudia, etiā in fragili hoc corpuscule praelibare nos posse, imō & debere, clara divini verbi elogia evincunt. Quicumq; enī aeternae felicitatis praemia desiderat, huic primus ejus gradus etiā hic calcandus est; èque peccati sordibus ad animi puritatem, vitae renovationem, reconciliationem cum Deo, ac conscientiae pacem etiā in hac vitā transeundum est. Quicumque enim habet partem (ut Iohan. Apoc. 20. 6.) in resurrectione primā, in hoc secunda mors non habet potestatem. Hoc ipso die, inquit Christus ad Sacheum, salus huic domui contigit. Felicem te Sachee! cui Salvator praesens praesenti veridico ore salutem asseruit. Felices omnes! quorum spiritibus Spiritus Christi idem dicat.

DE Ziele, al hoe wel inde kercker deses lichaems beflooten, al hoe wel door menschvuldige becommeringe, inden dryftroom deses werelts, daghelycx herwaerts en derwaerts ghedreven, wert evenwel niet belet, nu en dan, in sich te gnevoelen als een straetken vande eeuwige ghelucksalicheydt. Een gemoet verheerlicht met den beelde Godes, is als een af-beelt ende gelijckenisse vander eeuwicheyt. De begintfelen vande eeuwige welftant, oock in deen broosen lichame, gevoelt te moghen, ia te moeten werden, werdt ons inden woorde Gods ghenouchsaem aeghewesen: een yghelijck die de selve hier naemaels wenscht te moghen smaken, moet daer van den eersten trap betreden, selts hier in desen leven, rijfende ut de verdorventheyt der sonde, tot de vernieuwinghe des levens in ware heylicheyt, ende gerechticheyt, versoeninghe met God, door Iesum Christum, en vrede met sijne ghewisse. Die deel heeft (seyt Iohannes Apoc. 20. 6.) inde eerste opstandinghe, in desen heeft de tweede doot gheen macht. Heden (seydt Christus tot Sacheum) is salicheydt geworden desen huyle. Gheluckighe Sachee! aen wien de mondt der waerheyt, selts met den monde, salicheyt heeft vercondicht: gheluckich zynse, die nu door Christi Gheest, dese ghetuyghenisse aen haren gheest zyn ghevoelende.

TERTULIAN. AD MARTYR.

Etsi corpus includitur, etsi caro detinetur in carcere, omnia spiritui patent. Vagare spiritu, spaciare spiritu, non stadia opaca, non porticus longas proponas tibi, sed il-

lam viam que ad Deum ducit. Quoties eam deambula veris toties in carcere non eris. Nihil cras sentit ni nervo, quum animus in caelo est. Totum hominem animus circumfert, & quo vult, transfert.

Oordeelt niet, naer het aensien.

ALs yemant comt gereyft, en fiet de Piramiden
 Op-ftijgend' inde lucht, als met den hemel ftrijden;
 Hy meynt, van verr', het zy eens grooten conincx hof,
 Maer als hy t'wel befiet, dan woonter niet dan ftof.
 Hoe dickmael flaet hy mis, die oordeelt naer het wesen!
 Der menschen hart en is int voor-hoofst niet te lesen:
 Siet! Galba wert doen eerst des rijcx onweert gheacht,
 Als hy gheclommen was tot keyserlijcke macht.

Fronti nulla fides.

PYramis, excelfo dum vertice sidera pulsat,
 Spectanti saxo versicolore placet;
 Quam, procul attonito dum conspicit ore viator,
 Exteriora videns, interiora probat;
 Ut tamen accessit, queritque ubi nocte quiescat,
 Nil prater cineres hinc habitare videt.
 Ab quoties homines extrinseca fallit imago!
 Dignus eras regno, rex nisi Galba fores.

Tel semble sage en apparence, qui fol est en quinte essence.

QVi voit la Pyramid' en l'air bien haut s'estendre,
 Pour vn chasteau tout plein des chambres la va prendre,
 Mais crie tost apres, ô bastiment trompeur!
 Nul ne se fie au front, pour bien iuger du cœur.

FRONTI

L Ege Moisaica prohibitum fuisse legimus vestem, promiscuè ex lanâ linoque contextam, induere: per lanam simplicitatem, per linum malitiam ij, qui allegoricè ista hujusmodi interpretantur, intelligi volunt: vestis quippè quæ ex lanâ linoque contextitur, linum interius celat, lanam exterius demonstrat. Vestem ergo ex lino & lanâ gestare, dicitur is, qui intrinsecus cautelas malitiæ operit, foris simplicitatem, veluti ovinam, ostendit. *Apagè mihi cum istâc hominum facie. Quisquis, inquit August., videri appetit, quod non est, Hypocrita est: Simulat enim justum, nec exhibet; ostenditque in imagine, quod non habet in veritate. Quid agis miser? odit te mundus, quod piûm credit; odit te Deus, quod impium sciat. atque ita utriusque odiosus, in neutro tibi presidium est. Vna nihilominus animi ac oris discrepantia Deo grata est, si vultus nimirum sit humilis; si animus in calum, ac meditationes divinas sit elatus.*

W Y lesen, nae de wet Moyfes, verboden geweest te zyn een cleet te dragen, t'samen vermenghelt uyt lijnen en wolle. De ghere, die dusdanighe sâecken tot gelijkemissen, ende leer-stucken ghewoon zyn te trekken, meynê, dat door de wolle, eenvoudicheyt, door het lijnen, argelichheydt, moet verlaen werden. Want (segghense) een laken, geweven van lijnen en wolle heeft het lijnen van binnen, ende verthoont de wolle van buyten: In voughe dat den sulcken mach gheleyt werden een cleet te draghen van lijnen en wolle, die uytwendich schijnt onnoofel, als een schaep, zynde middeler tijdt inwendich vol bedriechelijcke rancken. Wech met dien aert van menschen. Elck die wil schijnen, dat hy niet en is, (seydt Augustinus) is een beveynfde, want hy ghelaet hem rechtveerdich, als hy verre van daer is, verthoonende een ghedaente, niet ghemeens hebbende met de daet. Wat maect sulcken mensche? De werelt die haet hen, om datse meynt dat hy Godsalich is: God haet hem, om dat hy weet, dat hy't niet en is: zijnde dan hatich voor beyde, en vint hy hulpe noch troost, by d'een noch d'ander. daer is evenwel noch een soorte van verscheydenheyt tusschen gelæes en ghemoet Gode aenghenæem, te weten, als het ghelaet nederich is, het ghemoet verheven en op ghetooghen in Goddelijcke beschouwingen.

I SAM. 16. 8.

Homo spectat quod est ob oculos, Iehova spectat quod est in animo.

AVGVST. DE PAST.

Emerarij's judicij's plena sunt omnia, de quo desperamus subito convertitur, & fit optimus; de quo multum presumpse-

ramus, deficit & fit pessimus, nec timor noster certus est, nec amor.

PROVERB. 31. 30.

La grace trompe, & la beauté s'esvanouit, mais la femme qui craint l'Eternel sera celle qui sera louée.

*Vvy en hebben niet inde weerdelt ghebracht, t'is openbaer
dat vvy daer niet en connen uyt-draghen.*

ALs t'lijf helt naer der aerd', en totten val ons huysen,
De luys verlaet ons vleesch, ons wooninghe de muysen:
Vint haer de spin te zijn vast aen een swacke muer,
Sy strack verhanght haer net aen t'huys van haer ghebuer.
Als ons de doot seyt-op het huer-huys van dit leven,
Al wat ons eerst hinck aen, dat gaet ons dan begeven;
Daer leyt dan, siet! den mensch alleen bang' en bedroeft,
Des weerdelts troost vergaet, als t'hart meest troost behoeft.

Mortalibus morientes destituimur.

Fla ruinosus abrumpit aranea tignis,
Omnia ab exanimi corpore vermis abit.
Nos miseros! homini quidquid, dum vivit, adheret,
Hoc hominem, simulac mors venit atra, fugit.
Cessat honos, abeunt, qui te coluere, sodales;
Cumque tuo sinem funere munus habet:
Omnia morte ruunt: cum res opis indiga nostra est,
Hei mihi! tum vastus nil opis Orbis habet.

ECCLESI. 5. 15.

*Comme il est sorty du ventre de sa mere il s'en retournera nud, s'en
allant comme il est venu, & n'emportera rien de son travail,
auquel il a employé ses mains.*

Tous les fourys s'en vont, quand l'edifice tombe,
Les pous nous vont quitter, quant on nous met en tombe;
He! monde ton solas s'envole, & n'est que vent,
Quant nous, plus que jamais, faut du solagement.

MOR-

Distinguit amicos extremitas. *Saculi gaudia, ac terrena felicitas, eodem quo Medici modo, agrum, quum extrema patitur, ac mediâ morte jam natat, deserunt: quum tamen maiori, quam unquam, solatij subsidio, in isto temporis articulo, misero sit opus. Ecquid igitur futilibus istis adheremus, aut inhaeremus? ad Christum nobis perfugium sit, ille & cum dolor uret in lectulo, & cum mors saeviet in agone, & cum putredo ingruet in sepulchro, & cum Iustitia Dei exercbitur in iudicio, suis haud dubie affuturus est. Exclamemus igitur confidenter cum regio Vate, Psalm. 73. 25. Te cum habeam nil equidem moror caelum, & terram; tametsi enim corpus ac animus deficiat mihi, ac liquecat; tu nihilominus semper solatium ac portio mea, mi Deus.*

DES menschen's uytterste onderscheydt des selfs vrienden. Tijdelijcke vreuchden ende tgeluck deses werelts handelen met ons, gelijk de Medecijnen met de siecken doen, die de selve, alle beginnen te zielbraecken, daer laten, ende gaen hun sweechs: daer nochtans den armen mensche, in die ghestaltenisse, de meeste hulpe en troost van noode heeft. Het welke also zynde, wat gaet ons dan aen, om in dese nietighe dingen loo gantsch besichlijcken te woelen? Laet ons tot den Heere Christum ons roevlucht nemen, en aen hem onsen tijdt besteden: hy, en als de pijn ons treffen sal op ons bedde, en als de doot over ons woeden sal in onse verscheydinghe, en als de verrottinghe ons overvallen sal in het graff, en als Godes gramschap opbranden sal in het oordeel, hy (tegh' ick) sal de sijne over al, en t'aller stont, by wesen, ende de ghewisse handt bieden. Laet ons dan vrymoedelijck uytroepen, met David in den Psal 73. 25. Wanneer ick slechts u hebbe, soo en vraghe ick niet naer hemel en aerde: wanneer my oock lijff en ziele versmachede, soo zyt ghy doch, God, alle tijdt mijns herten troost, ende mijn deel.

AVGVST. DE NATVR. ET GRAT. *Vbi sunt qui ambiebant currum potestatis? Vbi insuperabiles imperatores? Vbi sunt qui conventus disponebant & festa? Vbi equorum splendidi nutritores? Vbi nunc vestes & ornamenta peregrina?*

Vbi jocus & latitia? Vbi exercituum duces? Vbi Satrapæ & Tyranni? Nonne omnes pulvis & favilla? Nonne in paucis versibus eorum vita patet memoria. memento itaque Natura ne extollaris.

Siet ! ick maecket al nieu.

EEn romp , gheen dier. ghelijck , een maeckfel sonder wesen,
 Is aen het hoogh ghebou des hemels nu gheresen,
 Met vleughels wit verciert, en siet van boven of,
 Hoe dat den aertschen mensch hier leyt en wroet int stof.
 Siet wat verandering ! die Christi naem wil draghen,
 Moet sijn verdorven aert gheheel en al verjaghen,
 En werden soo vernieut, herschapen, en herbout,
 Dat hy van d'eerste romp of ramp gansch niet en hout.

Ecce ! nova omnia.

T*runcus iners Æruca fuit , nunc alba volucris
 Ambrosium cœli carpere gaudet iter :
 Antea vermis erat , mutatio quanta , videtis ;
 Corporis antiqui portio nulla manet.
 Vestis , opes , habitus , convivium , fœdera , mores ,
 Lingua , sodalitium , gaudia , luctus , Amor ,
 Omnia sunt mutanda viris , quibus entheus ardor ,
 Terrenę decet hos facis habere nihil.*

2 CORINT. 5.

Soyez nouvelle creature.

CE papillon n'avoit iadis façon de beste,
 Mais montre maintenant des aisles, pieds, & teste,
 Comme animal formé, dressant son vol en haut.
 Changer toi, ô Chrestien, de tout en tout il faut.

ECCE

L I.

Viri p̄j, dum hominis Christiani excellentiam describunt, non hominem tantum a bestia differre asserunt, quantum homo spiritualis a carnali. Id si verum est, quid mirum si Scriptura, & ejusdem Administri indies tantopere nos admoncant, ut hominem istum veterem, totum & integrum, cum omnibus attributis, ac qualitatibus exuamus? Projicite a vobis omnes praevaricationes vestras (inquit Ezech. cap. 18. 33.) & facite vobis cor novum & spiritum novum. Serpentes, cum senectutem exuunt, cutem integram deglubere, memoriae proditum est; adeo ut exuvias viator conspiciens, integrum sese serpentem videre existimet; idem sane in nostri renovatione exigit Deus. Difficile ac durum id esse, quis non fateatur? At sane regnum caelorum vim patitur (ait Salvator) & violenti rapiunt istud. Tria tantummodo vestimentorum genera sunt p̄js, Aut in veste nigra ijs lugendum, aut in rubra persecutio toleranda, aut in nivea triumphus agendus. Nihil referre putemus, cujus coloris sint vestes, quas hic gerimus, dummodo tandem veste nivea conspicui, in aeternum cum Christo gaudeamus. Annue Summe Deus.

Enighe Godsalighe mannen, beschrijvende le sonderlinghe uyt-nementheydt van een recht Christen, verclaren datter niet soo grooten onderscheydt en is tusschen een beest, ende een mensche; alffer is tusschen onsen verdorven aert, en een recht Christelijck en vernieuw gemoet. Het welke alsoo zynde, soo en isst niet te verwonderen dat wy dagelijckx soo ernstelijck werden aenghemaent, door de gene die ons Godes woort uyt-deelen, om dien ouden mensche, met sijnen gheheelen aert, en eygenschappen, ganfch en al te verleggen. Doet van u alle overtredinghe (seydt den Propheet Ezechiel. cap. 18. 33.) daer ghy mede overtreden hebt, maeckt u een nieu herte, ende eenen nieuwen gheest. Men hout dat de slanghen, nu verout zynde, hare huyl geheel en al uyt-trekken, in voughen dat een reyfende man het verwoyden vel in sijnen wech liende ligghen, niet beter en weet, offhy en siet een geheele slange. In ghelijcker voughen diende onse oude huyl, ganfch ende al afghestroot, en de vernieuwingen al ons doen en laten in ghevoert te zyn. Dat het selve ganfch beswaerlijck is, weten wy alle: maer het rijcke der hemelen wert ingenomen by de geweldige. Tis met de ware Christgheloovige also ghelst, datse ofte rouwe moeten draghen, in een swart cleet: ofte vervolginge lijde, in een root cleet: ofte verheerlijct staen in een wit cleet. Wat leyter aen hoedanich ons cleet hier sy, als ons maer hier naernaels mach gewerden die witte cleedinghe, dueren-le inder eeuwichheit? Daer ons toe helpe den eeuwigen ende eenighen God, door sijnen lieven Sone Iesum Christum in eeuwichheit ghepresen, AMEN.

2 CORINTH. 5. 17.

Si quis sit in Christo nova fit creatura, vetera transierunt, ecce! nova facta sunt omnia.

EPHES. 4. 22.

Despouillez le vieil homme, quant a la conversation precedente, & soyez renouvelles en l'esprit, revestus du nouvel homme.

DANIEL. 12. 2.

Die onder der aerden ligghen en slapen sullen opwaken.

ALs ons beschijnen sal dien grooten dagh des Heeren,
 Den boosen vol van straf, den goeden vol van eeren,
 Den vromen, die nu leyt int graf doot uyt-ghestreckt,
 Sal van sijn diepen slaep dan werden op-gheweckt;
 Hy die maer was een worm in dit ellendich leven,
 Sal werden van der aerd' ten hemel op-gheheven,
 Een wit cleet sonder vleck hem die daer henen lagh,
 Sal werden aen-ghedaen. Wel coomt ghevenschten dagh.

Æternitas!

C*um suprema dies rutilo grassabitur igni,
 Perque solum sparget fulmina, perque salum,
 Protinus erumpet gelido pia turba sepulchro,
 Et tolletur humo, quod modò vermis erat:
 Hic, cui squallor iners, cui pallor in ore sedebat,
 Veste micans niveâ conspiciendus erit.
 Alma dies optanda bonis, metuenda profanis,
 O ades, & parvum suscipe Christe gregem.*

IOB. 19. 25.

De ma chair je verray mon Dieu.

Bien que ie fois enclos en ceste sepulture,
 Vn iour m'esveillerá; car ceste mort ne dure:
 Vn iour m'esleverá en haut de ces bas lieux,
 Des ailles me donnant pour m'en voler aux cieux.

ÆTERNVS

IOHAN. 5. 28.

Nolite mirari hoc quia venit hora, in quâ omnes qui in monumentis sunt audient vocem filij Dei, & procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ: qui autem mala, in resurrectionem iudicij.

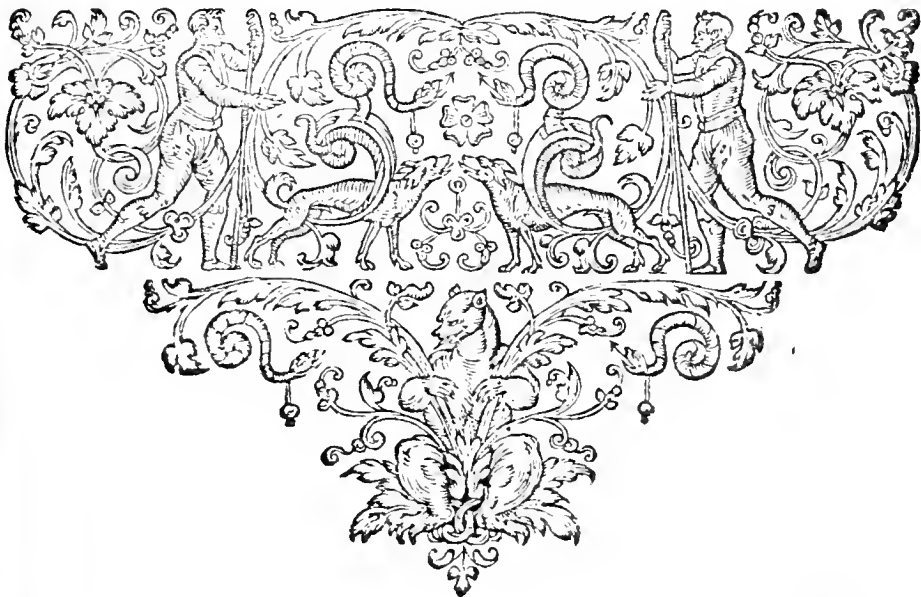
AVGVST. IN SACH.

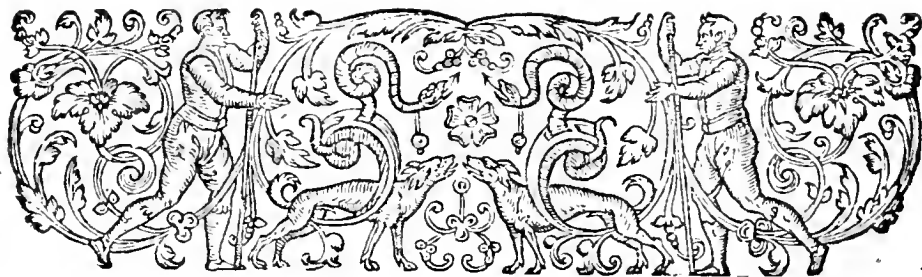
Resurgent Sanctorum corpora sine ullo vitio, sine ullâ deformitate, sine ulla corruptione, in quibus quanta facilitas, quanta felicitas erit!

SCHOONÆVS EX D. HIERONIMO.

Seu vigilo intentus studijs, seu dormio; semper
Judicis aterni nostras tuba personat aures.

F J N J S.

Volghen tot vullinghe vande ledighe plaetse, sommighe stichtelijke bedenckinghen.

Aestivæ nives, hybernæ rosæ.

Eel Elefanten buyck, met hongers noot beladen,
 Can eenen bosch alleen met zijn gewas versaden;
 Een cleyne water-beeck haer brandich dorsten
 bluft,
 De bloemkés en het gras is t'bedde van haer rust.
 Des weerelts rijcken schoot, den grooten cloot der eerden,
 De snel-gheswinde lucht, de zee van grooter weerden,
 T'wert al rontsom doorsocht, door-loopen, en door-gront,
 En noch en can het niet voldoen eens menschen mont.
 Men heeft des somer-daechs, in ijs en snee behaghen,
 Men wou den stueren vorst wel roosen leeren draghen:
 Is t'vleys in overvloet, naer visch is datmen haect;
 En niet, dan datmen niet en can becomen, smaect.
 Het leven is den mensch niet om de spijs ghegheven,
 Maer spijs dient ghenut tot onderhout vant' leven.
 Wech dan verkeerde lust: den buyck is haest versaet.
 Laest, u mijn ziel, met spijs die nimmermeer vergaet.

Quod

En houft geë meerder *cracht* in handen, ledē, sinnen,
Als om sijn eyghen sēls te connen overwinnen ?

Den mensch, wie dat hy zy, en dient geen meer-
der *goet*,

Als om, met God, in rust te stellen sijn ghemoet.

Ten waer ons niet van nood naer meerder *wreught* te jaghen,
Indien een yder cond' sijn eyghen gheest behaghen.

Gheen *wetenschap* is nut, wat leertmen jaer aen jaer ?

Als om sijn eyghen sēls te kennen gansch en gaer.

Wat looptmen dan soo verr', en siveeft met alle winden ?

Al watmen buyten soeckt, is binnen ons te vinden :

Vrient wildy wesen *sterck*, *rijck*, *wroylijck*, en *gheleert*,

En soeckt niet hier of daer; maer u tot uwaerts keert.

Nascentes morimur.

Ns leven is hier niet als sieckten en cranckheden,
Verswackend' elcke reys des lichaems broose leden :

Elck sieck zijn is den mensch ghelijck een cleyne
doot,

En stout ons vast al heë na Charons swartē boot.

Moet dan des menschen vleesch hier eens int graf bederyen,

Soo laet ons metten gheest gheduerichlijcken sterven.

Om wel te sterven ist, dat yder mensche leeft;

Om wel te leven ist, dat t'leven ons begheeft.

En gruwel zijn voor God, ons sonden en gebreken;
Maer gruwelijcker ist, daer in te blijven steken:

Noch ergher doet den mensch, die vroylijck daer
in leeft;

En in zijn quaden wech, een welgevallen heeft.

Maer op der sonden pad zijn dees wel verst ghecomen,
Die hun, met vollen mont, der booser streken roemen.

Can ick van sonden niet vry houden mijn ghemoet,
Om dat ick ben een mensch bestaend' uyt vleesch en bloet,
Van vast int quaet te staen, van t'schandelijck verblyden,
Van des te draghen roem, wil ick my immers myden,
Mits dat ick ben een mensch vernieut door Christi soen.
Du gheefft my God den wil, ô gev' oock het voldoen.

Nunquam erit felix, quem torquebit felicior.

N blyschap wil ick niet soo hooghe zijn gheseten,
Dat ick daer deur mijn God sou comen te vergeten.

'k En wil ooc niet soo verr' in-laten druck en rou,
Dat ick myn eyghen self daer door vergeten sou.

Ic merck dat niemant is door voorspoet soo verhevê,
Dat hem, naer synen wensch, hier alles wert ghegeven:

Ic sie ooc dat geen mensch soo ongheluckich leeft,
Die niet soo dit soo dat tot syn gherief en heeft.

Weldan, wat gaet my aen? waerom ist dat ick wensche
Te zyn van beter staet als is myn even mensche?

Het best en hebby niet, oock niet het quaetste lot;

Vernueght u dan, myn hart, en danct den milden God.

At is doch *cruyt* of *spruyt*, als wy aensien de dieren
Die crielen door de lucht, door velden en rivieren?
En wederom, wat is een domm' of stomme *beest*
Als ons comt in den sin des menschen hooghen
gheest?

Wat is den *mensch*, als wy t'groot *aertrijck* gaen bemercken?
Wats t'aertrijck soo wy t'ooch slaen op des hemels wercken?
Wat is den *hemel* doch, als ons ghemoet aensiet
Hem die *cruyt, beesten, mensch, aerd*, *hemel* schiep uyt niet?
Niet, om sich selles wil, wil ick dan eer bewijsen,
Maer alle dinck in God verwonderen en prijsen,
En God in alle dinck. ô God, stuer myn ghedacht
Dat, buyten dy, myn ziel voortaan gheen dinck en acht.

F J N J S.

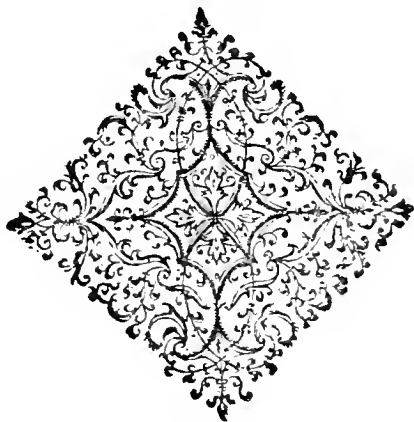
Monendus es, Benevole Lector, Typographum, in dispositione Monitorum
43. & 45., nescio quo errore, lapsum esse; & praepostero ordine alterum
in locum alterius collocasse: Tu, nisi grave sit id ipsum loco, quo dixi, margini
ascribe. Et Vale.

Ick hebbe V. E. gunstige Leser, te waerschouwen dat in het drucken van dese hier-by-ge-
voughde Bedenckingen, den Drucker (ick en weet door wat mis-flagh) in het Tweede deel
der selver, de XLIII. Bedenckinge verkeerdelyck heeft gevougt by het XLV. Sinne-beelt, ende
in teghen-deel, de XLV. Bedenckinghe by het XLIII. Sinne-beelt: Weest sulcx int lesen ghe-
dachtich, ofte soo u goet dunckt teyckent de voorz plaetse op de kant. Ende Vaert wel.

MAECHDEN-PLICHT
OFTE
AMPT DER IONCK-VROV-
VVEN, IN EERBAER LIEFDE,
AEN-GHEWESEN
DOOR
SINNE-BEELDEN.

OFFICIUM
Puellarum, in castis Amoribus,
Emblemate expressum.

TOT MIDDELBURGH,

Ghedrukt by Hans vander Hellen,
wonende op de Merct inde fransche Galeye.

ANNO M. DC. XVIII.

Cum Privilegio.

FLOS, MIHI DOS.

myu Poem

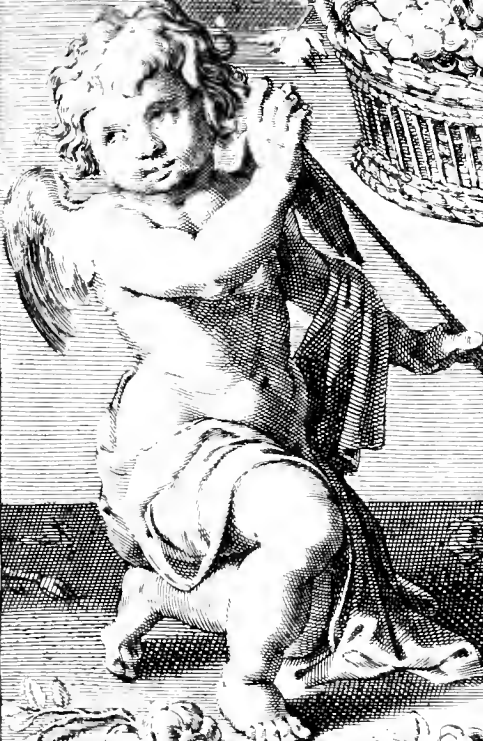
Ma Fleur

bleent

more

VNA VIA
EST.

WAPEN-SCHILT

ALLE

EERBARE MAEGHDEN

TOEGHEETGHENT.

*W*er leven in een tijdt, dat yder een sijn Wapen
Weet, na sijn eyghen sin, van hier off daer te rapen:
Den desen voert een Leeu, off Arent in sijn velt;
Den genen heeft een Stier in sijnen schildt gestelt.
De Wapens zijn vervult met alle vreemde beesten:

Vraeght yemant waerom dat? soodanich zijn de geesten
Van dese, die den naem, en niet de daet, vereelt:
Sy draghen haren aert in Wapens aff-ghebeelt.
Maer t'wyl aen dees en geen een Wapen wert ghegeven,
Waerom en werter noch gheen Wapen toe-gheschreven
Aen u, ó's Weirelts oogh, ó Maeghdelyck gheslacht,
Die in des minnaers hart soo edel zijt gheacht?
En iser gheen Heralt, die, na den eyfch van saken,
En na u sachten aert, een Wapen weet te maken?
Die voor een wreeden Leeu, off voor een fellen Stier
Tschick' een Schaepjen toe, off noch een soeter dier?
Neen, tot op desen dagh en heeft men niet vernomen,
Dat yemant, hier int lant, off elders is ghecomen,
Die, voor Cupidoos sael, off Venus hoogh ghesicht
Heeft tot der Maeghden eer een Wapen op-ghericht:
Het staet dan noch te doen. Dorst ick my onder-winden
Te wesen een Heralt, off Wapens vyt te vinden;
Het beelt, dat ghy nu siet hier voor u ooghen staen,
Dat soud' ick voor een Schildt de Maegden wijsen aen.

*G*hy siet een Drnyven-tros, met koelen dauw behanghen,
Wiens aenghenaem gesicht een yder doet verlanghen;
Een Tros, niet nu off dan gezeffelt van de Wint;
Niet, hier off daer, gefoolt van eenich dertel Kint:

*Een Tros, daer noyt de Sonn' heeft vinnich op ghesteken ;
 Maer die, bedeckt met Looff, haer stralen is ontweken ;
 Een Tros, aen wie noch Spreenw, noch hart-gebeckte Mus
 Heeft in de Druyv' gedruykt een al te diepen kus.
 Een Tros, daer noyt een Worm is tusschen in gecropen,
 Daer noyt een geele Bye de jeugt heeft nyt-gesopen :
 Een Tros, die noyt een Seug' met cruypen heeft geschent,
 Daer noyt een stonte Vlieg' haer beck heeft in-geprent.
 Een Tros, daer noyt een Spinn' haer raegh heeft om getogen,
 Daer noyt een vuyle Sleck haer dracht heeft op-ghespoghen ;
 Een Tros, daer noyt een Muys, daer noyt een snoode Rat,
 Int duyster van de nacht, haer deel van heeft gebadt.
 Een Tros, noyt aen de Muyr door wryven aff-ghesleten,
 Noyt onder hare schors van Mieren nyt-gegeten ;
 Een Tros, die noyt soo hart gespannen heeft gestaen,
 Dat haer door groote jeugt het sapjen is ontgaen.
 Een Tros, door val, noch stoot gebersten noch gereten,
 Aen wie noyt kern'en is ontwallen door de spleten,
 Een Tros, die noyt een Holm oneerlijck heeft bedot,
 Van buyten niet geblutst, van binnen niet verrot.
 Een Tros, daer noyt een Mensch met vingers op en druckte,
 Daer noyt vermeten Handt een druysken van en pluckte ;
 Een Tros, een gaven Tros, noch vers en onbezleekt,
 Noch met sijn aerdich Waes van alle kant bedeckt.*

DE Cranskens, die ghy siet rontsom het Wapen sweren,
 Is Ving.koort, wel te recht de Maegden toe.geschreven ;
 Een Cruyt, van sachten acrt, gedweech en soet ter hant,
 Leert, Maegden, aen u cruyt sacht wesen van verstant.
 Een Cruyt, dat nimmermeer placht in de lucht te swieren ;
 Dat is geseyt, ô Maegt, weest zedich van manieren :
 Een Cruyt, dat altijt cruypt, en noyt en stijgt om hoogh ;
 Om dat soo dient te zyn der maegden eerbaer oogh.
 Een Cruyt, wiens jeuglich looff geen vorst en can doen wijcken,
 En laet geen Vorst, ô Maegt, u weerde maegdom strijcken.
 Een Cruyt, dat hoemen't teelt, nochtans geen zaet en heeft,
 Tot teycken, dat een Maegt aen niemant yet en geeft.
 Een Cruyt, wiens aerdich blat alleenlijck wafst by paren,
 Leert, Maegt, voor een alleen u soete jeugt bewaren.

Een Cruyt, dat dickwils bloeyt, maer noyt int zaet en schiet,
 Thoont elck wel soet gelact, schoon Kint, maer hooger niet.
 Een Cruyt, beyd swack en recht; een Cruyt bequaem te hechten
 Aen 't bedde van de Bruyt, om croontjens aff te vlechten,
 Een Cruyt, dat niet en buyght, als metter hant geleyt,
 Peynst, Maeghden, by u selfs, waer toe dit wert geseyt.
 Een Cruyt, wel met een bloem, doch sonder reuck bevonden.
 Wegh Muscus, Ambre-grijs, wegh rijckend' cruyt, ghesonden
 Van Pegu off Ternas, off ander vrecmt gheweest,
 Een maeght die niet en rijckt, die rijckt wel alder-best.
 Een Cruyt, dat haet de sonne, en waest al meest ter zijden,
 't Is rechte maeghden aert het oogh van 't volck te myden.
 Een Cruyt, dat van sijn ranck wel licht sijn wortel maeckt,
 Maeght, set u voeten vast: u lesheydt wert ghelaeckt.
 Een Cruyt, seer na ghelijck, maer minder, als Laurieren,
 Weest vrouwen in verstant, en maeghden in manieren.
 Een Cruyt, wel vrough ghebloeyt, maer nimmermeer bevrucht,
 Een ding verblijt een vrou, maer is der maeghden sucht.
 Een Cruyt, wel sonder zaet, al-lijck-wel niet verschoven,
 Maer, om sijn aerdich blat, ghewilt in alle hoven;
 Al zijdy niet te rijck, schoon Maeght, hebt goeden moet,
 Een segen-rijck verstant gaet boven ghelt en goet.
 Een Cruyt, een recht ghewas, al wertet niet ghedwonghen,
 Voor al, schoon Kint, voor al, wacht u voor cromme sprenghen.
 Een Cruyt, een aerdich Cruyt, dat in sijn teere bloem
 Stelt alle sijnen loff, heeft alle sijnen roem.
 Wel aen, ghy broose Waer, teer Goetje, swacke Dieren,
 Lcert hier van uwe jeught in eerbaerheyt bestieren,
 V Eertjen is u goet, u Bloemken is u al,
 Ach! 't is met u ghedaen, soo dat coomt tot een val.

VRaecht ghy, wat my beweeght aen Maeghden te besteden
 Een Wapen met een Druyv' ? siet hier, int cort mijn reden :
 Al wat aen u, off my, in desen Tros behaeght, .
 Dat is, off dient te zijn, ontrent een ware maeght:
 En wildy sulcken een sien aff-gebeelt na 't leven,
 Soo leest wat van de Druyv' hier vooren staet gheschreven ;
 En wordy dan ghewaer, dat alles op u past,
 Soo staen u saken wel, soo gaet u maeghdom vast.

*Merckt dan , en over-weeght eens alles int bysonder,
Al spreck ick van een Druyv' , daer schuylt wat anders onder ;
Want wat hier vooren staet , soo't recht wert over-leyt,
Heeft alles in een maeght een heymelijck bescheyt.*

M*er wat sal't eynd'lijck zijn ? soud' yemant mogen segghen,
Sal beyde Druyv' en Maeght dan ledich blijven legghen ?
Soo niemant is gheloofst haer vrucht te tasten aen,
Soo moeten Druyv' en Maeght in onghebruyc vergaen.
Niet soo : daer is een wegh , om dese vrucht te raken,
Om , met een volle mondt , van hare vrucht te smaken ;
Siet ghy wel aen den Tros een aerlich steeltjen staen ?
Dat is , dat is den wegh , om haer te raken aen.
Dat is den rechten wegh ; en souckt gheen ander weggen,
Soo ghy wilt gaen te werck , als eerbaer luyden pleghen,
Dat is den rechten wegh , om dat ghewenste punt,
Te grijpen sonder vleck , te raken sonder schant.
Maer om u , die dit leest , niet langher op te houwen,
De Druyff-tack is een Maeght , haer Steeltjen is het Trouwen ;
De Hant , die naer de Tros , met heusche vinghers tast,
Is , Lust tot eerbaer Min , die niemant en verrast.
Wel aen dan , wie ghy zijt , grijpt dese weerde Panden
Niet plompelijcken aen , met onghewasschen handen ;
En schoon ghy crijght u wensch , hout even-wel noch maet ;
Want , selfs de beste spijs te veel ghegeten , schaet.
En ghy , ó teere Maeght , voelt ghy u Trosjen rijpen,
Soo latet op sijn tijt , en by sijn Steeltjen grijpen ;
En als een eerbaer hant u soete vruchten pluckt,
Segt dan , met vollen mont , Het is my wel gheluckt.
In tijts , met Vrienden raet , in Echten Staet te treden,
Dat is den besten voet om Maeghdom te besteden,
Want die haer sonder smet in eerbaer liefde draeght,
Al wertse schoon een Vrou , soo blijfse doch een Maeght*.*

* CHRYSOSTOMUS.

H*et huwelijck is een tweede soorte van Maegdom ; te weten, soo wanneer het selve eerlijck, tusschen man ende vrouwe, beleeft wert.*

AENDE

Eerbare , Achtbare , Const-rijcke
I O N C K - V R O V
ANNA ROEMERS

DEN Hemel heeft ghebaert ; van daer is af-ghecomen
Een Dier, een heerlijck Dier, dat wy een Menschē noemen;
Een Dier, der dieren vorst; een wonderbaer ghebou,
Wiens hoch-verheven gheest sweeft over man en vrou.
Wat roeptmen over al; Het moet, het sal, hem rouwen,
Die yet meer drucken wil int losse brein der vrouwen
Als slechtelick de naeld' te paren metten draet,
Off' hoemen mette spil en spinrock omme-gaet?
Wat roeptmen over al, dat aen het vrou-gheilachte
Gheleertheyt veeltijts brengt verkeertheyt int ghedachte?
Wat roeptmen over al, dat Maechden wijs en clouck,
Bevlecken int ghemeen den maechdelijcken douck?
Coom, seght my doch, waerom en sal een Maecht niet vatten,
Soo wel als ghy off' ick, van wetenschap de schatten?
Is dan het Manne-volck so hoch, en clouck van aert?
Dat al de wijsheyt zit ghedookē inden baert?
Woont al des werelts gheest juyst inden geest der mannen?
En is dit gheestich volck van gheestichēyt verbannen?
Wat maectmen ons al wijs! ghewis, dit aerdich Dier
Heeft, ruym soo diep als wy, zijn deel in s'hemels vier.

Wie heester oyt ghehoort, dat dwaefheyt wast door reden?

Off dat de weerde Deucht verflint des menschens seden?

Wie heester oyt ghehoort, dat wijsheyt brenghet ten val?

Swijght stil verkeerden Hoop: ten sluyt doch niet met al.

Wel aen nu, wie ghy zijt, door-snuffelt al de Maechden,

Die oyt den snellen loop van Pegasus na-jacchden,

Hoe dat ghy't heft off leght, hoe veel ghy soeckt, off leest,

Geen isser oyt gheleert, en geil met een gheweest.

Ghy brenghet my Sappho voort: maer Sappho, wiens ghedichte

Noch huyden is bekend, is niet geweest de lichte

Die Phaon, Venus wicht, oneerlijk heeft bemint,

Maer een, die tucht en eer ten hooghten hadt besint.

Dan neemt dat ghy mislichien off deef' off geen mocht weten,

Die, door der mannen list, haer selven hadt vergheten,

Daer teghens wederom stell' ick een grooter schaer

Van Maechden, wel-gheleert; en niet te min eerbaer.

Wie sal ick noemen eerst? V *Theia*, wiens ghedichten

Noyt voor den hoogen sang Homeri wilden swichten,

Een Maecht nau twintich iaer als u de bleecke doot

Ginck leyden, metter haest, nae Carons swarten boot?

Sulpitia van u mach 't Vrou-gheslacht wel roemen,

Want *Martialis* selfs derf u wel *heylich* noemen;

Al is hy een trou-want van Venus dertel hoff,

Noch uyt een vuylen mont perft reynicheyt haer loff.

Cleobuline coom, u moetmen hier oock prijsen,

Cleobuli ghelacht, een van de seven wijzen,

Na dat u sijnen naem, en deucht u vader gaff,

Droecht ghy u maechdom me, maer niet u loff, int graff.

Sal onder des' u Spruyt *Pitagora* niet wesen,

Die naer haers vaders doot in sijne School' quam lesen,

En staend' op sijnen stoel, ginck brenghen aenden dach

Wat *Thales* oyt bedacht, en *Plato* schrijven mach?

Denckt offer nu een Maecht vol schoonheyt, deucht, en eeren,

Hier in een Hooghe-school de jeucht bestont te leeren,

En ded' al-daer haer less', en met een soeten mont

Van const, en hooghe leer ontloot den rechten gront,

Wat zy het hooghte Goet, hoe datmen moet in-binden

De tochten des ghemoets; Off wat de snelle Winden,

En Sneeu, en Hagel haert; waer aff het Aertrijck heeft;
 Waerom de zee haer stroom, by beurten, neemt en gheeft,
 Dat toe-loop foud'er zijn om sulcken leel' te hooren?
 Die stem soud' aen de jeucht vry dieper gaen in d'ooeren,
 Dan offer erghens faet' een Grimmert, 't'hoofd ghefronst,
 Neuf-wijs en, soo hy meynt, groot-vader vande const,
 En Grimmert, ruych-ghebaert, die, door een hevich cryten,
 Moet daveren de school, en dwinght de lucht tot splyten,
 Spreect, even als een Prins, en hout als voor ghewis,
 En dat sijn woort, een wet; sijn plack, een rijk-staf is.
 Die cleyne Borgery zit in ghestadich beven,
 Die vreesē neemt haer meer, als neersficheyt can gheven.
 Maer sacht wat mijn Vernuft! 'tis wat te verr' ghegaen,
 V radt glijt buyten spoor, kiest weer de rechte baen.
Memorie van u moet ick al me vermelden,
 (Vinst' van 't ghedicht, bequaem tot loff' der Helden!
Corinna, gheestich dier, ghy dient hier oock ghetelt,
 Ghy wert in Griexschen rijm voor Pindaro ghestelt.
 Maer wat beweect ons doch, in over-waelsche boucken,
 En wijt-vermaerden loff' der Maechden op te foucken?
 V wil ick maer alleen, tot vastheyt van mijn woort,
 V wil ick maer alleen, u ANNA brenghen voort,
 ANNA, helder licht van al deef' soete scharen,
 Welck' een eerbaer hart, en wetenschap hun paren,
 Wie sal niet roepen uyt, die by u heeft verkeert,
Een Maecht can eerbaer zijn, en niet te min gheleert?
 Ghy wert ghenoecht, 'tis waer, de thiende vande Neghen;
 Den prijs coomt u wel toe, maer noch ist niet ter deghen;
 Ghy wert ghenaecht, 'tis waer, de vierde vande Dry,
 Waer elders veel gheseyt, hier coomtet noch niet by.
 Dwinght al u gaven 't'aem ghy drie-mael vier Goddinnen,
 Schuld' niet te veel op dese Maghet winnen;
 Vant, siet! wat u ghetal can hebben int ghemeen,
 Heeft Pallas uyt-ghestort in dese Maecht alleen.
 ANNA scherfē wil, Thaleia moet haer wijcken,
 Die mach haer in het ernst met Cleio verghelijcken;
 Dieck segghe meer, door haer, door haer wert voort-ghebracht,
 Daer heel den Maechden-berch noyt op en heeft ghedacht.

AEN. JONCK-VROU, &c.

Jonck-vrou, doen ghy my lactst, doen ghy my ginckt vermaken,
Nu met gheleerden jock, en dan met hoogher saken,
Wat soeter dach was dat! het schein dat, my te spijt,
De Son haer reys volbracht in al te corten tijt.
Ghy ginckt tot ons ghenucht een nieu besteek versinnen,
Te weten, hoe een Maecht haer dragen moet int minnen,
En waer de leste pael van eer en schaemte staet,
Waer over nimmermeer een sedich hart en gaet.
V voor-stel dacht my goet: hier door quam my te vooren
Dat ick dees selve stoff wel certijts had vercooren
Tot oeffening' des gheest; dies ginck ick na-der-hant,
En socht mijn out ghedicht, tot ick het weder vant:
Het lach daer in een hoeck, niet verre van 't verrotten,
Begraven onder 't stoff, bevochten vande motten:
Ick nam het by der hant, verweest als vande doot,
En nu, met u verloff', leg' ick't in uwen schoot.

Siet! *ANNA* spreekt hier meest, een Maghet wel ervaren,
Om al der Maechden eer int minnen te bewaren,
Siet! *Anna* wijft voor-by, wat tucht en eer vercleent:
En dubt niet inden naem, ghy zijter mee ghemeent.
Siet! *PHYLLIS* rondon cout beelt ons hier aff de Dieren,
Die om des Liefdes toors nu eerstmael comen swieren,
En prijfen wel haer glans, doch kennen niet haer cracht,
Dat soetlick-sotte Volck, dat sott'lick-soet Gellacht,
Die Duyven sonder gal, deef' half ontlooken Roofen,
Die, naer een dellu-sien, nu wat bestaen te bloesen,
Van dese nieuwe jeucht is *Phyllis* ons een beelt,
Als sy met vollen mont niet, dan van trouwen, queelt.
Wel aen, *Jonck vrou*, wel aen; ontfanght u eygen wetten,
Die ghy tot het bestier der Maechden-rey gingt setten,
En plaekse voor de deur van Venus hooch ghesticht,
Op dat een yder Maeght magh weten haren plicht.

CORT BEGRYP

Van 't gene in dese T'samen-sprake, over de MAEGHDE-PLICHT, verhandelt wert.

- B** Edenckinge op het huwelyck, ende of t'et geraden is te trouwen, *Sinneb. 1. 2. en 3.*
 Gheen vryje lichtveerdelyck, ende sonder voor-weten van Ouders aen te
 vanghen. *Sinneb. 4. ende 7.*
- Offet betamelijck is voor een Ionck-vrou, uyt eyghen beweginghe, haer ouders aen te
 orren om ten huwelyck bestect te werden. *Sinneb. 5.*
- Dattet een goet Vader des huysgesins toe-staet den houbaren tijt sijns dochters waer
 nemen, ende tydelijck daer in te voorsien; ende of, by ghebruke van dien, de dochter
 lfs daer in yet vermach. *Sinneb. 6.*
- Lichtelick ende in haeste sick te laten bewegen tot eenich huwelyck, mitsgaders sick
 lfs daer toe woorderen, sorgheelijck voor jonghe dochters. *Sinneb. 8. ende 9.*
- Goede huwelycksche ghelegentheden niet lichtveerdelick van de handt te slaen.
Sinneb. 10. ende 11.
- Of, ende hoe verre een jonge maght haer huwelyck selfs vermogh te bevoorderen,
 de aen te drijven. *Sinneb. 12. ende 13.*
- Bedcnckinge, of een Vader vermogh met sijn dochter te vryen sonder op-sprake, of
 eynicheydt: ende by wat middel sulcx gheschieden can ter minstster quetsinghe.
Sinneb. 14. ende 15.
- Aen merckinghe, int voor by gaen, op de hoedanicheyt van de cleedinghe van jonge
 ochters. *Sinneb. 16. ende 17.*
- Weyger-const bevallijck ende woorderlijck int stuck van vryje, ende wat mate
 der in te houden. *Sinneb. 18. 19. ende 20.*
- Groote vryheyt in 't vryen schadelijck. *Sinneb. 21.*
- Schoone woorden, ende hooghe beloften des vervoerden Minnaers, sonderlinghe tot
 atucht hellende, voor verdacht te houden. *Sinneb. 22.*
- On-acrdige, ende on-heuse Kackeluckers hoe te bejeghenen. *Sinneb. 23.*
- Kennisse voor Liedde: ende het ongemack van het tegen-deel. *Sinneb. 24.*
- Offet betamelic is voor eē Ionck dochter tot tijt-verdrif yemant aē te houdē, en voor
 ri-wijl onderlinge met Iong-mans te scherffen, ende jocken. *Sinneb. 25. 26. 27. en 28.*
- Offet geoorloft is voor Ionck dochters yet te schencken aen Iongh-mans, ofte yet van
 selve t ontfanghen. *Sinneb. 29. 30. ende 31.*
- Speel-

Speel-sieck, ende uyt-huysich te zijn, sorgelick ende onbetamelick voor jonge maegden. Sinneb. 32. ende 3.

Aen-merckinge op 't nau-houwen van Ionck-vrouwen, ende of sulex in de linden voordelick is. Sinneb. 34. ende 3.

Bedenckinge op 't verkiezen van een Man. Sinneb. 3.

Oftet wel over een coomt een groot lief-hebber van boucken, ende een goet vrou-man te zijn. Sinneb. 3.

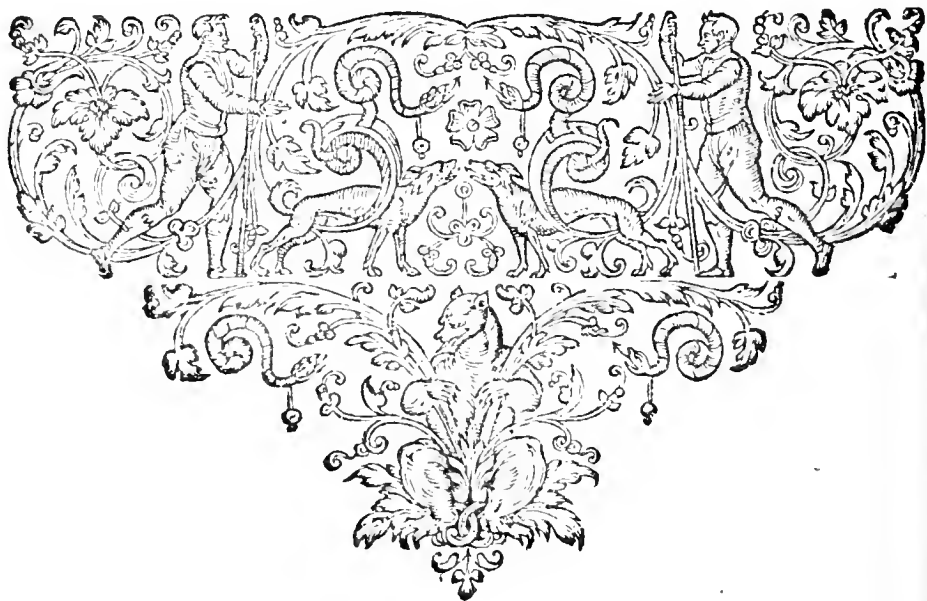
Gheen huwelick te gronden op calver-liefde; ende swaricheden ontstaende uyt het ghen-deel. Sinneb 38 ende 3.

Meer op het inwendige, als uytwendige, in de verkiefsinghe van een man, te letten Sinneb. 4.

Aenmerckinge, oftet geraden is voor een jonge dochter, haer tot een out Man, of Weduwnaer, sonderlinghe voor-kinderen hebbende, te begeven. Sinneb. 41. ende 4.

Dochters by haer ouders gheporret werdende tot cenich huwelijck, dat haer tegheslaet, hoe haer te draghen. Sinneb. 4.

Ghedenck-weerdighe vermaninghe aen alle nieu-gehonde Ionck-vrouwen. Sin. 4.

LOF-DICHT
TER EEREN VANDEN
HOOGH-GHEELEERDEN
D. IACOB CATS.

Op sijn
MAECHDEN-PLICHT.

EEN die onlangs heeft gestreken,
In't veel-spreken,
 Prijs en eer in Themis hof,
 Heeft Apollo nu verheven,
 En ghegeven,
 Oock in't rijmen grooten lof.
 Hy heeft langh en veel ghestreden,
 Met sijn reden,
 Voor het recht en billicheyt;
 Maer nu gaet hy Phœbo vieren,
 En vercierren
 Onse jeught met zedicheyt.
 Om de Maeghden dan te sichten,
 Ginck by dichten
 Dese longhe-Dochters-plicht,
 En, met koddich T'samen-spreken,
 Gheeft by streken,
 Daer vermaeck en leer' in licht.

D'een is jonck, en onbesneden,
 In haer seden,
 Wat te dertel tot de min;
 D'ander rijp, van deucht en jaren
 Tracht te paren,
 Meter Eer, en Ouders zin.
 't Js onnoodich meer te soucken,
 Geyle boucken,
 Valentijn, of Amadijs,
 ANNA sal u beter leeren,
 't Heusch verkeeren,
 Door haer deuchsaem onder-vvijs.
 Themis moet haer Tael-man geven,
 Destich leven,
 Om sijn uyt-spraeck, vol gevricht.
 Phœbus moet, met Lauren-croonen,
 Hem beloonen;
 Om sijn Gheest, en aerdich Dicht.

AEN IONCK-VROV ANNA ROEMER VISSCHERS.

ANNA Roem van onse tijden,
 Boven 't Nijden:
 Eer van 't prachtich Amsterdam,
 Numen uyt u moet gaen vissen
 De ghewissen
 Van de deucht, is Momus gram.

L. PVETEMANS. D. M.

**

EER-

MAECHDEN-PLICHT,

VANDEN

HOOGH-GHELEERDEN HEER

IACOB CATS. I. C.

IEucht die eerst na uw's gelijken,
Om end' om begint te kijken,
Slechte Duyffjens, sonder gal,
Hoort wat ick u segghen sal.
Wildy dijne jonghe dagen,
End' dijn liefde niet beclagen,
Leert in tijts wat goet en quaet,
In het minnen omme-gaet;
Leert in tijts met rijpe reden,
In Cupidoos paden treden;
Dats de cunste, dats de slach,
Daermen op betrouwen mach.
Minners connen listich veynsen,
Anders spreken, anders peynsen:
In het minnen leyt ghevaer,
Yder neem zijn slaeghen waer.
Hondert Minners, vijftich geeken,
Hondert woorden, vijftich trecken,
Hier de hemel, daer de hel,
Vind'men in het Minne-spel;
Hierom moctm' int minnen wesen,
Halff vol hoop, end' halff vol vresen,
Niet te heet, end' niet te cout,
Niet te blood', end' niet te stout,
Niet te veyl, end' niet te grillich,
Niet te stuurs, end' niet te willich,
Niet te wijs, end' niet te zot,
Niet te schalek, end' niet te bot:
Aff-gheveerdicht end' gheslepen,
Op veel trecken, end' veel grepen,

Op het locken, end' 't ghevley,
Op het laechen, end' 't gheschrey,
Op de praetjens, op de prongjens,
Op de ooghjens, op de longjens,
Op het wesen sonder schijn,
Op het suchten sonder pijn,
Die daer gaet, can flicke-floyen,
Die daer zit, can aerdich toyen,
Och! het minnen is so soet,
Alsmen 'twel van passe doet.
Wilj' hier van zijn onder-wesen,
Neemt dit Boeck, end' willet lesen,
Neemt dit Boeck, dat op een lijst,
Al de vremde streken wijst;
Minners volghen, minners vluchten,
Minners hopen, minners duchten,
Minners bitter, minners soet,
Minners quaet, end' minners goet,
Minners raden, minners gissen,
Minners raken, minners missen,
Minners swackheyt, end' ghewelt,
Wert u hier voor oogh' ghestelt.
Ionghe Ieucht die van u ooghen,
Zijt verraden, end' bedroghen,
Comt te sinnen, maeckt een dans,
Comt te sinnen, vlecht een crans,
Crans van Myrthen, en Laurieren,
Om het hooft van CATS te cieren,
CATS met hert en sinnen eert,
Die *met reden Minnen* leert.

IAC. LVYTT. I. C.

AEN-

A E N - S P R A E K K E
T O T
A L L E B E L A S T E
M E T

MAEGHDEN-SORGHE.

O *V*ders , *V*ooghden , *V*rienden,
*B*roeders,
Maeghden-hoeders,
Eer-bewaerders van den Douck,
*A*s ghy Dochters wilt besteden,
Souckt u reden
Nerghens , als in desen Bouck.

*W*idw'-vrouwen , eerbaer herten,
Vol van smerten,
Die nu zijn moet vrou en man,
*H*et ghy Dochters jonck van jaren,
Teerè Waren,
Eer is , dat u helpen can.

*M*aeghden die nu krijght behaghen,
Om te jaghen
In des liefdes jeughdich velt,
*C*an niet buyten's weegs te dwalen,
Hout de palen
U in desen Bouck ghefelt.

*W*idw'-mans die den krijgh der minnen
Wilt beginnen,
Eer ghy treed' in dit ghevecht,
*L*ert , hoe ghy dees teere Dieren
Dient te vieren,
Dit is 't Boeck van 't *M*aegde-recht.

Naso heeft wel in sijn leven,
Veel gheschreven,
Hoemen mint , en wert gevrijt;
Maer veel dinghen , die wy lesen,
Zijn mis-prefen,
Als onnut in onsen tijt.

Naso door sijn geyle streken,
Leert ghebreken
Daer een eerbaer hart om sucht:
Maer dit Boucken soet in leere,
Vol van eere,
Geeft ons *w*ijsheyt met 'ghenucht.

Dat de Maeghden wel bestieren
Haer manieren,
Is voor d'Ouders wonder soet:
Datse door een eerlick trouwen
Werden Vrouwen,
Is voor heel de weereit goet.

Beyde dees soo groote faken
Can hy smaken,
Die dit Boucken vraegt om raet.
Het zy dan by alle menschen,
Die daer wenschen
Dattet wel op 't Aertrijck gact.

J. A. F.

AMORIS VIRGINEI MONITA

CL. AMPLISSIMI DOCTISSIMQVE

VIRI

D. IACOBI CATZII. I. C.

AE Quoris undisoni verrunt qui cerula tonsis,
 Ne grandibus caput periculis offerunt :
 Nunc etenim Hippotades, ferventis & arbiter undæ,
 Aut brevia Syrtisque, aut Charybdis imminet ;
 Intentant præsens modo monstrantantia lethum,
 Eructat absorpta ubi phiseter æquora :
 Quæ, nisi sollicita Typhis subvenerit arte,
 Quassata nigris transtra mergant fluctibus.
 Sunt hæc dira quidem ; multò at graviore procellâ
 Rates amantium impetit trux Cypria.
 Litora quot conchas, tot habet fera spicula Cupido ;
 Totque ægra curis ossa amantis æstuant.
 Quis mille illecebras nescit, quis tineta veneno
 Quæ clàm medullas sauciant tela intimas.
 Hinc rabies animi in vitium pronissima flecti,
 Ac cæcus ardor instat, haut constans sibi ;
 Spemque metumque inter dubii suspiria cordis,
 Repulsaque illinc, dedecus, & infamia ;
 Mors etiam : quæ vos Pyrame & Babyloniam Thïsbe,
 Ah triste fatum ! uno ense & horâ perculit.
 Sic visum Veneri : sic tabo spicula tingit
 Cupido, melle & felle fecundissimus.
 Ecce utem, Phæbi magnum patris incrementum
 Alto coruscant collocat pharum specu
 CATZIUS, atque catè didens fugienda petendis,
 Commonstrat aditum saxa per Capharea.
 Quare illi merito imperium gens mollis amorum
 Et ultrò positus sceptrâ defert fascibus ;
 Auxiliumque uni, ac vitam debere fatetur,
 Amoris & salutat AEsculapium.

L. M. P.

I. Liræus.

Tot de t'Samen-ſpraeck tuſſchen *Anna* ende *Phyllis*,
roerende den *MAEGHDEN-PLICHT*.

TEr vrij dat *Phyllis*, groen van
jeught,
Int minnen ſtelt haer meeſte wreught;
Doch vol van onbedachte vvaen,
Miſt nu en dan de rechte baen;
Coomt *Anna*, rijper van verſtant,
Haer ſaken nemen by der hant:
In, overmits ſy al voor dien
Het doen van *Phyllis* had door-ſien,
Neemt, op eẽ tijt, haer ſlag eens vvaer,
In gaet verthoonen het gevaer, (valt,
Vvaer in een maegt vvel licht ver-
die veel met iong-mans jockt en malt.

Hier tegens bint dan *Phyllis* in,
Dan vveder *Anna* ſeyt haer ſin.
Ick, by geval, niet verr' van daer
Aenhoord' al vvat dit ſoete paer
By beurt' hier op te voorschijn bracht;
Dies nam ick voor, in mijn ghedacht,
Door Sinne-beelden en ghedicht,
Te wviſſen aen der Maegden-plicht,
Ghy, die dit leſen wvilt met
vrucht,
Beelt u geen dingen in ter vlucht;
Al ſpreeckt oock *Phyllis* met beſcheyt,
Het is u beſt dat *Anna* ſeyt.

ARGUMENTUM.

A*Nna*, rudem juſti dum *Phyllida* ſentit amoris,
Et paphijs vacuum pectus habere dolis,
rana nimis laxas petulantibus, inquit, ephebis;
Eſt opus vt monitis erudiare meis.
Virginis officium caſtique Cupidinis artes
Nos amor, & brumæ ter docuere novem.
Te duce carpe viam, ne te malus auferat error,
Dedaleâ Veneris regia fraude latet.
Alia dum memorant, alternaque carmina dicunt,
Non procul a thalami limine, dicta noto.
Phyllis amore novo, ſtimulisque agitata juventæ,
Incipit ingenuo ſic prior ore loqui.

Ten heeft gheen aert
Voor 't is ghepaert.

Sans mariage,
N'a courage.

PHYLLIS.

Ick sagh dees daghen op een deck,
T'vree duyfkens spelē bec aen beek;
Hier door ontstont in mijnen sin
Een soet bedencken op de min:
Siet! (dacht ic) hoe Gods vronder macht
Elck dierken paert in sijn gheslacht;
Elck voelt en voet sijn eygen vier,
Elck vrijt, en trout, op sijn manier;
Geen isser dat geen lief en heeft:
't Liest al, oock selfs dat niet en leeft.
Den Dadel-boom vertreurt haer
jeught, (vreught,
Men sieter aen noch vrucht, noch

Tot sy ten lesten by haer vint
Haer vveder-paer, dat sy bemint,
Dan grijpt de boom eerst als een moet
En geeft haer vrucht in overvloet.
Dringt liefde door het quastich hou
Is 't slijm der visschen niet te kout,
Zijn vvilde voghels niet te snel,
Zijn vvreede dieren niet te fel
Om elck te paren naer hun aert,
Wat doet den mensch dan ongh
paert?
Voelt leeu en beer dees soete pijn,
Wat sal 't van teere maeghden zyn

Non, nisi nupta, vigeat.

PHYLLIS.

DVm geminas nuper, per tecta paterna, columbas.
Conspicio dulci iungere rostra sono,
Palmaque forte subit, sterili miserabilis vmbra
Suspirat socium dum procul esse marem,
Moxque, vel aspectu cari propiore mariti,
Ridet, & agricolam fertilitate beat;
Alma Venus, dixi, moriar nisi nubere dulce est?
Et loquor, & tacito pectore serpit amor.
Arboribus suis ardor inest, sua flamma volucris,
Æstuat vmbrosi per iuga montis aper,
Ceruleo quod amet, non deficit in æquore pisces,
Cur fugiat teneras sola puella faces?

NON

I.

Lucret.

Montagn. lib. 3. de Essais. cap. 5.

Ome ad cò genus in terris, hominum-
que, ferarumque,
Et genus aquorum, pecudes, pietaeque vo-
lucres,
In furias ignemque ruunt.

Tout le mouvement du monde se resout,
& rend a cest accouplage; c'est vne
matiere infuse par tout, c'est vn Centre, ou
toutes choses regardent.

Soo haest ghetrouwt,
Soo haest berout.

Au jour d'huy marié,
demain marri.

ANNA.

<p>GHy spreekt hier van, 'ken vveet niet hoe, Het schijnt, ghy zijt u maeghdom moe; VVant, naer ick aen u mercken can, Soo vvout ghy mee vvael aen de man. VVel! meynt ghy dan dat heyl en rust Juyst in der mannen slippen rust? En dat gheheel het echte bed Met rooskens is bestroyt, beset? Ghy d'vvaelt: ten gaeter niet soo breec; Maer hoort, dit is het recht bescheet: Al vvat des menschen hart vvervvacht Js hoogh en groot by hem gheacht,</p>	<p>Maer alsment heeft, dan ist als niet: Men socht genucht, men vint verdriet, Dit is van outs alsoo 't ghebruyck. Den echten staet gelijk een Fuyck, Indien-men grijpt den rechten sin, Al vvatter uyt is, vvilder in; En vvatter in is, vvilder uyt: Het meyskē vvenscht te zijn de bruyt; Een jubben, van sijn eerste vlucht, Leyt, om een vvijf, gestaech en sucht: En veel-tijts is-men nau ghetrouwt, VVanneer-men 't hoeft vvael deerlijck clout.</p>
---	--

Infelctum petitur, piget peracti.

ANNA.

ERgo maritali dare te iuvat ora capistro?
Idque rosas, demens, & melimela putas?
Si miseris superest mortalibus vlla voluptas,
In gremio torvi non laet illa viri.
Nassa tori vinclis, & squammea turba iuventæ,
Si memini, priscais assimulata fuit:
Libera vimineos gens certat inire recessus,
Capta parat toto corpore nixa fugam.
Conjugium votis nova virginis expetit ætas,
Inque torum pueri prima libido ruit:
Vix tamen illa viri gremio calet, ille puellæ,
Cum piget, & vacuos optat vterque lares.

INFECTVM

Diog. Laërt.

Socrates juvenes cælibes, & nuptias ambientes, similes esse piscibus dicebat, qui ludunt circum nassam & gestiunt inire, contra qui jam inclusi sunt, exire.

Theodec.

Similes sunt senectus & nuptia, **U**tramque enim consequi desideramus, **P**ostquam vero nacti sumus tristamur,

Ongelijke aenghesichten
maken de vreught.

Le fuseau ne peut bien aller,
Ou quelon n'oit barbe parler.

PHYLLIS.

WEyt niet soo breed, 't is al
maer praet,

Te trouwen is den besten raet:

Vie trouter niet, vrie blyfter maegt;

Die haer ten lesten niet beclaecht?

De maechdom is een lastich pack,

Dat niet en baert als onghemack.

Ick was laetst op een hoeff ghenoot,

Daer Enden svommen inde sloot,

En, na de Pachter ded' verclær,

Soo varent vyfkens alle gaer:

Men hoorder vreucht, noch bly geschal,

Men sacher gheen ghenucht met al,

Elck dreefer stil, en treurich heen,
Maer, mit seë VVertel daer verscheen,

Soo reeser strax, door heel den poel,

Een bees ghequeeck, en bly ghevvoel.

Ick sie, als vader reyst van huys,

Dat 't onsent niet en blyft, als cruys;

Mijn moeder is niet veel ghesint,

Ons keucken-meysen nayt, off spint;

Gheen roock, off reuck, comt vanden

beert:

Geen huys is vrolyck sonder vveert:

Dus houd' ick vast, dat aen den brouck

Hangt al de vreuchde vanden douck.

Familia innupti manca.

PHYLLIS.

ANna, licet genus acre virum, thalamosque laceffas,
Me tamen vrit Amor, me tamen vrget Hymen.

Este procul vidui morosa silentia lecti,

Non mihi virginitas, nomen inane, placet.

Tota cohors Anatum, volucris si mascula desit,

Languet, & obscuro murmure stagna secat:

Adde virile decus, facies venit altera rerum;

Totaque festivis plausibus vnda sonat.

Cum peregrè pater est, friget focus; anxia mater

Luget, & ancillæ, pro dape, pensa ferunt.

Barba domus columen: me me iuvat esse mariti:

Triste, cubans vacuo bella puella toro.

FAMILIA

Cypræ. Tract. de Spons. cap. 11.

Virginitatis jugum nemini imponito,
 inquit Egnatius antiquus Theologus,
 verè jugum, quod ne virgines Vestales
 quidem, olim Roma, ferre potuerunt, quas
 tamen solum quinquennium a nuptijs ab-
 stinere, & sacrum ignem custodire oportet.

*Est : cujus rei Rhea Sylvia, Romuli & Re-
 mi mater, Tucia, Minutia, Oppia, Floro-
 nia, Opimia & alia, in historijs nota, testes
 esse possunt.*

Montagn. Lib. des Essais 3. cap. 5.

IE trouve plus aisè de porter vne cuirasse
 toute sa vie, qu'un pucelage.

Hout den brant,
In den bant.

Ny bafsement,
Ny lafchement.

ANNA.

NV sie ick claerlijck, dat ghy haet
Ons soeten, vryen, reynen staet.
Vel aen dan, nu ghy immers wilt
Gaentreden in het groote gild',
Ten minsten eer dat ghy begint,
Met rijp gemoet, u vel versint,
En tracht met reên te binden in
U kalver-liefd' en dertel min:
Betoomt u jeugt met goet bestier,
Ghelyck den Cuyper doet sijn vier,
Die 't selve met een yser dovingt,
Soo, dattet niet ter aerd' en sizckt;

Maer doetet branden recht en hoogh.
Ghy, doet niet op u eyghen oogh,
Maer, voor het eerst, u moeder sejt
Al wat u op het herte leyt,
Die sal u saeck met beter gront,
Dan uven vader maken cont;
En, ingheval ghy zijt bequaem
Om van een vrouvv te dragen naem,
Soo sal uvs vaders vvisen raet
Vel sorghe draghen, t' uver baet,
Om u te vinden uyt een man,
Die 't huysghesin besorghen can.

Da vincula flammis.

ANNA.

COnjugij si, virgo, tibi tam dira cupido,
Huc saltem placidâ non nisi mente veni.
Flamma nimis vehemens, quam feruida suscitât ætas,
Legitimi tædis non erit apta tori.
Arte faber strictisque faces moderatur habenis,
Ut magè jungendis flamma sit apta cadis.
Hujus ad exemplum, rapidos compesce furores,
Turpiter, huc illuc, ne tuus ignis eat.
Ante cave Veneris præbere clientibus aures,
Quam sit propoliti conscia facta parens:
Illa patri referet, cui res erit ardua curæ,
Illius arbitrio stetque cadatque gener.

Cic. 1. Ofic.

Homines tanquam in gyrum rationis,
& doctrine duci oportet.

Cypræ. Traët. de Sponsal. cap. 3.

Tutores, id est, siue Pater, siue Avus,
siue Frater puellas antiquitus despon-

dere solent, idque optimo jure & hodie re-
ceptum est; cum ob alia, tum ob sexus fra-
gilitatem & verecundiam: unde apud
Euripidem Hermione cum eam uxorem pe-
teret Orestes, Patris est, inquit, mea tractare sponsalia, non meum.

B

Men

Men can't verstaen,
Oock sonder slaen,

Se faict entendre,
sans parler.

PHYLLIS.

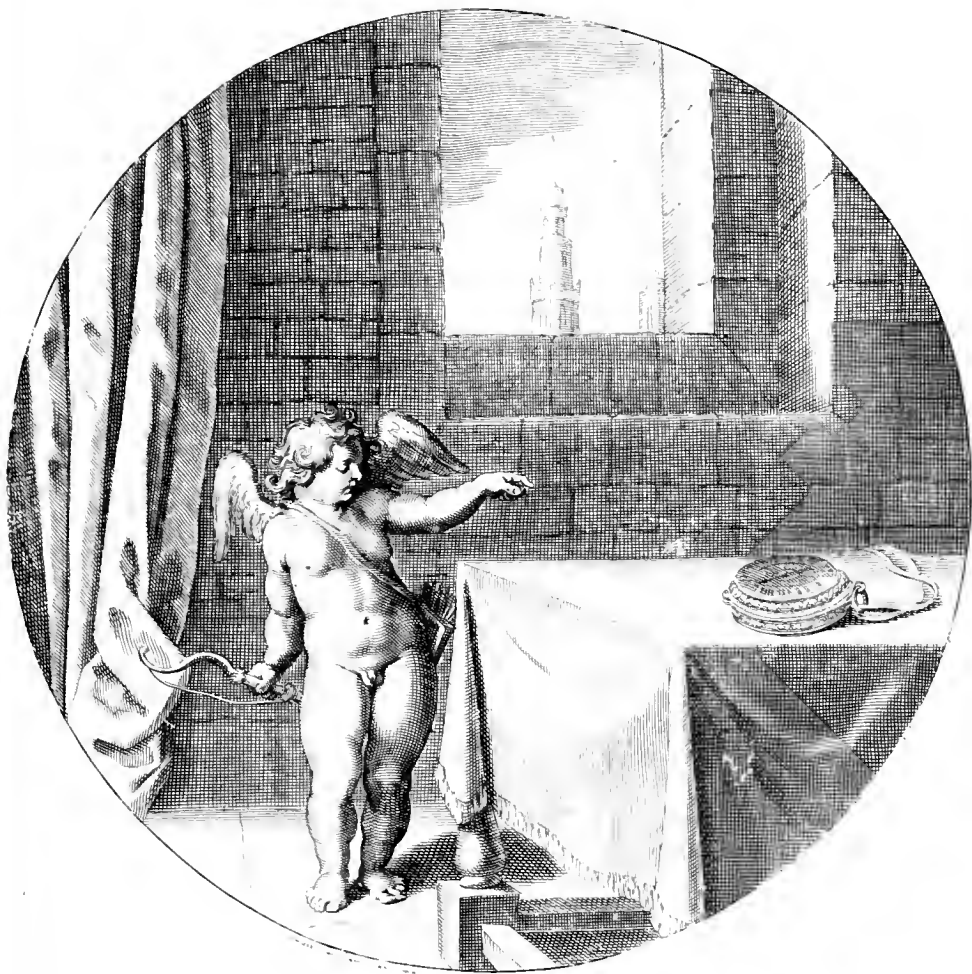
<p>DEES uyven raet vought noch betaemt (schaemt, (Mijns oordeels) niet der maeghden Als yemant maer van trouwvve spreect, Een eerbaer root ons heel ontsteect: VVie sal't dan zyn, die seggen can, Knap Moer, siet wyt, ick vrile een man? 't Gebreck der maeghden is een saeck, Die vult verstaen zyn sonder spraeck. Ofschoon het Vyr-vverc niet en slaet, VVanneer de VVijfer maer en gaet, Men onderscheyt, oock sonder slagh: De uyren van den gantschen dagh:</p>	<p>VVanneer een maeght so hooge vvaft. Dat haer des moeders heuycke past, Offcoomt tot jaren dry-mael ses, Dit zy u, vader, voor een les, Dat aen u dochter vvat ontbreeckt, Hoe-vvel sy niet eẽ vvoort en spreect. Denckt vry, dat haren fieren tret, Denckt dat haer douxken vvel geset, Zijn als de VVijfers van de smert Die haer van binnen schuyt int hert; Denckt vry dat aen een rijpe maeght, VVat hapert, schoon sy niet en claeght.</p>
--	--

Indice non sonitu.

PHYLLIS.

TVne velis clarâ me poscere voce maritum?
Non faciam; pudor hoc, virginitasque vetant.
Virgo tribus lustris vbi tres supet addidit annos *
Nonne fat est? quid me dicere plura jubes?
Aspicias Automaton, celeres quod denotat horas,
Et gracili longum dividit axe diem,
Murmura nulla ciet; sed quid velit, indice monstrat:
Quam decet ingenium virginis istud opus!
Virgo licet taceat; pro virgine nubilis ætas
Exigit, & patrem, vel sine voce, monet:
Ora petunt, rosæque genæ, tumidæque papillæ;
Solvitur in tacitas tota puella preces.

* Ex Aristot. sententia Lib. 7. Polit. Qui mulieres optimè elocari putat circa ætatem annorum octodecim.

Culpandus est pater, qui filie, tumidâ
 jam virginitate, de marito non prospicit,
 unde rectè Egnatius antiquus Theologus,
 matura virgo, inquit, rugas aniles ne
 expectet, quæ patrem, ut viro locetur, ta-
 citè etiam rogat : hinc bene

Claud.

Nobilis interea matura virginis ætas
 Urgebat patrias, suspensio principe,
 curas.

Sy dient verplant
In ander lant.

A fille meure,
Mary de bonn' heure.

PHYLLIS.

ALs ghy dees teeckens voor siet
gaen,
't Js tijt u die te trecken aen,
Ghy Ouders; let dan op u stuck,
Off u ghenaeckt groot ongeluck.
VVanneer des vviyngaert jonge loot
Nu woeden can haer eyghen schoot,
Mits datse vvtortels heeft soo goot
Schier als haer eyghen moeder doet,
Den bovenier, die dit vernam,
Snyt stracx de plant van d'oude stam,
En geeft haer ruym't, en meerder lant.
Och! had mijn vader dit verstant,

En dat ick op een ander bed,
Van dese plaets, mocht zijn verset!
Mijn jeugt soud', als een veylich cruyt,
Aen elcken cant sick breyden uyt.
Het dient verset, her-plant, gescheen,
VVant binnen 's jaers maect t'vvee
van een.

Maer na-de-mael mijn vader niet
En tracht te heelen mijn verdriet,
Soo dunckt my best, tot mijn gherief,
'Dat ick myselfs verkies' een lief:
Een, die my dit laets heeft gheraen,
Seyd', 't mocht na rechtē vvel bestaen.

Colonia aliò ducenda.

PHYLLIS.

PAlmes humi simulac popriâ radice tenetur,
Hæc aliò nobis vitis alenda loco est
Vinitor exclamat; jam jam dabit ipsa racemos,
Vt dabitur laxo luxuriare solo.
Sunt mihi quæ possunt geminos nutrire papillæ,
Quique valent partum sustinuisse sinus:
Et mea virginitas roseo testata colore *
Me jam, non matris, sed jubet esse viri.
Omnia signa mihi, quæ nubilis exigit atas,
Sed queror officij non meminisse patrem.
Me iuvat ergo rudis partes supplere parentis,
Id mihi, vel scripto jure, licere ferunt.

* Modesta allusio ad Tertulliani dictum, qui demum licitum fuisse scribit, penes Israël, virginem nuptui tradere post contestatam sanguine virginitatem.

VI.

Filia quidem quæ annum ætatis 25. ex-
cessit, si sine Patris consensu jungatur
matrimonio exheredari de jure non potest,
cum sibi Pater imputare debeat quod, oportuno
tempore filia de marito, sibi de ge-
nero non prospexerit : atqui cum Phyllis
nostra annum modo duo-devigessimum
agere se professa sit, ridicula est puellula ad
nuptias properantis legis detortio, rebus-
que suis applicatio.

Raet na daet
Coomt te laet.

Après le fait
Ne vaut souhait.

ANNA.

<p>H Et sloot soo wat dat ghy eerst dreeft, (cleeft, Maer dat ghy lest seyt, hanght noch Denckt u het seggen al te coen, En wiljet sonder segghen doen? Ghy dwaelt: dit stuc is ouders vverck, En ghy nochtans, na dat ick merck, Uilt varen voort in minnen-praet, Oock sonder eens te vragen raet. Het gater best daer int begin, Der vrienden raet en rijpen sin Al sulcken saeck vvel o-ver-vveeght, Al eer-men minne set off pleeght;</p>	<p>Vant na-der-bant te vragen raet. Dan ist ghemeenlick al te laet. Aen-merck doch eens de VV alvisch- vangh, Ontrent de Groene-lantsche strangh, Dat best sijn stuck niet eer beseft Voor 't scherp herpoen hee beeft getrest, Dan isst eerst-mael dattet vliet, Maer al sijn vluchten baet dan niet, Sijn quael is dan te vast geset, (met. Want vvaer het syvent het woertse Siet! dus vergaet dien grooten vis, Om dat sy eerst niet schou en is.</p>
---	---

Sera post vulnus cautio.

ANNA.

Quæ prohibet dixisse pudor, fecisse licebit?
Verbaque cum fugias facta probare potes?
Nulla puella sapit, quæ præbet amantibus aurem,
Dum nescit generum quem velit esse parens.
Ducimur alloquio, quo nos vocat ardor amantis,
Utque redire iuvat postea, nulla via est.
Sera fuga est Ceti, quem cuspis adunca fefellit,
Cum faciles aditus bellua stulta dedit.
Difficile est vncos remove Cupidinis hamos,
Ut semel in tenero corde resedit amor.
Ergo parens quid ames deliberet, ante calores,
Arbitrium capti nullus amoris habet.

SERIA

Cyprę. de Sponf. cap. 6.

SI dignitatis, decori, & honestatis ratio
habenda est, in nuptijs contrahendis con-
venientius & decentius est, si parentes filias
inas viris despondeant & suis verbis man-
ipent, quam si ipsę suâ oratione in vere
undè sese alterius potestati subijciant.

Ovid.

SEd, quia delectat Veneris decerpere
fiores,
Dicimus assiduò, cras quoque fiet idem:
Interea tacite serpunt in viscera flamma,
Et mala radices altius arbor agit.

Haestighe spoet
Is selden goet.

Tout gaste
Qui trop haste.

ANNA.

DE trou-sucht is een slim gebreck,
T'lijt noch uyt stel, noch vertrec;
Het comt soo't vvil, het gaet soo't mach,
Van raet of reden gheen ghevvaech;
VVant 't meysken, met dees coorts
bevaen,
VVil met den ruyter dolen gaen.
Nochtans te licht'lick jae gheseyt,
VVort al te svvaerlijck na beschreyt.
Ghy, vveest niet schootich in de min,
En schoon ghy vvilt, hout u vvat in;
VVet dat een haest-bereyde maeght
Selfs aen den minnaer niet behaeght:

VVant crijgt hy licht'lic dat hy socht,
Hy vveest terstont te zyn bekocht;
Oock vvaer de vverijster is te vvlug,
Daer gaet den minnaer licht te rug.
Een die het Spit draeyt al te ras,
VVent al veel eer de spijss' in d' as,
Als hy 't gebraet maect gaer en goet.
Te veel gebaest, en maect geen spoet.
Dus al die Venus Spit om vvent,
En vvenscht een goet en spoedich ent,
Verbaest u niet, dat is u best,
Die sick verbaest, coomt alder-
lest.

Serius perficit, qui nimis properat.

ANNA.

Nil properare iuvat, properando fugabis amorem,
Odit amans promptas in sua vota manus.
Non placet huic hominum generi sine sanguine palma,
Quodque cupit, subito non cupit esse suum.
Cum, domino culpante moras, cita cena paratur,
Lixa vaser lento tunc rotat orbe veru;
Quoque minus properat, magis hoc rubet igne ferina,
Quae celeri rapitur turbine, cruda manet.
Si qua verni docta versare Cupidinis arte
Virgo velit, tardas debet habere manus.
Si properas properare cave; mora calcar amanti est:
Quae properat, Veneris dulce retardat opus.

SERIUS

SERIVS PERFICIT, QUI NIMIS PROPERAT.

Ovid. 3. Fastor.

Nubere si qua velis, quamvis propera-
bitis ambo,
Differ, habent parva commoda magna
moræ.

Seneca.

Mora omnis odio est, sed facit sapien-
tiam.

Gheboden dienst
is onweert.

Le veneur ne prend
Ce que se rend.

ANNA.

<p>En Vogh'laers strick, en een die mint, Zijn, na mijn oordeel, eens ghesint; Want soo een welt-hoen, of faisant, Coomt neer-gevallen in den bant, Als oftet vroude zijn ghevaen; De stricken blijven open staen: Maer als het hoen her-treect sijn clau, Soo vvert het lossē garen nau; En springt den voghel op en neer, Dan rijpt den draet dies noch te meer; Doch soo sy vredeer stremt haer loop, Terstont soo lost haer oock de knoop.</p>	<p>Dit is der minnaers rechten aert, Wat ghy hun biet, 't is al onvvaert; Het wiskē wliet 't ghevvorpen aes, Noyt goedē vvey-man grijpt den haes Daer hy stil in sijn legber rust, Den arbeyt vvet des jaghers lust; Hy vangt geen wvilt, (het vvaer hem schant) Dat hem van selfs coomt in de bant: Door moeyte smaeft het minnen-spel, En 't vveyg' rē vougt de meyskēs vvel; Doet van de minn' vier, pijn, en pijn, De minn' en sal gheen minne zijn.</p>
---	--

Quod licet ingratum est.

ANNA.

Ad laqueos dum sponte venit, nil vincula stringunt;
Quaque capi cuperet non capietur avis:
Sed dare terga parat, tunc denique fila coibunt;
Atque iterum quoties hæc stetit, illa labant.
Si qua prior petijt, dignam tulit illa repulsam:
Turpe petens mulier, turpe puella rogans.
Si qua capi gaudet, fugiat; fuga dulcis amanti est,
Acrius illa docet poscere, si qua negat:
Pectora difficilis flagrantius vrit amica,
Bafia luctanti rapta dedisse juvat.
Grata viris magis est fera, cum fugit ocyor euro,
Quam prostrata solo cum jacet ante canes.

QVOD

Petron.

Nolo quod cupio statim tenere,
Nec victoria mi placet parata.

Facit huc illud Seneca.

Pudet congruere cum homine vinci parato, ignominiam iudicat gladiator cum inferiore componi, & scit eum sine gloria vinci, qui sine periculo vincitur.

Grijpt als't
tijt is.

Qui ne fait quant il peut,
Ne fait quant il veut.

PHYLLIS.

<p>^kEN hou doch niet van dit gesegh, Gevvis ghy vvijsst my van de vvegh: Hoe? vvilt ghy dat ick segghe neen, VVanneer ick ja van harten meen? Sal onsen mont (is dat gheraen?) Geduerich naer het vveygh'ren staen? Of magh een Jonck-vrou gapen niet VVanneer-men haer de lepel biet? Neen, dat en vvas my noyt gheleert; Verkeken kans niet vveer en keert: Een die in min vvenscht goeden spoet, Moet doen gelijk het Meentjen doet,</p>	<p>Die 't vvisjen, als't sich bloot begeeft. En op het vvater leyt en svveeft, VVel happich vat, ter rechter tijt, Al-eer het vvisken haer ontglijt. Met vlijt te passen op sijn stuck, Dat is de moeder van't gheluck. Die aen-geboden dienst ver- smaet, VVilt dickvvils vvvel alst is te laet. En voor een maeghet dit gheval Is vvvel den meesten spijt van al; Dies als de vinck is in het net, Soo dienter gheen en tijt verlet.</p>
---	--

Occasio premenda.

PHYLLIS.

ANna, quid hoc sibi vult? quænam sua gaudia demens
Abnuat? atque, animo quod petit, ore neget?
Præteritos votis frustra revocabit amores,
Dura nimis juveni si qua puella fuit.
Dum favet, & læto ridet Venus aurea vultu,
Quæ bona fert, avidâ sunt capienda manu.
Cauta Fulix, summo dum ludit in æquore piscis,
In prædam celeri dexteritate ruit:
Ista verecundis avis est imitanda puellis,
Mollia qui captat tempora, victor abit.
Fronte capillatum magno cole numen honore,
Hoc tu si fugias, te Venus ipsa fugit.

OCCASIO

OCCASIO PREMENDA.

X.

Livius.

SI in occasione momento, cujus præter-
 volat oportunitas, cunctatus paulum
 fueris, nequicquam mox omissam quere-
 ris.

Procopius.

Rerum humanarum momenta in occa-
 sionis perceptione consistunt, nam si
 per ignaviam quis fortunam paratam neg-
 lexerit, cum suâ culpâ ab eâ deseratur-
 nequaquam illam, sed seipsum, accuset.

Quaem't,
Ick naem't.

Tel refuse,
Qui apres muse.

PHYLLIS.

<p>Hoort doch, vvat my coomt int ghedacht, Ick hebb' onlangs gehoort de clacht, Van een, ons vvel bekende, maeght, Niet leelijck, maer soo vvat bedaeght, Die by een Roosken haer gheleecck, En sprack, ghelijck als ick nu spreeck. Als eerst dat jeughdich purper-root Quam puylen uyt mijn teeren schoot, Doen stont ic vast op mijnen steel, Vwie my genaecte vvas te veel; Ic schrabd' sic priet, ic quetst', ic stack, Een yders bant die aen my track:</p>	<p>Maer doen mijn jeught en glans ver- drveen, Viel ick, nau aen-geraectt, daer heen: Ach! die met een beleefde bant, Tot een bemint en vveerdich pant, Voor desen niet vvou zyn gepluckt, VVord' nu met voeten onder-druet, Ay my! die eerst-mael niet en vvou, VVat ist dat ick nu niet en sou? Te vvesen vveyg'rich, prat, en steegh, En dee noyt jeughdich meysken deegh, VVant als den rimpel coomt int vvel, Jndien het quaem, sy naemet vvel.</p>
--	--

Virginitatis honos, virginitate perit.

PHYLLIS.

DVm Rosa flore novo, folijsque recentibus halat,
Invida spinoso cortice tecta later,
Quin, pueri, cohibete manus: rubus asper in illa est;
Qui legit hanc tenero pollice, vulnus habet:
Mox tamen illa dabit patulo se flore videndam,
Et fluet, & duro sub pede pressa gemet.
Dulce puella procis primæ sub flore iuventæ,
Hoc demum lepidus tempore gaudet amor.
Si qua diu virgo est, vix virgo videtur amanti;
Quæque dies partem virginitatis habet.
Dum novus ergo vigor præstat dare nomen Amori,
Sæpe puella negat, quod dare vellet anus.

VIRGI-

VIRGINITATIS HONOS VIRGINITATE PERIT.

XI.

Montagn. lib. 3. cap. 5.

Ronsard.

L'Amour ne me semble proprement &
naturellement en sa saison, qu'en l'a-
ge voisin a l'enfance, & la beauté non
plus.

L'Aage non meur, mais verdelet encore;
C'est l'aage seul, qui me devore
Le caur d'impatience atteint.

Vanck door
d'vanck.

Voila que prend
Sans semblant.

ANNA!

GHy gheeft my oorfaeck, door u
reên,

Om hier vvat dieper in te treên.

Nu, op dat ghy my recht verstaet,

Soo stell' ick u dit voor een maet,

Een jonc-vrou vougt, na mijn bevroen,

Alleen het lijden, niet het doen,

Dus set u meucken aen d'een zy,

Het grijpen staet gheen maghet vry,

Sy moet vervvachten (al ist pijn)

Tot datse mach ghegrepen zijn.

Gheen vincke-net en coomt ons toe,

Uuy moeten vvesen als een Vloe,

Die, schoon sy is een varre-net,

Staet echter vast, en blijft gheset,

Tot dat den voghel daer in springt,

En haer tot vanghen als bedvvingt.

Al isset schoon ons sin en vvil,

Noch dient men sick te houden stil,

Tot dat den ghenen die ons mint,

Als met ghevvelts ons over-vvint,

En dat der vrienden vvijsen raet

Ons drijft als tot den echten staet.

Ons net moet vanghen sonder

schijn,

Den voghel moet den vogh'laer zijn.

Non nisi mota capit.

ANNA.

ALtius, vt video, maris hoc mihi marmor arandum est,
Ergo libet laxo pandere vela sinu.

Si dediciſſe iuvat partes in amore puellæ,

Inſtruat hæc oculos, virgo, tabella tuos :

Rete vides, non quod manibus vaſer attrahit auceps,

Sed quod avis motu deprimit ipſa ſuo:

Capta ſit, an capiat, vix, qui videt iſta, viator

Dixerit, in volucrem lina coacta ruunt.

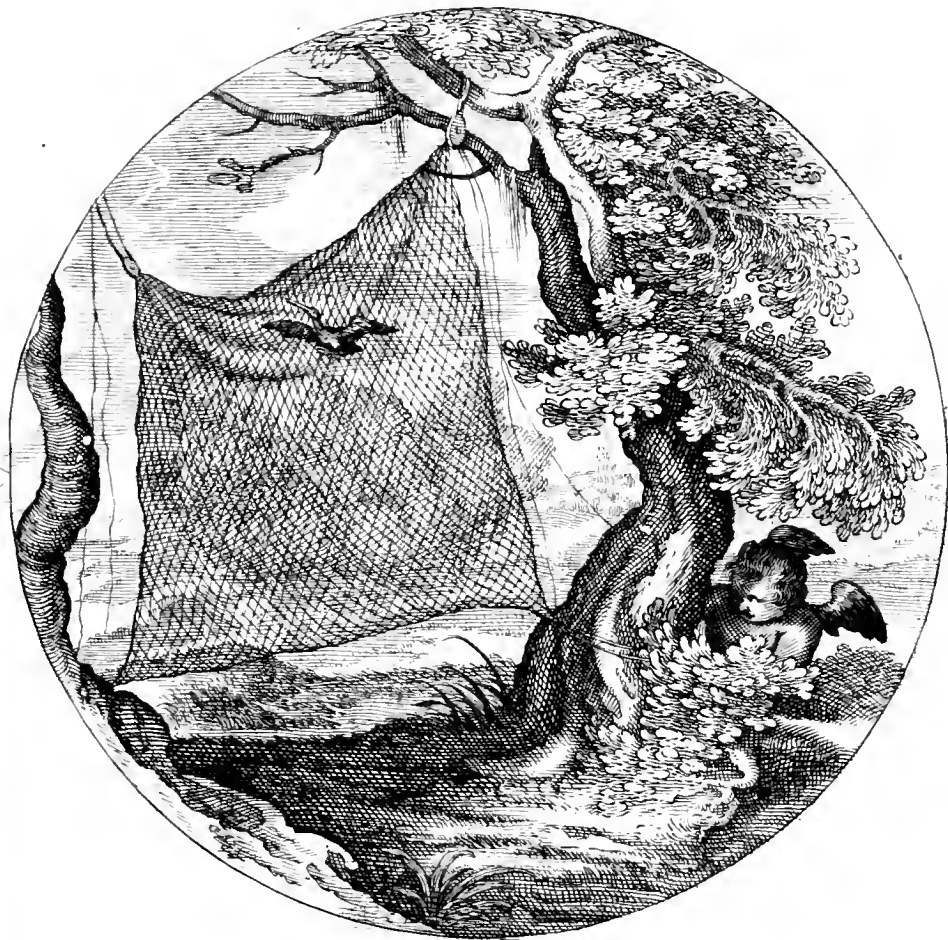
Virginis effigies ſit vt hæc in amoribus opto

Ne cadat, impullu quin cadat acta proci,

Pande plagas, licet hoc, ſed non tamen attrahe caſſes,

Si ſapis, hinc auceps præda ſit ipſa ſibi.

TANTVM

Gloss. ad l. pen C. de Spons.

Multa, inquit, puella propter verecundiam annunt potius, quam loquuntur inter despondendum, maximè presentibus parentibus, ne videantur ambire sponsum, quod virginibus indecorum est. Et Baldus notat naturâ insitum esse mulie-

ribus tacere, præsertim cum de ipsarum nuptiis agitur. Et virginalis maxime verecundia esse traditur ad mentionem nuptiarum erubescere, juxta illud:

Quale coloratum Tithoni conjugæ cælum
Subrubes, aut sponso visa puella novo.

D

Siet

Siet waer ick stae,
En zeylter nae.

A moy la monstre,
A toy la rencontre.

ANNA.

Tot noch vvat naerder onder-
richt

Van jonge maeghden ampt en plicht,
Soo merckt het vier der Bakens aen,
Die 's nachts ontrent den oever staen,
De dese vvijsen vvel in zee
De schippers aen een goede ree,
En doen als blijcken voor ghevvis
Dat daer ontrent een haven is ;
Maer 't staet alleen de schippers toe,
't Zy dan van ebb', off vvel van vloey,
Te trachten na 't ghevvenste lant :
Het Baken vvijscht niet van de cant,

Maer geeft alleenlijck als de loos,
En laet het roeyen voor maet-roos.

Ghy mooght vvel thoonen, metten
schijn,

Dat ghy zijt Clopje noch Bagijn,

V cleet en vvesen niet te straf

Mach daer vvel vvat ghetuyghen af:

Stelt u dan vvel berouplick voort,

Maer clampt de vryer niet aen boort ;

En om geen minnen oyt en peyst,

Tot dat men u ter eeren eyst ;

Hier hebdy 't hooghste, na mijn leer,

Dat vvy vermoghen metter eer.

Monstrat, non ducit.

ANNA.

ME propiora tibi dare si documenta requiris,
Hæc cape, nec castis plura licere puto.

Nocte Pharus vastum radios dispergit in æquor,

Vt ratibus monstret per vada qua sit iter.

Flamma quidem portum denuntiat esse propinquum,

Nulla tamen nautis obvia flamma venit.

Nauta tuum est dare vela notis, mare tundere remis,

Falleris, expectas dum ferat Ignis opem.

Si facies comitem te perneget esse Dianæ,

Cultus & à Vestæ clamat abesse focus, *

Hoc satis esse reor : vocet ignis ad ostia puppem,

Optatos studeat nauta lubire sinus.

* Virgines Vestales si mundiori cultu uterentur, viros, non sacra, curare credebantur ideo- que sacris abstinere jubebantur, vt de Minutia vestali tradit Livius. & alij.

Cypr. de casib. matrimonial. Cap. 3.

OMnino circumspēctam, in casibus matrimonialibus, virginem esse oportet, ne aut sese obtulisse aut pro sexus decore nō satis verecundē egisse videatur, ut ne incōmodum, quod Icaise nobili & erudite virgini olim contigisse legimus, ipsi eveniat :

ca enim, cum Theophilo imperatori Constantinopolitano adeo placeret, ut jam jam Malum aureum in fidei conjugijque pignus ei porrecturus videretur, ob promptius responsum rejecta, prae animi egritudine, cœnobio se manci parvit.

Als't qualijck wil,
Soo sit ick stil.

Quant l'oïseleur ne prend
De rien fait semblant.

PHYLLIS.

IN dien't dan niet en magh bestaen,
Dat haer een maegt sou biedē aen,
Soo laet doch immers vvesen goet
Dat sulcx haer weder voor haer doet.
Vvaerom doch vrijtmen niet so veel,
Met ons, als met een jongh-ghesel?
Veel hebben dit veel eer betracht,
En daer is door te vveegh ghebracht
Dat vrijsters, nu bedaeght en out,
Naer cyghen vvensch zijn wyt-gehout.
Veel tamme vryers gapen niet,
Voor datmen hun de spijse biet.

Dan dit al dient veel met verstant,
Behend'lick, door een derde hant,
Besteken, en soo stil beleyt,
Dat niemant merc' het recht bescheyt:
Niet anders dan den Vogh'laer doet
VVanneer hy sick tot vanghen spoet,
Die sit met tacken dicht beset,
En steit een Roer-vinck in het net,
En hout daer op sijn oogh-ghemerck,
Tot op het eynde van het vverck;
En soo den vang niet veel en vvil,
Hy duyckt int loof, en svvijght al stil.

Nisi prada, quiescit.

PHYLLIS.

CEdo, nocet si virgo procis se deferat vltro,
Tu tamen id patri nonne licere putas?
Crede mihi, tardis id calcar amantibus addit,
Sunt quibus oblatâ virgine caput amor.
Sponte Duci phrygio natam pater ipsē Latinus
Obtulit, oblatam troicus Hospes amat.
Hæc tamen, hæc alijs tractanda negotia mandat,
Si sapit, & doctâ se tegat arte pater:
Per tacitas melius geritur res ista latebras,
Aptius in multis hic movet, alter agit.
Sic ave fallit avem, rerum velut inscius, auceps,
Nec minus occulto retia fune trahit.

NISI

NISI PRÆDA, QUIESCIT.

XIII.

A pud veteres parentes, filias suas viris non petentibus ultro detulerunt, neque se præter decorum facere existimarent. Saul Davidi filiam obtulit, 1 Reg. cap. 18. Alcinous Ulyssi, apud Homerum;

Latinus Aeneæ, apud Virgilium; Chremes Pamphilo, apud Terentium; Megacles Pistrato apud Herodotum, Darius Alexandro apud Zonaram, & alij.

Eer voort te gaen,
Beproeft de baen.

Sans bien sonder
N'y faut aller.

ANNA.

TE gaen uyt vryen met eē maegt,
Is (na mijn dunct) te veel ghe-
vvaegt,

VWant dat ghy dit soo meynt te doen,
Dat niemant sulcx en sou bevroen,
Voorvvaer, daer toe en is geen kans,
De vveerelt is te slim al-thans,
Tot kinders toe ist al door-trapt,
Hoe dat ghy't maect gy vvert beclapt;
En soo den acnslagh coomt tot niet,
Dan staet men daer vvel slecht en siet,
En d' arme vrijsler vvert begeekt,
Dat haer tot pijn en na-deel streckt.

Ghy, die yet sulcx vuilt vanghen aen,
Verneemt eerst hoe u saken staen,
By hem, met vvie ghy dit begint,
Off hy oock tot u is ghesint;
En vindy daer gheen groote lust,
Soo hout dan vry u hoeft gherust.

De Vos, hier in bedacht en vvijs,
En neemt geen reys' aenover 't ijs,
Off leyt voor eerst daer op sijn oor,
En merckt hy dan, door het ghe-
hoor,
De schors vant ys te zyn te cranck,
Soo neemt hy elders sijnen ganck.

Tentanda via est.

ANNA.

ARs tua cauta quidem, sed non secura pericli,
Tunè putas tutos posse latere dolos?
Falleris, infœlix, corrupto vivimus ævo;
Fraus apud astutos nec latet vlla diu,
Adde quod oblatâ vix gaudeat vllus amicâ,
Quippe recurva cibus æra subesse timet.
Dum Priamus natam nuptum dare tentat Achilli,
Nil agit, & tristi fronte repulsus abit.
Nil pater hîc tentet, nisi nota sit antè voluntas,
Illius, in tacitâ quem tibi mente petit;
Auribus explorat glacialia marmora vulpes,
Quæ nisi firma satis, callida sistit iter.

TEN

TENTANDA VIA EST.

XV.

Darius filiam Alexandro, Priamus Achilli, Alcinous, Ulyssi, dum non satis circumspicte deferunt, frustra fuerunt: nihil hic, nisi explorato, tentandum prudentiores censent.

Te vollen lamp,
Verkeert in damp.

Despence
N'avance.

ANNA!

NAdien der maeghden dracht en
kleet,

Jnt minnen med' heeft sijn bescheet,
Soo dunct my goet, eer vvy gaen voort,
Hier vante roeren med' een vvoort.

Jck hou dan veel van net en cuys,
VVeigh met de geen die achter huys
Gaen slonssen vuyl en onghebult:

'k En geef nochtans geen minder schult
Aen dese die door rijck ghevvaet,
Vervvecken yders schimp en haet.

Ghy doolt, so ghy door cost' lick gaen,
De jong-mans meent te locken aen,

Des Salamanders cracht verdvvijnt,
U'Vanneer de sonn' te helder schijnt,
Het bruynvveder maeckt hem groot,
Veel olijs is der lampen doot.

Ghelooft dat liefde van al-thans,
Vergaet door al te grooten glans,
Ghelooft dat al te moeyen maeght
De wryers dickvvils van haer
jaeght;

Jck kenner, die door cost en pracht,
Zijn in haer maeghdom als versmacht:

Dus vvie ghy zijt gaet niet te fray,
De liefd' is cranck, den tijt is tay.

Nimio splendore fatiscit.

ANNA.

PAucula de cultu, quia pars quoque cultus amorum,
Accipe virgineis iussa tenenda choris.

Culta placent lepidis (modus hic tamen adsit) ephebis,
Mundicijs satis est si foveatur amor:

Optat amans dare dona tui potiora parentis,
Cum posito cultu virginis, vxor eris;

At tibi colla videns regalibus abdita gemmis,
Gratia quæ nostri muneris, inquit, erit?

Vidi ego nobilior quæis vestis abegit amantes,
Territa gemmarum luce iuventa fugit.

Lampadis immodico sic disperit ardor olivo,
Sic nimio languens stellio sole jacet.

NIMIO

XVI.

Cicero.

Adhibenda est autem munditia non odiosa, neque exquisita nimis, tantumque fugiat agrestem & inhumanam negligentiam.

Cato Cens. apud Ammian.

Cui cultus magna cura, virtutis incuria est.

E

Eerst

Eerst al te net,
Daer na een slet.

De fille trop nette,
Femme deffaiçte.

ANNA.

<p>IS dan, gelijk ghy selfs vvel siet, Voor ons het meeste voordeel niet, Het zeyl te setten in den top, En ons te seer te proncken op. Het manne-volck, gheloof tet vry, VVeet, immers alsoo vvel als vvy, VWat onder ons al omme gaet ; Dit hoord' ick onlangs aen den praet Van seker out, en eerlijck man, Als hy sijn reden dus began. De Perse-boom, vvanneer die bloeyt, Ist schoonste dat in hoven groeyt,</p>	<p>Soo lang haer bloem is nicu en vers ; Maer gaet doch eens besten de Pers, VVanneer haer bloey sel valt en speent, Sy staet verlept, verslonst, verqueent, En sieter uyt 'ken vveet niet hoe. Dien boom pass' ic dees meyskens toe, Die staegh, met eë vervveenden schijn, Soo aerlich op-ge streken zyn : VWant vvrjsters altijt even net, Soo haest ghetrou, soo haest een slet. En soomen daghelijcx siet, en vint, Die dickvvijs spiegelt, selden spint.</p>
---	--

Culta nimis fit fœda situ.

ANNA.

Vir gravis, in coenâ patri dum nuper adesset,
Protulit hæc animo dicta notata meo.
Persica cum florent, nihil est formosius illis,
Sordidius contrâ, flore cadente, nihil.
Fit plerumque situ, fit squallida sordibus vxor,
Excoluit formam si qua puella nimis.
Pergit, & ornandi quo tanta licentia ? dixit,
Quis furor est, totos se coluisse dies ?
Forma nocet miseris nimis ambitiosa puellis,
Anxia de cultu, vix erit apta thoro.
Cura cui vultus, incuria sæpe mariti est,
Quæ speculo gaudet, non amat illa colum.

Culta

Vives de Christ. Fœmin. lib. 1.

Idem eod. Loc.

Non splendebit vestis, at nec sordebit :
non erit admirationi, sed nec fastidio.
Mundus muliebris, nominatur earum or-
natus quo mundities significatur, non ar-
tificio vel opulentia.

IN vestibus præcipiendum est, ne sint de-
licata, aut preciosa nimium ; sed sine
sordibus, sine labe. Nescio quemadmodum
mundities animi corporis gaudeat mun-
dicie.

Wt water,
brant.

A point niet
C'est convier.

ANNA!

Wanneer't na mijnen sin sou
gaen, (ter raen
VVoud' ic elc eensijn doch-
Soos, op te trecken, dat een man
Noch veel daer aen verbet' ren can.
En sien vvy niet, vvanneer een maeght
Al heeft gehad dat haer behaeght,
Dat dan haer man, vvat hyooc geeft,
Van haer geen danck met al en heeft?

ALs nu ten lesten coomt den tijt
Dat ghy ter eeren vvert ghevrijt,
Dan moeder neerstich zyn ghevacht,
Van u te thoonen al te sacht,

Off al te quistich van sijn gunst;
Geloost, dat heel der minnen kunst,
Bestaet, en, als verborghen, leyt
In 't vveyg'rich vvesen met bescheyt.
En vweet ghy niet dat 't Calck ont-
steeckt,

VVanneerder naticheyt op leect?
Als vvy zyn voor een tijt berooft
Van Phæbi strael, en gulden hoofst;
So hy dan vveer verthoont sijn schijn,
Sijn glans dunct ons veel schoöder zyn.
Bint in u gunst, de minn' vermeert,
Een die vvel vveygert, eyschen leert.

E frigore feruor.

ANNA.

SI tibi forte parens, vt ames, laxavit habenas;
Iamque tuo juvenis captus amore gemit;
Igne licet caleas, ne sit manifestus amanti,
Quid placidâ semper fronte videnda venis?
Aurea lux Phæbi, post nubila, gratior orbi est;
Dulcior a rapidis qua strepit aura notis,
Ardor abit, flaccescit amor, torpetis amantes,
Dum nimium vobis stulta puella favet.
Viva superfusis calx fervet, & æstuat vndis,
Et simili flammâ excitat arte faber.
Disce negare, viget Puer aliger arte negandi,
Dura placent Veneri, vulnere crescit Amor.

E FRI-

XVIII.

Boët. 21.

Gratior est apium magè labor,
 Si malus ora prius sapor edat;
 Gratius astra nitent, vbi notus
 Desinit imbriferos dare sonos;
 Lucifer vt tenebras pepulerit,
 Pulchra dies roseos agit equos.

Seneca.

Morbum esse scias, non hilaritatem,
 semper arridere arridentibus, &
 ad omnium astimationem ipsum os quoque
 diducere.

Gheliefkens kijken
Doet liefde beclijven.

Des amants les noisettes
D'amour alumettes.

ANNA.

AL rijster nu en dan een voort,
Dat onderling' uvv' minn' ver-
stoort,

Ten is geë noot, vveest niet besvvaert,
't Is van de soete minn' den aert,
Dat, als geliefkens vverden gram,
Haer dan vermeerdert liefdes vlam.

Siet! die eë meester-spronc vangt aë,
Plagh eerst vvat achter-vvaert te gaë,
En strax daer na, met meerder cracht,
Springt over delven, over gracht.
Slaet voorts u oogh op Venus kint,
VVanneer hy synen boogh op-vvint,

Hoe dat de pees meer coomt benêen,
Hoe dat se snelder schiet daer heen.
VVat vvaters in de smis ghedaen
Doet stracx de vlam noch hooger gaen.
En als den vvijsgaert vvert gesnoeyt,
Dan, meer als oyt, van vruchten
vlocyt.

Door kijken, pruylen, en gheclagh,
VVert liefde stercker alsse plagh.
VVel aë, dā sonder schroom of vrees;
Set vry den minnaer op de pees;
En, om te proeven sijn ghedult,
Bestraft hem somtijts sonder schult.

In amore mendax iracundia est.

ANNA.

RIxa licet subeat, nihil est, mihi crede, pericli;
Mira liquor, tenero lis in amore valet.

Incedens numerat vestigia pauca retrorsum

Histrion, cum doctâ fortius arte salit.

Quoque magis neruum retrorahit ipse Cupido,

Altius hoc pueros missa sagitta ferit.

Prævia pugna duces, lis prævia jungit amantes

Arctius, idque sui Cypria Martis habet.

Adde quod & calidas incendere profuit iras,

Vt videas quantâ bile tumescat amans.

Ira dabit juvenem patulo tibi corde videndum,

Vix aliquis mentem, cum subit illa, tegit.

XIX.

Ovid.

Qua modo pugnabant jungunt sua ro-
stra columbae,
Quarum blanditias verbaque murmur
habent.

Plaut. Amphitr.

Re interveniunt, rursus redeunt in gra-
tiam,

*Verum irae si sortè eveniunt hujusmodi
Inter eos, rursus si reversum in gratiã est,
Bis tanto amici sunt inter se quam prius.*

Seneca.

A Mans iratus multa mentitur sibi.
Concordia fit carior discordiã.

E 4

Die

Die hart snuyt, bluft uyt.

| Trop esmoucher esteint.

PHYLLIS.

GHy gaet te hart in dit gheval,
 U voorstel smaect my niet met
 al:

VWant vvilmen desen vvegh in-gaen,
 Ons rijck en sal niet langhe staen.

VVie doch, die bloet in aders draeght,
 En sou niet haest zyn vvegh ghejaeght,
 Soo ick my stelde naer u reën?

Eylaes! de liefde viel daer heen.

Gheen mensch en sal my maken vvijts,
 Als datter vier ontstaet uyt ijs,

Off datter minne ryst uyt tv vifst,

Voorvvaer ghy hebt u hier vergist.

Des liefdes rijck is sacht en soet,
 Het vvert door vrientfchap aengevoet.

't Cleyn Venus kint is al te teer

Voor dees u al te harden leer;

't Js meeps en tangher, naeckt en bloot.

Ten can niet draghen sulcken stoot;

't Js op gecoeftert in een lant

Daer niet dan rooskens staen geplant;

't Draeght vvel een toortse 't soete

Dier,

Maer niet van onuytbluslyck vier.

Nijpt niet te seer, de keers gaet uyt

vvanneer-men die te harde snuyt.

Si nimis emungas, extinguitur.

PHYLLIS.

DVra nimis tua iussa puto; Venus aurea clamat
 Mitia Matthiacas regna decere nurus:

More Sabinarum frontem caperare severam

Et nisi dura loqui si qua puella velit,

Illa fero teneros procul ore fugabit amantes,

Et melius duri militis vxor erit.

Molliter idalijs recubare suetus in vmbrijs

Non didicit Veneris tristitia ferre Puer.

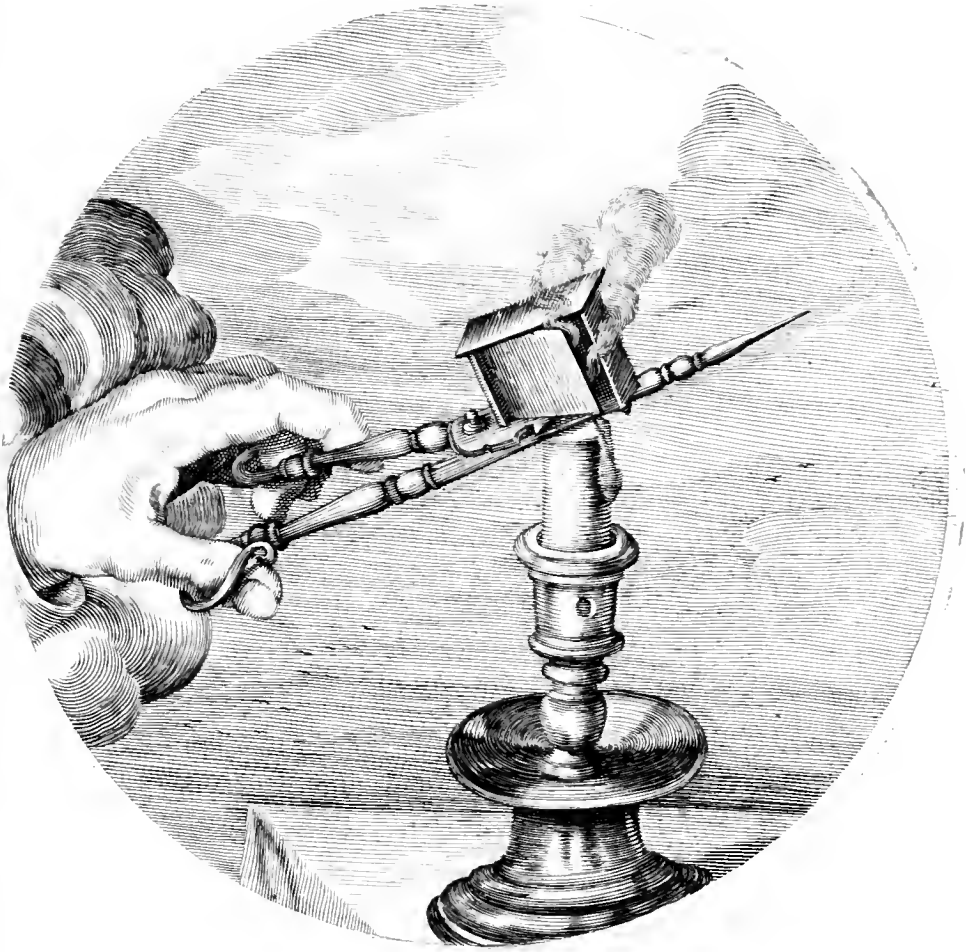
Adde quod & fragiles tantum gerit ille sagittas,

Adde quod æternas non habet ille faces.

Si nimis emungas, perit ignis, & æmula soli

Flamma tenebroso pressa vapore jacet.

SI NI-

Proverb. Salom. cap. 30.

Qui nimis emungit, elicit sanguinem.

Ovidius.

Sed miscenda tamen Venus est securi timori,
Ne tanti dotes non putet esse tuas.

't Is niet te vree
Met d'hooghste tree.

Qui se faiet brebis
le loup le mange.

ANNA.

SEt vry den minnaer sacht en soet,
Soo cruyt hy vvel van pas de voet
Om met verlof te vvesen geck,
En u te treden op den neck.

Een vryer slacht de Climme-boon,
VVant, off om dit gervas al schoon
Lanck rijs, en hooghe staken staen,
Indienter maer can raken aen,
't Is al ghenough, het veyle cruyt
Climt langs de stock tot boven uyt,
En dan noch, op sijn eyghen plucht,
Maect nieuwe crullen in de lucht.

Indien-men liet een minnaer treen,
VVaer clom den stoutē gast niet heen?
Schoon hy vercreegh sijn volle vvil,
Noch sal sijn gheest niet vvesen stil,
Hy gaet dan melden door het lant,
Sijn liefkens gunst, sijn eygen schant.
Gheloofst dat bedens-daeghs de jeught
VVel seggen derst: Ten is geen vreugt
Dat yemant coomt tot sijn bejagh,
Indien-ment niet vertellen magh.
Dies vvacht u, eerbaer Maget, vvacht
Van u te draghen al te sacht.

Quàque est via nulla, feruntur.

ANNA.

DIc age blanditias, fer basia, funde falernum,
Spargere rosas, avidis da melimela procis;
Protinus infœlix (nec enim modus vllus amanti est)

Protinus audaci sub pede pressa gemes.

Est Faba quæ, gracili modo fas hæfisse bacillo,

Pergit in aërias ambitiosa vias,

Nec tetigisse sat est fastigia summa Fæselo,

Vlterius gyro luxuriante ruit.

Exit in immensum temerarius ardor amantum,

Et quamvis tolere plurima, plura petunt:

Nec satis his vel totus amor. Sua furta sodali

Si narrare nefas, non placet ipsa Venus.

QVA

Vives. lib. I. de Christ. Foem.

Illud ne admonenda quidem Virgo ne ridenti arridcat, quod planè non fit nisi vel

ab impudicâ vel ab anænti. Ne sinat se vellicari, vel lascivius tangi, mutet locum, & abeat, si aliter vitare non possit.

Eedt van die mint
Licht, als de wint.

Promesses d'amour par constume;
Sont legeres comme la plume.

PHYLLIS.

V Segghen magh misschien vvel
eer

Gebeurt zijn, maer denct nimmermeer
Dat seker jongh-beer, die my vrijt,
Sulcx doen sou willen my te spijt;
Ick vvaer sijn ziel, sijn hart, sijn sin,
Soo ick hem dede gunst van min,
Hy my verlaten? vvat een struyf.

ANNA.

MAer zydy noch soo slechten duyf?
Hoe, lieve kint, en merckje niet,
VVanneer de vvint ruyft door het riet,
Hoe dattet buygt, en stuypt, en nuyght,
Ja als tot aen der aerden sijght?

Nochtans en hout den vvint nau op;
Of 't steeckt vveer inde lucht sijn cop.

Die vrijt is d'vvee, ghelijck een kint,
Maer na-der-hant ist al maer vvint.
Soo langh de bye haer strael behout,
Soo vlieghe se vvroyljck door het
vvout;

Maer als sy yemant steeckt of straelt,
Haer eerste lust en cracht die faelt.

Soo haest de bruydt is in de
schuyt,

Zijn al de schoon beloften uyt;
En als het vvil ken is gheschiet,

Dan gaet de vvrient schap haest te niet.

Quid juret non curat amans.

ANNA.

HInc neque pollicitis, neque tu moveare querelis,
Nec gemitu faciat cor tibi molle puer;

Nonne vides? tremit acta noto, similiſque precanti,

Dum spirat, tremulum flectit arundo caput;

At simul ac desævit hiems, assurgit in altum;

Nullaque supplicij signa prioris habet.

Crabo rasas ac mella colit, dum spirula condit,

Cum ferit, amissâ cuspide, fucus abit.

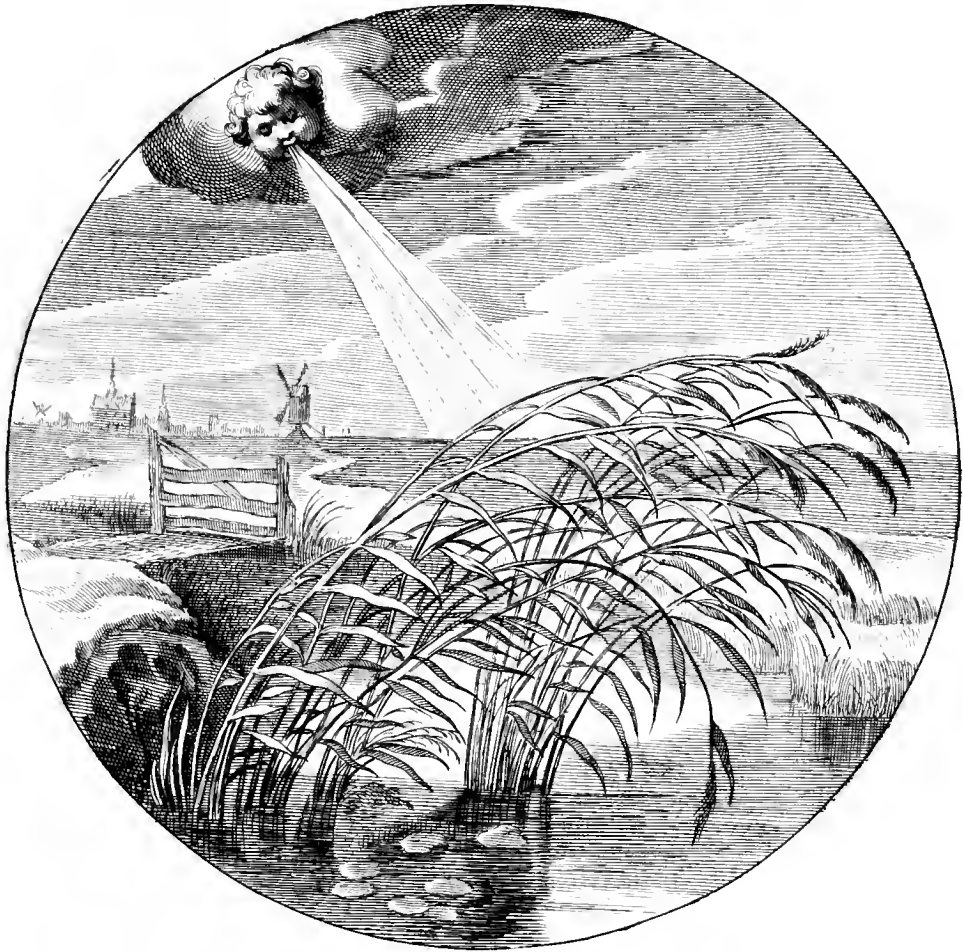
Supplicat omnis amans, & dat bona verba puellæ,

Dum negat, & calidas respuit illa preces;

At fremet, & teneræ conuitia dicet amicæ,

Vt semel optatâ gaudia nocte tulit.

QVID

Pierre Matthieu.

Henry troisieme, Roy de France, fut
 desperduement amoureux de ma Dame
 de Chasteau-neuf, il y avoit quelque pro-
 messe par escrit, mais les fermens qui se
 font sur des autels de plume, s'en vont
 au vent.

Ergo

*Ignis furens juvenis tenet quod jurat a-
 mica,*

*In vento, & rapida scribere oportet a-
 qua.*

Stroyt zout
Het flout.

Response severe
Raillart fait faire.

ANNA.

Doch om dit onghemack t'ont-
gaen,

Dient ghy u dus te stellen aen,
Soo haest daer yemant met sijn kout,
Gaet buyten schreef, of vvert te stout,
Bervijst terstont, met stuer ghelaet,
Dat u sijn doen niet aen en staet:
Dien snooden hoop en laet niet af
Dan als men vinnich is, en straf.

De Sleck, dat vvalghelick ghespuys,
Soo ghy't laet craypen door het buys,
Besvaddert beyde steen en hout,
Maer stroyt et vuyle dier met zout,

Het crimpt in een, en het vergaet,
En al sijn slijm, als ijs, ontlaet.

Ghezoute reden met verstant,
Betoomen dertel tong' en bant.

PHYLLIS.

Ick vveet noch al veel beter raet,
Om vryte vvesen van dit quaet,
Daer van ghy vooren ded' vermaen,
Dat is, den coop haest toe te slaen.

Hoort maeghden, soo ghy zijt beducht
Voor oneer of voor quaet gherucht,
Voor haet en nijt, of clappery,
Neemt haest een man, soo zijdy vry.*

* Apuleius. Luxuria puerilis pedicis nuptialibus alliganda est. Matrimonium enim tutissimum est iuventutis portus, ut ait Plutarch.

Sale tange, liquefit.

ANNA.

VT sine labe fluat primi tibi temporis ætas,
Auris ad obscænos sit tibi clausa iocos,

Hi, pubes lasciva parat cum bella pudori,

Prima dionæi tela nepotis erunt.

Ergo vbi nequitias aliquis, vocesue pudendas

Aufus erit stultâ garrulitate loqui,

(Arridere nocet) vultus oppone seueros,

Et matronali verba timenda sono.

Serpere si patiare, notat piger atria limax,

Soluitur in liquidas qui sale sparsus aquas.

Voce tona, nec parce minis, dum scurra iocatur;

Protinus impuro desinet ore loqui.

SALE

XXIII.

Plutarch. in lib. quomodo ex
inimic. &c.

ribus, quam viveret, videretur.

Salom. Proverb. c. 25. v. 23.

Posthumia, quod solutio in risu esset, &
liberius cum viris confabularetur, in
crimen incestus vocata est, quam eo crimi-
ne innoxiam Spurius Minutius Pontifex
maximus admonuit ne sermonibus levio-

Ventus Aquilo dissipat pluvias, &
tristis facies linguam detrahentem.

D'onbefechte
D'onbedochte.

Qui happe fans qu'il tafte
Aifement lé gaffe.

ANNA.

<p>Wilt ghy u dan tot huw'lijck ſpoen (ſchoen? Ghelijck met koufen en met Neen, niet alſoo; maer zijdy vvijs, Eer dat ghy ſvvellicht, proeft de ſpijs, Off anders 't mocht u qualijck gaen. Merēt hoemē vangt de domme (raen; Veel huyskens van belijmt papier Bereyt den vogh' laer voor dit dier, En deekt den gront met lieflick aes, Dan coomt den vogel, ermen d'vvaes! En valter in, met heel de cop, Dies vvert de ſpijs' haer tot een ſtrop.</p>	<p>VWant, mits 't papier haer cleeft om 't hoofte, Soo vvorſe van t'ghesicht berooft, En van het leven corts daer naer. Aldus, ſiet! coomt hy int gevaer Die metter haest ſijn dinghen doet. Ghy dan u ſaken vvel bevroet, En gaet met ſchoenen als van loot: De huysden-daeghſe jengt is ſnoot, Door-trocken, ſlim, gheslepen, vals; Dus, eer ghy mint, let vvel op als, VWant een die ſuypt, al-eer hy proeft, Verbrant ſijn tongh, en ſtaet bedroeft.</p>
---	--

Fallimur ignotis.

PHYLIS.

Ivdice me praestat tadas celerare jugales,
 Conjugium statio fida pudoris erit.

ANNA.

AT patet infidijs levis & properata voluntas,
 Decipitur propero qui vorat ore cibum:
 In serobe tecta latet visco maculata papyrus,
 Cum palamedæam rustice fallis avem,
 Delitię volucrum medio jacet esca cucullo,
 Quam properans rostro dum malè captat avis,
 Mox oculos lento premit illita carta veneno:
 Ridet, & in prædam lata caterva ruit.
 Fallitur, & totam fit fabula justa per urbem,
 Credulus ignoto si quis amore perit.

FALLI-

Paul. Cypreus.

A Neeps in connubio via est, quarum altera ad miseriam ducit, altera ad faelicitatem; itaque priusquam te in viam des, non minus sollicité deliberandum est quam Herculem in bivio constitutum fecisse legimus. Si enim semel in connubio

male ceciderit alea, non est quod arte corrigas, est enim ex ijs in quibus (quod dici solet) non est bis peccare.

Seneca.

Honestius est, cum iudicaveris, amare; quam cum amaveris, iudicare.

G

Begonnen,

Begonnen, is half ghewonnen:
Te spracek staen, is half gedaen.

Chasteau qui parle, & fille qui escoute,
font de facile composition.

ANNA.

Soo ghy dan t'een'gher tijt bevint
Dat dees of gene, die u mint,
Onvveerdich is te zijn u deel;
Soo schezter af gants en gheheel.
En denckt niet in u dom ghemoet,
Ick mach vvat hooren desen bloet,
Het sal doch gaen, hoe schoon hy
fluyt,
Het een oor in, het ander uyt:
Want denck je dit, soo lijdylast,
Het oor te leenen, hout dit vast,
Dat brengter menich aen den bry
Die al vvat snegher zijn als ghy.

Vanneer een minnaer t'onsvvaert
keert
Al vvat hy aerdichs heeft geleert,
En paert een lieffelijk ghelaet
Met kuskens, jock, en soeten praet,
Voorvvaer de ratte raect aen t'speck.
Tervvyl de Quackelroert sijn beek,
Den Quackelaer sijn Quackel-been,
Soo raectter eynt'lick tyvee by een.
Vanneer door eenich oorloochs-treck,
Een slot, of schans coomt in gespreck,
Of dat een maeght aen t'hooren raect,
Ghevvis de pays is haest ghemaect.

Habet venenum suum blanda-oratio.

ANNA.

Si te fortè nepos aliquis, non dignus amari,
Ambiat, a castâ sit procul illè domo.
Nec veniat, quamvis mens est tibi ludere tantùm,
Sæpe vel in lusu capra puella perit.
Ingenij dum quidquid habet depromit amator,
Miscet & alterno mollia verba sono,
Amplexuque dato luctantia bafia carpit,
Bafia virgineis infidiosa choris,
Corda subit sensim non intellecta Dione,
Perque sinum tacitis passibus errat Amor.
Dum canit, inque vicem sua carmina fistula reddit,
Non expectatis cassibus hæret avis.

HABET

Vives livre I. de la femme Chrest.

Tu ne dois non plus donner d'audience
aux attrayantes & douces paroles des
amoureux, qu'à l'enchanteur; il te dira que
tu es belle, gracieuse, ingenieuse, &c.

&, peut estre, n'es tu rien de tout cela.
Quoy plus? qu'il mourra s'il n'en a la
jouissance: c'est là que le mal le tient, Ad-
vise bien que tu ne soys prise par ses paro-
les.

Een kusjen is maer een
af-veeghen.

Baiser de bouche,
Au cœur ne touche.

PHYLLIS.

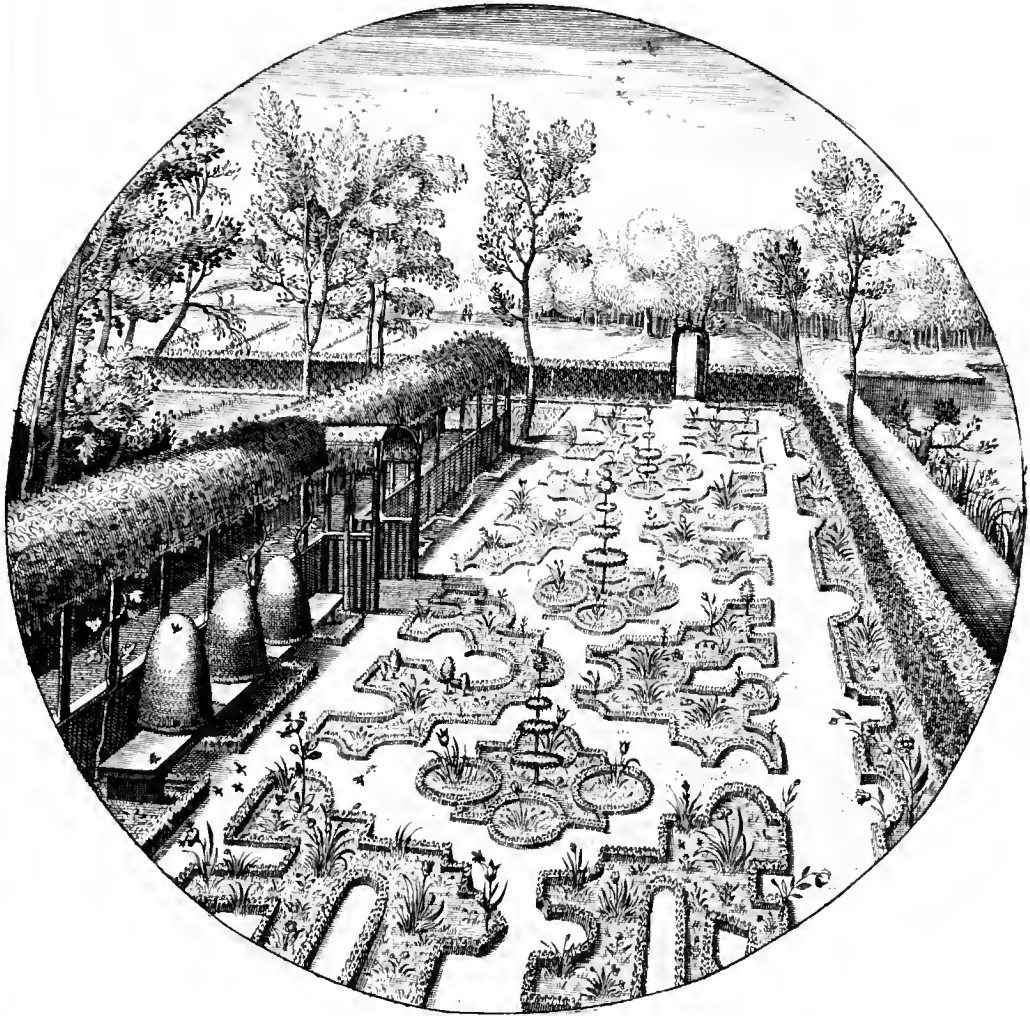
<p>BEy sachtjens vvat! dit luyt te straf. Men seyt geen oude vryers af, Voor datmen vveet een nieuwe kans; Dat zijn de streken van al-thans, Oock heeft u deunbeyt niet om 't lijf: Hoe? machmen niet voor tijt-verdrieff Een soete kouter drie of vier Aenhouden, naer des Hof's manier? En ofmen al vvat scherst en geckt, Ons eer vvert daer niet med' bepleckt: En ofmen kust, vvat isset dan? (van? Vvat na-deel heeft een maeght daer</p>	<p>'t Is enckel hoesheyt, geen bedroch; Al vvatmen geeft, dat boumen noch. Als 't Byeken op de bloemkens gaet, Versamelen sijn honich-raet, Het lieve-coost, en kust het cruyt, En treckter was en honich uyt, En even-vvel, gelijkmen siet, Ten schaet de teere bloemkens niet. Als eenich dinck ons niet en schaet, En midd'ler tijt een ander baet, Magh dat by yemant van bescheyt, Met goede reden zijn ontseyt?</p>
--	---

Quod dedit, id retinet.

PHYLLIS.

CVr neget amplexus, & abhorreat oscula virgo?
Non pudor his, rosei non perit oris honos;
Basia virgineis quis credat obesse labellis
Ingenuus tenero quæ tulit ore puer?
Libat Apis violas, & basia figit achanto,
Oraque plena favis in sua tecta refert;
Non tamen hinc violæ, non hinc marcescit achantus,
Utque fuit, roseus perstat utrique color.
Virgo, notas juvenis quas presserat ore protervo,
Abluit; & facies, quæ fuit antè, redit.
Si licet opposito de lumine sumere lumen,
Invida cur juveni basia virgo neget?

QVOD

Ex Grecis Epig.

Quid Satyrise tumes? res aiunt oscula
 inanes,
 Et facie ablutâ tolluntur & oscula spu-
 so.

Vives livr. 1. de la Fem. Chrest.

Ly a des filles qui font gloire d'avoir des
 amoureux, desquels elles prennent, leur
 pasetemps, en les venant & martyrant :
 mais les rets qu'elles tendent, ne sont moir
 pour prendre elles mesmes que les hommes,
 auxquels elles en veulent.

Eer
Is teer.

Qui la taste
La gaste.

ANNA.

OM dat het hof yet laet, of doet,
En achtet daerom quaet, noch
goet.

Voor tijt verdrifhout niemant aen,
VVant minn' en vvil geë gec verstaen.

VVat aengaet dat ghy voordr secht,
Dat luyt (mijns oordeels) al te slecht,
Hoe? meyndy dat het mal gheraes

Van dees of geen, van Pier, of Claes,
Een eerbaer maghet niet en schaet?

Gbeloof tet niet, ick segg' u jaet.

Js ergens yet, of broos, of teer,

Ghevvis het is der maeghden eer.

Eylaes! vvy sijn soo meepe en vvack,
Ghelijck een verschen Druyven-tack:

Gaet handelt eens den schoonsten tros,

Terstont sal heel dien soeten blos,

Dat aengenaem, dat aerlich blau

Verandert zyn in duyster-grau:

VVant vvaer-men maer een vingher
set,

Daer is van stonden aen een smet.

Ons eer is teer, ons vervv' is sijn,

S'en mach niet veel gehandelt zyn.

Al die ons anders maken vvijs,

Zijn loos en boos, vvy broos, als ijs.

Vel tactu perit omnis honos.

ANNA.

BAsia nil teneris data posse nocere puellis,
Nil tactus cupidi blanditiasque proci,
Haud mihi quis vano persuadeat ore poëta;

Tactus, & ipsa latens basia virus habent.

Purpureos digitis, Hospes, ne tange racemos,

Tractari manibus non amat iste color.

Iste color, color esse recens, decor integer uva,

Intactę genium virginitatis habet.

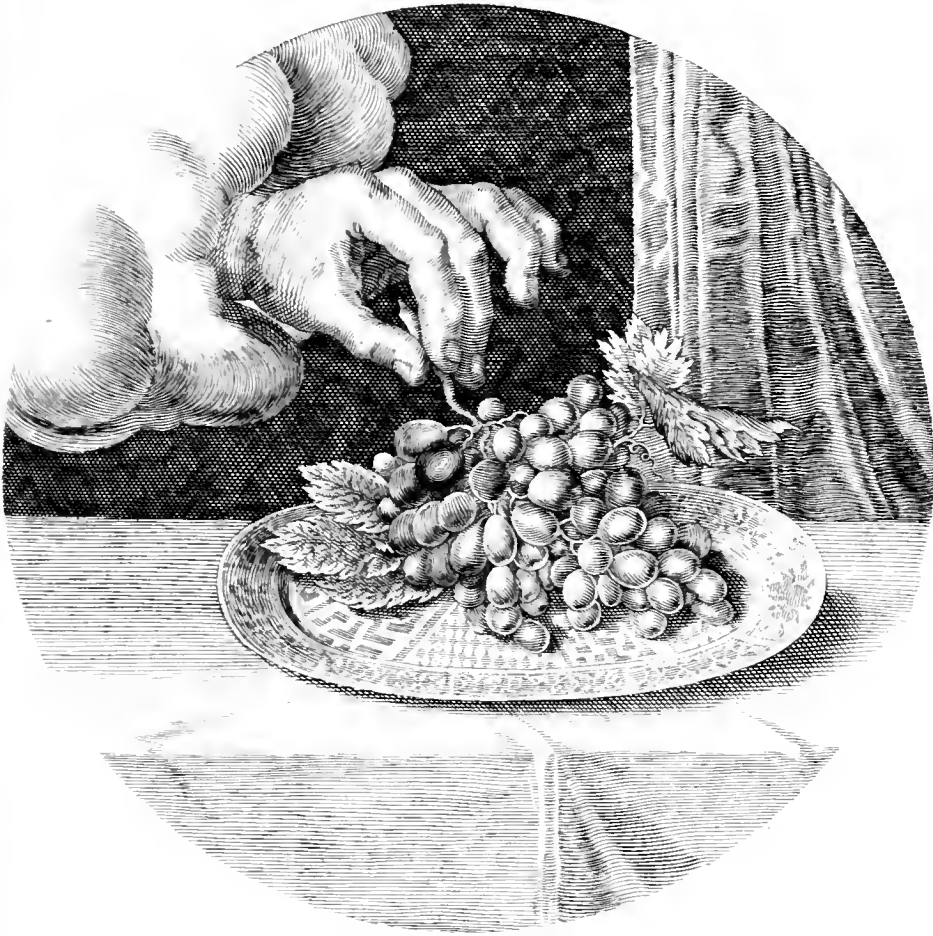
Sint procul amplexus, procul oscula, dulce venenum,

Ah! faciunt longas pressa labella notas.

Vtque domum rediens faciem lavet undique virgo,

Altior in tacito pectore menda latet.

VEL

Vives.

Nihil est famâ & exislimatione fami-
narum tenerius, aut magis injuria
obnoxium; ut non immerito videri possit
de aranea tenui filo pendere.

Plaut. in Epi.

Non nimis potest
Pudicitiam sua quis seruare filia.

Eens ontset,
Noyt weder net.

Du blasme la trace
Jamais s'efface.

ANNA!

GHy dan, vveest niet alleen be-
schaemt,

Yet vves te doen dat niet betaemt,

Maer schaft oock af, en achter-laet

Al vvat maer schijn en heest vā quaet:

VWant, in-gevall' eens onsen naem

Een quade clap-mart over-quaem,

Schoon die oock vviert bevonden vals,

Eylas! het cleeft ons aen den hals.

VVanneer de Noot eē schelp verliest,

Hoe datmen soucht, hoe nau men kiest,

Hoe datme't maect, daer hapert vvat,

Hoe datme't stopt, daer blijft een gat.

Een yder magh vvel zijn beducht

Te comen in een quaet gherucht,

VWant treft ons eens de schamper-
nijt,

Hoe datmen sick dan vvacht, of mijt,

't Js al om niet, men is ghevont

Daer van men noyt en vvert ghesont.

Nu, om hier van te zijn behoet,

Soo vvaer het, mijns bedunckens, goet

De feylen hier te vvissen aen, (gaen.

VVaer door veel maeghden haer ont-

VVel, Phylli, siet ick gae u voor,

Ghy, zijdy vvijs, let op het spoor.

Nulla reparabilis.

ANNA.

Non vitium tantum, sed quæ vitiosa videntur,
Hæc quoque, si sapias, hæc quoque, Virgo, fuge:
Nec fatis esse puta quod sis tibi conscia recti,

Tunc quoque cum mens est integra, fama perit.

Saucia Nux aliquâ si parte putamina perdat,

Postea, quidquid agas, semper hiatus erit.

Si pereat miseris semel integra fama puellis,

Lædatur hæc sacer virginittatis honos;

Tu licet inde velis famæ sarcire ruinam,

Non iterum veniet qui fuit ante decor.

Obducas licet vsque cutem, manet vsque cicatrix;

Vtque tegas, semper vulnera vulnus habent.

NVLLE

Ovidius.

Laesa pudicitia est, deperit illa semel.

• • • *Famam servare memento,
si semel amissa, postea nullus eris.*

Dion.

P*udica est non modo ut ne quid peccet,
sed ne suspicionem quidem ullam tur-
pem de se praebeat.*

Een maeght die schenckt,
Haer eertjen crenckt.

Fille qui donne,
S'abandonne.

ANNA.

Voor eerst en ist gheen maeght
gheraen

Of yet te gheven, of t'ontfaen,
Want dat het gheven ons onteert,
Dit selfs men wyt de keucken leert.

Als 't vet al stil smelt in de Pan,
De cock verliest dan niet daer van,
Maer vverpt de Pan vvat wets int
vier,

Soo rijster strax een groot ghetier,
En door het vet dat buyten vvalt,
Het vier plat in de Panne valt.

Een die aē minnaers yet geeft vvegh,
Die draeght hen op het vol ghesegh,

Want dit's haer seggen; geeft se vva
Syl oock geven meer dan dat.

Een maegt die aen een Iong-man geeft
Laet haer al nemen vvatse heeft,
Dus geeft niet vvegh, het vvaer u va
Want geefje vvat, sy nemen't al.

Oock ist van outs een Vrijers-
cunst,

Haer roem te draghen van de gunst,
Die haer d'een Fool' of d'ander biet
Tot's minnaers vreught, en haer ven
driet.

Ghy, soo ghy hout van mijne leer,
Hout't huys u gift, soo houdj' u eer.

Donare, est perdere.

ANNA.

ERgo verecundis sit cura, laborque puellis,
Turpia ne possit garrula fama loqui.

Hic ego, quos deceat scopulos vitare, docebo;
Tu mea non duro dicta reconde sinu.

Principiò tibi turpe puta dare munus amanti,
Sit procul a castâ virgine larga manus.

Is cui parua dabis, credet maiora daturam;
Pauca licet dones, cætera sumet amans.

Adde quod ostendens cuiuis tua munera, dicet,
Hæc dedit ardoris pignora ferre sui.

Ignis, vbi paulum pinguedinis eijcit olla,
Irruit, & totas depopulatur opes.

DONARE

- Vives lib. I. de Chrest. Fœm.

Nihil mulier viro det ; fœmina enim
quæ dat , se dedit.

ET ratio esse potest , quod ille qui donat
creditur captare velle benevolentiam
ejus , cui donat ; juxta illud Martialis :

Dum me captabas , mittebas munera
nobis ,

Des pennings reden
klinckt best.

Argent
Ard gent.

ANNA:

Niet vvegh te schencken valt
ons sacht,

VWant na-de-mael ons broos geslacht
Heeft, als voor eyghen, dit ghebreck,
Dat vvy vvat carich zyn, en vreck;
Soo valtmen door't ontfangen eer,
Als vvel door milde zyn te seer.

Hoe menich-mael ist my een spijt,
Als ick door-lees den ouden tijt,
En vinde t'elcken vrouvv' en maeght,
Door giften van haer eer ghejaeght;
't Schijnt 't is gevonnen off gheschent,
Al-vvaer het gout maer comt ontrent.

Het gout dringt door een stale deur,
Het Gout stelt cracht en vracht t
leur;

VWant schoon men't al beset en sluyt
Noch sluypter in dit loose cruyt.

Leght in Quick-zilver loot, of tin
Gheen slechte Stoffen raecter in:

Peauter, yser, copen, stael,
Het blijfter buyten al-te-mael;
Alleen het gout mach binnen staen,
Dat vwort met open schoot ontsaen;
Alleen het Gout, alleen het Ghelt
Js't middel-punt daer't al na belt.

Auro omnia pervia.

ANNA.

Nil dare sponte subit, magis accipiendo perimus;
Noster avaritiæ crimina lèxus habet:

Hinc fumus imbelles, quæque omnia tela repellat,

Protinus, accepto munere, victa jacet.

Argenti natat æs ferumque per æquora Vivi,

Sola subit niveos aurea massa finus.

Quo nequeat penetrare chalyps, admittitur aurum;

Testis erit Danaës turris ahena mihi.

Cede chalyps, aurum de virginitate triumphat,

Hei mihi vis fulvo quanta colore latet!

Fortè pudicitiam ferro dedit vna, sed auro

Innumeræ patulos exhibuère sinus.

AVRO

Cic. Orat. 5. in Verr.

Nihil est tam sanctum quod non viola-
 ri, nihil tam munitum, quod non
 expugnari pecuniâ possit.
 Dij, pudor, alma fides vni succumbi-
 tis auro.

Mich. Verinus.

Minera ne capias, uncus latet hamus
 in escâ,
 Nulla carent visco munera, virus ha-
 bent.

Een maeght die neemt,
Haer eer ontvreemt.

Qui prend,
Se vent.

ANNA.

LAet u dan gout, off diamant,
By niemant steken in de bant.
Den Oester vvert niet quijt sijn vis,
Soo lang' als sy ghesloten is,
En gïft noch gaven in en laet,
Maer als haer schelp eens open staet,
En dat alsdan de loose Creeft,
Als cax, yet vvat haer schenct, of geeft,
Een keytjen vverpend' in haer schel,
Soo rijster strax een deerlijck spel,
VVant, mits den Oester niet en magh
Haer schelp toe-sluyten alffe plagh,

Door dien de key haer dat belet,
Soo vvertse deerlijck af-gheset.
'kEn seydet niet dees heelen dagh,
VVat dat het gheven al vermagh.
VVanneer eë meysken vvat ontfangt,
'kEn vveet niet watter niet en vvangt:
Die geeft, doet alles vvat hy vvil,
Die neemt, verdraegt, en svvijgt al stil;
Sy roupt haer moeder niet om help,
Sy sluyt niet eens haer open schelp,
Maer laet den ghever al 't ghesegh,
VVat souse doen? de clem is vvegh.

Amator cum dat, rapit.

ANNA.

CVra sit ergo tibi, si fit tibi cura pudoris,
A donis avidas abstinuisse manus.
Nonne vides? vt nudus Amor (sic pingitur aptè)
Nil præter pharetram, telaque pauca gerat:
Nil pretium quo condat habet. Deus odit amantes
Qui veneris turpi munere, munus emunt.
Non adamas tanti est, non gemma, nec aurea torques,
Non tyriæ vestes, vilis vt esse velis.
Injectos admisit hians quia Concha lapillos,
A Cancero patulæ diripiuntur opes.
Muneris accepti mens conscia mollis amanti est,
Nullaque pro casto bella pudore gerit.

AMATOR

AMATOR CVM DAT, RAPIT.

XXXI.

Seneca.

Beneficium accipere, libertatem est vendere.

Ovid. 3. de Art.

Illa potest vigilas flammis extinguere
 Vestis,
 Et rapere è templis Inachi sacra tuis,
 Et dare mista viro tritis aconita cicutis,
 Accepto Vencrem munere si qua negat.

Die jockt,
Die lockt.

La fille qui le ieu commence,
Est digne de cotte-vette en france.

ANNA.

W At cleyns coomt mynoch int
ghedacht', (geacht.
Daer op nochtans wel dient
Veel tacke-teylens, hant-ghespel,
Veel terghens aen een jonck-ghesel,
Wat steken in sijn cleedt, off bedt,
Dat beester veel ghebracht int net.
Als 't meyskē vverpt met groen, of nat,
Dat is geseyt: Coomt soolt my vvat.
O 'tis een sorgbelijcke vreught,
Te jocken met de dertel jeught! (pas)
'k Sagh laetst (en 't coomt hier nute
Een meysken door het groene gras,

Gaen plucken bloemkens hier en daer,
Daer in sy vvert een Bye ghevvaer.
Het soete kint had' spelens lust,
Dies liet sy 't beesjen niet in rust,
Sy greept, sy neept, vvaer 't liep, off
vveeck,
Tot dat s' int leste creegh een steeck.
Doen riepsē deerlijck: Fel ghedrocht,
Eē maegt, die maer vvat spels en socht,
Js door u prickel soo ontstelt,
Dat haer teer maeghdē-vees kē svvelt.
Door spel verjaechtmen vvel verdriet,
Ten dient nochtans de meyskens niet.

Virgo ludendo læditur.

ANNA.

P Arua videbuntur, quæ nunc dabo iussa, puellis;
Parua quidem fateor, sed tamen apta tibi.
Fronde levi juvenes jactoque laceßere malo
Conveniens castis moribus esse nego.
Flore latebat Apis (res hîc ea digna relatu est)
Hanc videt, & tenero pollice virgo petit;
Nec mora, nec requies: tandem ferit illa puellam:
Huic tumet infestâ cuspide læsâ cutis.
Virgineam quid crabo manum petis improbe? clamat;
Ludimus, & mens te lædere nulla fuit.
Dum pueros lusu lasciva puella laceßit,
Sæpe tumor vexat corpora, sæpe timor.

VIRGO

VIRGO LVDENDO LÆDITVR.

XXXII.

Virg.

Malo me Galatea petit, lasciva puella,
Et fugit ad salices, & se cupit ante
videri.

Idem.

Addit se sociam, timidisque superve-
nit Ægle,

Ægle Naiadum pulcherrima, iamque vi-
denti

(git,
Sanguineis frontem moris & tempora pin-
Ille, dolū ridens, quo vīcula neētis, inquit,
Carmina quæ vultis cognoscite, carmina
vobis,

Huic aliud mercedis erit.

J

Veel

Veel op de straect ,
Licht op de praet.

Trop en rue,
Toft perdue.

ANNA.

NOch voughtet qualijck onsen
staet

Gheduerich drillen achter straet;
Ten is een maeght oock niet gheraen
Veel in de deur of vensters staen.
In maeltijt, bruyloft, spel of feest,
Altijt te zijn een van de mee st',
Of vvel na Domburgh veel ghery,
En daer te sluypen aen d' een zy,
Al sonder yemant van ontsicht,
My dunckt dat staet al vvat te licht.

Den ouden Meester van de min
Is in dit stuck van and' ren sin,

En vvilt dat sijne Maghet sal
Gheduerich trip' len over al;
Maer, laet hem seggen vvat hy vvil,
Het vought een maeght te vvesen stil.
Dus, vvildy zijn van goeden lof,
Soo blijft in huys, hout daer u hof:
En vvacht tot ghy daer vvert gesocht,
VVaer' meest gheveylt, vvert minst
vercocht.

Het is een spreek-vvoort over al,
De beste koeyen vint m' op stal.
En, t' Schaep dat door de Doornē gaet,
Gestaegh yet van sijn vvolle laet.

Raro vaga virgo, pudica est.

ANNA.

NOn ego laudârim Nasonis vbique libellos,
Ille vagos cupiat virginis esse pedes :

Ille Nurus latias curvis errare theatris

Iussit, & in medio crura movere foro.

Iudice me, castas mos dedecet iste puellas,

Iudice me, non est virginis istud opus:

Per fora turpis Amor furit, & Venus; esse puellæ

Este domi, vobis est sacer iste locus.

Nec facilè a spinis innoxia vellera servat,

Per vepreta vago dum pede fertur ovis,

Nec facile ingenui retinet monumenta pudoris,

Sæpe dionæo juncta puella gregi.

R A R O

Greg. Nasian.

Mulierum ornamentum est, morum
 probitate & elegantia florere, domi,
 ut plurimum, manere; labijs, oculis, ge-
 nis, vinculum inycere, pedem limine non
 admodum frequenter efferre.

Vives lib. 1. de Foem. Christ.

DE la fille qui se tient a la maison, per-
 sonne ne peut rien dire, de celle qu'on
 voit hanter les compagnies, chacun en dict
 sa ratellée, & sont divers les propos qu'on
 tient d'elle, selon la diversité des jugements
 des hommes qui la taxent.

Alfmen't fluyt
Dan berftet uyt.

Quant on le ferre
Il va par terre.

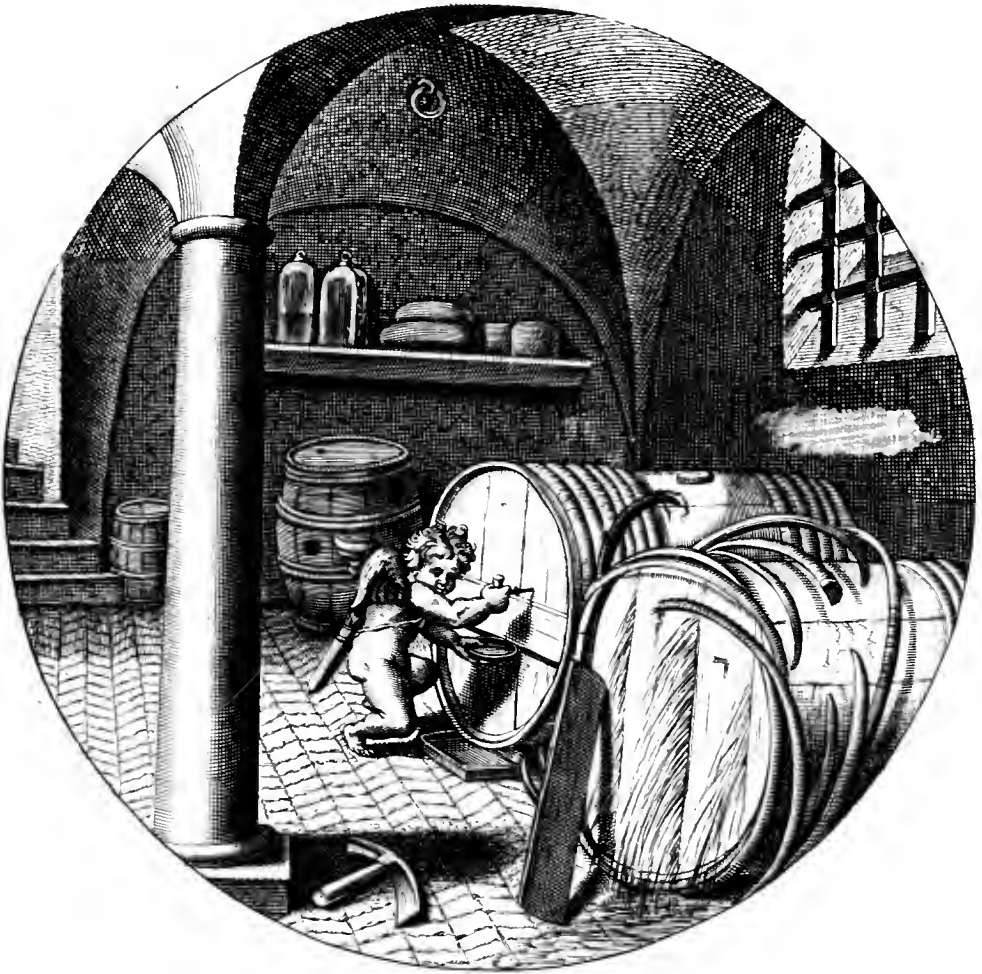
PHYLLIS.

<p>Wie heefter doch soo harden vvet (gheset? Ons maegden tot eē d'vanc Jst niet veel beter datmen fiet VVat datter hier en daer gheschiet, Dan datmen sit in huys en sust, En laet verroesten sijn vernuft? Hoe! sal dan noch een houbaer maeght Met t'huys te blijven zijn gheplaeght? Jst niet ghenoech in school gheveest, De school-vrou, en haer plack gevreeft? Laet doch een maecht vvat vroyljck zijn, VVat haer genaect doch nieuwe pijn,</p>	<p>De sorgh' vant huys, den d'vanc des mans, En alle jaer een kint bycans. Dat yemant binde slaef of beest, Maer niet der vrouvven eelen geest: Dan ofmen schoon al vrouvven bint, VVat isset meer als enckel vvint? VVijn, sonder lucht, leyt staeghen vvoelt, En dickvvils maer de kelder spoelt. Een maeght gehouden aen een block, Is voor de stal-knecht off de kock. Het vrouvven-vleys is selt saem cruyt. VVant bintmen't in, soo berftet uyt.</p>
---	--

Si premis erumpit.

PHYLLIS.

ERgòne perpetuis damnata puella tenebris
Debeat aternùm delituissè domi?
Sit satis imperio duræ gemuissè magistræ,
Et ferulæ molles supposuissè manus:
Nunc animis vigor est, & nos jubet vrbe vagari
Mobilis, & toto qui volat orbe, Puer.
Nec sera profuerit; Venus ostia pandit amanti,
Cum gemit ad clausas mæsta puella fores.
Carceris impatiens vult libera colla Cupido,
Tu quoque colla pater libera Liber amas.
Servando nova musta, perit servando puella:
Mitia regna mero, virginibusque placent.

Ovid. lib. 3. Amor. Eleg. 4.
Nec custodiri, ni velit, vlla potest.

M. Montagn.

L A nature, en ses operations, ne souffre
 rien de contrainct; car si vous arrestez
 le cours d'une riviere, elle se desbordera &

gastera tout; le feu enfermé, comme on
 voit es mines, fera crever & peter la ter-
 re, tenez vne femme serrée, tant que vou-
 drez, si sera-elle vn saut en rue, malgré
 voz dents, s'il luy en prend en vie.

Soomen't dwingt, 't ontspringt:
Soomen't perst, het berst.

Tropeau penible a garder,
Sont filles prestes a marier.

PHYLLIS.

D Enckt dattet met de meyskens
gaet,

Als met Carstaingen, diemen braet,
VVanneermen die vvat opens gheeft,

Dan isset dat me'r deegh van beeft;

Men draeghtse dan heel van den beert,

Tot op de tafel van den vveert;

Maer laetse toe, en ongesucen, (heen.

De keest berst uyt, en sprinckt daer

En of men dan al deerlyck siet,

't Gunt dat me' souet, en vint men niet.

VVanneer een maget somtijts magh

Haer vinden by een soet gbelagh,

Al-vvaer de jeugt en 't jonghe bloet,
VVat vvasemt uyt des berten gloet,

Sy vvaecht dan af, met goet gedult,

Tot dat se vvert tot vrou ghebult:

Maer soo vvanneer een vrolijck bert,

Gbeduerich op-ghesloten vvert,

Soo dattet moet met droeven sin,

Des jonckheydts tochten croppen in,

Eylaes! dat doet de maeght soo

vvee,

Dat' al-te-met vvel berst in tvvee,

Dies hoefse, schoon sy vvert de bruyt,

Geen sijncoord, of geen maegde-cruyt.

Difficilis servatu, tumida virginitas.

PHYLLIS.

C Astaneas non antè nuces torrete, puellæ,
Quam pateat tenui vulnere fissa cutis:

Si qua fuit, solido quæ cortice sustinet ignem,

Diffilit, & rauco tecta fragore quatit.

Torua verecundo quæ pectora claudit amori,

Quas Veneri pœnas, quas dabit illa sibi!

Æstuat, & calidam nequit exhalare iuventam,

Clauditur æternum si qua puella domi:

Mox tamen erumpens laxis bacchatur habenis,

Plusque retenta diu flamma fragoris habet.

Vidi ego, quod licitis erat impenetrabile flammis,

Turpiter obscœno pectus amore rapi.

DIFFI-

DIFFICILIS SERVATV, TVMIDA VIRGINITAS.

XXXV.

Egnatius antiquus Theologus.

Periculosa est possessio puella, & servatu difficilima, cui virginitatis jugum impositum est.

Id quod Tacitus de populi, idem de puellarū moribus non inepte aliquis dixerit : Nec totam servitutem pati possunt, nec totam libertatem.

Twee even geck
Eeuwich gebreck.

Tel foureau,
Tel cousteau.

ANNA:

D En vrouwen-dwanc houd
ick voor quaet,

En vveet dat sluyten niet en baet,

VWant is een vrou eerbaer en goet,

Het sluyten is ten overvloet;

En ist misschien een lichte schuyt,

Soo ist verloren vvatmen sluyt.

Dan vvy zijn in een lant (God danck)

Daer niet en is dees vrouwen-dwanc.

Laet ons maer zijn niet al te vry,

Dat ons dit voor-recht blijve by.

PHYLLIS.

M Aer na-de-mael ghy my ghebiet,

Een yder een te hooren niet,

Wie sal ick dan best trecken aen?

ANNA.

O M u in desen vvel te raen,

Begheeft u tot een vvijsen man,

Die u tot leytzman dienen can:

VWant mits ghy noch zijt jonck en
groen,

Js aen u vry vvat veel te doen, (bant,

Dus neemt gheen slecht-hoofst by der

Of ghy blijft beyd' in onverstant.

VWant van een keerse sonder vlam,

Noyt ander keerse licht en nam.

En daer de naeckte zijn bun tvveen,

En connen noyt malcand'ren cleen.

Cascus Cascam.

ANNA.

N On mihi propositum est vinculis arcere puellas,
Sola vagos fuerat mens inhibere pedes.

PHYLLIS. At cuivis aurem dare me tua iussa vetabant

Anna, vir ergo mihi qualis habendus erit?

ANNA. Nube gravi, mea Phylli, viro cui mascula virtus

Mente dionæos expulit antè jocos;

Nube viro, cui dia Themis, cui ridet Apollo;

Ille tibi, vitæ per vada, pandet iter:

Nam si fortè rudi, rudis ipsa, jugère marito,

Qui thalami subeat munia, neuter erit.

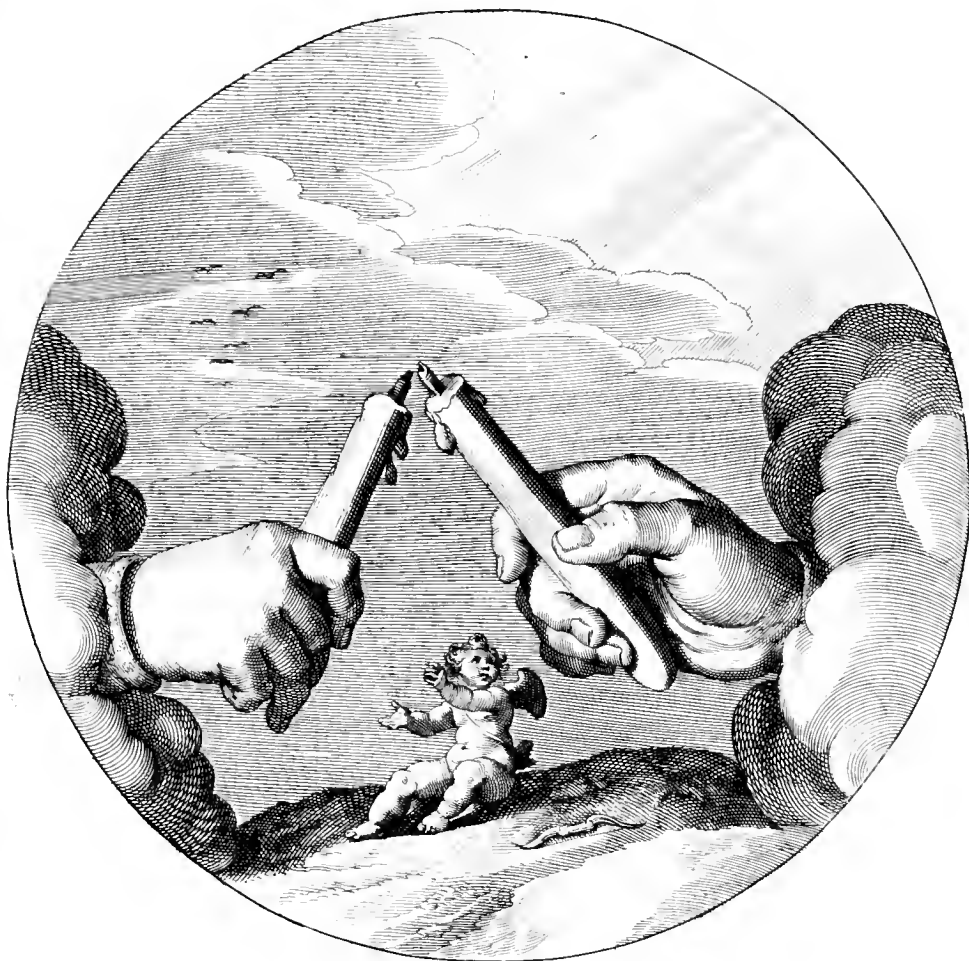
Iunge duas, vtcunque voles, sine lumine tædas;

Semper erit piceâ nocte sepulta domus.

CASCVS

CASCVS CASCAM.

XXXVI.

Mart.

• • • • • *Quid dentem dente iuvabit*
 Rodere? • • • • •

Vives livr. 1. de la Fem. Chrest.

Yl n'y a chose de quoy on doive estimer
 un mary a choisir, si non pour son bon

esprit: le contentement de mariage consiste
 au devis du mary & de la femme, mais
 quels devis, quelles raisons, quel entretien
 aura un lourdaut sans sens & sans cog-
 noissance des affaires du monde?

Goet Bouck-man,
Quaet Douck-man.

Bon estudiant
Maigre amant.

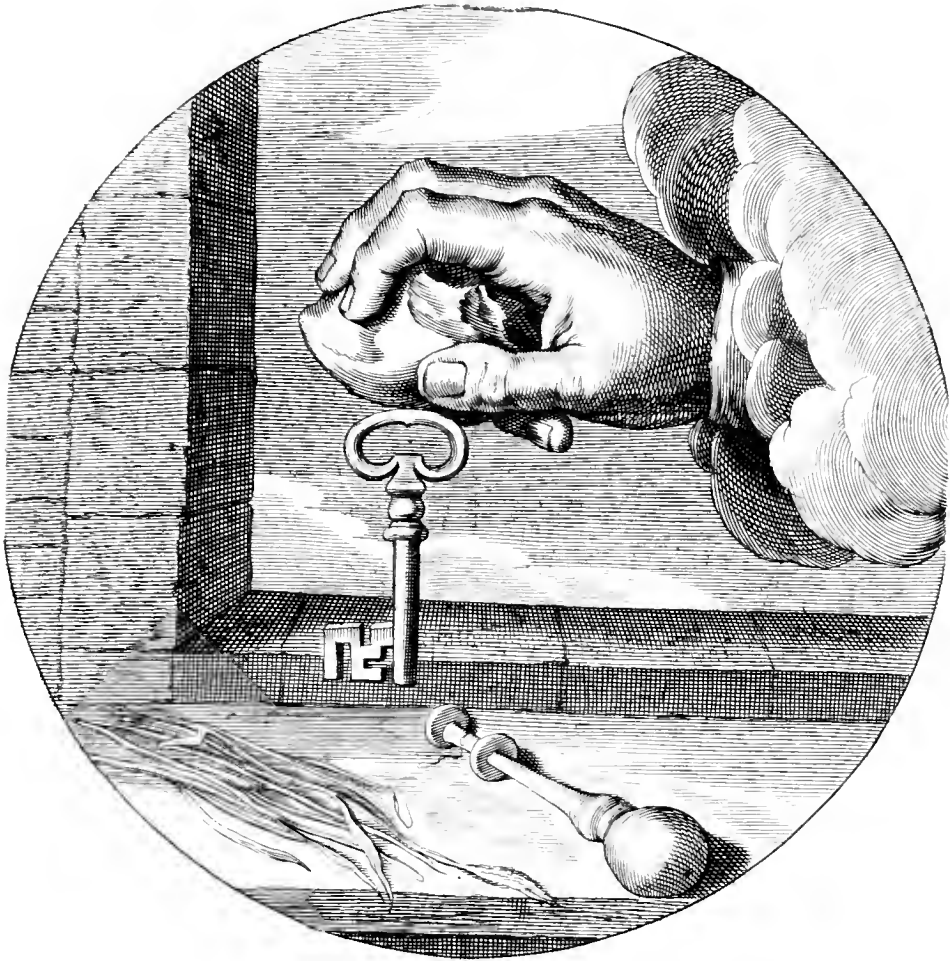
PHYLLIS.

<p>SVijght hier van stil, ghy hebt gheen kans, 'kEn hou van vvijs', of vvijsse mans; Dat volck van vvetenschap en konst Draegt eeuwvelijck het hoeft gefronst, Als zijnde van de Zeyl-steens aert, Die sick alleen met dinghen paert Van svvare stof, en groot gevricht, VWant anders niet hy op en licht. Dat volck is met gheen spel ghepaest, Maer vvoude staegh vvcl zijn belast Met groote saken svvaer van stof, Het hoeft dat hangt bun veel na 'thof,</p>	<p>En, om al-daer te schijnen clouck, Sit eeuwv'lick met de neus int bouck; En d' arme vrou is niet gheacht, Maer leyt alleen den gantschen nacht; Of coomt de man misschien te bedt, Noch brengt den suffaert boeckē met, En maect soo van dat teere lijf Een lesenaer, en niet sijn vvijs. VWat my belanght, ick vvil een man, Die niet dan spel en jock en can, En niet int hoeft en heeft met al, Dan hoe hy my believen sal.</p>
--	---

Jd curat, quod pondus habet.

PHYLLIS.

TVnè sophum toruâque aliquem de stirpe Catonis
In tenerę cupias virginis ire finus ?
Tunè virum quem luce forum, quem nocte libelli
Sollicitant, thalamo posse vacare putas ?
Dum volet ille sui defendere jura clientis,
Iura tori nullus, qui tueatur, erit.
Ingenium Magnetis habet Toga, pondera rerum
Attrahit, & faciles nescit amare jocos.
Iura tori, non jura fori, mihi discat amator,
Non ego solliciti tangor amore viri.
Hunc volo, qui facilis, qui nil, nisi basia, doctus;
Hunc volo, cui nostro nil sit amore prius.

Vives lib. de Offic. Mariti
cap de discip. Fcem.

MEminerimus infirmum esse sexum il-
lum naturâ suâ, & ut non corpore,
sic neque animo posse gravia semper susti-
nere, ideo utendum non rarò remissionibus
& refectiombus curarum, ut jocos & nar-

rationibus eorum que amicis, & vicinis
contigerunt, modo absit curiositas, &c.

Montagn. lib. 3. des Essais cap. 5.
C'est trahison se marier, sans s'espouser.

Soo lang' alst moy
veer is.

Plaisir d'amour, de paille le feu,
Ne durent qu'un peu.

ANNA.

S Al dan u huw'lick zijn gesticht
Op eē aelvveerdich Venus wicht,
Die niet en vveet te brenghen by,
Als spel en liffē-laffery,
En die, al-vvaer verstant gebreeckt,
Niet dan met schand' en schaemt en
spreeckt?

't Is gansch ghemist, meynt ghy't alsoo;
De calver-liefd' is vier van stroo,
Dat eerst vvel hevich brant, en ras,
Doch vvert terstont tot stof en as.

De Venus-janckers, en haer spel,
Gelijcken 't beelt van Memnon vvel,

Dat, als de sonne daer op stont,
Een hel gheluyt gafuyt sijn mont;
Maer, als de Sonn' haer strael vertrac,
Dan niet een enckel vvoort en sprac.
Soo lang men singt, en clinkt, en
queelt,

Soo lang men jockt, en pijpt, en weelt,
Soo lang men spelen rijt, en kust;
Soo lang duert 's Venus-janckers lust:
Maer is de feest voor-by ghegleen,
Den blutten gaet dan druypen heen.

Mijns oordeels, ist den besten man,
Die stemmich is, en jocken can.

Facetus amator, ridiculus maritus.

ANNA.

P Ectore (quis furor est?) tu nil nisi basia volues,
Munia cum sacri sunt obeunda thori?
Fœda facesse Venus! res est veneranda Maritus:

Turpe voluptatis nomen abhorret Hymen.
Non aliquis (mihi crede) nepos, Venerisue satelles
Aptus erit castæ sceptrâ tenere domus;
Memnonis effigiem, plerique sequuntur amantes,
Sole micante boant; hoc abeunte, silent.
Dum tuus ille Paris primo furit actus amore,
Basia mille feres, basia mille dabis;
At simulac stolidi deserbuit æstus amantis,
Protinus emeriti militis vxor eris.

Coel. Rhodig. lib. 28. cap. 25.

Quemadmodum ignis in palca vel leporinis facile succenditur pilis, atque ocyns iam reslinguitur, contabescitque; nisi robustior materia fuerit admota: ita momento evanescere novorum conjugum amorem, forma solum corporis conciliatum, nisi bonis presultus, ac prudentia

coelitus, radices miserit altius.

Vives livr. 1. de la Fem. Chrest.

Ces amours tant eschauffees trois ou quatre jours apres les noçes, tourment ordinairement en riottes, & viennent quelques fois aux coups de poings, avant que le pain de noçes est failli.

Wat Venus vought, dat
scheyt de klippel.

Qui se marie par amours
A bonnes nuits & mauvais jours.

ANNA.

MEn vint een visch die Cephael
biet,
Die niet soo lief, als vier en siet,
Dit vveet den Visscher, en sijn maet,
En, daerom als hy visschen gaet,
Een sackel op sijn schuyte set;
Die is hem beter als een net:
VVant als den vis vernceemt het licht,
Set daer op sterlings sijn ghesicht,
En voordere treckt hy sick niet aen,
Hoe dattet met hem sal vergaen,
Maer springt int schip, eylaes! sijn graf,
VVant 'tloopte deerlick met hem af.

Jck hebb' van langher hant gheleert
Dat een die haer ten houvv'lijck keert,
Niet anders hebbend' in de sin
Als ketelingh van sotte min,
En d' een of d' ander wijse-vaes
Die schijnt te zyn in Pier, of Claes,
Brenge meestēdeel, in plaets vā vreugt,
Met onminn' over hare jeugt,
En raecht alsoo in druck eer-langh;
VVant, als de jonckheyt neemt haer
gangh,
VVat blijfter anders als berou?
Een blijde bruyt, een droeve vrou.

Stultos dolor orget amores.

ANNA.

DVm Cephalus nimio rutilæ facis ardet amore,
Luminaque in caro lumine fixa tenet,
Non piscatores, humilis non rostra carinæ,
Non acui cultros in sua damna videt.
Dum Domine frontem, dum fideris instar ocellos
Respicit infano captus amore puer,
Aut humeros barbamque sui miratur amantis,
Aut levibus gaudet stulta puella iocis,
Omne latet vitium, nihil vltiora morantur;
Solaque si liceat basia ferre, sat est.
Cum Venus insanos tentigine iungit amantes,
Separat infauftum saxa Megæra torum.

STVL-

Plutarch.

VT Circe non fruebatur ijs, quos verte-
rat in suos, aut leones: Sed Vlissem
sanum ultra omnes dilexit; ita, quæ ve-
nificijs (addo, lenocinijs juvenilibus)
nactæ sunt maritos, insuavem plerumque
cum ijs vitam agunt ob dementiam.

Montagn. lib. 3. de Essais cap. 5.

IE ne voys point de mariages qui faillent
plustost, & se troublent, que ceux qui
s'acheminent par beauté, & desirs amou-
reux: il y faut des fondemens plus solides,
ceste bouillante allegresse n'y want rien.

Inwendich
blijft.

Après la fleur
Dure l'odeur.

ANNA.

Wanneer het steunsel van de
min

Gheset is, wyt een malle sin;

Op schoonbeyt, of des jonckbeyts glans,

Hoe haest, eylaes! verkeert die kans!

Alsulcken liefde moet vergaen,

Soo haest den ouden dagh coomt aen;

Vant daer het gront-stuck sinckt, of
vrijckt,

Het boven-verck al med' besvrijckt.

Om dese reden, vvat ghy doet,

En neemt geen slecht-hoofst om sijn goet.

In echten staet coomt, t'elcker uer,

Als-nu het soete, dan het suer,

In voorspoet dient ghebouden maect,
In droefheydt houft-men troost en
raet:

Neemt ghy een Jubben om sijn ghelt,

In beyde suldy staen ver stelt;

Maer soo ghy kiest een goet ver-
stant,

Dat reyckt u over al de bant.

Als gelt en schoonbeyt vrijckt ter zy,

De vrijsheyt blijft den menschen by.

Als in de Roos het purper-root,

En schoonen glans is dor, en doot,

Den soeten veuck, t'invvendich goet,

Js dan noch dat haer achten doet.

Pulchrorum etiam autumnus pulcher.

ANNA.

Ambrosium latè rosa, tunc quoque spargit odorem

Cum fluit, aut multo languida sole jacet.

Stultus amor formæ est, labatis, veniente senectâ,

Non scus ac putri sub trabe fidit opus.

Adde quod & febres minuunt, & cura decorem;

Et totidem causis cessat amare puer.

Firmius ingenium est, ipsisque nitescit ab annis,

Et causas pro se mille favoris habet.

Non tibi canities veteris festigia flammæ

Auferet, aut rugæ finis amoris erunt,

Si jungare viro, cui mens, magis ore, refulget;

Illâ vel extremos perstat ad vsque dies.

PVLCHRO:

PVLCHRORVM ETIAM AVTVMNVS PVLCHER.

XL.

Ovid. Trist. 3. Eleg. 7.

• • • • Nil non mortale tenemus,
Pectoris exceptis ingenijque bonis.

Val. Max. lib. 7.

VNica filix pater Themistoclem consu-
lebat, utrum eam pauperi, sed orna-
to; an diviti, sed parum probato, collo-
caret; cui is, malo, inquit, virum pecu-
niâ, quam pecuniam viro indigentem.

Ionck by out,
Heet by cout.

Ieune fille au vieil,
Qu'on appreste le cercueil.

ANNA.

DOch midd'ler tijt, op dat ghy
meught
Oock vruchten trecken van u jeught,
Gheen ouden man u gheven laet,
Noch om sijn ghelt, noch om sijn staet,
Een kalen cop, of grÿsen baert
Dient met geen jeughdich dier gepaert.
't Js best te trouwen sijns ghelijck,
Ionc met vvat joncx, en rÿc met rÿck;
VVant soo ghy trout een ouwe jan,
Hy lijckt u vader niet u man;
Dees trou is maer van trou een schijn,
Ghy sout ghetrou een weduvv' zÿn;

Of coomter eens misschien een vrucht,
Alst lang enough sal zÿn ghecrucht,
Eer dan het kint can vvesen groot,
Soo is den ouden vader doot:
Of crÿghdy kinders soo vvat meer,
Soo staetmen tvvijffel aen u eer.
Schoon 't Clim den ouden boom be-
vvaest,
Hy isser doch niet mee gepast; (toust,
VVant t'vvijl hem 't Clim omhelst en
Den dorren stam staet als bedrouft,
En als de Clim op 't schoonste spruyt,
Dan gaet den ouden droogaert uyt.

Male juncta fatiscunt.

ANNA.

SI qua tui tibi cura, seni ne nube, puella,
Ne jaceas viduo frigida nupta thoro.
Si qua tibi veniet, veniet tibi posthuma proles;
Cuique negat cari mors genitoris opem.
Aut, si fortè patri numerosior exstitit heres,
Garrula quod de te fama loquatur habet.
Labitur interea teneri tibi flosculus ævi,
Dumque gemis, vitæ pars melioris abit.
Cur hedera annosam complexibus implicat vltimum?
Vê miseræ! perit hæc, cum magis illa viret.
Illa quidem ramos abit ambitiosa per omnes,
At siccis arbor stat miseranda comis.

MALE

MALE IUNCTA FATISCUNT.

XLI.

Vives liv. 1. de la Femm. Chrest.

ON doit avoir respect a l'aage , a fin
 qu'il ne soit moindre qu'il est requis a
 un pere de famille , qui a femme & en-

fans a gouverner , & qu'il ne soit aussi si
 grand qu'il ne puisse suffire a gouverner ,
 laissant une femme veufse chargée des pe-
 tits enfans orphelins.

Kinderen
Hinderen.

Enfands
Tourmens.

ANNA!

GEen overvenaer met kinders
trout,

Ten zy, ghy schamel zijt of out :
Die moeder vvert, noch zijnde maegt,
Ghemeenlijck haer altijt beclaeght.

Het is een dinc gants swaer om doen,
Eens anders kinders op te voen;

Hoe groot ghy zijn mooght van gedult,
Noch heeft de stief-moer al de schult.

En of den bruydgom al sijn bruyt

Yet pooght te maken vooren uyt,
Als tot vergelt van haer verdriet,

Den goeden man vermagh het niet :

VWant, schoon hy u veel heeft gesint,
Ghy mooght maer deelen als een kint.

Soo yemant op een jonghe stam
Een grooten tack te Juten quam,
Met half volvrassen freuyt belaeen,
De vrucht verdrooght, en moet ver-
gaen,

Oock sterft de Jnt in corten tijt,
En 't boomkē vvert sijn croontjē quijt:

Dies vveet ick niet, vwie van de dry
Heeft 'tquaetst, of 'tbest vā sijn der zy.

Een Jnte, die geen vrucht en heeft,
Al verr' de beste vruchten gheeft.

Conjugum disidia, privigni.

ANNA.

CEdite Privigni; nunquam bene virgo noverca est :
Quid tibi cum viduo, bella puella, viro ?

Donet Hymen socij communia pignora lecti,

Illā tibi pignus virginitatis erunt.

Ingentem tenerā quid figis in arbore ramum

Inviso quem jam pondere mala gravant ?

Poma caduca fluent, calathis indigna coloni,

Inque pari damno ramus, & arbor erit.

Si sapias, arboribus ramum, sine prole, marita,

Poma sub autumnum sic magis apta feres.

Quin age, dum viridi turgent in cortice gemmæ,

Nil, nisi communes, arbor adoptet opes.

CONIV-

CONIVGVN DISSIDIA PRIVIGNI.

XLII.

Eurip. in Andro.

Nunquam duplicia conjugia laudavero
 mortalium,
 Nec binos matres habentes liberos.

Vives livr. 1. de la Fem. Chrest.

Ily a des peres, si mal advisez, qu'ils
 estiment a leur fille devoir estre bon ma-

ry, un chacun qui leur semble bon gendre:
 & par ainsi ils ne regardent bien souvent se
 non aux richesses, noblesse, ou ce qu'ils esti-
 ment leur devoir estre profitable, & non
 les choses qui sont convenables a la fille.

Met foet te spreken
Is 't hart te breken.

Toit par
amour.

PHYLLIS.

D At ghy my leert voor 't alder-
lest,
Js, mijns bedumckens, verr' bet best.
Nochtans soo vrou mijn vader vvel
My gheven aen een out ghesel,
Alleenlijck om sijn ghelt, en goet,
Maer 't is gansch teghens mijn gemoet.
Wat raet nu, liev', om dit t'ont-
gaen?

ANNA.

S Telt u noch stuer, noch bitter aen,
Uveest heus van monde, zijt niet
straf,
Om hem yet vves te dringhen af:

Vant sulcx te doen, is dencht, noch eer,
Oock soo vermagh de hêus heyt meer
In dese saeck, en over al,
Als eenich onbelceft gheral.
't Eerbiedich spreken is u nut,
Dat is het maeghdelijck gheschut,
Dat is den hamer, en de cracht,
Vaer door eë steenich hart versacht.
Hoe stijf ghy den Pijn-appel stoot,
Hy bout ghesloten sijnen schoot,
Nochtans soo sal hy open gaen,
Soo ghy hem stil by 't vier laet staen.
Al-vvaer gevvelt niet op en becht,
Dat brengt beleeftheyt vvel te recht.

V is omnis abesto.

PHYLLIS.

I Am tua iussa placent: auri tamen actus amore
In thalamum genitor me iubet ire senis.
Ecquid agam? nec enim mihi tota pecunia tanti est,
Vt vetuli conjunx principis esse velim.

ANNA.

S I pater indigno te subdere colla marito
Fortè velit, nullâ vox tibi lite sonet.
Virginis arma preces: rigidum prece flecte parentem,
Non aliâ durus vincitur arte pater.
Quod truculenta nequit, frons hoc prestabit amica,
Obsequium, non vis, pectora dura trahit.
Pinea verberibus nux inconcussa resistit,
Illa tamen, placido victa calore, patet.

VIS OMNIS ABESTO.

XLIII.

Claud.

Peragit tranquilla potestas
Quod violenta nequit.

Horat. 3. Car. 4.

Vim temperatam dij quoque provehunt
In manus ; ijdem odere vires
Omne nefas animo morventes.

Een is ghe-
nough.

Vn m'est
assez.

ANNA.

Als ghy nu in dē staet gaet treēn,
Daerom ghy God lang hebt ge-
beēn,

En, dat u vader tot u seyt,
Dees is van God u toe-gheleyt;
Siet hier, mijn Kint, dit is u deel:
Vvel aen, ghy, vought u dan geheel,
Om, die het is, te laten in
Tot 't middel-punt van uwen sin.
En volgt hier in den handel van
Een vvel-ervaren Boomgaert-man,
Die, om sijn Int te doen ghedien,
Gedoogt gheen tacken van ter zien,
Maer vvatter buyten d' Jnte spruyt,
Dat treckt hy af, en roeytet uyt.
Hy isser oock vvel mee ghepast,
VVanneerder maer een Int en vvaft.

Ghy med', om vvel te sijn verheelt,
En laet u gunst niet sijn verdeelt.
Dies al de jong-mans, u bekent,
Gheheel uyt u ghedachten sent.
U vvienden med' en eyghen bloet,
Oock vry vvat uytter harten doet:
En vveest oock selfs in dit gheval
Met uwe moeder niet te mal.
Al vvat met veel eerst vvas gemeen,
Behoort nu toe aen een alleen.

LEert tot des echten staets be-
stier,

Noch dit van onsen Hovenier;
Die, als de tacken sijn ghevelt,
Al-eer hy noch sijn Inte stelt,
Berooft het Boomken van sijn top.

Ghy mee, doet vvegh u eyghen cop,
VVanneer ghy krijgt een ander hoofst,
En uwen boesem dan berooft
Van alles dat ter syden aen,
UUt eyghen sinnen coomt ter baen.

NOch steecker vvat in d'Intery,
Dat niet en dient gegaen voor-
by.

Hoe vvel de stam geeft al de jeugt,
VVaer door den beelen boom verheugt,
Het schijnt nochtans dat al de vrucht
Heeft van de Jnt haer sap en sucht;
UWant al vvat datter groeyt, en vvaft,
Is maer alleen aen d' Jnte vvaft.

Geeft alle tijt u man de eer,
Al brengdy schoon misschien vvat meer
Tot baet', en 't huw' lijcx onderstant,
Als hy, dien ghy neemt by der hant.

't Uuif

Een vrouwe die te segghen plagh,
 Van my coomt al den beyl'ghen dagh,
 Al vvatter svvemt is mijne vis,
 En vveet niet recht, vvat huw'lic is.
 Soo haest als 't lichaem is ghemeen,
 En heeft het vvijf gheen goet alleen.
 VWant siet ! 't is aller volcken leer,
 Soo vvie een man neemt, crijgt een heer.

DVs langhe sprack dit lieve
 Paer:
 Doch *A X X A* wert, soo
 't s'cheen, ghewaer
 Dat eenich menich daer was on-
 trent;
 En daer me was haer praet ten
 ent.

1.

Sufficit vnus.

ANNA.

IAm sumus in portu , soluendaque zona puellæ est;
 Hic quoque , de multis , pauca monenda mihi.
 Inſitor agnatos excindit in arbore ramos,
 Omnis adoptivum germen vt humor alat.
 Funditùs illa vagos animo deturbet amores,
 Germina legitimi ſi qua caloris amat.
 Protinus vt junxit tibi tada pudica maritum,
 Vnicus ille tibi mente fovendus erit.
 Non congerro vetus tua poſtmodò tecta frequentet,
 Nec iuuet , innuptæ qui comes ante fuit.
 Anxia nec matris , nec ſit tibi cura ſororis ;
 Alterius ſuccos ne bibat alter amor.

2.

FAllor ? an occurrunt hîc plura notanda puellis,
 Quas ſocio primùm fœdere iunxit Hymen.
 Quæ proprijs quondam vergebat in aëra ramis
 Planta , peregrinâ non niſi fronde viret :

M

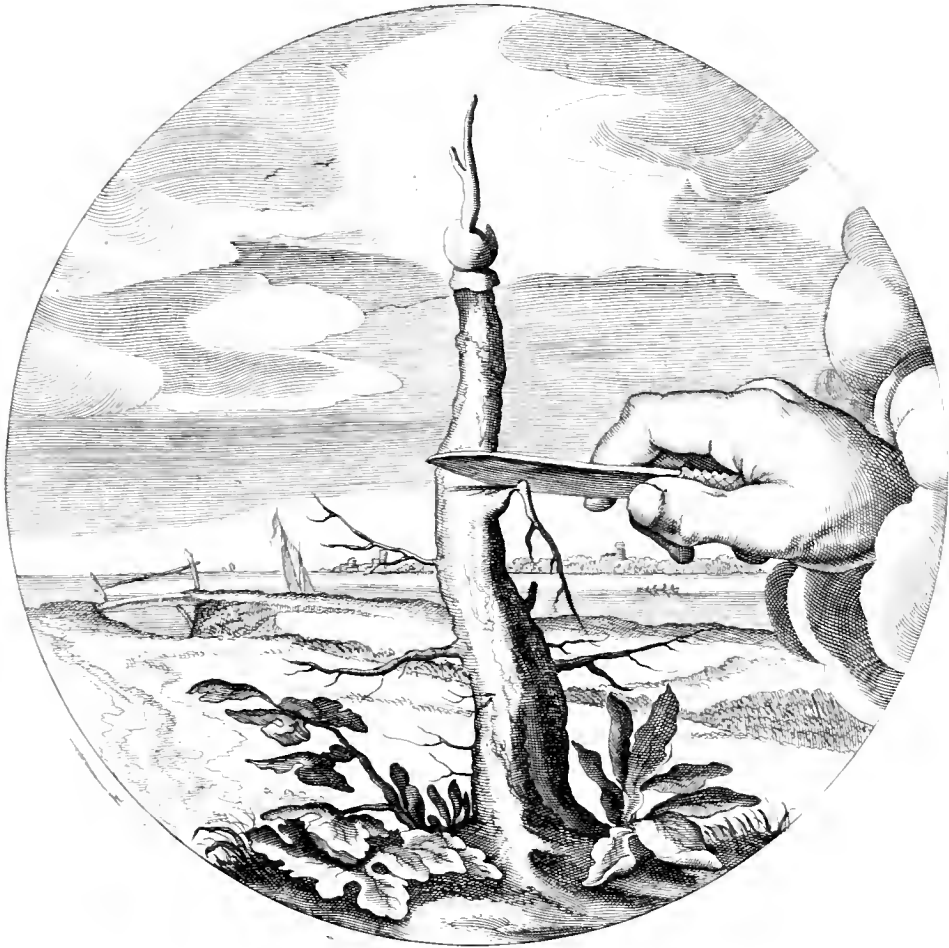
Vertice

Vertice truncato, iam non sua, germina monstrat,
 Quodque suum non est, sustinet arbor onus.
 Arbitrio, nova Nupta, tuo desiste moveri;
 Certa tibi vite norma maritus erit.
 Ille dabit leges, quas non averſa sequêris;
 Si ſapis, his ſuccos pectoris adde tui.
 Obſequium ſint regna tibi; parendo gubernas:
 Senſibus alterius diſce, puella, regi.

3.

PLus habet Inſitio, memori quod mente recondas,
 Inſere præceptis hæc quoque, Nupta, tuis.
 Cedit honor ramis, ſucci tamen arbor origo eſt;
 Et decus hoc, ex ſe quod dedit, alter habet.
 Si fortæſſe tuâ rutilent a dote penates,
 Arcula cum modico ſit gravis ære viri,
 Pone ſupercilium, bona nec tua laudibus effer;
 Inque viri lateat nomine tota domus.
 Turpiter, Hæc mea ſunt, mulier furibunda reclamat,
 Ah! nunquam proprias ſcœmina jactet opes.
 Lex dominos rerum pronuntiat eſſe maritos,
 Idque viri juris, quâ patet orbis, habent.

PLura locuturas *ſtrepitus*, quem fortè ciebam,
 Terruit; *Anna*, prior dum capit aure ſonum,
 Hic aliquis latet error, ait, ſatis iſta, ſuperquæ.
 Dixerat, & roſeo deſijt ore loqui.

1.

Vives lib. 1. de Christ. Fœmin.

Conjugium præcipit debere mulierem
 existimare maritum sibi esse omnia,
 omnibusque caris nominibus vnum succe-
 dere: quod sibi Hectorem esse ait, apud Ho-
 merum, probissima *Andromache* :

TV mibi, tu solus pater es, materque
 verenda,
 Tu dulcis frater, tu gratus ad omnia con-
 junx.

2.

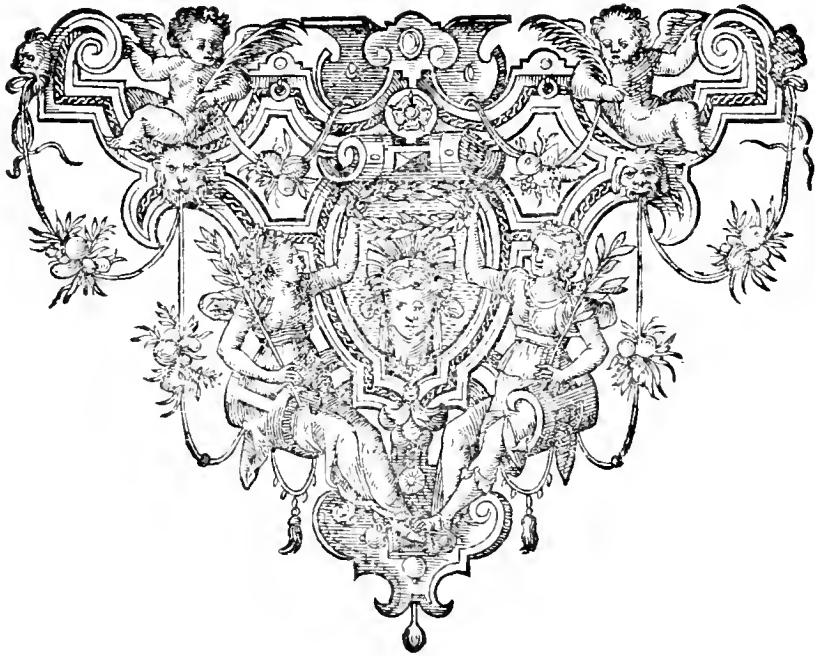
Seneca.

Casta ad virum matrona parendo, imperat.

3.

Plutarch. in præcept. Matrimon.

Comme en une coupe, ou il y a plus de leau que du vin, nous l'appellons Vin neantmoins : aussi la maison & le Bien doit tousiours estre nommé du mary, encore que la femme en ait apporté la plus grande partye.

Liet.

ONS Gespeel wil enckel trouwen,
Wat mach 't Meyfkē over gaen?
Sy en can, noch wil, verstaen,
Dattet haer wel mocht berouwen:
Neen, by haer en is geen schroem,
't Is al boter totten boem.

Wat ist doch van Venus-jancken?
Suchten, duchten, nacht en dagh,
Geen vermaeck, als met geclagh,
Hopen, vreesen, duysent rancken,
Al des liefdes pijlen zijn
Drie van vreughde, ses van pijn.

Jongh-mans laet u niet verblinden,
't Is soo breed niet, als men seyt.
Die sijn stuck wel over-leyt,
Sal in corten stont bevinden,
Dat noyt man soo wel en trout,
Off hy vint yet dat hem rout.

Gaeddy gelt en goet bejaghen,
Ghy, die selfs niet rijk en zijt,
Cleyne liefde, groot verwijt:
Dickwils suldy moeten draghen,
Dat' u op den necke trapt,
't Is haer schijve dieder clapt.

Zijdy rijk van ghelt en landen,
En verkiestdy dan een Lieff,
Juyft alleen na u gherieff;

Noch en zijn't gheen vaste banden,
Want soo haest sy is u vrouw',
Springtet 't geekjen uyttemouw'.

Soo ghy niet en hebt ten besten,
En ghy trouter een, als ghy,
Och! dat's enckel slaverny
Vanden eersten totten lesten.
Slappe beurse, weecken moet:
Wie can winnen sonder goet?

Trouj' een Schoone; duysent vreesen
Doen u beven als een riet,
En wat plaegh en vreesmen niet?
Sieckten, Outheyt, vreemde Meesen,
Vreemde winden in u zeyl,
Schoone vrouwen, trots off geyl.

Is u Lief mis-maect van wesen,
Soo ist t'uwent altijt nacht:
En daer toe het heel gheslacht
Can van niemant zijn ghepresen,
't Moet doch leelick zijn, of vuyl,
Want een huben broet een uyl.

Soo u Wijff verstaet haer saken,
Boven 't spin-wiel, off den douck;
Strax soo grijpse na den brouck,
Want sy wilde meester maken:
Gaeddy wat te verr' off naer,
Strax: soo grijp' u by den haer.

Hebj' een Vrouw die dickwils kindert,
Iffe jaer op jaer bevrucht,
Yder kint, een nieuwe fucht.

Yder Craem u goetje mindert:
Cleyne kinders, noyt verloft:
Groote kinders, groote kost.

Is u Vrouw beset int spreken,
Strax so neemtse 'thoochste woort,
En soo coomts' u daechs aen boort;

Och! het hoeft dat dunct u breken.
't Wijff dat constich spreken can,
Is een plaghe voor de man.

Is een wijff wel op haer koten,
Die wil danffen nachten lanck,
Trots op haren fieren ganck,

Menich man heeft dit verdrotent,
Menich man bleeff in ghequeel,
Dat sijn vrouwe liep te veel.

Is u Vrouwen sacht van wesen,
Spreecktsē woorden hoonich-foet,
Laffe spijs' en is niet goet,
Cost die bijt is meer ghepresen.
Soo het schaep is foet van staen,
Yder coomter sūyghen aen.

Wegh met liefdes malle treken:
Watmen hoort, off watmen siet,
Oock het best, is maer verdriet.

Waer toe voughmen twee gebreken,
Yder mensche, wijs off geck,
Heeft ghenough aen sijn gebreck.

Juvenal. Sat. 6.

*N*illane de tantis gregibus tibi digna videtur?
Sit formosa, decens, dives, facunda, vetustos
Porticibus disponat avos, intactior omni,
Crinibus effusis bellum dirimente, Sabinâ,
Rara avis in terris nigroque simillima cygno.

Teghen-

Teghen-liet.

Wat mocht ons Gespeel bewegen
My het trouwen aff te raen?

Neen, 'k en can dit niet verstaen,
Want ten coomt my niet gheleghen,
Eenfaem, sonder vrucht, of vreucht,
Door te brenghen al mijn jeucht.

Lieve-koofen, soetjens quelen,
Minne-clachten vol ghenucht,
En soo menich lieven sicht,

T'samen paren, vruchten telen,
T'samen groyen tot een stadt,
Denckt wat frayer dinck is dat!

Nu wel aen, voucht u tot trouwen
Wie daer bist een rap ghesel:
Waerom vreesdy voor ghequel?

Daer en is gheen aert van vrouwen,
Die niet haer vermaeck en heeft,
Soomen reden plaetse gheeft.

Als een Calis trout een rijke,
t'Ian! die isser dan wel aen;
Hy mach ledich wandlen gaen,
Hier wat gapen, daer wat kijken,
Goet verovert mette min
Is voor al een soet ghewin.

Soo daer, een uyt reyne minne,
Neemt sijns minder by der hant,
Dat gact wel! een rustich quant
Kiest voor gelt een schoon vriendinne
Die in vrientschap over-stort,
Wat? in rijckdom quam te cort.

In-gevall' een goet ghëfelle,
Die't niet al te breet en gact,
Een verkiest naer sijnen staet,

Dat hy sich te vreden stelle:

Wat geeft cloeckheyt om her goet?
T'samen winnen is soo soet.

Soo sick ymant gaet verbinden,
Met een schoon en gheestich Dier,
Is dat niet een hemel schier?

Nergens is doch yet te vinden,
Daer het ooch soo soet op speelt,
Als op een schoon vrouwen beelt.

Is u Lief mismaeckt van leden,
Soo ghy maer gebruyekt verstant,
Het en is u gheen mis'hant,
Moeg'lick isse goet van zeden,
Iiset niet: de schad' is cleen,
Sy is dan voor u alleen.

Heeft u Wijff soo wat vant mallé,
Rekent dat voor gheen ghebreck:
't Is gheen kermis sonder geck.
Treurt doch hierom niet met alle,
Die wat malt, hout best haer jeucht;
Vrouwen sotheyt, mannen vreucht.

Is u Vrou soo out van jaren
Datse niet en kindert meer,
En bedroeft u niet te seer:
Siet! nu moechdy spelen varen,
't Huys en laetje gheenen lust,
Sonder kinders, liever gact.

Is u Lief niet wel ter talen,
Valt haer tonghe traech off' crom,
En ontset u daer niet om;
't Sal haer aen gheen spreken falen,
Noyt en walt mans onghemack,
Dat sijn wijf te luttel sprack.

Iffe crepel u beminde,
Rekent dat voor gheen belet,
Veel die prijfen dit int bed',
't Is u by-flaep, niet u winde.
Sy en loopt om prijs, noch winft;
Goede vrouwen loopen minft.

Heeft u Lief soo quae manieren,
Datf' u groet met norts gedruys,
Siet! nu leerdy, binnens huys,

Andèr luy ghebreken vieren.
t' Gaet u wel, dat ghy die deucht,
Soo gevouch'lick leeren meucht.

Liefde wetet al te voughen,
Liefde neemt al voor goet,
Liefde maect van bitter foet;
Liefd' is moeder van ghenoege,
Liefde is vindster van gherief;
Noyt en vontmen leelijck Liefd'.

Bona de malis elicere, sapientis est.

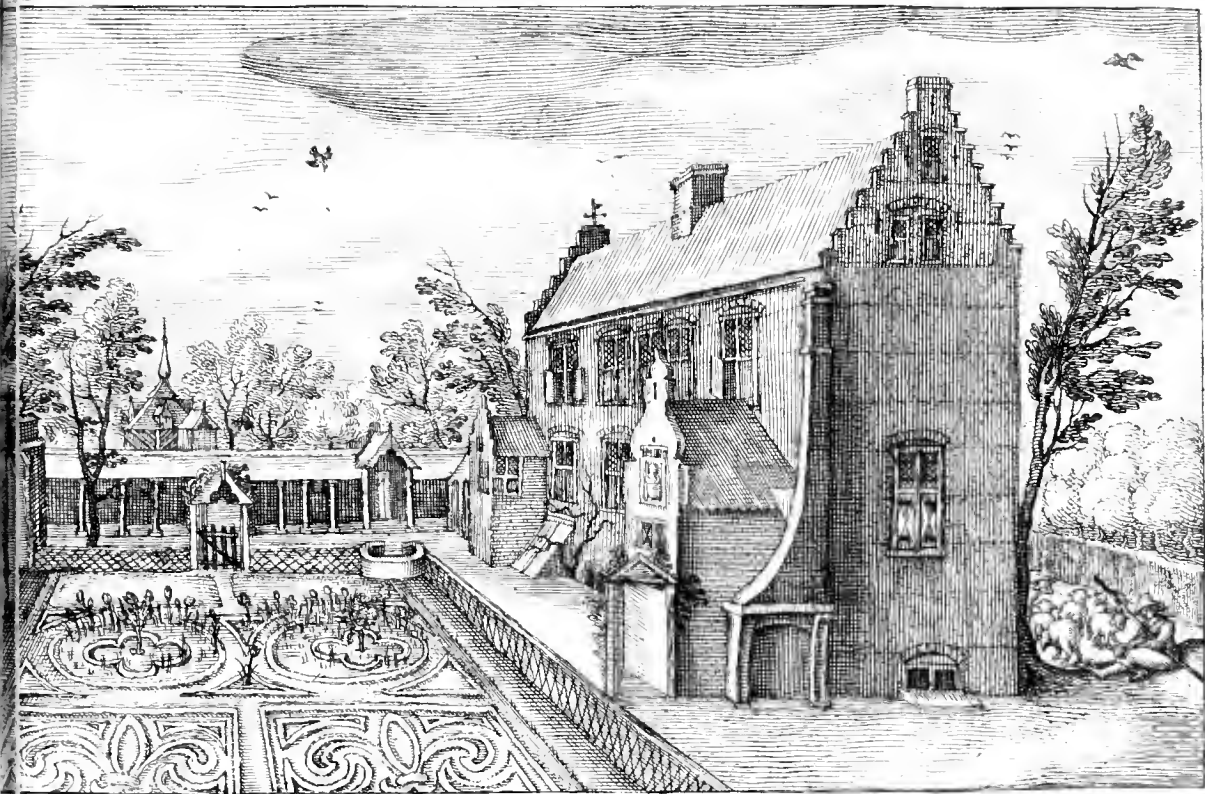
32. q. vers. si vxorem.

SI vxorem quis habeat sterilem, siue corpore deformem, siue debilem membris, vel caecam, vel claudam, vel surdam, vel si quid aliud siue morbis, doloribus, laboribusque confectum, & quidquid (excepta fornicationis causa) cogitari potest vehementer horribile; pro societate, fideque maritus sustineat.

Corrigenda, & Notanda.

Pag. 3. aquorum. l. aquoreum. Pag. 6. Cum peregrè pater est &c, Transpone & l. Cum pater est peregre &c Pag. 10. Supet addidit. l. super addidit. Pag. 13, Detorsio, l. detortio. Pag. 24. Dedicisse. l. didicisse. Pag. 44. Crabo rafas, &c. l. Crabo rafas ac mella colit, dum spicula. Pag. 52. Achanto. anchantus l. acantho. acanthus. Pag. 53. Satyrise l. Satyrisce. Pag. 54. esse. l. iste. Pag. 56, Nulla reparabilis. Adde, arte. Pag. 60. chalyps, l. chalybs. Pag. 64 crabo, crabro. Pag. 66. esse, l. este. Pag. 80. labatis, l. labar is Ibid. festigia, l. vestigia. Pag. 90. Si fortasse tua, &c. Malint: Si fortasse tuo niteat domus aurea censu. Pag. 49. Raillart fait faire, l. taire. Pag. 4. heplen rust / l. lust.

HARDERS-CLACHTE.

A E N D E
EERBARE, SEDEN-RIICKE, SEGEN-RIICKE
IONCK-VROV
CATHARINA VAN MVYL-
WICK.

O P een soete Meye-nacht
Daphnis op sijn Liefje dacht ;
Al was heel de cudd' in rust,
Slapens hadd' hy geenen lust,

Opte wegh was gheen gheril,
Vee en honden laghen stil,
En de voghels al-te-mael ;
Maer alleen de Nachtegael,

○

's Nachts

's Nachts te singhen wel ghewent,
Sat, en fleuyte daer ontrent.

Daphnis sagh de zilv're maen
Drouvich aen den hemel staen,
Hy ging dwalen, by haer licht,
Buyten alle mans gesicht,
Tot hy vont een eenich velt,
Daer hy sick heeft neer-ghestelt,
Daer hy met een tranen-vloet
Wt ging storten sijn ghemoet.

Hy began sijn drouvich werck
Int gheweste van Grijskerek,
Aen het zuyden van het Dorp,
Niet veel verder als een worp,
Daer een Houe staet gheboort
Met haer boomgaert zuyt en noort,
Enden Dool-hoff in het west,
Daer het freuyt is alder-best ;
Note-boomen op een ry
Staender neghen, en daer by
Ister zijden aff een kant
Dicht met dooren-haegh beplant.

Hier sat Daphnis, vol van min,
Vol van ongherusten sin,
Hier began hy sijn beclagh,
T'wyl hem niemant hoord' off sagh.

Galathea, gheestich dier,
Oorfaeck van mijn eerste vier,
Oorfaeck van een vasten bant,
Die mijn hart aen u verpant
Als ghy, met een soeten lach,
My coomt bieden goeden dagh.
Soete meysjen, aerlich dinck,
Soeter als een distel-vinck,
Soet van singhen, en van praet,
Soet van wesen, en ghelaet,
Soet, maer diekwils op een uyr
Weder uytter-maten suyr.

Somtijts macker als een lam,
Somtijts felder als een ram ;
Somtijts swack, ghelijck een riet,
Somtijts stijff, ghelijck een spriet ;
Somtijts broofer als een glas,
Somtijts tayer als een was ;
Somtijts straff, ghelijck een stier,
Somtijts dwee ; ghelijck een pier ;
Somtijts bitter, als een gal,
Somtijts honich over al ;
Somtijts vriend'lijk, als een rhee,
Somtijts stuyr, ghelijck de zee ;
Somtijts ziltich, als de vloet,
Somtijts weder suycker-foet ;
Somtijts vroylijk, somtijts stil,
Altijts, soo ick niet en wil ;
Eeuwich teghen my ghekant,
Altijt naer een ander lant,
Eeuwich teghens my gheset,
Altijt op een ander bedt.

Hoe gestaegh heb ick geschreyt !
Sedert dat ghy hebt gheweyt
In de velden van Dijn houck !
Sedert hebt ghy uwen douck
Op een ander wijf' ghestelt
Als de vrijsters van het velt ;
Sedert draeghdy aen u huyff
Kanten, als een kivits kuyff,
En een wronge hart en stijff,
Hangt u, als een g'reel, om 't lijff ;
Sedert hebt ghy uwe craegh
Onder-stut, als met een schraegh ;
Sedert hebt ghy uwen tret
Op een ander wijf' gheset,
Als Lycoris rap te voet,
Off als Amarillis doet.
't Gaet nu anders als het pleegh,
Doen ick met u kennis creegh.

Sedert

Sedert ghy het hoofliche vrien,
Tot Dijnhouck' eens hebt ghesien,
En de streken van de stadt,
Sedert heb ick uyt ghehadt :
Sedert noemt ghy my een loer,
En een clunten, en een boer,
En een blutten, en een cluts,
Al, om dat ick juyft mijn muts
Niet soo Steets can nemen off;
Al, om dat ick in het stoff
Niet can schraven, g'lijk een hoen
In de mis-put plagh te doen ;
Al, om dat ick zeeus en ront
Spreke Iuffer uytte mont,
En niet drayen can mijn re'en
Als de linckers van de ste'en.

Maer, al ben ick plomp en slecht,
Immers ben ick vroom en recht,
Immers isser niet een maeght
Die haer over my beclaeght,
Dat ick met een slimmen keer,
Oyt ontfutselt heb haer eer ;
Dat ick draghe mijnen roem
Van haer maeghdelijke bloem,
Dat ick, onder schijn van trou,
Yemant heb ghebracht in rou ;
Dat ick yemants swaer verdriet
Heb verandert in een liet.

Desē mijnen vromen aert
Was u voor-maels lieffen waert,
Want ghy seydet, dat het lant
Juyft vereycht een ront verstant.
Maer, och-armen ! dat's ghedaen,
Al u rontheyt is vergaen,
Sedert dat ghy kennis hadt
Met de quanten van de stadt.

Eertijts was ick wel ghesien
Als ick u maer aen quam bien

Soo wat cleyns, eens Herders-gift,
Veriche kees van room gheschift,
Off een geele keef-roffoel,
Off een palingh uytte poel,
Off een scherp-ghetandē snouck,
Off wat mossels van Dijnhouck ;
Altemets een jongh saifant,
Vruchten van ons eyghen lant,
Eygen queecksel, eyghen goet,
Hier in Zee-lant uyt-ghebroet.
Dan van Souburgh een meloen,
Off van Botting' een cappoen ;
Dan een wafel diep gheruyt,
Wel ghesuyckert en ghecruyt,
En met boter vet ghedroopt,
In mijn snuytdouck vast geknoot,
Die te Domburgh was ghemaect,
't Heugt my noch, hoe dat se maect.

Lest-mael greep ick een lampraes,
En daer toe een jonghen haes ;
D'eene, daer hy lagh en sliep,
D'ander, soo hy voor my liep
Over een begraeftē wey,
Soete beeljens alle-bey :
Stracx soo seyde ick, Desē twee
Zijn voor u, o Galathee.

Noch heeft yemant my gebracht,
Grootē keersen, vrouch van draght,
Desē werden nu gheplant
In mijn alder-beste lant,
En, terwijl ick spit en delv',
Segg' ick soetjens in my selv'.
Spaert dit boomtjen, Keerse-dieff,
D'eerste vrucht is voor mijn lieff.

Somtijts quam ick tot u tre'en
Met wat dun-ghewolde queen,
Somtijts met een aertichock,
Off een vroughen abricock,

Als ick bracht een voghel-nest,
Dat beviel u alder-best ;
Want ghy hadt soo veel te doen,
Om de beesjens wel te broen,
Datj' ontfloot u witte borst:
Die nu (dacht ick) die eens dorft!
Die eens mochte metter hant.
Maer waer loopt mijn los verstant ?
Ach ! hoe clapp' ick uyt en in ?
't Schijnt , ick ben berooft van sin.

Maer indien ick nu begonst
Haer te bieden mijne jonst
Met foodanich cleyn gheschenck,
Sy (ghelijck ick vast' lijk denck)
Soude , met een trots ghemoet,
Alles treden metten voet.

't Js als gheenen tijt ghele'en,
't Soete Dier was doen te vre'en,
Haer te spieg'len in de zee,
Als de stroom lach stil en dwee,
Niet gherimpelt van de wint,
Gh'lijk-men die wel somtijts vint.
't Gaeter nu al anders toe,
Sy is 't stille water moe,
En wert alle daegh ghehult,
In een glas rontom vergult,
Spiegel noemt-men't in de stadt,
Hier van wertse trots en prat,
Wantse fiet meer alse plagh:
Meer alst' in het water sagh,
Watse geestichs by haer heeft,
Watter ergens aen haer leeft,
Wat haer wel staet, weets' vry
Immers alsoo wel als wy.
En dat helder stralend' licht
Van haer lodderlijck ghesicht,
En dien lieffelijcken mont,
Schoonder als den morghen-stont,

En dat hayrken sacht ghecrolt,
Datter om haer voor-hoofst rolt,
Is haer al te mael bekent,
En wel diep int hoofst gheprent :
Dies ontstaet in haren sin,
Minnaers haet , en eyghen min.
Gaet , o' weerde Galathee,
Spieghelt weder in de zee.

Die tot dit eerst oorfaeck gaff,
Wensch ick , tot verdiende straff,
Dat sijn Lieff, van sacht en soet,
Trots en moedich werden moet ;
Datse , naer een soete min,
Crijghen moet een stuyren sin.

Hoediepleyt hy my int hoofst,
Die my van mijn Lief' berooft !
't Schijnt dat alle sijn ghelaet,
Eeuwich voor mijn ooghen staet.
Hy, met noch sijn twee off'drien,
Was aen 't strande comen rien ;
Daer sagh hy mijn Galathee,
Soofse dreeff' het jonghe vee ;
Straex begon de dertel quant
Haer te grijpen by der hant,
Haer te fenden int ghemoet,
Een beveynsden steedtschen groet :
Goeden dach, schoõ Harders Kint,
't Alder-schoonste datmen vint,
Ghy moet wesen (soo ick acht)
Van der Nymphen eel ghehacht,
Off van Pales huysghelin,
Off wel selfs een Wout-Goddin,
Want u wesen en ghelaet
Treckt geheel na' t hemels zaet.

Meer en cond' ick hooren niet,
Mits hy van de plaetse schiet ;
En gheleyde mijn Vriendin
Na sijn eyghen lust en sin :

't Scheen

't Schee fy woud' int eerft niet gaen,
Maer het was terftont ghedaen ;
Al gheliet' haer wat geftoort,
Even-wel foo gingle voort:
't Scheen al watfe vocht en ftreet,
Dat'et maer in 't joex en deed'.
Siet ! daer fat ick doen en keeck,
Als een poel-fnep , op een kreeck,
Root vā gramschap, bleeck vā nijt,
't Oogh vol tranen, 't hart vol fpijt.

Gaeddy dan ? wel ! gaedy he'en,
Galathea ? gaedy tre'en ?
Gaedy moytjens hant aen hant,
Met dien onbefuyfden quant,
Die ghy ganfch'lijk niet en weet
Wie hy is , off hoe hy heet ?

Onbedachte Galathee,
Waerom zijdy nu foo dwee ?
Waerom valdy nu foo foet,
Voor een onbekenden bloet ?
Daer ghy staet , ghelijck een muyr,
Steegh en fpijtich , norts en ftuyr,
Als een harder , off fijn maet,
U verfouekt , met heus ghelaet,
Om met hem te willen gaen,
Daer de fchoonfte linden ftaen ?

Harders Kint, indien ghy't wift,
Hoe een maget haer vergift,
En hoe qualijk dattet paff,
Met foo afgerichten gait
Siek te gheven op de baen,
'k Weet , ghy foutet niet beftaen.

Maer off ick was drouv' off bang,
Galathea ging haer gang.
Dies foo clam ick op de cruyn
Van den alder-hooghften duyn,
Om te fien , met harten-rou,
Dat ick wel niet fien en wou.

Sy ging henen na de frant,
Verghefelſchapt mette quant,
Die haer dickwils gaff een kus,
Slimmer als een eriele mus.
Hy gheleyde Galathee
Van den ouver in de zee,
Dies foo rees den zouten froom
Vry wat hoogher als den zoom
Van haer op-ghelchorte cleet.
Is dat niet een fchoon beſcheet,
Datmen foo een teere maeght
Plompelijck int water draeght ?
Datm' een vrijfter met ghewelt,
Midden in de baren ftelt,
Tot de golven groffen groot
Swalpen over haeren ſchoot ?
Tot den vreefelijken vloet,
Brengh een ſchrie aen haer gemoet ?
Tot haer cleet is vuyl en nat ?
Is dat heuf'heyt van de ftadt ?

Eynd'lijk als de wulpsche luft
Van het water was ghebluft,
Ging een yder van de frant,
En vereeos het drooghe lant.
'k Meynde , 't ſpel was doe ghedaen,
Maer het ging doe eerft-mael aen.

Strax wiert daer mijn weerde Pant
Om-ghetobbelt in het zant,
En dan weder om ghewent,
't Dertel ſpel en nam gheen ent.
't Steets ghelſchchap , uytte ſte'en,
Is , al waeret buyten re'en :
Even ſoo , ghelijck een beeft
Dat ghebonden is gheweest,
Wertet eens ghelaten los,
't Loopt als rafend' in het bos.

Doen en mocht ick langher niet
Staen begapen mijn verdriet,

Dies soo ging ick na de kant
 Van de crom-ghebooghde strant.
 Daer began ick mijn gheclagh,
 G'lijk een drouve minnaer plagh;
 Daer beschreeff ick mijnen stant,
 Met een rijfjen in het zant,
 Eerst, een vast-ghesette min,
 Doen, een wanckelbaren fin;
 Dit was ick, en Galathee.
 Onder-tuifchen quam de zee,
 Als ghelaten uytten toom,
 Swalpen met een groven stroom,
 Verre boven haer ghemerck,
 En verpletterd' al mijn werck:
 Siet! daer ging mijn soete min
 Drijven heen ter zee-waert in.
 Nijdich Water, bitter Nat,
 Segg' eens waerom doedy dat?
 Waerom neemdy mette vloet,
 Mede niet mijn drouff ghemoet?
 Maer coom, segg' my, soeten Beck,
 Soudy oyt wel zijn soo geck,
 Datje wout dijn weerde hant
 Stellen tot een eeuwich pant,
 Aen een proncker trots en prat,
 Aen een Ioneker van de stadt?
 Neen, 'k en loovet nimmermeer
 Datje dees off geen ter eer
 Laten sout een rustich quant,
 Sterck van leden, clouck ter hant,
 En sout stellen u ghemoet
 Op het meepe Steets ghebroet.
 Ach! ten zijn maer halve mans,
 Recht gheselschap, om ten dans,
 Om te kermis, off ter feest
 Speel te leyden haren geeft,
 Nut alleen tot dertel spel,
 Sacht van handen, dun van vel,

Noyt gheoeffent, noch beprouft,
 Daermen manne-cracht behouft.

Dit papiere volcxken gaet
 Loncken, proncken, achter straet,
 Niet alleenlijk aen de voet,
 Maer aen handen oock gheschoet,
 't Schijnt sy dragen hun te coop,
 Fy! van dien verwijfden hoop.

Ick heb knouften in de hant,
 Dat is fauce voor het lant,
 Dat's een lantiert, dat's een helt,
 Iuyft gheboren tot het velt.
 Ick sou licht een stuyren ram,
 Alst my maer int hoeft en quam,
 Met mijn harde vuyften slaen
 Dat hem 't hooren sou vergaen.

Ben ick bruyen? wat isset dan?
 't Is de verwe van een man.
 Al die wonen op het velt,
 Dienen soo te zijn ghestelt.
 Kiest-men niet de swarte pruym
 Voor haer bloeyfel, wit als schuym?
 Denckt u niet het bruyne lant
 Beter als het witte zant?

Ben ick ruych, en dicht gebaert?
 Dat's een peyl van stercken aert:
 Ick en ben des niet beschaemt,
 Dat is rechts dat ons betaemt.
 Al het ciersel, en de schat
 Van den boom, dat is het blat;
 Wat is frayer aen het peert,
 Als sijn maen', en langhe steert?
 Onse schapen zijn gheacht,
 Om haer woll', en ruyge vacht.
 't Velt is eerlick, door het cruyt,
 Mannen, door een ruyghe huyt.

Ick en weet niet watje let,
 Datje hart en sinnen set,

Datj'

Datj' u selven laet verraen,
Door het praten, door het gaen,
Door het proncken, en het tre'en
Van dees popjens van de ste'en.
Schoon men gaeter fray geleet,
't Iffer daerom niet te breed.
Schoon men strijcker moy en net,
't Iffer daerom niet te vet.
Schoon sy gaen gheftickt, ghekant,
Aen den hals, en aen de hant,
Schoon haer kraeghj' is sijn en wit,
Denckt niet datter veel op sit.

Eertijts, en oock huynen noch,
Zijn de steden vol bedroch,
Niemant, hoe beset off vroet,
Is daer vry van banckeroet,
Treffen sulcke slaghen dan
Dees off genen goeden man,
Die gheen stoot can weder-staen,
't Is al med' met hem ghedaen.
Watter handelt, vent, off coopt,
Is soo onder een verknoopt,
Alifer yemant breeckt de coord',
Stracx moet oock een ander voort.

Dit bejehent nimmermeer
Yemant, die niet al te seer
Mette gelt-sucht is besmet.
Die sijn herte niet en set
Op het sorrhich-vuldich goet,
Crijgt, off spēelt gheen banckeroet.
Die in weynich stelt sijn lust,
Is seer weynich ongherust:
Maer die 't nette spant te breed,
Vint off hier, off daer, sijn leet.

Die sijn schaepjens 's avonts telt,
Alse comen uyt het velt,
En hy vint sijn vol getal;
Die en vraeght dan niet met al

Wat des grooten coopmans hoofst
Van den soeten slaep berooft;
Hy en vreeft niet, dat sijn schip
Mocht verzeylen op een clip;
Dat sijn waren, hier off daer,
Mochten comen in ghevaer;
Dat een roover, met ghewelt
Mochte nemen schip en gelt;
Dat sijn schipper is een dieff,
Datmen sijnen wissel-brieff
Mochte laten onbetaelt.

Denckt! hoe een die leyt en maelt
Op dees dinghen, nacht en dagh,
Wijff, en kint vermaken magh.

Die int lant sijn woon-plaets stelt,
En behouft nau eenich gelt,
En behouft niet, om het goet,
Te besmetten sijn ghemoet,
Off te hanghen in een schael
Eere, ziel, en al-te-mael.
Wt de vruchten van het lant
Valt hem alles in de hant,
Want des aertrijex milden schoot,
Schenkt hem wat hy heeft van noot
Tot sijn cleeding', ende spijs,
Dat de stadt al stelt op prijs;
Waerm' in stadt sijn gelt voor biet,
Gheeft het milde landt om niet.

Wijl' een hemd', off lijnen cleet,
Sijn ghesponnen, wel ghereet,
Wit ghebleickt ghelijck de snee,
Ia! als ghy, ô Galathee,
Steeckt gheen handen in de tas,
't Coomt al van ons eyghen vlas.

Wijl' een zieltjen off een keurs;
Gaet oock daerom niet te beurs,
Spreekt alleen de schaepjens aen,
Die rontsom ons weyden gaen,

Hare dick-ghewolde vacht
Heeft de middel en de macht,
Om ons tegen 's winters leet
Te bedecken met een cleet.

Wilj' een leetje van een lam?
Off de beyers van een ram?
Wilj' een bockjen, off een geyt,
Die noch by de moeder leyt?
Wilje 't sweef'rick van een calff,
Off een schenckel, heel off half?
Wilj' een vetten schapen bout,
Voor den roock, off voor het zout?
Ghy en houft niet eens te gaen
Daer de schamper Quanten staen,
't Zy in vlees-craem off in Hal,
Sent maer yemant naden stal,
Die daer slachtet, keelt, en vilt,
Ghy hebt alles watje wilt.

Wilj' een quackel, off patrijs,
Off een val-duyff, uyttet rijs?
Wilj' een vette jonghe duyff,
Off een kivit, met sijn kuyff,
Wilj' een sнопje lang ghebeekt,
Off een smientje dick ghespeekt?
Off een lijster, off een vink?
Off een ander lekker dinck?
Onder-werpt u gheen ghekijff
Van een leppich hoender-wijff,
Die wel grau en leelijck fiet,
Alfmer niet ghenough en biet.

Met een nettjen, met een strick,
Met een uyltjen, op een krick,
Met een booghje, met een buys,
Mette spreu-pot aen het huys,
Mette ilagh, off voghel-lijm
Op de mis hoop, in den rijm,
Met een weynich cruyt en loot,
Vangt-men vogels cleyn en groot.

Soo't u lust, met verschen vis,
Te vereieren uwen dis;
Wat behoufdy reuck, off stanck,
Van een vis-wijff, off haer banck?
Hier wert vis ghenough ghehaelt,
Diemen, sonder gelt, betaelt,
Sonder ghelt, en met ghenucht
Pluckt-men hier des waters vrucht.

Carper, brasem, baers, en snouck,
Is te vanghen met een houck,
Wilt niet wesen, mette Roe,
Neemter dan een nettje toe,
Off een diep-ghetande schaer,
Off een scherpen ellegaer:
Daer med' stictmen vetten ael,
Goede cost voor 't middagh-mael.
Als-men maer een suyckjen set,
's Avonts eer-men gaet te bedd',
Schoon men slaept dan wel gherust,
's Morghens vint-men sijnen lust,
's Morgens treckt-men uyttet slick
Fijne paling, armen dick.
Is dat niet een goet gherief,
Datmen, by sijn soete-lief,
Loon van trouwe min ontfangt,
T'wijl het net een visje vangt?

Wilje keese, groen als gras,
Keese geel als maeghde-was,
Die beneffens Parmesaen
Magh op Heeren tafels staen?
Wilje keese sacht en dwee,
Wit als nieu-ghevallen snee?
Wilje keese jong off out?
Wilje boter geel als gout?
Wilje stremmelis, off saen?
Soete taerten, lekker vlaen?
Room, ghewelt met geel van ey?
Melck, gherechten veelderley?

't Wort

't Wort den huysman al bestelt
Sonder costen , sonder gelt.

Laet het volckje van de stadt
Haer vry drincken vol en sat,
Off in schralen duytschen wijn,
Af-ghedreven van den Rijn ;
Off in 't hittich Spaens ghewas,
Datter staet en brant in 't glas ;
Of in 't rosse Fransche nat ,
Daer in yder , 'k weet niet wat,
Weet te menghen , daer in elck
Onsen honich , onse melck,
In vermeyert en verplengt ;
Of (dat wel het meeste crenckt)
In de wijnen , diemen brant,
Niet dan vuylhey , niet dan schant,
Of in Seck' , of Malvesey.
Ick ben mette versche wey,
Mette soete zeeusche Mé
Immers alsoo wel te vré,
Als met costelicken wijn,
Hoese mach gheheeten zijn.
Wey verfoet de framme borst,
Wey verlaet den heeten dorst,
Door de wey en sal het hoofd
Van verstant noyt zijn berooft,
Noch de lever zijn verhit,
Noch oock peuckels root en wit,
Staen int aensicht over al,
Hier een bergh , en daer een dal.
D'ongheneselijcke pijn
Van het quastich slerecijn,
En soo menich swaer ghebreck,
Nemen in gheen huys vertreck,
Daermen vint , by wijfen man,
Voor de wijn , de mellick-kan.

Dan , al treft ons sieckt' en pijn,
Gansch het lant is medecijn ;

Het ghesonde schapen wey,
Vers ghedroncken in de Mey,
Doet den lantsman groot gherijf,
Want het jaeght hem uyttet lijf
Watter , int gheheele jaer,
Is vergadert , hier of daer.
Iffer yemant , in de stadt,
Van een heete coorts ghevat,
Of van ander quael ontstelt,
Stracx soo looptmen naer het velt,
Om een wortel , om een cruyt,
Dat hier aen de wegghen spruyt,
Dat hier aen de dijcken wast,
En daer niemant op en past ;
Noyt en werter yet soo slecht
By den Apothekers knecht,
Wt het velt in stadt gebrocht,
Of ten wert wel dier verkocht.
Eenich spruytjen uyttet zant,
Wt een hollen dellif-kant ,
Wttet slick , of schorr' ghehaelt,
Wert ten diersten daer betaelt ;
't Schijnt het wert dā eerst bequaem,
Al sient geeft een vreemden naem,
't Schijnt het crijgt dā eerst sijn prys,
Al sient dees en geen maeckt wys
Dattet van het Mooren-lant,
Off den Barbarysche strant,
Dattet van den Indiaen
Herwaerts coomt gedreven aen :
't Dunckt de slechte luyden best,
Wat ons geeft een vreemt ghewest.
Maer wanneer ick gae besien
Al de malle schilderien,
Al den huys-raet , al de cost,
Dat de beurs in wert gheloft,
Daer den hooghmoet van de stadt
In verquist soo grooten schat ;

Dan verhef ick boven al
Bosſchen, beemden, bergh, en dal,
En der velden ſchoon cieraet,
Dat ons op gheen ghelt en ſtaet.
Laet u ooghen en u ſin
Van de ſtadt niet nemen in,
Soo ghy 't wout maer recht beſiet,
't Steetſche pralen gelter niet.
Als de gerſte dijnt op 't velt,
Gh'lijck het water rijft en helt;
Als het bloeyfel van het vlas
Thoont ſijn hemels blau gewas;
Als het geel-ghebloemde zact
In de gulde velden ſtaet;
En ſijn reucke, machtich foet,
Ons coomt vliegghen int ghemoet;
En dat hier of daer een wey
Speelt, met groente, tuſſchen bey,
Seg, wat heeft Tapitſery,
Of het goude leer hier by?
Ick en ſal u niet benien
Al de ſotte pronckerien,
Daer de Juffers van de ſtadt
Mede zijn ſoo trots en prat,
Als dit aenghenaem gheſicht
Mijn bedroufden ſin verlicht.

In de ſtadt is menſchen cunſt,
In de velden Godes gunſt;
Pluym-ghedierten die daer speelt
Door de taexkens, die daer queelt,
En, met ſtemmen reyn en foet,
Uwen grooten Schepper groet,
Die den lantſman 'smorgens vroug,
Schenct een deuntjen aen de ploug;
Die, met ſang, het ſwaer ghewicht
Van een reyſend' man, verlicht;
En den minnaer, die hem quelt,
Doet verquicken in het velt;

Seg my doch, wat is de luyt?
Wat is al het vreemt ghetuyt,
Dat in ſteden maeckt gheclanck,
Vergheleken by den ſanck,
By de ſoete ſtem en tael
Van den fieren Nachtegael?
Van dat cleyn, dat aerdich dier,
Dat met cracht van ſoet ghetier
Coomt bewijſen, dat in hem
Is de woon-plaets van de ſtem?
Dat met deuntjens ons vereert,
Die hem nerghens zijn gheleert,
Als ontrent ſijn eyghen neſt;
Wilde ſangh is alder-beſt.

Iſt niet wonder? oock de ſangh
Heeft de ſtadt gebracht in dwangh;
Wat daer yemant doet, off laet,
Moet gheſchieden op de maet:
Alle ding, hoe los en vry,
Is gheſtelt in ſlaverny,
Ons natuyr, en vryen ſin
Is in ſteden een ſlavin.

Niemant daer ſijn hongher bluſt,
Alſt hem hongert, alſt hem luſt,
Neen, den buyck (al valt et ſuyr)
Moet daer paſſen op ſijn uyr.
D'arme ſteets-man ſit en valt,
Tortet clock en coſter paſt:
't Schijnt wanneer de clocke ſlaet,
Dat de maegh dan open gaet:
En wanneer de clocke ſwijght,
Datter niemant hongher krijght.
Schoon off yemants heete maegh
Voor de tijt wiert hol en graegh,
Oft hem leet is, oft hem ſpijt,
Hy moet wachten op ſijn tijt.

Hoe gheluckich is het lant!
Daermen t'elcken ſnijt een kant,

Daer

Daer den menſche ſijn natuyr
Niet en bint aen clock en uyr ;
Daermen in de hanne ſnijt,
Daermen in de worſten bijt,
Daermen t'elken gaet te gaſt,
Allet buyck en maghe paſt.

Eetm' in ſtadt int open-baer,
't Schijnt als offte ſchandewaer ;
Eet-men vooren in de vloer,
Yder ſchelt u voor een boer ;
Eetm' een ſtickjen uytter hant,
Dat is noch al meerder ſchant.
Seg eens , watje beter weet,
Als dat yemant drinckt en eet :
Even-wel de ſtadt beſnijt,
In het eten , plaets en tijt.

Moetmen gaen, by nacht off dagh,
Daermen niemant ſenden magh.
Dat natuyrlijk vrye werck
Heeft al med' een ſeker perck ;
Daer is (ick en weet niet wat)
Eenich vuyl beſloten gat,
Daervan onder vuylen damp
Gans den buyck vervult met ramp,
Daer de lucht gheheel onreyn,
Neemt van boven in het breyn,
Naer dees onghefonnen ſtanck
Neemt een yder ſijnen ganck.

Hier en iſſet niemant ſchant,
Mis te draghen op het lant ;
En wy houden voor ghemack
Datmen dit verdrietich pack,
Datmen deſen ſwaren laſt
Loſſen magh , al waer het paſt ;
Sonderlinge daer het groen
Ons bequamen dienſt can doen :
Cruyt en bladers vol van jeught,
Doen van onder groote deught,

Beter als , na ſtads manier,
Doet het out vermuſt papier.

Als de ſteetſche jonghe-lien
Nu off dan uyt ſpelen rien,
Erghens naer een fray gheweft ;
Iuyt als 't ſpel is op ſijn beſt,
En dat eenich jeughdich paer
Meynt te wand'len hier off daer,
T'wijl de ſonn' nu leegher daelt,
En niet meer ſoo heet en ſtraelt,
Dan coomt daer de voer-man aen
Roupen : Hey ! 't is tijt te gaen,
Eerde ſtadt haer poorten fluyt,
Haestje wat ; de poort-clock luyt.

Ach ! des voer-mans hees geſchal
Bolt den minnaer niet met al,
't Is hem ſpijt , en groot verdriet,
Dat den plompaert hem ghebiet
Aff te breken ſijn ghenucht :
Maer het is om niet gheſucht,
Arme vryer ! hy moet voort.
Alſmen dan coomt voor de poort,
Maer een ooghen-blick te laet,
Dat de clock niet meer en gaet,
Siet ! daer ſtaet-men dan verſtelt,
En men moet met louter ghelt,
Tot des Sluyters groot ghewin,
Door de poorten dringhen in :
Niemant raecter in de ſtadt,
Als gheſchoren , en gheſchat.

Als ghy nu al binnen zijt,
Noch en zijdy niet bevrijt
Van den nauwen ſteetſchen dwang ;
Want een ander clock , eer lang
Coomt u ſegghen , metter daet,
Datje ruymen moet de ſtract.
Daer is 't baken weer verſet,
Want den minnaer wert belet

Door de straten van de ste'en
Met sijn Lief te mogen tre'en ;
Wilt ghy even-wel noch gaen,
Soo coomt daer eē Schout ter baen,
Die de minnaer met sijn lief,
Licht sou grijpen voor een dief.
Hier seyt u de Schilt-wacht, *sta* ;
Daer de Ronde, *qui va lú* ;
Elek wil weten, wie ghy zijt,
Is dat niet wel fray ghev rijt ?
Siet u yemant van de wacht,
Daerje doet u minne-clacht
Aen een glas, of voor een scheur
Van een venster, of een deur,
Die verhaeltet voor een clucht,
En des morghens is 'tgherucht
(Schoon het is u spijt of leet)
Door de gantsche stadt verspreeet.
Hoe gheluckich is het velt,
Daer gheen minnaer is ghequelt
Mette schilt-wacht, en haer spien,
Groot beletsel van het vrien !

Zijdy 's morghens op-gheftaen,
Om te lande-waerts te gaen,
Erghens daer de saeck vereyft ;
't Is om niet, al watje peyft,
Want hoe wel ghy vroug daer he'en
Op u reyse meynt te tre'en,
Soo de poort-clock niet en luyt,
Niemant cander in offuyt :
Och ! daer staet-men dan en siet,
Huyv'rich, nuchter, volverdriet,
Vol verlangens, ongherust,
Tottet eens den Coster lust.

Noch is in de stadt een clock,
Dat's te segghen, noch een jock,
Die, wanneer se clipt of luyt,
Yder een doet kijken uyt ;

En dan loopt-men met ghedruys
Na de peuye van 't Stadt-huys :
Daer leest yemant uyt een brieff
Yder een sijn ongherieff,
Wet en Raet, seyt hy, ghebiet
Datter niemant as en giet
Erghens op des Heeren straet,
Tot de vuyl-carr' omme-gaet.
Is dat niet een nauwen dwanck,
Datmen moet dien vuylen stanck,
Datmen houden moet sijn as,
Tottet vuyl-carr' coomt te pas ?

Maer 't is noch het meeste quaet,
Als in stadt de trommel slaet,
Dan moet yder met gheweer
Gaen de straten op en neer,
Iuyt na dat ghebiet, en seyt
Een, van wie wert gheleyt ;
En, soo ghy maer eens en hit,
Niet te houden u ghelit,
Daer sal u een vent bestaen,
Tusschen hals en hoofd te slaen
Al, daer hy best raken can :
Ist niet spijlich, dat een man
Al sijn huyl vol slaghen crijght,
En noch blijd' is dat hy swijght ?

Als dit spel nu is ghedaen,
Meyndy dan te bedd' te gaen ?
Neen : men moet dē gantschē nacht
Over-brenghen op de wacht,
Schoon ghy hebt een jonghe vrou,
Die't wel liever anders wou,
Even-wel ghy moet gaen tre'en,
Dickwils met vercleunde le'en,
Op de vesten van de stadt :
Cruypje somtijts in een gat
Daer het roockt, ghelijck een keet,
Dan gaen noch u saken breet.

Hier

Hier med' is hy niet ghequelt,
Die daer woont int vrye velt.
Swaen mijn hont, en sijn gheslacht,
Hout voor my soo goeden wacht,
Dat ick sonderforghen magh
Slapen, tot den lichten dagh.
Nochtans sluyt ick maer mijn deur
Met een wortel, of een leur.
Wilje weten, wat ick maeck
Als ick nu en dan ontwaeck?
Dickwils peyn' ick op mijn lieff,
Noyt, off felden, op een dieff.

Te verhalen al't verdriet,
Datmen in de steden siet,
Sou te lang zijn: over al
Crielt de stadt van ongheval.

Soo ghy timmert huys, off schuyr,
Nevens uwen buyr-mans muyr,
Elcke camer, yder deel
Is ghewis een nieu crakeel;
Off u muiren staen te hoogh,
Naer dat peylt u buyr-mans oogh,
Off het vallen van den drop
Leyt en maelt hem in de cop;
Off hy drijft dat u ghesticht
Coomt te dichte by sijn licht;
Niemant bouter in de stadt,
Off daer hapert altijt wat.

Wat een vryheyt heeft het velt!
Yder bout daer, na sijn gelt;
Niemant, wattje maeckt of breeft,
Ils'er, die u tegen-spreect.

Na-ghebuyrschap is een pack
Vol van twist en onghemack;
Is u buerman dol of dwaes,
Ghy moet lijden het gheraes;
Slaet hy nu of dan sijn wijf,
Ghy moet hooren het ghekijf;

Leyt sijn hinne maer een ey,
't Huys dat dreunt u vant geschrey,
Hout hy eenich woestich dier,
't Hoofd dat splijt u van 't ghetier.

Wederom; zijt ghy te mal
De ghebuyren hooren't al:
Zijdy gram, of kijfje wat,
Strax soo weet-men't door de stadt;
Noodje nu of dan een gast,
Daer wert oock al op ghepast,
Want den geur van u ghebraect,
Wert gheroken op de stract.
Ils'er dan noch erghens yet,
Datmen niet en hoort off siet,
Een clappeye van een meyt
Sal't niet laten ongheseyt,
T'elckens, alse vrough en laer,
Hier of daer ghebuyren gaet:
Of is 't meylen heus van mont,
(Datmen nochtans felden vont)
't Kint, dat by de buyren dwaelt,
Of aldaer wert aen-ghehaelt,
Seyt, met ongheweynst ghemoect,
Al wat Vaertj' en Moertje doet.

Wie en hoorter gheen ghekijf
Van sijn buyr-mans stout jongwijf?
Om een strootje, dat de meyt
Erghens in de weghe leyt,
Om wat affchen, om een goot,
Die voor-by haer deure vloot,
Heets' u dienstmaegt seug' en hoer,
En stelt heel de buyrt' in roer.

Heeft u buyr-man ratt' of muys,
't Is een plaghe voor u huys,
Boter, keese, speck, en graen,
Alles moet dan houden aen;
Sels u lijnwaet, oock het best
Raectt wel in een ratte-nest;

En die 't sijn is aff ghehaelt,
Wерт met ratte-ffront betaelt.

Iffer in de buyrt' een Cat,
Gansch u hoff is maer een pat ;
Wasser erghens cruyt off blom,
't Slim ghedierte looptet om,
Watje poot , en watje zaeyt,
Eer het wast , ist al ghemaeyt.

Soo u buyr-man hout een hont,
Die noch maecktet veel te bont ;
Iffet dan een hase-wint,
Dat is 't slimste datmen vint.
Watter aen den viere staet,
Watter op den rooster braet,
Watter voor u wert bereyt,
(Daer en baet gheen sieghe meyt)
Watter is van foeten geur,
Daer med' gaet den linckert deur :
Keert de Cock maer eens sijn hoest,
Gansch den heert is stracx berooft,
Al de potten zijn gheleeght,
Al de schotels zijn gheveeght.
Alsmen dan gaen eten sal,
En men vinter niet met al,
Stracx so werpt-mē 't arm jongwijff
Duyfent vloucken naer het lijff.
Maer tot danckbaerheyt van als,
Zijn de pryen wel soo vals,
Datse laten van haer pis
Al-waer netten huys-raet is.

Maer al wierd' ick heel den nacht
Om-ghevoert met dit ghedacht,
En dan noch een dagh daer toe,
Tot ick ware mat en moe ;
Noch en soud' ick het ghetal
Van 't verdriet en ongheval,

Dat een stadt in haer besluyt,
Niet ten vollen drucken uyt.

Nu ick gae na mijn ghewest,
Maer dit segg' ick , voor het lest,
Tot u weerde Galathee,
Voester-vrouwe van het vee,
Soo ghy u in stadt begeeft,
Ghy meught grouwen datje leeft ;
Duyfent dinghen , dit en gint,
Moetje leeren als een kint ;
Ghy moet weder schole gaen,
Off jet noyt en hadt ghedaen.

Meynj' , om datje gheestich zijt,
Datje wel in corten tijt
Steetsche grepen leeren sout ?
Neen. Het steetsche volckjen hout,
Schoon men is van goet verstant,
Dat een vryster uyt het lant,
Off' al moytjens pronct en prijct,
Altijt na den derrinck rijckt.

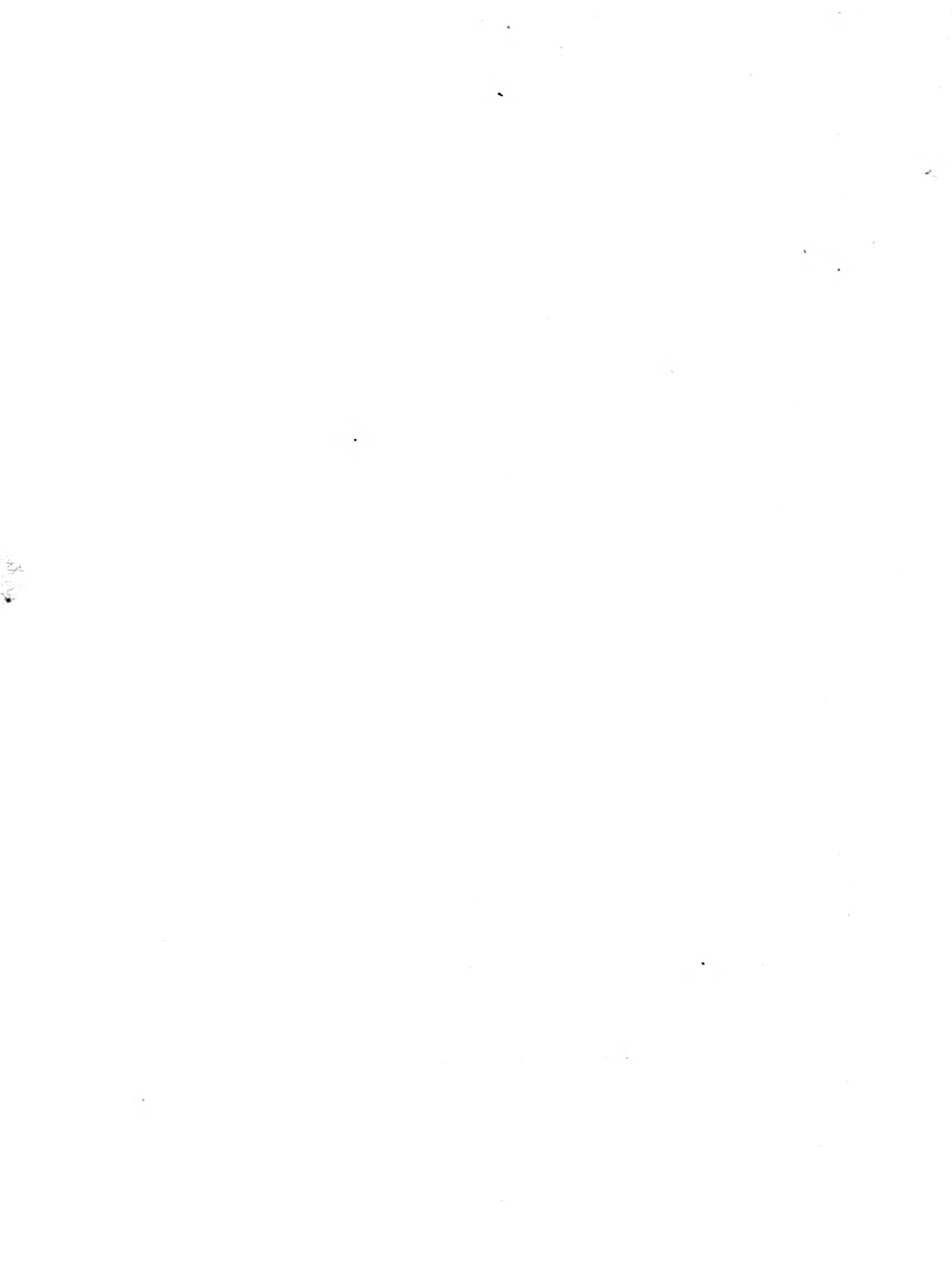
Lieve, denckt doch op de spijt
Van het leppich steets verwijt ;
Volgje niet eens yders sin,
Stracx sal't wesen , sy boerin !
Rechte floire voor een slouff,
Erghens op een buyten-houff ;
Labbe-soete van het lant,
Packt u na den dellif-kant.

Alffer yemant is ghepaert
Met een onghelijcken aert,
Steets met boers, en hoofs met ront,
Noyt en was daer goeden gront.
Blijft daerom , blijft in u wijk,
Bout en trout met uw's ghelijck,
Net met cuys , en mors met vuyl,
Valck met valck , en uyl met uyl.

Ionck-vrou, ick send' u van Grijskerck
 Een Harders-clacht, een boere-voerck,
 Want als vvy zijn int boeren landt,
 Soo zijn vvy boeren in verstandt,
 En als vvy gaen doort vrye welt,
 Wert ons den gheest oock vry ghestelt;
 Al schuttet Daphnis uytte mou,
 Niet, als den Haechschen Minnaer sou,
 Ey lieve! gheef den Boer verloff,
 Hy can gheen streken van het hoff.
 Al vvoont misschien een goet ghesel,
 Maer in een butt', off op een stel,
 Al is hy ront, ghelijck een cloen,
 Noch vveet hy schoone voor te doen,
 Indien de vvespe wande Min
 Hem leyt en prickelt inde sin.

Ghy siet dan hier een vryers aert,
 Ghy siet vvat 't samen dient ghepaert;
 En vvat niet vvel en voucht by een,
 Oock condy mercken int ghemeen,
 Dat niemant hier ter vverelt leeft,
 Die niet zijn onghemack en heeft;
 En vveder dat een billick mensch,
 In cleyne dinghen vint zijn vvensch.
 De rest is jock, en dient vvel meest
 Tot cort-vvyl van een drouven gheest;
 Doch, onder jock, schuyt somtijts vvat
 Dat dienstich is, te zijn ghevat.

Ick bidd' u, Ionck-vrou, voor't beslyt,
 Coom herwaerts aen, coom noch eens uyt,
 Coom ons besoucken op het lant,
 Ick sal u leyden metter hant,
 Waer onsen Daphnis hem onthiel,
 Als hem dit Claegh-ghedicht ontviel.

5997

*

Handwritten text, possibly a title or name.

~~Handwritten scribble~~

Handwritten text, possibly a date or number.

Handwritten text, possibly a list or description.

II

Main body of handwritten text, possibly a list or notes.

